

# පාර්ලිමේන්තුව

නීතිය, ඉතිහාසය සහ භාවිතාව

පසන් ජයසිංහ

පීටර් ඊඩ්

අසංග වැලිකල

# පාර්ලිමේන්තුව: නීතිය, ඉතිහාසය සහ භාවිතාව

පසන් ජයසිංහ

පීඨ ඊඩ්

අසංග වැලිකල

ප්‍රකාශනය: විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය, කොළඹ, ශ්‍රී ලංකාව

පිටකවරයේ දර්ශනය ලුණුගඟ භාරය අනුග්‍රහයෙනි

ISBN: 978-955-4746-91-6

Barcode: 9 789554 746916

**Copyright© | CPA සහ කතුවරුන්**

# පාර්ලිමේන්තු ගොඩනැගිලි සහ ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පය පිළිබඳ සටහනක්

ඇන්ඩූ කුසැක්<sup>1</sup>

අගමැති රණසිංහ ප්‍රේමදාස, ජනාධිපති ජේ.ආර් ජයවර්ධන ගේ ආණ්ඩුව වෙනුවෙන් ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකය ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර කෝට්ටේ නමින් හැඳින් වූ නව පරිපාලන මධ්‍යස්ථානයකට ගෙන යෑමට පාර්ලිමේන්තුවෙන් අනුමැතිය ලබා ගත් පසු එය සැලසුම් කිරීමේ කාර්යභාරය ලබා දුන්නේ රටේ විශිෂ්ටතම ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පියා වූ ජේෆරි බාවාටය. බාවා යෝජිත පාර්ලිමේන්තුව සඳහා පැන්සලකින් අඳින කටු සටහනක් මෙම පොතේ කවරයේ ඉදිරිපත් කර ඇත.

බාවා ගේ කතාව බොහෝ ආකාරයෙන් ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණික විශේෂිත වූවකි. මුස්ලිම් නීතිඥයෙකු වූ ඔහුගේ සියා හ්‍යුගෙනොට් පරපුරෙන් පැවත එන ඉංග්‍රීසි ජාතික කාන්තාවක් සමග විවාහ වූයේය. කොළඹ නීතිඥයන් අතර ඉතාමත් කැපී පෙනෙන නීතිඥයෙකු වූ ඔවුන්ගේ පුතා ලන්දේසි සහ සිංහල මිශ්‍ර විවාහයකින් පැවත එන බර්ගර් කාන්තාවක් සමග විවාහ වූයේය. 1919 දී උපන් ජේෆරි ලන්ඩනයේ දී තම නීති අධ්‍යාපනය සම්පූර්ණ කිරීමට පෙර ඉංග්‍රීසි හැදෑරීමට කේම්බ්‍රිජ් විශ්වවිද්‍යාලයට ඇතුළු වූයේය. දෙවන ලෝක යුද්ධයෙන් පසුව නීති වෘත්තිය පිළිබඳ අදහසෙන් කළකිරුණු බාවා ලොව පුරා සංචාරය කරමින් වසරක් ගත කළේය. පළමුව පෙරදිගට ගිය ඔහු ෆැසිසික් සාගරය පසු කොට ඇමරිකාවට ගොස් අවසානයේ දී යුරෝපයෙන් සංචාරය නිම කෙළේය. ලේක්

---

<sup>1</sup>එක්සත් රාජධානියේ පහළ මංග්‍රී මණ්ඩලයේ පර්යේෂකයෙකු වන ඇන්ඩූ කුසැක් ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පයේ ඉතිහාසය ගැන ද ලියයි.

ගාර්ඛා හි නැවතී සිටින විට ඔහු ඉතාලියේ, විශේෂයෙන්ම එහි ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පය සහ එහි භූ දර්ශනය ඔහු සිත් ගත්තේය.

නිදහස් වූ ලංකාවට පැමිණි බාවා අත් හැර දැමූ රබර් වත්තක් මිලදී ගෙන එය ඉතාලියේ වැවක් අසබඩ උද්‍යානයක, සර්ම කලාපීය අනුවාදයක් බවට පරිවර්තනය කිරීමට සැලසුම් කළේය. ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පය ගැන උනන්දුව වැඩි වෙත්ම ඔහු ලන්ඩනයේ ගෘහ නිර්මාණ සංගමයේ පාසලට ඇතුළුවීමට පෙර කොළඹ එඩ්වර්ඩ්ස්, රීඩ් සහ බෙග් සමාගමේ සීමාවාසිකයෙකු වූයේය. අවසාන වසර රෝමයේ ගත කළ ඔහු ජර්මන් බැරොකි ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පියෙකු වූ ජොහාන් බැල්තසාර් නියුමාන් පිළිබඳ සිය නිබන්ධනය නිම කළේය.

ඔහුගේ මුල් නිර්මාණ සර්ම කලාපීය පසුබිමක ලේ කෝබ්සර් ගේ අදහස් යොදා ගැනීමේ ‘සර්ම කලාපීය නූතන වාදයක්’ ලෙස හැඳින්විය හැකිය. ප්‍රතිඵල එතරම් සතුටු දායක නොවූවත් බාවා ගෘහනිර්මාණ ශිල්පියෙකු ලෙස මුහුකුරා යත්ම තම කෘතිවලට වඩාත්ම ශ්‍රී ලංකා දේශීයත්වය ඇගයීමක් පෙන්වුම් කළේය. ‘සමකාලීන දේශීයත්වය’ සහ ‘සන්දර්භමය නූතනත්වය’ වැනි යෙදුම් බාවාට සුපුරුදු විය.

පාර්ලිමේන්තුව තම නව නිවස සැලසුම් කිරීමට බාවාට භාර දීමෙන් පසුව ඔහු එම ස්ථානය වඩාත් හොඳින් භාවිතා කළ හැක්කේ කෙසේද යන්න තීරණය කිරීමට එම ප්‍රදේශයට ඉහළින් හෙලිකොප්ටරයකින් කීප අවස්ථාවක්ම පියාසර කරන ලදී. එම වගුරු බිම් ප්‍රදේශය වතුරෙන් පුරවා කෘත්‍රීම විලක් තනා එහි මධ්‍යයේ උස් බිමේ අක්කර දොළහක භූමි ප්‍රමාණයේ දූපතක පාර්ලිමේන්තු ගොඩනැගිල්ල ඉදි කිරීමට ඔහු යෝජනා කළේය. ඔහුගේම වචනයෙන් “තණ බිම් සහ ප්‍රසිද්ධ ගොඩනැගිලිවලින් යුත් නව උද්‍යානවලින් වට වූ නගරයක දූපත් අගනුවරක් ” ඔහු සංකල්ප ගතකළේය. “එහි වහලේ තඹ තහඩු කිලෝමීටර් දෙකක පිවිසුම් මාර්ගයෙන් පැමිණෙන

විට දියවන්නා ඔය කෙළවර ඉදිවන නව විලේ දිය තලාව පාවෙනු ඇත.”

සැලසුම අනුව පරිවාර මණ්ඩප පහකින් වට වූ කේන්ද්‍රීය මණ්ඩපයේ ප්‍රධාන ශාලාව පිහිටුවනු ඇත. එක් එක් මණ්ඩපයක් ඊටම විශේෂ වූ තම වහල් ඡත්‍රයකින් වෙනස් ව නැගී සිටින ආකාරයක් පෙනුන ද බිම් මහල සහ පළමු මහල එකට යා වූ එකම වූ පාද තලයකින් සම්බන්ධිත ය. ප්‍රධාන ශාලාව, විවාද ශාලාව, කථානායක ආසනය සහ ප්‍රධාන පිවිසුම් දොරටුව හරහා උතුරු දකුණු අක්ෂයකට සමමිතික වනු ඇත.

එහෙත් මෙම අක්ෂයේ බලය සහ ප්‍රධාන වහලේ බැස්ම ඒ වටා වූ කුඩා මණ්ඩපවල අසමමිතික හැඩ ගැසීමෙන් විසිර යයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එක් එක් මණ්ඩපයක් වෙනස් වූ අනන්‍යතාවයක් පවත්වා ගන්නා අතරම ඉහළට යන වහල වලින් එකම ව්‍යාප්තියක් නිර්මාණය කරයි. වහලට උළු වෙනුවට තඹ යොදා ගැනීමෙන් ඇදුනු සමක තුනී බව සහ කුඩාරමක ලක්ෂණය ගෙන දේ.<sup>2</sup>

ලංකාව සාපේක්ෂ වශයෙන් දිගුකලක් වින්ඩිසර් නිවසේ පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩල පාලනය යටතේ පැවති නිසා බ්‍රිතාන්‍යයෙන් ජනිත වූ බොහෝ සම්ප්‍රදායන් තවමත් පවතී. ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාද සහ සම්ප්‍රදායන් පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයෙන් උපුටා ගත් භාවිතාවන් ය.

උත්සව රැස්වීම්වලදී ජනාධිපති සහ කතානායක සෙන්කෝලය රැගත් නිල අඳුමෙන් සැරසුන සෙන්කෝල දරන්නන් විසින්

---

<sup>2</sup> සියලු උපුටා ගැනීම් ඩේවිඩ් ජී රොබ්සන් ගේ Bawa: Genius of the Place: An Architect of Sri Lanka ( Deutsches Architekturmuseum 2004) 45

පෙරටු කර ගෙන පැමිණේ. නූතන පාර්ලිමේන්තු ගොඩනැගිලිවල අර්ධ කවාකාර සැකැස්ම බෙහෙවින් යොදා ගන්නා නමුත් ජෙෆ්රි බාවා පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලය පුරාම බහුලව යොදා ගන්නා දෙපාර්ශවයක් වන සැකැස්ම යොදා ගත්තේය.<sup>3</sup>

---

<sup>3</sup> Andrew Cusack, The Senate of South Africa 17<sup>th</sup> November 2009:  
<http://andrewcñack.com/2009/senate-cape-town/>

## පටුන

කථානායක තුමාගේ පෙරවදන.....	8
සංඥාපනය.....	11
ෆෙඩරික් න්‍යූමාන් පදනමේ පණිවිඩය .....	14
1. කතුචරුන්ගේ ගේ හැඳින්වීම.....	16
2. ඓතිහාසික සහ ව්‍යවස්ථානුකූල සන්දර්භයක පාර්ලිමේන්තුව.....	23
3. පාර්ලිමේන්තුවේ බලතල සහ වරප්‍රසාද.....	52
4. කථානායක .....	72
5. ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය .....	86
6. කාරක සභා පද්ධතිය.....	106
7. විධායක අධීක්ෂණය .....	136
8. හදිසි තත්වය සහ ක්‍රස්ත විරෝධී බලතල පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය.....	162
9. පාර්ලිමේන්තුව සහ සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතන .....	168
10. පාර්ලිමේන්තු සේවා.....	183
11. ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ .....	19



## කථානායක තුමාගේ පෙරවදන

### ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ජන රජයක පාර්ලිමේන්තුවේ භූමිකාව අවබෝධ කර ගැනීම

අපගේ ඒදිනෙදා ජීවිතයේ බොහෝ අවස්ථාවල අප පාර්ලිමේන්තුව හඳුන්වන්නේ තේරී පත්වූ නියෝජිතයන් තම කාර්යය ඉටුකරන ස්ථානය ලෙසය. ජනතාව පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතයන් තෝරා පත් කර ගැනීමේ දී වැඩියෙන්ම අදහස් කරන්නේ නීති සම්මත කිරීමේ දී පක්ෂව සහ විපක්ෂව ඡන්දය දීමෙන් තම වුවමනාවන් නියෝජනය කරන ක්‍රියාවලියකි. කෙසේ වුවත් පසුගිය වසර පහේ දී පාර්ලිමේන්තුවේ ව්‍යවස්ථාපිත මැන්ඩේට් අධිකාරිය අපගේ ජාතික කතිකාවේ කේන්ද්‍රයටම තල්ලු කෙරිණි.

2015 අප්‍රේල් මස ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට 19 වැනි සංශෝධනය එකතු කිරීමත් සමග රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව (කෝප් නමින් වඩාත් හොඳින් ප්‍රකට) දිගින් දිගටම පෙන්වා දුන් අඩුපාඩු පිළිබඳව හටගත් උණුසුම් වාද විවාද, ව්‍යවස්ථාදායක සභාව හඳුන්වා දීම සහ ස්වාධීන කොමිසන් සභා සහ අධිකරණ තනතුරුවලට පත් කිරීමේදී එහි තීරණාත්මක උපදේශාත්මක භූමිකාව නිසා මහජන ප්‍රමුඛතාවයේ පාර්ලිමේන්තුව ගැන උනන්දුව වැඩි කළ අතර වසර හතරකට පෙර කථානායක වශයෙන් තෝරා පත් කරගැනීමෙන් එහි කොටස්කරුවෙකු වීම ගෞරවයක් සේ සළකමි.

මෙම සභාවේ තේරී පත් වූ නියෝජිතයා ලෙස පසුගිය වසරේ මගේ සේවය, මෙම උත්තරීතර සභාවේ රැස්වීම් පාර්ලිමේන්තුවේ භූමිකාව සහ එහි බලයේ මූලයන් පිළිබඳව ජාතියේම විමසිලිමත්භාවය සහ කුතුහලය දනවමින් අවස්ථා කීපයකදීම රටම වෙළා ගත්තේය. පසුගිය නොවැම්බර් මස

අපගේ පාර්ලිමේන්තුව ප්‍රථම වරට ආණ්ඩුවට එරෙහිව විශ්වාසභංග යෝජනාවක් සම්මත කළාය. ඉන් අනතුරුව මෙම සභාවේ අනුමැතියකින් තොරව ආණ්ඩුවක් යැයි කියා ගන්නා අයට අරමුදල් ලබාදීම නතර කිරීමේ පාර්ලිමේන්තු බලය යොදා ගන්නා සුවිශේෂී යෝජනාවක් සම්මත කෙරිණ.

මෙම වසරේ මුල් භාගයේ දී බිහිසුණු පාස්කු ත්‍රස්තවාදී ප්‍රහාරයෙන් පසුව, ජනාධිපති විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද හදිසි තත්වය අපරානුමත කිරීමට සහ අවශ්‍ය පරිදි දීර්ඝ කිරීමට පාර්ලිමේන්තුව කැඳවන ලදී. ඉන් පසුව මෙම සභාව ලංකා ඉතිහාසයේ පළමු වරට ප්‍රහාරවලට ඉඩසැලසුන ආරක්ෂක යාන්ත්‍රණයේ බරපතල අතපසුවීම් සොයා බැලීමට තේරීම් කාරක සභාවක් පත් කරන ලදී.

මෙවැනි වර්ධනයන් නිසා පාර්ලිමේන්තුවේ උපත, එහි ඉතිහාසය, භූමිකාව සහ ව්‍යවස්ථාපිත බලපෑම පෙර කිසි දිනක නොවූ විරූ තරම් උච්චතාවයකට පත් විය. මෙම කෘතියේ කතුවරුන් බහුශ්‍රැතභාවයේ පරම්පරාවෙන් සහ පාර්ලිමේන්තු සම්ප්‍රදායේ සැඟවුණ රහස් හෙළි කර ගැනීමෙන් ශ්‍රී ලාංකික සන්දර්භයට සමීප පහසු සාහිත්‍ය කෘතියක් බවට මෙම දැනුම පත් කිරීමේ දී අපමණ වූ උත්සාහයක් දරා ඇත.

ඓතිහාසික සන්දර්භයක් තුළ අපගේ පාර්ලිමේන්තුවේ එක් එක් යුතුකම් සහ බලතල දැක්වීමේ දී , ව්‍යවස්ථාදායක සභාව වැනි ශ්‍රී ලංකාවේ පාලනයේ නවතම සහ වඩාත් සුවිශේෂී ලක්ෂණ විකාශනය වීම පැහැදිලි කිරීමේ දී හෝ ලොව වටා පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණ ව්‍යුහයන් කරා නොයෙකුත් පුනරුත්ථයන් හරහා පාඨකයා කැටුව යෑමේ දී — **පාර්ලිමේන්තුව: නීතිය, ඉතිහාසය සහ භාවිතාව** විද්වතුන්, නීති සම්පාදකයන්, නීතිඥයන්, ශිෂ්‍යයන්, අපගේ ව්‍යවස්ථාදායක යාන්ත්‍රණය වඩාත් හොඳින් අවබෝධ කර ගැනීමට අපේක්ෂා කරන පුරවැසි අයිතිය පිළිබඳ උනන්දුවක්

දක්වන පුරවැසියන් සඳහාත් සුවිශේෂී මූලාශ්‍රයක් වන අතර ඇත්තෙන්ම ඉදිරි වසර ගණනාවකට එහි ප්‍රගමනයට දායක වනු ඇත.

මෙම පොතේ පිටුවලින් පහසුවෙන්ම ලබා ගත හැකි අතීත සහ වත්මන් ව්‍යවස්ථාවන්ගෙන් උගත් පාඩම් සහ ප්‍රශස්ත භාවිතාවන්ගෙන් දැනුවත් තම දේශපාලන අදහස් සහ අරමුණු ඇති කර ගැනීමේ අවස්ථාව වඩාත්ම අගය කරන අය වන්නේ අපගේ ජනරජයේ ගමන්මග හැඩගස්වන අනාගත පරම්පරාවයි.

අවාසනාවකට මෙන් පාර්ලිමේන්තුවේ කථානායකට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහ පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර නියෝගවලින් බොහෝ බලතල ලබා දී ඇති නමුත් ව්‍යවස්ථාදායකයේ නව සාමාජිකයන් සියලු දෙනාට පොතක් කියවීම අනිවාර්ය කරන විධානයක් ලබා දීමේ හැකියාව නැත. ඇත්තෙන්ම කතානායකට එවැනි බලයක් හිමි ලෝකයක සෑම නවක ව්‍යවස්ථා සම්පාදකයෙකුටම මෙම පොත පෘථුලව අධ්‍යයනය කිරීමට නියෝග කළ හැකි විටක පාර්ලිමේන්තුවේ අනාගත රැස්වීම් මිරිස් කුඩු සහ බටර් කපන පිහිවලින් තොර එකක් වනු ඇතැයි මම විශ්වාස කරමි. එවැනි ලෝකයක සභා ගර්භයේ පුටු ස්ථිරව සහ නිසලව පොළොවේම තිබෙනු ඇතැයි අපට සහතික විය හැකිය.

**ගරු කරු ජයසූරිය පා.ම.**  
ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුවේ කතානායක

## සිංඥාපනය

මෙම ප්‍රකාශනය 2015 සිට විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතිය පිළිබඳ එඩින්බරෝ කේන්ද්‍රය අතර පර්යේෂණ සහ දැනුම හුවමාරු කර ගැනීමේ හවුල්කාරීත්වයේ නවතම නිමැවුමයි.

ඊට අරමුදල් සපයන ලද්දේ එඩින්බරෝ විශ්වවිද්‍යාලය හරහා එක්සත් රාජධානියේ ආර්ථික සහ සමාජ පර්යේෂණ මණ්ඩලය ලබා දුන් බලපෑම ප්‍රවේගවත් කිරීමේ ප්‍රදානයෙනි. මෙම පොතේ සිංහල සහ දෙමළ පරිවර්තන සඳහා මූල්‍ය සහාය ලබා දුන් පෙඩරික් න්‍යූමාන් පදනමට (FNF) ද මම ස්තූති කරනු කැමැත්තෙමි. මෙය ශ්‍රී ලංකාවේ ලිබරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආයතන සහ ක්‍රියාවලීන් ශක්තිමත් කිරීමට පෙඩරික් න්‍යූමාන් පදනම සමග අගනා සහ දීර්ඝ කාලීන හවුල්කාරීත්වයේ තවත් කඩඉමකි.

ලොව ප්‍රවණතාවය වන්නේ ජනප්‍රියවාදය කෙරේ යොමුවීමත් පාර්ලිමේන්තු දේශපාලන සහ පාලනයේ ආයතන සහ ක්‍රියාවලීන්ගේ මැදිහත්වීමේ බලතලවලින් බැහැරට ගමන් කිරීමත් ය. මෙම ප්‍රකාශනයේ අරමුණ වන්නේ අපගේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ කේන්ද්‍රීය ආයතනයක් ලෙස පාර්ලිමේන්තුවේ වැදගත්කම ඉස්මතු කිරීම සහ අපගේ දේශපාලන සංස්කෘතියේ සහ භාවිතාවේ ගැඹුරින්ම අන්තර්ගත වීමෙන් ශක්තිමත් සහ කල්පවත්නා යහපාලනයක් තුළින් ඉදිරිපත් කෙරෙන අවස්ථා පරීක්ෂා කිරීමත් ය.

පාර්ලිමේන්තුව යනු තර්ක විතර්කවල සජීවී වාද විවාද තුළින් ප්‍රතිපත්ති අභියෝගයට ලක් කිරීමේ ස්ථානයක් පමණක් නොවේ. එය අවශ්‍යයෙන්ම තර්කානුකූල විවාදයේ සහ සබුද්ධික කතිකාවේ කාල්පනික ලෝකයක් වන අතර අපගේ දේශපාලනය පාක්ෂික තරගකාරීත්වයේ හැලහැප්පීමවලින්

ඔබ්බට ගොස් ශක්තිමත් සහ සජීවී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් බවට හැඩ ගැස්වීමකි.

මෑතක දී ශ්‍රී ලංකාව, පාර්ලිමේන්තුව තුළින්ම නැගුණ ප්‍රබල විරෝධයෙන්, ඉහළ අධිකරණයන්හි කඩඉමක් වන නඩු තීන්දුවලින් සහ සිවිල් සමාජයේ ක්‍රියාකාරිත්වයෙන් ආපසු හරවන ලද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කුමන්ත්‍රණයකින් ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ආයතනවලට ඵල්ල වූ බරපතල අභියෝගයකට මුහුණ දුන්නේය.

එහි අභ්‍යන්තර ක්‍රියාපටිපාටි පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවේ උත්තරීතර භාවය සහ වැඩි දුරටත් ගෞරවනවිත සම්ප්‍රදායන් ආරක්ෂා කිරීමත් අභියෝගයට ලක් විය. කෙසේ වුවත් ඒවා ආරක්ෂා කිරීමටත් අපගේ දේශපාලනයේ එය සතු සහ හැමවිටම පවත්වා ගන්නා කේන්ද්‍රීය ස්ථානයට පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට අදිටන් කර ගත් සිවිල් සමාජය ස්ථිරසාරව ඉදිරිපත් විය.

මූලික වශයෙන්ම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ මූලධර්ම මත පදනම් සිවිල් සමාජ ආස්ථානය අර්බුදකාරී අවස්ථාවක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සම්ප්‍රදායන් සහ භාවිතාවන් ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමේ දී මූලික භූමිකාවක් ඉටු කෙළේය.

මෙම කතුවරුන් තිදෙනාට, විශේෂයෙන්ම තම ලේඛනයෙන් පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ ව්‍යවස්ථාපිත රාජ්‍යයක් වෙනුවෙන් පෙනී සිටින ආචාර්ය වැලිකලටත් මෙම ප්‍රකාශනය එළි දැක්වීමට දැක්වූ කැපවීම සහ බැඳීම වෙනුවෙන් ස්තූති කරනු කැමැත්තෙමි.

මෙම ප්‍රකාශනය ව්‍යවස්ථාදායකයේ සහ විධායකයේ සාමාජිකයන්ට සහ කාර්ය මණ්ඩලයට මෙන්ම බුද්ධිමතුන්ට සහ ක්‍රියාකාරීන්ට එකසේ වැදගත් වනු ඇතැයිද එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට දායකත්වයක් වනු ඇතැයිද මම අපේක්ෂාවෙන් විශ්වාස කරමි.

**ආචාර්ය පාකාසෝති සරචනමුත්තු**  
විධායක අධ්‍යක්ෂ,  
විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය

## ෆෙඩරික හුමාන පදනමේ පණිවුඩය

නිදහස සඳහා වූ ෆෙඩරික හුමාන පදනම (FNF) නිදහස, සාමය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, නීතියේ ආධිපත්‍යය, මානව අයිතිවාසිකම් සහ සමාජ වෙළඳ පොළ ආර්ථිකය සඳහා දශක පහකට අධික කාලයක් තිස්සේ ලොව පුරා වැඩ කර ඇත.

මෙම පදනමේ කාර්යයන්හි එක් ප්‍රධාන අංගයක් වනුයේ නීතියේ ආධිපත්‍යය යටතේ ලිබරල්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදීව පිහිටුවන ලද රාජ්‍යයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි. එම නිසා පෙඩරික හුමාන පදනම ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ නීතිය, ඉතිහාසය සහ භාවිතය ගැන මෙම විදර්ශී, සවිස්තරාත්මක සහ කාලීන කෘතිය හා සම්බන්ධවීමට ලැබීම ගැන සතුට පළ කරනු කැමැත්තේය.

අප වැනි රටවල පාර්ලිමේන්තුව, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ පදනම ගොඩ නැගුණු ස්ථම්භ තුනෙන් එකක් නියෝජනය කරයි. පාර්ලිමේන්තුව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය රාජ්‍යයක පැවැත්මට අතිශයින් වැදගත් ය. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආයතන පවත්වා ගත යුතු නම් පාර්ලිමේන්තුවෙන් අදහස් වන්නේ සේවය කිරීම යන්න ජනතාවට පැහැදිලි කිරීමේ වගකීම ද අතිශයින් වැදගත් ය. මෙම ප්‍රකාශනය එවැනි මෙවලමක් යැයි මම විශ්වාස කරමි.

මෙම වැදගත් කෘතිය ඉංග්‍රීසියෙන් පමණක් නොව සිංහල සහ දෙමළෙන් පළ කිරීමෙන් එහි අන්තර්ගතය පුළුල්තම පිරිසකට ලබා දීමට අවස්ථාව සැලසේ.

මෙම අර්ථාන්විත සහ වැදගත් කාර්යයට උරදීම ගැන මම කතුවරුන්ට සුභ පතමි. ලිබරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය නගා සිටුවීමට ඔවුන්ගේ ඇති කැපවීම මෙම කෘතියේ ප්‍රතිලාභ යොමුවන ව්‍යවස්ථා සම්පාදකයන්ට ධෛර්යයක් වෙනු ඇතැයි මම විශ්වාස කරමි.

සාගරිකා දෙල්ගොඩ,  
ශ්‍රී ලංකා නියෝජිත,  
නිදහස සඳහා වූ ආධාරයක් නූතනයක් පදනම



## කතුවරැන්ගේ හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ නීතිය, ඉතිහාසය සහ භාවිතය ගැන මෙම කෙටි නිබන්ධනය හඳුන්වාදීම අපට මහත් ප්‍රීතියකි.

ව්‍යවස්ථාදායකයේ යටත් විජිත උපත දිවයිනේ සාමය, නීතිය සහ යහ පාලනය සඳහා නීති සම්පාදනයේ දී ආණ්ඩුකාරයාට උපදෙස් සහ අනුමැතිය ලබා දීමට පළමුවෙන්ම 1833 දී ව්‍යවස්ථාදායක සභාව පිහිටුවීම දක්වා අතීතයට යයි. එය 1931 දී බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිතයක්ව පැවතිය දී සර්ව ජන ඡන්දය පදනම්ව තේරී පත් වූ ආසියාවේ පළමු ව්‍යවස්ථාදායකය විය. 1948 දී නිදහස ලැබීමත් සමඟ පාර්ලිමේන්තුව ස්වෛරී ව්‍යවස්ථාදායකය වූ අතර 1972න් පසුව ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ව්‍යවස්ථාදායක ආයතනය විය.

මෙම කෘතිය රචනා කරන ලද්දේ 2015 දී 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් ඇතුළත් කළ ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම්වලින් පසුව පාර්ලිමේන්තුවට නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රමුඛත්වයක් ලැබුණු සන්දර්භයක් තුළය. ඇත්තෙන්ම දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් පසුව සහ 2016 දී විස්තීර්ණ නව කොමිටි ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීම පාර්ලිමේන්තුවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය භූමිකාව සහ මෙහෙයවීමේ වැදගත්කමේ පළමු ව්‍යාප්තියයි. 2018 අග භාගයේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටපත් කිරීමේ උත්සාහයකට සාර්ථකව මුහුණදීමෙන් නව ආයතනික ශක්තිය පමණක් නොව ස්ථාපිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ මුහුකුරා යෑමද විදහා දක්වමින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලෝකයේ ප්‍රශංසාවට ලක් විය. මෙම කෘතිය

ජාතික ජීවිතයේ පාර්ලිමේන්තුවේ භූමිකාව දිගටම ශක්තිමත් කිරීමට දායක වනු ඇතැයි ද එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තව දුරටත් වර්ධනය වනු ඇතැයිද අපි අපේක්ෂා කරමු.

මෙම කෘතිය සාමාන්‍ය පාඨකයාටද ප්‍රයෝජනවත් විය හැකි නමුත් මූලික වශයෙන් අදහස් කරන ලද්දේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් සහ එහි කාර්ය මණ්ඩලයට සහාය වීමට ය. ඉන් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සියලු පාර්ලිමේන්තුවල යොදා ගන්නා සම්ප්‍රදායන් වන සිරිත් විරිත්, සන්ධාන සහ භාවිතාවන් උකහා ගන්නා නූතන ව්‍යවස්ථාදායකයක බලතල සහ කාර්යන් අධ්‍යයනයට අදාල ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍ර ආවරණය කෙරේ.

**මෙම කෘතියේ අන්තර්ගතයේ සැකැස්ම**

පාඨකයාට මෙම කෘතියේ සමස්ත ක්‍රමය ගැන මගපෙන්වීමක් වනු සඳහා ප්‍රධාන පරිච්ඡේද නමයේ සාරාංශයක් පහත දැක්වේ.

**2 වැනි පරිච්ඡේදය: ඓතිහාසික සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සන්දර්භයක් තුළ පාර්ලිමේන්තුව:** ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයේ මූලික ආයතනය පාර්ලිමේන්තුවයි. එහි බලය ලබා ගන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙනි. පාර්ලිමේන්තුවේ මූලයන් 1833 යටත් විජිත ව්‍යවස්ථාදායක සභාව දක්වා දිවෙන අතර එය පසුගිය ශතවර්ෂ දෙකක කාලය තුළ වැදගත් සංශෝධනවලට ලක්ව ඇත. පාර්ලිමේන්තුව වෙස්ට්මිනිස්ටර් සම්ප්‍රදායන් සහ සිරිත් විරිත්වල බලපෑම පවත්වා ගනී. දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් හඳුන්වා දුන් වෙනස්කම් වන්නේ ස්ථීර කාල සීමා මූලධර්මය, අනුමැතිය ලබාදීමේ මූලධර්මය සහ විශ්වාසයේ මූලධර්මය යි. තවදුරටත් කළයුතු සංශෝධන ගැන විවාදයක් පවතී.

**3 වැනි පරිච්ඡේදය: පාර්ලිමේන්තුවේ බලතල සහ වරප්‍රසාද:** ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවට බලතල සහ වරප්‍රසාද ලැබෙන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහ 1953 පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද පනතෙහි. වරප්‍රසාදවලින් පාර්ලිමේන්තුව බාහිර ක්‍රියාකාරීන්ගෙන් ආරක්ෂා කෙරේ. පාර්ලිමේන්තුවේ මූලික වරප්‍රසාද වන්නේ භාෂණයේ නිදහස සහ සුවිශේෂී සංශෝධනවලට යි. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට සහ පාර්ලිමේන්තුව වෙත පාර්ලිමේන්තුවට කෙරෙන සමහර අපහාස පිළිබඳව දඬුවම් කිරීමේ අධිකරණ බලය හිමි වන අතර ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට සිදුකරනු ලබන අනෙකුත් අපහාස කිරීම් පිළිබඳව සුවිශේෂී අධිකරණ බලය හිමි වේ.

**4 වැනි පරිච්ඡේදය: කතානායක:** පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රකාශකයා වන්නේ කතානායක යි. ඔහු විශේෂයෙන්ම විධායකයන් සහ අධිකරණයන් කෙරෙන අනවශ්‍ය මැදිහත්වීම්වලින් පාර්ලිමේන්තුව ආරක්ෂා කරයි. කතානායකගේ වගකීම් කාණ්ඩ හයකට වෙන් කර දැක්විය හැකිය. සභාවේ නියමයක් පවත්වා ගැනීම, පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාද ආරක්ෂා කිරීම, පනත් සහතික කිරීම, පරිපාලන වගකීම් ඉටු කිරීම, පිටතට සභාව නියෝජනය කිරීම සහ සමහර තත්වයන් යටතේ ජනාධිපති තනතුරේ කාර්යන් ඉටු කිරීම යනාදියයි.

**5 වැනි පරිච්ඡේදය: ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය:** ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් පාර්ලිමේන්තුවට නීති සම්පාදනයේ උත්තරීතර බලය ලබා දේ. ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය ප්‍රධාන අවධි දෙකකට වෙන් කළ හැකිය. පූර්ව පාර්ලිමේන්තු අවධිය සහ පාර්ලිමේන්තු අවධියයි. පාර්ලිමේන්තු අවධියේ දී පනතක් කියවීමේ අවස්ථා ගණනාවක් පසු කරයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය වැනි සමහර පනත් විශේෂ ක්‍රියා පටිපාටිවලට යටත් වේ. භාවිතයේ දී ඇතැම් අණපනත් ගෙනඒමේ සුවිශේෂී බලාධිකාරීය ඇත්තේ විධායකටය. කෙසේ වුවත් දහනම වැනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් ගෙනෙන ලද වෙනස්කම් නිසා සහ

නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම නිසා ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ විධායකය සහ පාර්ලිමේන්තුව අතර සම්බන්ධතාවය වෙනස් විය.

**6 වැනි පරිච්ඡේදය: කාරක සභා ක්‍රමය:** පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය 1931 දී ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ විධායක කාරක සභා ක්‍රමය පිහිටුවීමෙන් පසුව පැහැදිලි අදියර ගණනාවක් පසු කර ඇත. එය 2015 අග දී ආංශික අධීක්ෂණ කාරක සභා (SOCs) සහ රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාවක් පිහිටුවීමෙන් පසුව විශාල වෙනස් කිරීම්වලට ලක් විය. නියමයානුකූලව නව ක්‍රමය සාධනීය වර්ධනයක් නියෝජනය කරන අතර පාර්ලිමේන්තුවේ පරීක්ෂා කිරීමේ සහ අධීක්ෂණය කිරීමේ බලතල විශාල වශයෙන් ශක්තිමත් කිරීම සනිටුහන් කරයි. කෙසේ වුවත් නව කාරක සභා ක්‍රමය එහි හැකියාවන් ඉටු කිරීමට නම් පිළියම් ලබාදිය යුතු ප්‍රායෝගික ගැටලු ද පවතී.

**7 වැනි පරිච්ඡේදය: විධායක අධීක්ෂණය:** නීති සම්පාදන කාර්ය සහ විසර්ජන ප්‍රතිපාදනයට අමතරව පාර්ලිමේන්තුවේ මූලික භූමිකාවක් වන්නේ අධීක්ෂණය යි. පාර්ලිමේන්තු ප්‍රශ්න කිරීම සහ අමාත්‍ය ප්‍රකාශන, විධායකය කෙරේ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය බලාත්මක කිරීමේ මූලික ක්‍රම දෙකකි. වැඩි දුරටත් රාජ්‍ය මුදල් පාලනය සහ අධීක්ෂණය පාර්ලිමේන්තුවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා භූමිකාවේ ප්‍රධාන ලක්ෂණයකි. පාර්ලිමේන්තුවේ මුදල් කාරක සභා සමන්විත වන්නේ රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාව, (COPF) රාජ්‍ය ශිඤ්ඡම් පිළිබඳ කාරක සභාව (COPA) සහ පොදු ව්‍යාපාර පිළිබඳ කාරක සභාව (COPE) ය.

**8 වැනි පරිච්ඡේදය: හදිසි තත්වය සහ ත්‍රස්තවාදය මර්දනය කිරීමේ බලතල පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය:** හදිසි තත්වය පාලනය වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ආකෘති රාමුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ XVIII පරිච්ඡේදයෙන් දැක්වේ. ත්‍රස්තවාදයට එරෙහි විශේෂ බලතල සංශෝධනය කළ අංක 48 ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධි විධාන) පනතෙන් ලබා දේ. පාර්ලිමේන්තුවට හදිසි තත්වයක් තුළ විධායකය අධීක්ෂණය සහ පාලනය කිරීමේ ප්‍රධාන භූමිකාවක් හිමි වේ. කෙසේ වුවත් පාර්ලිමේන්තුවට විධායකය සාර්ථකව සීමා කිරීමට නොහැකි වන්නේ විධායක ජනාධිපති තනතුර සතු අතිමහත් බලතල නිසා සහ මහජන මතයේ බලපෑම නිසාත් ය.

**9 පරිච්ඡේදය: පාර්ලිමේන්තුව සහ සිවුවැනි ස්ථම්භ ආයතන:** සිවු වැනි කුලුණේ ආයතන (FPI) යනු යහපාලනය නගා සිටුවීම සඳහා බොහෝ රටවල් මෑතක දී යොදා ගන්නා නව්‍යකරණයකි. ව්‍යවස්ථා සභාව ශ්‍රී ලංකාවේ සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතනවල ඉහළම ආයතනයයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව දහනම වැනි සංශෝධනයේ ඵලයක් වන අතර ඉන් ඊට පෙර පැවති පැරණි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ සහ පාර්ලිමේන්තු සභාවේ සමහර දුර්වලතාවලට පිළියම් යෙදේ.

**10 පරිච්ඡේදය: පාර්ලිමේන්තු සේවා:** පාර්ලිමේන්තු සේවාවන්ගෙන් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට තම කාර්යන් ඉටු කිරීමට සහාය වේ. ඒවායින් පාර්ලිමේන්තුවේ ස්වාධීනත්වය ශක්තිමත් කොට බලතල වෙන් කිරීම නගා සිටුවයි. ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තු සේවය වන්නේ පාර්ලිමේන්තු ලේකම් කාර්යාලයයි. මහ ලේකම් සහ පාර්ලිමේන්තු කාර්ය මණ්ඩල උපදේශක කාරක සභා භූමිකාව සහ පත් කිරීම පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ එවැනි සෙසු ආයතනවලට වඩා සැලකිය යුතු ආකාරයෙන් වෙනස් ය. පාර්ලිමේන්තු පර්යේෂණ පුස්තකාලය

පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට විධායකයේ ක්‍රියාකාරකම් වල සියලු ලක්ෂණ ගැන දැනුවත්ව සිටීමට ඉඩහල් වේ. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ වෙනත් රටවල අභ්‍යන්තර නීති සේවා දැනට ශ්‍රී ලංකාවට වඩා ඉදිරියෙන් සිටී.

## ස්තූතිය

මෙම කෘතිය සම්පාදනයේදී අපට නොයෙකුත් ආකාරයෙන් සහාය ලැබිණ. එඩින්බරෝ විශ්ව විද්‍යාලයේ කලාව මානව ශාස්ත්‍ර සහ සමාජ විද්‍යා විද්‍යාලය හරහා එක්සත් ජනපද ආර්ථික සහ සමාජ පර්යේෂණ මණ්ඩලයේ බලපෑම් ප්‍රවේගවත් කිරීමේ ගිණුමෙන් මූල්‍ය ආධාර ලැබිණ.

මෙම කෘතියේ සිංහල සහ දෙමළ පරිවර්තනය සහ මුද්‍රණය සඳහා පෙඩරික් නුමාන් පදනමෙන් මූල්‍ය සහාය ලබා දුන්නේය. එම පදනමේ ශ්‍රී ලංකාවේ නේවාසික නියෝජිත සාගරිකා දෙල්ගොඩ මහත්මිය හැම විටම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ ප්‍රබල සහායකාවකි.

එඩින්බරෝ හි ඇන් සොපි ලේග්‍රන් සහ ෂවුනා තොම්ප්සන් හට මෙම ව්‍යාපෘතිය සඳහා ඔවුන් ලබා දුන් සහායට තුනි පුද කරමු.

කොළඹ විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ ආචාර්ය පාකාසෝති සරවනමුත්තු, හර්ෂනී අමරසිංහ සහ චාර්යා සමරකෝන්ට අපේ ස්තූතිය පුද කරමු.

පාර්ලිමේන්තු ගොඩනැගිල්ල සහ ජෙෆ්රි බාවා ගැන කෙටි සටහනක් ලබා දුන් එක්සත් රාජධානියේ පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ පර්යේෂක ඇන්ඩ්‍රූ කුසැක් මහතාට අපි ස්තූතිවන්ත වෙමු.

කථානායක ගරු කරු ජයසූරිය පා.ම. මහ ලේකම්, ධම්මික දසනායක මහතාට, සහකාර මහ ලේකම් ටිකිරි ජයතිලක මහතාට, පාර්ලිමේන්තුවේ අභ්‍යන්තර ක්‍රියාවලීන් ගැන අගනා පරිඥානයක් ලබා දීමට සහය දීම සම්බන්ධයෙන් ද නියෝජ්‍ය ප්‍රධාන නිලධාරී සනත් විජේගුණවර්ධන මහතාට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය යටතේ කළ ඉල්ලීම් ගණනාවකට ඉතාමත් ප්‍රයෝජනවත් ප්‍රතිචාර ලබා දීම ගැන ද කථානායක උපදේශක සහ විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ හිටපු ලේකම්

ප්‍රසාද් කාරියවසම් මහතාට ද පාර්ලිමේන්තුව තුළ මෙම කෘතිය සඳහා ප්‍රශංසා කටයුතු සිදු කිරීමට නොවක් සහයෝගය සහ අගනා සහාය ලබා දීම වෙනුවෙන් අපි තුනි පුද කරමු.

**පසන් ජයසිංහ**

පීඊපී ඊඩ්

අසංග වැලිකල

2019 දෙසැම්බර් 20,  
කොළඹ දී.



## වේගිකාසික සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සන්දර්භයක් තුළ පාර්ලිමේන්තුව

### හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීයව තෝරා පත් කර ගන්නා නියෝජිතයන් මාර්ගයෙන් ජනතාවගේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන බලය යොදා ගන්නා ජනරජයේ ව්‍යුහයකි.<sup>1</sup> ආණ්ඩුක්‍රම සංශෝධනය වැනි වැදගත් කරුණුවලදී සමහර විට ජනතාව විසින් ජනමත විචාරණයන් හි දී ව්‍යවස්ථා සම්පාදන බලය සෘජුවම භාවිත කරයි.<sup>2</sup> හදිසි තත්වයක් යටතේ ජනාධිපතිට නීති සම්පානය සිදුකිරීමට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් අවසරය ලබා දී ඇත.<sup>3</sup> ඊට අමතරව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් පළාත් සභාවලට සමහර බලතල පවරා ඇත.<sup>4</sup> මෙම ව්‍යතිරේකයන් හැරුණ විට පාර්ලිමේන්තුව" රාජ්‍යයේ මූලික ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ව්‍යුහයයි. එමනිසා ඊට සුවිශේෂී කාර්යයන් සහ බලතල ගණනාවක් හිමි වේ.<sup>5</sup> ජනතාවගේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය නියෝජිත සභාවක් ලෙස එහි ප්‍රථම කාර්ය වන්නේ ඔවුන්ගේ විවිධ අදහස් පිළිබිඹු වීම, ඔවුන්ගේ ප්‍රශ්න ගැන විවාද කිරීම සහ ආණ්ඩුව ඔවුන්ට හොඳින් සේවය කරන බව තහවුරු කිරීම යි. එහි ප්‍රධාන

---

<sup>1</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) වගන්ති 3, 4(අ), 75, 76

<sup>2</sup>ඉහත සඳහන් වගන්ති 83, 85

<sup>3</sup>ඉහත සඳහන් වගන්තිය 155

<sup>4</sup>ඉහත සඳහන් 13 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ XVII පරිච්ඡේදය අ

<sup>5</sup>නූතන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යවස්ථාදායකයක කාර්යයන්ගේ පොදු විස්තරයක් සඳහා බලන්න (Philip Norton Parliament in British Politics (2<sup>nd</sup> ed. Palgrave-Macmillan 2013) 7-12

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා බලය වන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට සංශෝධන බොහොමයක් ඇතුළුව නීති පැනවීම, සංශෝධනය සහ අහෝසි කිරීම ය. එහි අනෙක් කාර්යයන් සහ බලතල වන්නේ අමාත්‍යාංශ අධීක්ෂණයෙන් , ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති සහ ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය සියුම් නිරීක්ෂණයෙන් සහ සුවිශේෂී තත්වයන් යටතේ කැබිනට් මණ්ඩලය විශ්වාස භංගයක් හරහා ඉවත් කර ගැනීමෙන් හෝ ජනාධිපති දෝෂාභියෝගයක් ගෙනඒමෙන් ආණ්ඩුව ඉවත් කොට විධායකය වගකිව යුතු තත්වයට පත් කිරීම ය. <sup>6</sup> පාර්ලිමේන්තුව රාජ්‍ය මූල්‍ය භාරකරු වන අතර විධායකයට පාර්ලිමේන්තුවේ අනුමැතියකින් තොරව රාජ්‍ය මුදල් වියදම් කිරීමට හෝ රජයට මුදල් ලබා ගැනීමට නොහැකි ය.<sup>7</sup>

ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ උපත යටත් විජිත පූර්ව ව්‍යවස්ථාදායකය පිහිටුවන ලද 1833 දක්වා අතීතයට විහිදේ. වරක ක්‍රමානුකූල වූද, තවත් වරක උද්වේගකර වූද ඓතිහාසික විකාශනයක නොකඩවා සිදු වූ ක්‍රියාවලියක් තුළින් පාර්ලිමේන්තුව අද පවතින ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ජනරජයක ව්‍යවස්ථාදායක ආණ්ඩුක්‍රමයක ලක්ෂණ අත්පත් කර ගෙන ඇත.<sup>9</sup> මෙම ඉතිහාසයේ නොයෙකුත් කාල පරිච්ඡේදයන් හි

---

<sup>6</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 38, 48 ව්‍යවස්ථා  
<sup>7</sup>ඉහත සඳහන් XVII පරිච්ඡේදය  
<sup>8</sup>1833 මාර්තු 19 හෝර්ටන් ආණ්ඩුකාරවරයාට ලබා දුන් රජුගේ අතිරේක කොමිසම 1833 මාර්තු 20 හෝර්ටන් ආණ්ඩුකාරවරයාට රජුන් ලබා දුන් අතිරේක උපදෙස් පී සී මැන්දිස් ගේ උපුටා දැක්වීම The Colebrooke-Cameron Papers: Documents on British Colonial Policy in Ceylon 1796-1833 (Oxford University Press 1956) Chapters XI, XII  
<sup>9</sup>ලංකාවේ ආණ්ඩුව (Ceylon: Report of the Commission on Constitutional Reform (Ceylon Government Press, 1969) (The Soulbury Commission Report (1945) Chapters I-V ; L J M Cooray, Constitutional Government in Sri Lanka 1796-1977 (Lake House 1984) Chapter I ; J A L Cooray Constitutional and Administrative Law of Sri Lanka (Sumathi 1995) Chapter I

එය ව්‍යවස්ථාදායක සභාව ( 18331931)රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව (19311946) පාර්ලිමේන්තුව (නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයෙන් සහ සෙනෙට් සභාවෙන් සමන්විත 19461971) සහ නැවත වරක් 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ පාර්ලිමේන්තුව නමින් ද හැඳින්වීය.

බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිතවාදී සමයේ උපත ලද නිසා ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුවට වෙස්ට්මින්ස්ටර් සම්ප්‍රදායන් සහ සිරිත් විරිත් බලපා තිබීම පුද්ගලයක් නොවේ. විශේෂයෙන්ම පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව වෙස්ට්මින්ස්ටර් ආදර්ශයේ බලපෑමට ලක් වූ පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ අනෙකුත් ව්‍යවස්ථාදායකයන්ට සමීප සමානතාවයක් දක්වයි. කෙසේ වුවත් කාලයත් සමග මෙම උරුමය 1972 දී ජනරජයක් පිහිටුවීම සහ 1978 දී ජනාධිපති ක්‍රමය හඳුන්වාදීම ඇතුළත් ප්‍රධාන දේශපාලන වෙනස්කම්වලටද යොදා ගන්නා ලදී. වඩාත් මෑතක දී දහනම වැනි සංශෝධනය හඳුන්වා දුන් අතර එහි මූලික ප්‍රතිඵලය වන්නේ රාජ්‍යයේ ව්‍යුහයක් වශයෙන් පාර්ලිමේන්තුවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය වැදගත්කම වැඩි කිරීම ය. <sup>10</sup> පාර්ලිමේන්තුවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය වැදගත්කම වඩාත් වැඩිවීම සමහර ආකාරයකින් වෙස්ට්මින්ස්ටර් උරුමය ඉස්මතු කරවීය. මෙය 2018 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා අර්බුදයේ දී පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැර ආණ්ඩුව ඉවත් කිරීමට ජනාධිපති ගත් උත්සාහයට පාර්ලිමේන්තුවේ විරෝධතාවය දැක්වීමේ දී 'විශ්වාසය' සහ 'වගකීම' යන ද්විත්ත්ව මූලධර්ම කේන්ද්‍රයට පත්වීමෙන් විදහා දැක්විණ.<sup>11</sup>

---

<sup>10</sup>අසංග වැලිකල (ed.) The nineteenth Amendment to the Constitution: Content and Context (CPA 2016)

<sup>11</sup> Asnga Welikala, The Sri Lankan Culture of Constitutional Law and Politics: The Lessons of the Constitutional Reform Exercise of 2015 -

තවදුරටත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන ගැන දිගටම සංවාදයන් සිදුවෙමින් පවතී. අනාගතයේ දී විධායක ජනාධිපති ක්‍රමය අහෝසි කළහොත් ආයතනයක් ලෙස පාර්ලිමේන්තුව කෙරේ එය වැදගත් බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත. පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී කැබිනට් ආණ්ඩු ක්‍රමයක් තුළ පාර්ලිමේන්තුව රටේ සියලු දේශපාලන ක්‍රියාකාරකම්වල මූලික කේන්ද්‍රය බවට පත්වනු ඇත.<sup>12</sup> ස්වාධීන න්‍යාය පත්‍රයකට වැඩ කරන සෘජුවම තේරීපත් වූ ජනාධිපතිවරයෙක් නොමැතිව ආණ්ඩුවකට ක්‍රියා කළ හැකි වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ විශ්වාසය පවතින තාක් පමණි. පාර්ලිමේන්තුව රාජ්‍යයේ සියලු බලයේ සහ අධිකාරියේ උල්පත වන අතර එය සීමා වන්නේ බලතල වෙන් කිරීමෙන් සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ඇතුළත් මූලික අයිතිවාසිකම් වලින් පමණි. එවැනි විශාල වෙනසක් අදහස් කරන්නේ නම් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් එහි බලපෑම් ගැන දැනුවත්ව සිටීම වැදගත් ය.<sup>13</sup>

**ශ්‍රී ලංකා ව්‍යවස්ථාදායකයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය විකාශය**

දීර්ඝ ඉතිහාසයක් ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ අද පවතින දේශපාලන ආයතන බොහොමයකට රාජ්‍ය නායකයන්, නොයෙකුත් නීති පද්ධති " අධිකරණය සහ පළාත් පාලනය පවා පැහැදිලිවම පූර්ව යටත්විජිත අතීතයේ ශතවර්ෂ ගණනාවක් ඇතට යන

---

19 and the Constitutional Crisis Of 2018 in Asanga Welikala, ed. Constitutional Reform and Crisis in Sri Lanka (CPA 2019 ) Chapter 7.  
 12 David Judge, The Parliamentary State ( SAGE 1993)  
 13 Alfred Stepan and Cindy Skach Constitutional Frameworks and democratic Consolidation: Parliamentarism versus Presidentialism in Alfred Stepan Arguing Comparative Politics ( Oxford University Press 2001 ) Chapter12; Anthony W. Bradley and Cesare Pinelli, Parliamentarism in Michel Rosenfeld and Andras sajo (eds) The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law ( Oxford University Press 2012) Chapter 30

සංස්කෘතික පරම්පරාවක් ඇත. <sup>14</sup> එමනිසා ශ්‍රී ලංකාවේ රජතුමාගේ බලය හෝ සරළව සමාජයීය සභාවක සීමාවක් පැනවෙන නීති සම්පාදන ආයතනයක් ලෙස පැරණි ව්‍යවස්ථාදායක සම්ප්‍රදායක් නැත. මෙය සාධක දෙකකින් පැහැදිලි වේ: පූර්ව යටත් විජිත දේශපාලනයේ නීතිය පිළිබඳ සංකල්පය සහ පැරණි රාජාණ්ඩුවේ රජුගේ අධිකාරියේ ස්වභාවයයි.<sup>15</sup> නීතියේ ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය දීර්ඝ කාල පරිච්ඡේදයක් තිස්සේ පැවති සමාජ පුරුදුවල නිෂ්පාදනයක් වන සිරිත් විරිත් ය. සිරිත් විරිත් ව්‍යවස්ථා වලින් වෙනස් කළ හැකි යැයි පිළිගන්නා නමුත් එවැනි අවස්ථාවක හැම විටම ව්‍යවස්ථාදායකයා වන්නේ රාජාණ්ඩුවයි. රාජාණ්ඩු බලය පිළිබඳ සංකල්පය විස්තීර්ණ වන අතර ශ්‍රී ලාංකික රාජාණ්ඩුව පරමාධිපත්‍යය නොවන නමුත් රාජාණ්ඩු බලය පිළිබඳ සියලු සීමාවන් පැන නගින්නේ ආගමෙන් උකහා ගත් සදාචාරමය මූලධර්මවලින් නිසා ඒවා ක්‍රියාත්මක වන්නේ සිරිත් විරිත්වල බලයෙනි. මේ ආකාරයට රජුන් ව්‍යවස්ථාවක ආකාරයෙන් වන ආයතනික සීමාවන්ගෙන් හෝ ව්‍යවස්ථාදායකයක් විසින් සකස් කරන ව්‍යවස්ථාවකින් පනවන සත්‍යමය වූ සීමාවන්ගෙන් බැඳී සිටින්නේ නැත. මෙම පූර්ව යටත් විජිත තත්වයන් යටතේ ව්‍යවස්ථාදායකයක් පැවැත්මේ අවශ්‍යතාවයක් නොතිබුණි. නිදසුනක් වශයෙන් ඊට වෙනස්ව මධ්‍යකාලීන එංගලන්තයේ වෙස්ට්මින්ස්ටර් ආදර්ශයේ උපතට හේතු වන්නේ එහි පැවති

---

<sup>14</sup> Asanga Welikala, 'Nation, State, Sovereignty and Kingship: The Pre-Modern Antecedents of Presidential State' in Asanga Welikala (ed.) Reforming Sri Lankan Presidentialism: Provenance, Problems and Prospects (CPA 2015) Chapter 13.

<sup>15</sup> A R B Amerasinghe, The Legal Heritage of Sri Lanka (The Royal Asiatic Society of Sri Lanka 1999) Chapter XI

තත්ත්වයන් ය.<sup>16</sup> එමනිසා පාර්ලිමේන්තුව යන අදහස ශ්‍රී ලාංකික සන්දර්භයේ අලුත් දෙයකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ නූතන ආණ්ඩුවක ආරම්භය සනිටුහන් කිරීම ලෙස බොහෝ ඉතිහසඥයන් හඳුනා ගන්නා අවස්ථාව වන්නේ කෝල්බෘක් කැමරන් කොමිසමේ නිර්දේශවලට පසුව 1833 දී හඳුන්වා දුන් යටත් විජිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවයි.<sup>17</sup> වෙනත් සැලකිය යුතු ලක්ෂණ බොහොමයක් අතර මෙම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව පළමු වරට ව්‍යවස්ථාදායක සභාවක් ස්ථාපනය කෙළේය. ආරම්භයේ දී එය බෙහෙවින් දුර්වල වුවද ව්‍යවස්ථාදායක සභාවක් ස්ථාපනය කිරීම ඓතිහාසිකව වැදගත් ය. ඒ කාලයේ පැවති ලිබරල් දාර්ශනික මූලධර්ම වූ නියෝජනය සහ වගවීම ඊට පදනම් වූ අතර අනාගතයේ දී පූර්ණ ස්වයං පාලිත ආණ්ඩුවකට යොමු වන ආයතනික සංවර්ධන ගමන් මාර්ගයේ පළමු පියවර වශයෙන් අදහස් කෙරිණ.<sup>18</sup>

ඉදිරි ශත වර්ෂයේ දී දිවයින පාලනය වූ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා අවස්ථා ගණනාවකදී වෙනස් විය. ඒ සමගම දේශීය උගත් ජන කොටස් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සඳහා කළ බලපෑම් නිසා ව්‍යවස්ථාදායක මණ්ඩලයේ සංයුතිය සහ බලතල ද වෙනස් විය. ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ ප්‍රමාණය ද කාලයත් සමග වැඩි වූ අතර යටත් විජිත නිලධාරීන් නොවන සාමාජිකයන්ගේ සංඛ්‍යාවද ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩි වී අවසානයේ දී එම මණ්ඩලයේ බහුතරය විය. 'නිල නොවන සාමාජිකයන්' පත් කරන ලද්දේ නොයෙකුත් ආර්ථික වුවමනාවන් මෙන්ම වාර්ගික සහ ආගමික ප්‍රජාවන් නියෝජනය කිරීමට ය.

---

<sup>16</sup> S B Chimes, English Constitutional History ( Oxford University Press 1967) 72-86

<sup>17</sup> Mendis (1956) ix-Ixiv ; Cooray (1984) 22; Cooray (1995) 16

<sup>18</sup> Mendis (1956) xxxv-xxxvii, xliii- xlvi

ආරම්භයේ දී ඡන්දදායකයින් ධනය සහ අධ්‍යාපනය අනුව සීමා කරන ලද නමුත් ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ඔවුහු තේරී පත් වූහ.<sup>19</sup>

එහෙත් 1920 වන විට මෙම ආදර්ශයේ උපයෝගිතාවය එහි අවසානයට ළඟා විය. ඒ අවධියේ පැවති මට්ටම අනුව ව්‍යවස්ථා සභාව ඡන්දයෙන් තේරී පත් සහ නම් කරන ලද අයගෙන් සමන්විත වූ අතර නිල නොවන සාමාජිකයන් එහි බහුතරය වූ නිසා ආණ්ඩුවේ වැඩ කටයුතු පවත්වා ගෙන යෑමට අවශ්‍ය පියවර සම්මත කර ගැනීමට ඔවුන්ගේ අනුමැතිය මත යැපීමට සිදු විය. කෙසේ වුවත් මෙම ක්‍රමය යටතේ ආණ්ඩුවේ වගකීම් ලබා ගැනීමට හෝ අවම වශයෙන් බලතල බෙදා ගැනීමේ අවස්ථාවක් නොමැති නිසා නිල නොවන සාමාජිකයන්ට යටත් විජිත ආණ්ඩුවක් සමග සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීමට දිරිගැන්වීමක් තිබුණේ නැත. ආණ්ඩුව ව්‍යවස්ථාදායක අනුමැතියේ අවශ්‍යතාවය නිසා දුර්වල විය. එමනිසා එය ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි ආණ්ඩුක්‍රමයක් බවට පත්විය.<sup>20</sup>

1931 ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මෙම මාර්ගයෙන් කැපී පෙනෙන ලෙස වෙනස් විය.<sup>21</sup> එය යටත් විජිත ආණ්ඩුව වෙත සමහර වැදගත් බලතල රඳවා ගත් නමුත් භූමි ප්‍රදේශ අනුව වෙන් කළ ඡන්ද කොට්ඨාශවලින් සර්වජන ඡන්ද බලයෙන් තේරී පත්වන ව්‍යවස්ථාදායක සහ විධායක බලය යොදා ගන්නා රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවක් හඳුන්වා දුන්නේය. රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවේ තේරී පත් වූ සාමාජිකයන් ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්තියේ වැදගත් ක්ෂේත්‍ර පිළිබඳව විධායක බලතල

---

<sup>19</sup> සොල්බර් කොමිසන් වාර්තාව (1945) 16

<sup>20</sup> T J Barron, The Donoughmore Commission and Ceylon's National Identity (1988) Journal of Commonwealth and Comparative Politics 26(2) 147-157

<sup>21</sup> Martin Wight The Development of the legislative Council 1606- 1945 ( faber & Faber 1945) 74,94 97

පාවිච්චි කරන කොමිටි වලට බෙදන ලදී. ප්‍රධාන යටත් විජිත නිලධාරීන් සමග මෙම කොමිටි වල සභාපතිවරුන්ගෙන් සාමූහිකව අමාත්‍ය මණ්ඩලය සැකසිණ. ඒ කාලයේ පැවති ප්‍රතිශීලී අදහස්වල බලපෑමට ලක් වූ ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ස්වයං පාලන ආණ්ඩුවක් කරා වූ ක්‍රියාවලිය ප්‍රවේගවත් කිරීමේ ප්‍රයත්නයක් මෙන්ම සුදු ජනපදිකයන්ගේ ඩොමීනියන් රාජ්‍යවලින් බැහැර රටකට බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍යයේ සර්වජනජන්ද බලය ලබා දීම පෙර නොවූ විරූ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය අත්හදා බැලීමක් ද විය.<sup>22</sup>

1948 දී සෝල්බරි කොමිසම යටතේ නිදහස ප්‍රදානය කෙරිණ. එම ආණ්ඩුක්‍රමය යටතේ ද්විත්ත්ව පාර්ලිමේන්තුවකින් යුත් ආණ්ඩුක්‍රමයක් ලැබිණ. පහළ මණ්ඩලය සෘජුව තේරී පත් වූ නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලය වූ අතර ඉහළ මණ්ඩලය කොටසක් වක්‍රව තේරී පත් වූ සහ කොටසක් පත් කරන ලද පුද්ගලයන්ගෙන් සමන්විත සෙනෙට් සභාවයි. 1948 දී සම්පූර්ණයෙන් නිදහස් වුවද නිදහස් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ වඩාත්ම කැපීපෙනෙන ලක්ෂණයක් වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන බලය වාර්ගික සහ ආගමික සුළුතරයට වෙනස් කොට සැලකීමක් විය හැකි ව්‍යවස්ථා පහසුවෙන් සම්මත කිරීම අධෛර්ය කිරීමට ක්‍රියාපටිපාටිමය වශයෙන් සීමා කිරීමයි. ඒ අනුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 29 වගන්තිය යටතේ එවැනි වෙනස්කොට සැලකීමේ බලපෑමක් ඇති ව්‍යවස්ථාවක් සාමාන්‍ය සරළ බහුතරයකින් සම්මත කළ නොහැකිය. කෙසේ වුවත් ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය පිළිබඳ සීමා

---

<sup>22</sup> Ivor Jennings 'The Constitution of Ceylon (3<sup>rd</sup> ed. Oxford University Press 1953) Asanga Welikala Specialist in Omniscience? Nationalism Constitutionalism and Sir Ivor Jennings' Engagement with Ceylon' CPA working papers on Constitutional Reform No.18 April 2017 <http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPAWPCRN0.18 Final-1.pdf>>accessed 19 October 2019



කිරීම රටේ ස්වෛරීත්වය කෙරේ 1948 දිනා ගත් නිදහස කිසියම් ආකාරයකින් අසම්පූර්ණය යන පුළුල් එහෙත් සාවද්‍ය ලෙ අවබෝධකර ගැනීමකට හේතු විය. මෙය නෛතික වශයෙන් වැරදි අවබෝධයක් වුවද වැඩි වූ උනන්දුව නිසා අධිරාජ්‍ය බලයත් සමග ඇති සම්බන්ධතා සම්පූර්ණයෙන්ම කපා හැරීමක් ඇති කිරීමට 1960 ගණන්වල දේශපාලන වුවමනාවක් වර්ධනය විය. ඒ අනුව 1970 මහා මැතිවරණයේ දී ජනතාව ශ්‍රී ලංකා ජනරජයක් නිර්මාණය කෙරෙන නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් සඳහා සුවිශාල ජනවරමක් ලබා දුන්නේය.<sup>23</sup>

1972 දී සම්මත කර ගත් පළමු ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් ජාතික රාජ්‍ය සභාව නමින් ඒක මණ්ඩල ව්‍යවස්ථාදායකයක් පිහිටුවා ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයේ කලින් පැවති සියලු සීමාවන් ඉවත් කෙළේය. පාර්ලිමේන්තු පරමාධිපත්‍ය පිළිබඳ ඉගැන්වීම වඩාත් ගැඹුරින් ග්‍රහණය කර ගැනීමේ දී පළමු ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව උත්ප්‍රාසයට මෙන් සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවටත් වඩා බ්‍රිතාන්‍ය ක්‍රමයට සමීප විය.<sup>24</sup> කෙසේ වුවත් මෙවැනි සීමා බාධා නොමැති ව්‍යවස්ථාදායකයක් සැලසුම් කිරීමේ දී එහි නිර්මාපකයන්ගේ අරමුණ වූයේ වෙස්ට්මින්ස්ටර් ක්‍රමය පිටපත් කිරීම නොව සමාජවාදී ආර්ථිකයක් සහ සමාජයක් කඩිනමින් හඳුන්වා දීමේ දී ඇති නෛතික සහ අනෙකුත් බාධා ඉවත දැමිය හැකි බලවත් ව්‍යවස්ථාදායකයක් පිහිටුවීමය. කෙසේ

---

<sup>23</sup> Nihal Jayawickrama 'Reflections on the Making and Content of the 1972 Constitution: an Insider's Perspective ' In Asanga Welikala, (ed) The Sri Lankan Republic at 40: Reflections on Constitutional History, Theory and Practice (CPA 2012) Chapter1

<sup>24</sup> Rohan Edirisinha, 'Sri Lanka: Constitutions without Constitutionalism: A Tale of Three and a Half Constitutions in Rohan Edirisinha and Asanga Welikala (eds) Essays on Federalism in Sri Lanka (CPA 2008) Chapter 1 21-27.

වුවත් එය ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා වලින් කෙටිම කාලයක් පැවති එකක් විය. ඊට හේතු වූයේ 1977 පැවති මහා මැතිවරණයෙන් රාජ්‍යයේ ආයතනික ස්වභාවය තවදුරටත් ගැඹුරු වෙනස්කම්වලට ලක් වෙන නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් හඳුන්වා දීමට හේතු වූ තවත් සුවිශාල ජනවරමක් ලැබීම ය. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුවේ අර්ධ ජනාධිපති ක්‍රමය ශක්තිමත්ව තහවුරු කෙළේය. අති බලවත් ජනාධිපති ක්‍රමයක් පිහිටුවීමත් සමග කලින් පැවති පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා දෙකේ මෙන් නොව පාර්ලිමේන්තුව දැන් දේශපාලන අංශ දෙකින් පැහැදිලිවම යටත් එකක් විය.<sup>25</sup>

### **අර්ධ-ජනාධිපති ක්‍රමයක පාර්ලිමේන්තුව**

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ පාර්ලිමේන්තුව හඳුනා ගත යුතු වන්නේ එම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ පාරිශුද්ධ මුද්‍රාව වන ආණ්ඩුවේ අර්ධජනාධිපති ආදර්ශ සන්දර්භයක් තුළය. පිරිසිදු ජනාධිපතිවාදයට ( හෝ එක්සත් ජනපද ආදර්ශය) හා පිරිසිදු පාර්ලිමේන්තුවාදයට (එක්සත් රාජධානියේ ආදර්ශය) පසුව 1958 දී ජනරාල් වාර්ල්ස් ඩිගෝල් හඳුන්වා දුන් ප්‍රංශයේ පස් වැනි ජනරජයෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් ආශ්වාදයක් ලබන තුන්වැනි ආදර්ශය යි. එය ලෝක යුද්ධ දෙක අතර කාලයේ දී ජර්මනියේ වෙස්ට්මිනිස්ටර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ පළමුවෙන්ම අත්හදා බැලිණ. <sup>26</sup> එය ගොල්වාදී ආදර්ශය යනුවෙන් හැඳින් වෙන්නේ එම නිසාය. ජනාධිපති ජේ ආර් ජයවර්ධන ප්‍රංශ අත්දැකීමෙන් සෘජුවම උකහා ගෙන 1966 දී මෙම ක්‍රමය ශ්‍රී ලංකාවේ තත්ත්වයට අවශ්‍ය යැයි පළමු වරට

---

<sup>25</sup> A J Wilson, *The Gaullist System In Asia: The Constitution of Sri Lanka* (1978) Hurst 1980)

<sup>26</sup> Cindy Skach, *Borrowing Constitutional Designs: Constitutional Law in Weimar Germany and the French Fifth Republic* ( Princeton University Press 2005)

පැවසුවේය. ඔහු අදහස් කළ ආකාරයට නිශ්චිත කාල සීමාවකට මහජන ඡන්දයෙන් තේරීපත්වන සහ පාර්ලිමේන්තුවෙන් නිදහස් වූ සහ ජනතාවගේ සෘජු ජනවරමකින් සුජානතාවය ලබා ගන්නා ජනාධිපතිවරයෙකුට පමණක් පශ්චාත් යටත් විජිත සමාජයක ආර්ථික සංවර්ධනයේ කේන්ද්‍රීය අභියෝග ගැන කටයුතු කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රබල සහ ස්ථාවර විධායක ආණ්ඩුවක් ලබා දිය හැකිය. වෙස්ට්මින්ස්ටර් ක්‍රමය යටතේ පාර්ලිමේන්තු බහුතරය පවත්වා ගැනීමට අවශ්‍ය කරන සම්මුතීන් වැනෙන සුළු නායකත්වයක් ඇති වීමට හේතු වන අතර තම ආසන අහිමි වනු ඇතැයි බියෙන් ජනප්‍රිය නොවන එහෙත් අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති වලට සහාය ලබා දීමට මන්ත්‍රීන්ගේ ඇති අකමැත්ත රටට අවාසි සහගතව පවතින්නේ යැයි ඔහු සිතුවේය.<sup>27</sup>

ජයවර්ධන දකින ආකාරයට ආර්ථිකයේ පහත් ක්‍රියාකාරීත්වය සහ අර්බුදයේ ප්‍රශ්නය විසඳීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිචාරයේ නෛසර්ගික කොටසක් වන්නේ ආයතනයයි. අකාර්යක්ෂම ආණ්ඩුක්‍රමය වෙනස් කළ යුතුය. ජයවර්ධන 197072 ව්‍යවස්ථා සම්පාදන මණ්ඩලයට ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් පිලිබඳ යොජනාවක් ඉදිරිපත් කළ නමුත් පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වෙනුවෙන් පෙනී සිටි ඔහුගේම පක්ෂයේ නායක ඩඩ්ලි සේනානායක තදින්ම විරුද්ධ වූයේය.<sup>28</sup> ඊට මද කලකට පසු සේනානායක මිය යෑමෙන් පසුව එ.ජා.ප යේ නායකත්වයට පත් ජයවර්ධන 1977 මහා මැතිවරණයේ දී එම පක්ෂය දැවැන්ත ජයග්‍රහණයකට මෙහෙය වූයේය. හයෙන් පහක පාර්ලිමේන්තු බහුතරය යොදා ගනිමින් ඔහු 1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට දෙවන සංශෝධනයක් ඉදිරිපත් කොට

---

<sup>27</sup> ජේ ආර් ජයවර්ධන, 1966 දෙසැම්බර් 14 කොළඹ ලංකා විද්‍යාභිවර්ධන සංගමයේ ප්‍රධාන දේශනය.  
<sup>28</sup> K M de4 Silva and Howard Wriggins, J R Jayewardene of Sri Lanka (Vol.2) (Leo Cooper 1994) 378-379

සෘජුවම තෝරාපත් කෙරෙන ජනාධිපති තනතුර හඳුන්වා දුන්නේය. එය 1978 දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළින් ස්ථාපිත කෙළේය.

අර්ධජනාධිපති ක්‍රමයේ ආණ්ඩුවක අත්‍යවශ්‍ය ලක්ෂණ දෙකක් පවතී. (අ) නිශ්චිත කාල සීමාවක් සඳහා සෘජුව තෝරා පත් කෙරෙන ජනාධිපති සහ (ආ) ව්‍යවස්ථාදායකයට වගකියන අගමැති සහ කැබිනට් මණ්ඩලයයි.<sup>29</sup> එය ජනාධිපති සහ අගමැති ප්‍රමුඛ කැබිනට් මණ්ඩලය අතර බලය බෙදා ගැනීමේ විධායක ආදර්ශයකි. සංකල්පිත ආදර්ශයක ජනාධිපති ( සැලකිය යුතු විධායක බලතල සහිතව වුවත්) රාජ්‍යයේ නායකයාය. අගමැති ආණ්ඩුවේ ප්‍රධානියාය. එහෙත් 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හැම විටම ජනාධිතිවරයා රාජ්‍යයේ නායකයා මෙන්ම ආණ්ඩුවේ ප්‍රධානියා ද වේ. මෙම ක්‍රමය අඩු වැඩි වශයෙන් ස්ථාවර වන්නේ පාර්ලිමේන්තු බහුතරයේ ස්වභාවය සහ එය අයත් වන්නේ කාටද යන්න සහ ජනාධිපති සහ අගමැති අතර අවශ්‍ය කරන සහයෝගිතාවය පහසු කරන හෝ නොකරන පාලනයේ දේශපාලන සංස්කෘතිය ඇතුළත් සාධක ගණනාවක් මත ය. මෙම ක්‍රමය යටතේ පාර්ලිමේන්තුවේ වැදගත්කම වන්නේ අගමැති සහ කැබිනට් මණ්ඩලය බලයේ සිටීමට විශ්වාසය ලබා දීමෙනි. විධායක බලතල බෙදීමෙන් සහ හවුල්කර ගැනීමෙන් අදහස් කරන්නේ ජනාධිපති වඩාත් උසස් නොවන බව තහවුරු කිරීම ය.<sup>30</sup>

අර්ධජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා බොහෝ විට ප්‍රධාන අනු වර්ග දෙකකට බෙදේ. 'ජනාධිපති පාර්ලිමේන්තු' සහ 'අගමැති

---

<sup>29</sup> Robert Elgie What is semi-Presidentialism? (n.d) <http://www.sempresidentialism.com/?page id=2>>accessed 19 October 2019

<sup>30</sup> Maurice Duvenger, 'A New Political System Model: Semi-Presidential Government' (1980) European Journal of Political Research 8)2) 176-187

ජනාධිපති’<sup>31</sup> වශයෙනි. පළමු ක්‍රමය යටතේ අගමැති සහ කැබිනට් මණ්ඩලය ජනාධිපතිට සහ පාර්ලිමේන්තුවට එකාබද්ධව වගකියි. දෙවැනි ක්‍රමය යටතේ අගමැති සහ කැබිනට් මණ්ඩලය පාර්ලිමේන්තුවට පමණක් වගකීමට බැඳී ඇත. 2015 දහනම වැනි සංශෝධනයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා වැදගත්කම සහ බලපෑම වන්නේ අගමැති පත් කිරීම සහ ඉවත් කිරීම පිළිබඳව ජනාධිපති බලතල ඉවත් කිරීමෙන් 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ‘ජනාධිපති පාර්ලිමේන්තු’ ආදර්ශයක සිට ‘අගමැතිජනාධිපති’ අර්ධජනාධිපතිවාදී ආදර්ශයකට මාරු වීම ය.<sup>32</sup> විධායකයේ ආයතනික ආකාරයේ වෙනස්වීම් මූලික ය. 2018 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා අර්බුදයේ දී ජනාධිපති සිරිසේන වැරදි උපදෙස් මත ගත් පියවර නීති විරෝධීභාවය ප්‍රකාශ කිරීමට අධිකරණයට සිදු වීමෙන් දහනම වැනි සංශෝධනයේ ව්‍යාප්තිය රාජ්‍යයේ ඉහළම මට්ටම්වල පවා නිසි පරිදි අවබෝධ කර ගෙන නැති බව පෙනේ.

කෙසේ වුවත් ජනාධිපති ජයවර්ධනට ජනාධිපති ක්‍රමයේ හා පාර්ලිමේන්තු ක්‍රමයේ සම්මිශ්‍රණය ශ්‍රී ලංකාවට උචිතම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ආදර්ශයයි. ඉන් වෙස්ට්මින්ස්ටර් ආදර්ශයේ පාර්ලිමේන්තු සම්ප්‍රදායන් හරහා ප්‍රජාතන්ත්‍රීය වගකීමේ ප්‍රතිලාභ රැකගනිමින් ප්‍රබල ජනාධිපති ක්‍රමයේ නායකත්වයේ ප්‍රතිලාභ අත් කර දේ. එය සාමාන්‍ය තත්ත්වයට ව්‍යතිරේකයක් වූ (20012004 සහ 2015 සිට මේ දක්වා) සභාග ආණ්ඩු ගෙනගිය සුළු කාලපරිච්ඡේදයන් හැරුණ විට සාපේක්ෂ වශයෙන් ස්ථාවර ආණ්ඩු ආදර්ශයක් විය. 1978

---

<sup>31</sup> Matthew Shugart and John Carey, Presidents and Assemblies: Constitutional design and Electoral Dynamics ( Cambridge 1992)

<sup>32</sup> Anū Welikala, The eastminister Viceroy and the Republican Monarch: The 2018 Sri Lanka Constitutional Crisis in Historical ContextZ in Harshan Kumarasingham, (ed) Viceregalism: The Crown and its Representatives in Political Crisis in the Post-War Commonwealth ( Palgrave-Macmillan, forthcoming)

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාත්මක වූයේ සාමාන්‍යයෙන් ජනාධිපති සහ අගමැති ව්‍යවස්ථාදායකයේ බහුතරයක් වන එකම පක්ෂයට අයත් වන 'ඒකාබද්ධ බහුතර ආණ්ඩුව' නම් ක්‍රමයක් හරහා ය.<sup>33</sup>වැඩි දුරටත් 2015 වන තෙක් ජනාධිපති විධායකයේ ප්‍රධානියා වූ අතර පාර්ලිමේන්තුවට විධිමත් යොමු කිරීමක් නැතිව පත් කරන හෝ ඉවත් කරන අගමැති සුජාත භාවයේ ස්වාධීන මූලාශ්‍රයක් සමග පාර්ලිමේන්තුවෙන් උකහා ගන්නා අධිකාරී බලයක් ඇති තරඟකරුවකුට වඩා ඔහුගේ හෝ ඇයගේම පක්ෂයේ දෙවැනියෙකුට වඩා වැඩි කෙනෙකු නොවේ.

කෙසේ වුවත් දහනම වැනි සංශෝධනයට පෙර පවා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා පසුබිම තුළ විධායක ජනාධිපතිගේ නිසැක ප්‍රමුඛතාවයක් තිබුණ ද එම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම පාර්ලිමේන්තුවට සැලකිය යුතු භූමිකා කීපයක්ම ලබා දී තිබිණ. තෝරා පත් කරන ලද නියෝජිතයන් ලෙස ජනතාවගේ ව්‍යවස්ථාමය ස්වෛරීත්වය භාවිත කරන ප්‍රධාන රාජ්‍ය ආයතනික ව්‍යුහය එයයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ පූර්විකාවේ සඳහන් වන ආකාරයට පාර්ලිමේන්තුව යනු නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පිළිබිඹු කරනු ලබන ප්‍රජාතන්ත්‍රික ජනරජයේ ව්‍යවස්ථාදායකයයි. ඉන් අදහස් වන්නේ රාජ්‍යය ජනතා පරමාධිපත්‍යයේ සුජාත භාවය මෙන්ම නීතියේ ආධිපත්‍යයෙන් සහතික කරන නිදහස මත පදනම්ව ජනතාවගේ පොදු යහපත සාක්ෂාත් කර කරගැනීමට සංස්ථාපනය කරන ලද බව ය. පූර්විකාවේ දැක්වෙන ජනරජ මූලධර්ම පිළිබඳව සඳහන් වන්නේ ඒවා නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පිළිබඳ ස්ථීරසාර ජනරජ මූලධර්ම තහවුරු කරන්නා වූත් ශ්‍රී ලංකාවාසී ජනතාවගේ මතු පරම්පරාවල ධර්මිෂ්ඨ නිවහල් සමාජයක් බිහි ලා සහ සුරක්ෂිත කිරීමෙහිලා ඒ පරම්පරා විසින් දරන්නා වූ ප්‍රයත්නයේ දී සහාය වීමට පැමිණෙන සකල ලෝකවාසීන් ගේ

---

<sup>33</sup> Skach (2005) 15-17

ද අභිමානය සහ සමෘද්ධිය සහතික කෙරෙන අස්පර්ශනීය උරුමයක් වශයෙනි . ජනරජ හැඟීමෙන් නිදහස සහ යුක්තිය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ සෑම පුරවැසියෙකුටම යටපත් නොවී සිටීමට හෝ වෙනත් වචනයකින් නම් අනෙක් අයගේ බලහත්කාරයන්ට ලක් නොවී සිටීමට අයිතිය ඇත්තේය යන්නයි.<sup>34</sup> ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් ස්ථාපිත කරන ලද ආණ්ඩුවේ සමස්ත පද්ධතියම පදනම්ව ඇත්තේ ජනරජ ක්‍රමයේ මෙම කේන්ද්‍රීය අදහස මතය. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ව්‍යවස්ථාදායක ස්වෛරීත්වය සහ පාර්ලිමේන්තුවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය භූමිකාව නිර්වචනය කරන උතුම් අදහස් මේවාය.

**පාර්ලිමේන්තුවේ සංයුතිය**

ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව ඒකමණ්ඩල ව්‍යවස්ථාදායකයකි. එහි සාමාජිකයන් 225 තෝරා ගන්නේ සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමයෙනි. 1931 සිට තෝරා පත් වූ ව්‍යවස්ථාදායකයක් තිබුණ අතර 1946 සිට 1971 දක්වා පාර්ලිමේන්තුව ද්විමණ්ඩල වශයෙන් තිබිණ.<sup>35</sup> ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ සෙනෙට් සභාව ඉහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලය විය. එය නිර්දේශ කරන ලද්දේ දේශීය නායකයන් නොව සෝල්බරි කොමිසම ය. ද්විමණ්ඩල ක්‍රමය පුළුල් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කතිකාවක පළාත්වලට තවදුරටත් බලය බෙදා හැරීමක් හෝ වඩාත් විරාත්ගත වචන වලින් සංවාදී ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ආයතනයක් ලෙස ‘හවුල් පාලනයක’ට අවශ්‍ය වූ ආයතනයක් සේ මෙම මූලධර්මය ආරක්ෂා කළ ද ශ්‍රී ලාංකීය සුපිරි දේශපාලන කණ්ඩායම තුළ

---

<sup>34</sup> Maurizio Viroli, Republicanism (Hill and Wang 1999) 3-19  
<sup>35</sup> Jennings (1935): 97-99

පොදුවේ එය වැඩි උනන්දුවකින් හෝ කැමැත්තකින් දකින්නේ නැත.<sup>36</sup>

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය හඳුන්වා දුන් නමුත් එය පළමු වරට යොදා ගත්තේ 1989 පාර්ලිමේන්තු ඡන්ද විමසීමේ දීය.<sup>37</sup> ඊට පෙර ඡන්ද විමසීම් පැවැත් වූයේ වැඩිම ඡන්ද ප්‍රමාණයක් ලබා ගත් අපේක්ෂකයා ජයග්‍රහකයා වන පදනම යටතේ ය. (සෙනට් සභාවට තෝරා පත් කරගැනීමේ දී කිසියම් ආකාරයක සමානුපාතික නියෝජනක්‍රමයක් යොදා ගෙන තිබිණ.) පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් 225 න් 196ක් ඡන්ද දීස්ත්‍රික්ක 22න් තෝරා ගැනේ. ඉතිරි 29 දේශපාලන පක්ෂවලින් තෝරා ගැනීමට වෙන් කෙරේ. (ජාතික ලැයිස්තු මන්ත්‍රීධුර) ඡන්දදායකයින් පක්ෂයකට තම ඡන්දය ලබා දෙන අතර එම පක්ෂයේ අපේක්ෂකයින් තිදෙනෙකුට තම මනාපය ලකුණු කළ හැකිය. පක්ෂ අතර ආසන වෙන් කරන්නේ 'ශේෂ වූ විශාලතම ප්‍රමාණය' ක්‍රමය යොදා ගැනීමෙනි.<sup>38</sup> සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය ශ්‍රී ලාංකීය සමාජයේ දේශපාලන පක්ෂ සහ සංස්කෘතික බහුත්වයට

---

<sup>36</sup>Chanaka Amaratunga and Tissa Jayatilaka, Constitutional Safeguards in Developing Democracies; The case for a Second Chamber in Sri Lanka" in Chanaka Amaratunga (ed.) Ideas for Constitutional Reform ( Council for Liberal Democracy 1989) 129- 141

<sup>37</sup>මෙසේ වූයේ 1982 දී පැවැත් වූ ජනමත විචාරණයකින් 1977 දී තේරී පත් වූ පාර්ලිමේන්තුවේ කාල සීමාව දීර්ඝ කරන ලද නිසාය. එම මැතිවරණය 1983 දී පැවැත්වීමට නියමිතව තිබිණ. එසේ නොවූයේ නම් 1983 පළමු වරට සමානුපාතික ක්‍රමය යොදා ගත් මැතිවරණය එය වන්නට ඉඩ තිබිණ. 1982 ජනමත විචාරණය මූලධර්මික සහ එය පැවැත් වූ ආකාරය බෙහෙවින් මත භේදයට තුඩු දුන්නේය. De Silva and Wriggins (1994) 530- 550.

<sup>38</sup> Kare Vollan and Luwie Ganeshathan, 'A system of Electoral representation for Sri Lanka: The Principles Behind the Choice' CPA Working papers on Constitutional reforms No. 16 April 2017 <[http://constitutionalreforms.org/wppcontent/uploads/2916/06/CPA\\_A\\_WP\\_CR\\_No.16\\_Final-2.pdf](http://constitutionalreforms.org/wppcontent/uploads/2916/06/CPA_A_WP_CR_No.16_Final-2.pdf)>accessed 19 October 2019.4-5.



ඉඩසැලසීමට සහ නියෝජනය සඳහා වූ මූලික ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා උපාය මාර්ගයක් වුවද ක්‍රමයේ පක්ෂ දේශපාලන ව්‍යුහය බිඳී යෑමට සහ දූෂණය සහ ප්‍රචණ්ඩත්වය වැනි දේශපාලන සංස්කෘතියේ අයහපත් ප්‍රචණතා උග්‍රකරවීමට ද හේතු විය.<sup>39</sup>

### 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ පාර්ලිමේන්තුවේ බලතල

අනෙකුත් අංශවල මෙන් පාර්ලිමේන්තුවේ සියලු බලතල සහ කාර්යයන් සඳහා බලය ලැබෙන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙනි.<sup>40</sup> වෙනත් වචනවලින් සඳහන් කළහොත් පාර්ලිමේන්තුවේ නෛතික බලතලවල කියාපෑමට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව හැර වෙනත් මූලාශ්‍ර නැත. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව ව්‍යවස්ථානුකූලව සීමා කළ ශක්තුවන්භාවයකින් යුතු ව්‍යවස්ථාදායකයක් වේ. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ සිව් කොණ තුළ ව්‍යවස්ථා ශක්තුවන් භාවයේ විෂය පථය ඉතා පුළුල් සහ විශාල ය. සමහර විට ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ ව්‍යවස්ථාදායක බලතල විස්තර කිරීමට වෙස්ට්මින්ස්ටර් පාර්ලිමේන්තු ස්වෛරීත්ව න්‍යාය තවමත් ඉඳහිට යොදා ගන්නා නමුත් නෛතික ඉදිරිපත් කිරීමක් වශයෙන් එය සම්පූර්ණයෙන්ම වැරදිය.<sup>41</sup> ලේඛන ගත

---

<sup>39</sup> Amita Shastri, 'Channeling Ethnicity through Electoral Reform in Sri Lanka' (2005) *Commonwealth and Comparative Politics* 43 (1): 34-60.  
<sup>40</sup> *Singarasa v. Attorney General* (2013) 1 SLR 245 at 255-256 (SC)  
<sup>41</sup> *In Re the Thirteenth Amendment to the Constitution*(1987) 2 SLR 312 at 320-322 (SC) Niran Anketell and Asanga Welikala, *A Systemic Crisis in Context: The Impeachment of the Chief Justice, the Independence of the Judiciary and the Rule of Law in Sri Lanka* (CPA 2013):25-26. ඒ ආකාරයටම ජනාධිපතිට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් නිදහස්ව සම්පූර්ණ සහ ශේෂ බලතල හිමි වන්නේය යන අදහස බොහෝවිට තර්ක කළ ද අධිකරණයෙන් දිගින් දිගටම ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත. *Singarasa v. Attorney General* (2013) SLR 245 (SC) ; *In Re the Nineteenth Amendment to the Constitution* (2015) *Parliamentary debates* 234(2) 9<sup>th</sup> April 2015: Columns 261-284 SC Reference by the

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවකට ආදේශයක් ලෙස පාර්ලිමේන්තුවේ කිරුලේ (Crown in Parliament) ස්වෛරීත්ව න්‍යාය යොදා ගන්නා බ්‍රිතාන්‍ය ක්‍රමය මෙන් නොව ශ්‍රී ලංකාවේ ලිඛිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් බ්‍රිතාන්‍ය අර්ථයෙන් ස්වෛරී නොවන පාර්ලිමේන්තුවක් නිර්මාණය කරයි.<sup>42</sup> ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 3 වගන්තියේ මෙසේ සඳහන් වේ. “ ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ පරමාධිපත්‍ය ජනතාව කෙරෙහි පිහිටා ඇත්තේ ය'පරමාධිපත්‍යය අත්හළ නොහැක්කේ ය” ශ්‍රී ලංකාවේ ජනරජයේ අත්සතු කළ නොහැකි පරමාධිපත්‍ය සතු වන්නේ ජනතාවට නම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ වෙනත් කිසිම පුද්ගලයෙකුට හෝ ආයතනයකට එකී පරමාධිපත්‍ය වෙත හිමිකම් කිව නොහැකිය යන්න ඉන් අදහස් වේ. එමනිසා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව උත්තරීතර නීතිය යන පදනම් මූලධර්මය මත පිහිටා ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ සැලකිල්ලට යොමු වන ඕනෑම නීති, ප්‍රතිපාදන සහ සීමාවන් පාර්ලිමේන්තුව පාලනය වන ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ශක්තුවක් භාවයෙන් පාලනය වේ.

75 සහ 76 වගන්ති පාර්ලිමේන්තුවේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයේ විෂය පථය සහ සීමාවන් දක්වන මූලික ප්‍රතිපාදනයයි. මේ අනුව පාර්ලිමේන්තුවට අතීතයට බලපාන නීති ඇතුළුව නීති සම්පාදනයට බලතල ඇත. එමෙන්ම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීමට ද (පාර්ලිමේන්තුවේ වැඩි බහුතරයකින් සම්මත වීමට අමතරව ජනමත විචාරණයකින් සම්මත විය යුතු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ආරක්ෂිත විධි විධාන හැර) බලතල

---

President 2/2003 (unreported) Sampanthan v. Attorney General (2018) SC (FR) Application No.351 /2018 SC Minutes 13<sup>th</sup> December 2018; Viyangoda v. Rathnayake (2019) CA Writ Application No.425/19, 15<sup>th</sup> October 2019

<sup>42</sup> Anketell and Welikala (2013) 22- 26

පවතී.<sup>43</sup> ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීමේ බලය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සම්පූර්ණයෙන් හෝ එහි කොටසක් ක්‍රියාත්මකවීම කිසිම නීතියකින් අත්හිටුවිය නොහැකිය සහ ප්‍රතිස්ථාපනයක් පනවන තෙක් කිසිම නීතියකින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව අහෝසි කළ නොහැකිය යන කොන්දේසි වලින් සීමා කෙරේ. වැඩිදුරටත් පොදු මූලධර්මයක් ලෙස පාර්ලිමේන්තුවට එහි ව්‍යවස්ථා සම්පාදන බලය අත්හැරීමට හෝ අන්සතු කිරීමට නොහැකිය. එමෙන්ම තරඟකාරී ව්‍යවස්ථා සම්පාදන අධිකාරියක් පිහිටුවීමට ද නොහැකිය.

මෙම ව්‍යවස්ථා සම්පාදන බලතල තේරුම් ගත යුතු වන්නේ ව්‍යතිරේකයන් හතරක් පවතින තත්වයක් තුළය. පළමුව විශේෂිත තත්වයන් යටතේ ජනමත විචාරණයක් තුළින් සෘජුවම තම ස්වෛරීත්වය භාවිතා කිරීමේ අයිතිය ජනතාව හිමි කර ගනී.<sup>44</sup> දෙවනුව පළාත් සභාවලට සමහර ව්‍යවස්ථා සම්පාදන බලය බෙදා හැරීම සිදු කළ ආකාරය පාර්ලිමේන්තුව සතු ව්‍යවස්ථා සම්පාදන බලතලවලට බලපෑමක් නොවන්නේයැයි ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කළ නිසා 1987 බලය බෙදා හැරීම හඳුන්වා දීම වැළැක්වූයේ නැත.<sup>45</sup> තුන්වැනිව හදිසි තත්වයන් යටතේ ජනාධිපතිට නීති සම්පාදනය කිරීමේ බලය ලබා දීමට හදිසි තත්වයන් පාලනය වන හදිසි නීති යටතේ අවසරය ලබා දේ.<sup>46</sup> අවසාන වශයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට නියමිත කාර්යන් සඳහා වෙනත් අයට අනුනීති සම්පාදනයට බලය පැවරිය හැකිය.

---

<sup>43</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 83 වගන්තිය

<sup>44</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 83, 85, 86 වගන්ති

<sup>45</sup>Asanga Welikala, The Sri Lankan Conception of the Unitary State: Theory, Practice and History, CPA Working Papers on Constitutional Reform No'1 June 2016 <<http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA-Working-Paper-1.pdf>>accessed 19 October 2019

<sup>46</sup>මෙම පොතේ 8 පරිච්ඡේදය බලන්න

පාර්ලිමේන්තුවට වෙනත් ප්‍රධාන බලතල තුනක් ලබා දී ඇත. 148 වගන්තියෙන් පාර්ලිමේන්තුවට විධිමත්ව රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳව සම්පූර්ණ බලය ලබා දේ.<sup>47</sup> පාර්ලිමේන්තු පනතක අධිකාරී බලයකින් හැර කිසියම් රාජ්‍ය අධිකාරියක් විසින් හෝ එය යටතේ ආදායම් ලබා ගැනීම හෝ වියදම් කිරීම සිදු නොකළ යුතුය. පළාත් සභාවලට සහ පළාත් පාලන ආයතනවලට සමහර ආදායම් ලබා ගත හැකි වුවද ඒ සඳහා ඔවුන්ට එම අධිකාරිය ලැබෙන්නේ පිළිවෙළින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහ පළාත් පාලන පනත් වලිනි. සැපයුම් පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු පාලනය සෑම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයකටම පදනම්වන විධිමත් මූලධර්මයක් වුවද, ක්‍රියාත්මකව වාර්ෂික අයවැය පිළිබඳ සැබෑ පාලනය භාවිතා කරන්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ බහුතරයක් ඇති ආණ්ඩුවයි.<sup>48</sup> මෙම මූලධර්මය යටත් විජිත සමයේ සිටම ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ විකාශනයේ මුල්ම ලක්ෂණයකි. එය 1931 ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම ස්ථාපනය කරන ලදී. එය ආණ්ඩුව පාර්ලිමේන්තුවට වගකිව යුතු බවට පත් කෙරෙන ප්‍රධාන මූලධර්මවලින් එකකි. පාර්ලිමේන්තුව අරමුදල් ලබා නොදෙන්නේ නම් ප්‍රායෝගිකව කිසිම ආණ්ඩුවකට පැවතිය නොහැකිය. අයවැය පරාජය වුවහොත් ආණ්ඩුවක් ඉල්ලා අස්විය යුතු බවට පැහැදිලි නීති ප්‍රතිපාදන ඇත.<sup>49</sup>

155 ව්‍යවස්ථාව අනුව හදිසි තත්වයක් යටතේ පාර්ලිමේන්තු අධිකෘතිය සඳහා ප්‍රතිපාදන සලසා ඇත. ජනාධිපති හදිසි තත්වයක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම වහාම පාර්ලිමේන්තුවට දැනුම් දිය යුතුය. පාර්ලිමේන්තු අනුමැතිය නොමැතිව ප්‍රකාශනය නිෂ්ප්‍රභ වන්නේය. හදිසි තත්වය දිර්ඝ කිරීම

<sup>47</sup>මෙම පොතේ 7 පරිච්ඡේදය බලන්න

<sup>48</sup> Cooray (1995) 259 276

<sup>49</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978)48 වගන්තිය

මාසිකව පාර්ලිමේන්තුවෙන් අනුමත කළ යුතුය. පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරී විට හෝ වාරාවසානය කර ඇති විට හෝ කල් තබා ඇති විට මෙම කාර්යය සඳහා පාර්ලිමේන්තුව කැඳවිය යුතුය. සන්නිවේදනය සහ අනුමත කිරීමේ අවශ්‍යතාවය ඇතුළත් හදිසි තත්වය ප්‍රකාශ කිරීම, දීර්ඝ කිරීම සහ අවසන් කිරීම පාලනය වන රාමුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රජාතන්ත්‍රයන්හි හදිසි බලතල යෙදවීම පාලනය වන මූලික ප්‍රමිතීන් හා ගැළපේ.<sup>50</sup>

අවසාන වශයෙන් 4 හා 67 වගන්තිවලින් පාර්ලිමේන්තුවට එහි අභ්‍යන්තර කටයුතු පිළිබඳ පාලනය ලබා දේ. පාර්ලිමේන්තුවට එහි වරප්‍රසාද, මුක්තීන් සහ බලතල පිළිබඳව අධිකරණ බලතල ලබා දී ඇති අතර ඒවා නීතිය අනුව විනිශ්චය කිරීම සහ නියාමනය වේ. මෙය සමකාලීන ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තු භාවිතයේ දී වෙස්ට්මිනිස්ටර් බලපෑම වඩාත් හොඳින් දක්නට ලැබෙන ක්ෂේත්‍රයකි. පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාදවලට අදාල වෙස්ට්මිනිස්ටර් ක්‍රමයේ රීති වර්ධනය වූයේ උත්තරීතර භාවය සඳහා කිරුළ සහ පාර්ලිමේන්තුව අතර ඓතිහාසික ගැටුම් පැවති සන්දර්භයක් තුළය. නූතන රීති පැන නගින්නේ රාජාණ්ඩුවේ මැදිහත්වීමෙන් පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ ස්වාධීනත්වය තහවුරු කෙරෙන ඓතිහාසික ගිවිසුම්වලිනි.<sup>51</sup> අද මෙම රීති විධායකයේ අනවශ්‍ය මැදිහත්වීම් වලින් ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව ආරක්ෂා කිරීමේ කාර්ය ඉටු කරයි.<sup>52</sup>

---

<sup>50</sup> Asanga Welikala, 'States of Emergency: Issues for Constitutional Design' CPA Working Papers on Constitutional Reforms No.5 August 2016 <<https://www.cpalanka.org/wp-content/uploads/2016/08/states-of-Emergency-Working-Paper-5.pdf>> accessed 19 October 2019

<sup>51</sup> Norton (2013) Chapter 2

<sup>52</sup> See Chapter 3 of this book

## දහනම වැනි සංශෝධනයට පසු පාර්ලිමේන්තුව සහ විධායකය

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව අප දුටු ආකාරයට ආධිපත්‍ය ජනාධිපතිවරයෙකු සහ උපසේවී පාර්ලිමේන්තුවක් ස්ථාපනය කළ ද ව්‍යවස්ථාදායකයට විධායක වගවීමේ මූලධර්මය ද අදහස් කර ඇත. විරුද්ධ බහුතරයක් සහිත පාර්ලිමේන්තුවක් සහ ජනාධිපති අතර ගැටුම් හෝ සෘජු ඒදිරිවාදි තත්වයක් ඇති වුවහොත් තමා ආණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථානුකූල නායකයා ජනාධිපති වන අගමැති ප්‍රමුඛ ආණ්ඩුවකට ආපසු යන මාර්ගය සම්මත කර ගන්නේයැයි 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ නිර්මාපක සේම පළමු විධායක ජනාධිපති වන ජේ.ආර් ජයවර්ධන මහතා වරක් පැවසුවේය.<sup>53</sup>

ජනාධිපති හැම විටම පාර්ලිමේන්තුවට (වර්තමානයේ 33(අ) ව්‍යවස්ථාව) වගකිව යුතු අතර කැබිනට් මණ්ඩලය පාර්ලිමේන්තුවට වගකීමටත් පිළිතුරු දීමටත් බැඳී සිටී. ((42(2)වගන්තිය) මෙම වෙන් කිරීම සඳහා වූ තාර්කික හේතුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් පැහැදිලි කර නැත. ඇමති වගවීම හරහා වක්‍රව හැර, සුවිශේෂී තත්වයන් යටතේ දෝෂාභියෝග ක්‍රියා පටිපාටියක දී ජනාධිපති වගකීම් බලාත්මක කරන්නේ කෙසේද යන්නත් පැහැදිලි නැත. දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ වගවීමේ සම්බන්ධතාවයට මූලික වෙනස්කම් සිදු කර ඇති නිසා ඒවා නිසි ආකාරයට අවබෝධ කර ගැනීම වැදගත් ය. විධායකය තුළ අගමැති සහ කැබිනට් මණ්ඩලයේ පදනම ශක්තිමත් කිරීමෙන් සහ සමස්තයක් වශයෙන් විධායකය පාර්ලිමේන්තුවේ පාලනය ශක්තිමත් කිරීමෙන් මෙම තීරණාත්මක සම්බන්ධතා ප්‍රතිකූලනය කර ඇත.

---

<sup>53</sup> Wilson, (1980) 46 and 208 note 8

ජනාධිපති සහ අගමැති ප්‍රමුඛ කැබිනට් මණ්ඩලය අතර ඇති අන්තර්විධායක සම්බන්ධතා අනුව දහනමවැනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් ජනාධිපති කෙරේ කාලීන සහ ප්‍රමාණාත්මක සීමාවන් හරහා වඩාත් හොඳ සමතුලනයක් ස්ථාපිත කර ඇත. කාලීනව එය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජනාධිපති ක්‍රමයන් හි මූලික ලක්ෂණයක් වන වාර දෙකක කාල සීමාව ( එමෙන්ම ජනාධිපති ගේ සහ පාර්ලිමේන්තුවේ කාල සීමාව අවුරුදු හයේ සිට පහ දක්වා අඩු කෙරිණ.) නැවත හඳුන්වා දුන්නේය.<sup>54</sup> මූලික ප්‍රමාණාත්මක වෙනස් කිරීම් දෙකක් තුළින් කලින් අසීමිත වූ ජනාධිපති බලතල අහෝසි කෙරිණ. නැතිකම් අඩු කෙරිණ. පළමුව අගමැති පත් කිරීමේ සහ ඉවත් කිරීමේ ඒක පාක්ෂික බලය ඉවත් කිරීමෙන් සහ අගමැති පත් කිරීම පාර්ලිමේන්තුවේ විශ්වාසය මත යන්න හැඟවීමෙන් සහ අගමැති ඉවත් කිරීම සමස්තයක් වශයෙන් ආණ්ඩුව කෙරේ විශ්වාසය නැති වීමෙන්, මරණය, ඉල්ලා අස්වීම හෝ පාර්ලිමේන්තුවේ මන්ත්‍රී ධුරය අහිමිකිරීමෙන් පමණක් කෙරෙන බව පැහැදිලිවම සඳහන් කිරීමෙන් අගමැතිගේ පදනම ශක්තිමත් කර ඇත.<sup>55</sup> දෙවැනිව ජනාධිපති දැන් කැබිනට් සහ අනෙකුත් ඇමතිවරුන් පත් කිරීමේ දී සහ ඉවත් කිරීමේ දී අගමැතිගේ උපදෙස් අනුව ක්‍රියා කළ යුතුය. එහෙත් කැබිනට් ඇමති සංඛ්‍යාව තීරණය කිරීමේ දී සහ ඇමතිවරුන්ට විෂයන් පැවරීමේ දී සහ ඒවා වෙනස් කිරීමේ දී ජනාධිපතිට අවශ්‍ය වන්නේ අගමැති විමසීම පමණි.<sup>56</sup>

විධායකය හා සැසඳීමේ දී පාර්ලිමේන්තුව ශක්තිමත් කිරීමට හේතු වූ දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් හඳුන්වා දුන් වෙනස්කම් සියල්ල ප්‍රධාන මූලධර්ම තුනකට සාරාංශ කළ හැකිය. පළමු වැන්න ස්ථාවර කාල සීමා මූලධර්මයයි. දහනම

<sup>54</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 30(2) 31(2) වගන්ති

<sup>55</sup>එම 42(4),48

<sup>56</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 43වගන්තිය

වැනි සංශෝධනයට පෙර පාර්ලිමේන්තුවේ වසර හයක කාල සීමාවෙන් වසරක් ගත වූ පසු ජනාධිපතිට පාර්ලිමේන්තුව විසිරවීමට හැකිය. සංශෝධනයෙන් පසුව පාර්ලිමේන්තුව තුනෙන් දෙකක බහුතරයකින් සම්මත කරන යෝජනාවකින් විසුරුවා හැරීමට ඉල්ලීමක් නොකරන්නේ නම් පාර්ලිමේන්තුව එහි වසර පහක කාල සීමාවෙන් වසර හතර හමාරක් ගත වන තෙක් ජනාධිපතිට විසිර විය නොහැකිය.<sup>57</sup> පාර්ලිමේන්තු නිල කාලයෙන් වැඩි ප්‍රමාණයක් ගත වන තෙක් විසිරුවා හැරීමේ බලය ඉවත් කිරීම විධායකයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකයට ප්‍රධාන බලතල පැවරීමකි.<sup>58</sup>

දෙවැන්න අනුමැති මූලධර්මය ලෙස හැඳින්විය හැකිය. එහි අංශ දෙකකි. පළමු වැන්න අනුව ඉහතින් සාකච්ඡා කළ ආකාරයට ඇමතිවරුන් පත් කිරීමේ දී ජනාධිපති අගමැතිගේ උපදෙස් අනුව කළ යුතුය. දෙවැන්න ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් ස්ථාපිත අනෙකුත් උසස් නිලධාරීන් සම්බන්ධයෙන් ජනාධිපති පත්කිරීමේ බලය නියාමනය කරයි. දහනම වැනි සංශෝධනයට පෙර උසස් තනතුරු වලට සහ ස්වාධීන අධිකෂණ කොමිෂන් සභාවලට පත් කිරීමේ දී ජනාධිපති පාර්ලිමේන්තු මණ්ඩලය විමසුවා පමණි. දහනම වැනි සංශෝධනයට පසුව උසස් තනතුරුවලට සහ ස්වාධීන අධිකෂණ කොමිෂන් සභාවලට පත් කිරීමේ දී ජනාධිපති සාපේක්ෂ වශයෙන් වඩාත් සාර්ථක ක්‍රමයක් වන ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ අනුමැතිය ලබා ගත යුතුය. නැතිනම් එහි නිර්දේශ අනුව පත්වීම් ලබාදිය යුතුය.<sup>59</sup> ව්‍යවස්ථාදායක

---

<sup>57</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 70 වගන්තිය  
<sup>58</sup> Asanga Welikala 'The dissolution of Parliament in the Constitution of Sri Lanka' Groundviews, 12<sup>th</sup> November 2018<<https://groundviews.org/2018/11/12/the-dissolution-of-parliament-in-the-constitution-of-sri-lanka/> accessed 19 October 2019. කෙසේ වුවත් වාරාවසාන කිරීම ජනාධිපති පරමාධිකාරී බලයක්ව පවතී.  
<sup>59</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) පරිච්ඡේදය VII



සභාවේ සිවිල් සමාජ නියෝජනයක් පවතින නමුත් බහු පාක්ෂික සංයුතියක් ඇතුළත් කිරීමෙන් එහි ස්වාධීනත්වය තහවුරු වන මූලික වශයෙන්ම පාර්ලිමේන්තු ආයතනයකි. මූලික පත්වීම් ගණනාවක් පිළිබඳව තීරණාත්මක මැදිහත්වීම්වලින් ජනාධිපති අභිමතය පැහැදිලිවම තුනී කිරීමෙන් නැවත වරක් බලය විධායකයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකයට මාරු වී ඇත.<sup>60</sup>

මේ සම්බන්ධයෙන් ඉතාමත් වැදගත් වෙනස වන්නේ ඉහත සාකච්ඡා කළ ආකාරයට විශ්වාසයේ මූලධර්මය ශක්තිමත් කිරීම ය. දහනම වැනි සංශෝධනයට පෙර ජනාධිපති ඔහුගේ අදහස අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ විශ්වාසය ලබා ඇති පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී අගමැති වශයෙන් පත් කෙළේය. එමෙන්ම ජනාධිපති ගේ කැමැත්ත අනුව ඕනෑම අවස්ථාවක අගමැති අස්කිරීම සහ වෙනත් කෙනෙකු පත් කිරීම සිදු කෙළේය. කෙසේ වුවත් දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් පසුවද ජනාධිපති තමාගේ අදහස අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ විශ්වාසය දිනා ගත් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී අගමැති වශයෙන් පත් කරන නමුත් එම පුද්ගලයා සැබැවින්ම පාර්ලිමේන්තුවේ විශ්වාසය දිනා ගත් අයෙකු විය යුතු බව ප්‍රබලව අදහස් කෙරේ.<sup>61</sup> මූලික වෙනස වන්නේ ජනාධිපතිට අගමැති ඉවත් කළ නොහැකි වීම ය. අගමැතිට තනතුර අහිමි වන්නේ මරණය, ඉල්ලා අස්වීම, මන්ත්‍රීවරයෙකු නොවීම හෝ සමස්තයක් වශයෙන්ම පාර්ලිමේන්තුව ආණ්ඩුව කෙරේ ඇති විශ්වාසය ඉවත් කර

---

<sup>60</sup>මෙම පොතේ 9 වැනි පරිච්ඡේදය බලන්න.  
<sup>61</sup>Asanga Welikala, 'Nailing Canards; Why President Sirisena's Actions remain Illegal, Unconstitutional and Illegimate' Groundviews, 1<sup>st</sup> November 2018< <https://groundviews.org/2018/11/01/nailing-canards-why-president-sirisenas-actions-remain-illegal-unconstitutional-and-illegimate/>>accessed19october2019

ගැනීමෙන් පමණි.<sup>62</sup> කෙටියෙන් දැන් අගමැති තනතුර දරන්නේ කවුද යන්න තීරණය කරන්නේ ජනාධිපති නොව පාර්ලිමේන්තුවයි.

### **තවත් ප්‍රතිශෝධන?**

ජනාධිපති ක්‍රමය අහෝසි කිරීම සහ පාර්ලිමේන්තු ආකාරයේ ආණ්ඩුවකට ආපසු යෑම වසර ගණනාවක් තිස්සේ දේශපාලන සාකච්ඡාවට ලක් වූ මාතෘකාවකි. ජනාධිපති ක්‍රමයට පක්ෂ අය එය දකින්නේ රටේ එක්සත් භාවය පවත්වා ගැනීමේ දී ස්ථාවරත්වයේ මූලාශ්‍රයක් ලෙසත් ආර්ථික සංවර්ධනයට අවශ්‍ය කරන ප්‍රබල ආණ්ඩුවක් පවත්වා ගැනීමේ ආකාරයක් ලෙසත් ඇති අවශ්‍යතාවයයි. එහි විවේචකයින් එය හඳුන්වන්නේ දේශපාලන ක්‍රමයේ ඒකාධිපතිවාදයේ උපත සහ දේශපාලන බලය සහ නෛතික අධිකාරිය අධික ලෙස කේන්ද්‍රගත වීමෙන් හට ගන්නා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, නීතියේ ආධිපත්‍යය සහ මූලික අයිතිවාසිකම් දුර්වල වීමක් සේය.<sup>63</sup> ජනාධිපති ක්‍රමය 1978 දී ජනාධිපති ජයවර්ධන පොරොන්දු වූ ආකාරයට සාමකාමී ස්ථාවරත්වය හෝ ආර්ථික සංවර්ධනයක් අත්කර දුන්නේ ද නැත. <sup>64</sup> කැබිනට් ආණ්ඩුවේ වාසිය වන්නේ එය එක් පුද්ගලයෙකුගේ පාලනයකට ඇති අවස්ථා අඩු කිරීමෙන් විධායක මණ්ඩලයකට අවස්ථාව සැලසීම සහ ආණ්ඩුවේ පැවැත්ම පාර්ලිමේන්තුවට වගකීම සහ එහි විශ්වාසය මත රඳා පැවතීමෙන් මෙම ක්‍රමය වගවීමේ වඩාත් ප්‍රබල රාමුවක් වීම

---

<sup>62</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 46 (2) වගන්තිය  
<sup>63</sup> Juan Linz and Arturo Valenzuela (eds.) *The Failure of Presidential democracy: Comparative Perspectives* (John Hopkins University Press 1994)  
<sup>64</sup> Asanga Welikala, 'The Executive Presidency and the Sri Lankan State: Myths and realities' *Groundviews*, 20<sup>th</sup> January 2015 <https://groundviews.org/2015/01/20/the-executive-presidency-and-the-sri-lankan-state-myths-and-realities/> accessed 19 October 2019

ය.<sup>65</sup> මෑතක දී ඉදිරිපත් කළ යෝජනා සමස්තයක් වශයෙන් 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ඉවත්කර නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක අංශයක් සඳහා යෝජිත පාර්ලිමේන්තු ආදර්ශයක් සේ දැකිය හැකිය. එමෙන්ම වර්තමාන විධායක ජනාධිපති ක්‍රමය අහෝසි කර ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ අනෙක් කොටස් ඒ ආකාරයෙන්ම පවත්වා ගැනීම සඳහා වූ විශේෂිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයකි.<sup>66</sup> 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් ස්ථාපනය කළ ක්‍රමයේ ප්‍රධාන පුරුක ඉවත් කිරීමෙන් ඇතිවන අනුශංගික වෙනස්කම් පිළිබඳව විවාදයක් හට ගෙන ඇත. නිදසුනක් වශයෙන් විධායක ජනාධිපති ක්‍රමය අහෝසි කිරීම පාර්ලිමේන්තු විධායකයේ ස්ථාවරත්වය සහතික කිරීමට මැතිවරණ සංශෝධන සෘජුවම සම්බන්ධ වන්නේය' සහ විධායක ජනාධිපති වෙනුවට පත්වෙන පාර්ලිමේන්තු විධායකයේ නිශ්චිත ආකාරය ගැනත් සාධාරණ කරුණු මතු කර ඇත.<sup>67</sup> 2016 දී ආරම්භ වූ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන මණ්ඩල ක්‍රියාවලිය හා අහෝසි කිරීමේ පනතක් ලෙස ඉදිරිපත් කළ විසිවැනි සංශෝධනය සම්මත කිරීමේ උත්සාහය ද සාර්ථක

---

<sup>65</sup> In Re the Thirteenth Amendment to the Constitution (1987) 2 SLR 312 at 341; Stepan and Skach (2001)

<sup>66</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන මණ්ඩලයේ මෙහෙයුම් කොමිටියේ අන්තර්වාර වාර්තාව, 2017 සැප්තැම්බර් 21න ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ විසිවැනි සංශෝධනය ( ගරු විජිත භේරත් පා.ම. පුද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනාවක් ලෙස පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ, 2018 ජූලි 6 ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍ර සමාජවාදී ජනරජයේ ගැසට් පත්‍රය( In Re the Twentieth Amendment to the Constitution (2018) SCSO 29/2018

<sup>67</sup> Michael Mendis and Asanga Welikala, Reshaping the Executive; Choosing the Prime Minister in a Parliamentary System, CPA WorkingPapers on Constitutional Reform No.2 June 2016< <http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA-Working-paper-2.pdf>-accessed 19 October2019

වූයේ නැත. මෙය ඉදිරියේදීත් මහජන කතිකාවකට ලක්වන විවාදයක් යැයි සිතා ගත හැකි ය.

## නිගමනය

විධායකයට දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් එකතු කරන ලද මූලික ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ පාර්ලිමේන්තුවේ පදනම පෙර නොවූ විරූ මට්ටමකට පත් කර ඇත. විධායකය සහ පාර්ලිමේන්තුව අතර වඩාත් සම්බන්ධීකරණය වූ සම්බන්ධතාවයක් සමග අර්ධ ජනාධිපති ආදර්ශයක් පවතී. ආණ්ඩුක්‍රම වෙනස්කම් වලට අමතරව මෑතක දී පණ ගැන්වූ පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය විධායකයේ ක්‍රියාකාරිත්වය පරීක්ෂා කිරීමේ සහ අධීක්ෂණය කිරීමේ පාර්ලිමේන්තුවේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීමට ඉවහල් වනු ඇත.<sup>68</sup>

එඩිතර කතානායකවරයෙකු යටතේ 2018 ව්‍යවස්ථා අර්බුධයේ දී පාර්ලිමේන්තුවේ නව බලතල බරපතල ආකාරයේ පීඩන අත්හදා බැලීමකට ලක් විය. ඉන් කීර්තිය වඩාත් ඔප් නැංවූන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වඩාත් ශක්තිමත් විය.<sup>69</sup> පාර්ලිමේන්තුව තව දුරටත් ශක්තිමත් වීම ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සංවර්ධනය නොකඩවා පවත්වා ගැනීමට ඉවහල් වනු ඇතැයි සිතිය හැකිය.<sup>70</sup>

---

<sup>68</sup> මෙම පොතේ 6 පරිච්ඡේදය බලන්න.

<sup>69</sup> Dharisha Bastians, 'the Siege: Inside 52 Days of Constitutional Crisis in Sri Lanka' in Welikala (2019) Chapter 1 ar 39-45

<sup>70</sup> Asanga Welikala and Harshan Kumarasingham, 'SoulburyPlus: Conceptual Foundations and Institutional Features of a Parliamentary-Constitutional State' CPA Working Paper on Constitutional Reform No.4 August 2016 ,accessed 19 October 2019.

## පාර්ලිමේන්තු බලතල සහ වරප්‍රසාද

### හැඳින්වීම

බොහෝ පාර්ලිමේන්තු තම සාමාජිකයන්ට නීතියේ සාමාන්‍ය භාවිතයෙන් ව්‍යතිරේක වන විශේෂ බලතල සහ මුක්තීන් ලබා දේ. ඒවා 'වරප්‍රසාද' නමින් හැඳින්වේ. වරප්‍රසාද මගින් පාර්ලිමේන්තුවලට තම කාර්යයන් මැදිහත්වීමකින් තොරව කාර්යක්ෂමව කරගෙන යෑම සහතික කරයි. එය ඓතිහාසිකවම නීතියේ ආධිපත්‍යයට ව්‍යතිරේකයක් සේ සැලකෙන නිසා මෙම සුවිශේෂී බලතල මත විශ්වාසය රඳවන විට ව්‍යවස්ථාදායකය ප්‍රජාතන්ත්‍රීය මූලධර්මවලට උපරිම ගරුත්වයක් දැක්විය යුතුය. වරප්‍රසාද යොදා ගත යුතු වන්නේ මහජන වුවමනාව සඳහා ය. එවිට පාර්ලිමේන්තුවෙන් බැහැර අනෙක් අයගේ වුවමනා ද සැලකිල්ලට ගත යුතුය. මෙම පරිච්ඡේදයෙන් පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාදවල අවිච්චිත වැදගත්කම විස්තර කරයි. එය ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ බලතල සහ වරප්‍රසාද දක්වන අතර ඒවා කතා කිරීමේ නිදහස, සුවිශේෂී සංඥයතාවය සහ අත් අඩංගුවට ගැනීමෙන් ආරක්ෂා කිරීමේ සීමිත නිදහස වශයෙන් සාරාංශ කළ හැකිය. මෙම පරිච්ඡේදයෙන් පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වූ බලාත්මක කිරීමේ යාන්ත්‍රණයන් ගැන සමස්ත දැක්මක් සහ පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලය පුරාම රටවලින් ලබා ගත් සන්සන්දනාත්මක නිදසුන් ද දක්වයි.

### පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද අවශ්‍ය වන්නේ ඇයි?

යල්පැනගිය හැඳින්වීමක් වුවද පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද වැදගත් කරුණු දෙකක් නිසා අවශ්‍ය ය. පළමුව බාහිර ආයතන සහ ආණ්ඩුවේ අනෙකුත් අංශවල මැදිහත්වීම වළක්වා

පාර්ලිමේන්තුවේ ස්වාධීනත්වය, අධිකාරිය සහ ගරුත්වය ආරක්ෂා කරයි. එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද පිළිබඳ ඒකාබද්ධ කොමිටියේ වාර්තාවක සඳහන් වන ආකාරයට:

පාර්ලිමේන්තුවේ වැඩකටයුතු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට කේන්ද්‍රීය වේ. එහි රැස්වීම් විධායකයෙන්, අධිකරණයෙන් හෝ තමන්ගේම අරමුණු සපුරා ගැනීම සඳහා එහි රැස්වීම්වලට බාධා කිරීමට හෝ බලපෑමට අදහස් කරන කිසිවෙකුගේ මැදිහත්වීමෙන් මුක්තිය ලැබිය යුතුය.<sup>1</sup>

දෙවැනිව පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද පෘථුල විවාදයට සහ ගුණාත්මක නීති සම්පාදනයට ඉඩ සලසයි. එක්සත් රාජධානියේ පහළ මංත්‍රී මණ්ඩලයේ කතානායකවරයා ඔහුගේ 2010 ආරම්භක ප්‍රකාශයේ දී කතා කිරීමේ නිදහස මෙසේ විස්තර කෙළේය: “එය අපගේ ඡන්දදායකයන් වෙනුවෙන් අප මෙහිදී කරන දේවල හදවත වන අතර බාහිර මැදිහත්වීමේ බියකින් තොරව අපගේ විවාද පැවැත්වීමට අපට ඉඩ සලසයි.”<sup>2</sup> මන්ත්‍රීවරුන් බාහිර මැදිහත්වීමේ ‘බියකින් තොරව’ විවාද කරන විට විවාදයේ ගුණාත්මක භාවය වැඩි දියුණු වේ. තම කාර්යයන් ඉටු කිරීමේ දී මන්ත්‍රීවරුන්ට එරෙහිව සිවිල් හෝ අපරාධ පියවර ගැනීමේ තර්ජනය විවාදයේ ගුණාත්මකභාවය අඩු කෙරෙන ‘මලානික කිරීමේ බලපෑමක්’ නිර්මාණය කළ හැකිය. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් කතා කරන

---

<sup>1</sup> The Joint Committee on Parliamentary Privilege, Parliamentary Privilege report of session 2013/14/9 (HL and HC joint report 2013/14) (United Kingdom) para.14

<sup>2</sup> HC 27 May 2010, vol 510, column 30

වචන ගැන අනවශ්‍ය ලෙස ප්‍රවේශවීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සාර්ථකත්වය අඩු විය හැකිය.<sup>3</sup>

**වරප්‍රසාද ප්‍රශ්නය ස්ථාවර නියෝග 29(1)**

(1) පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාදවලට සෘජුවම සම්බන්ධ හදිසි යෝජනාවක් අනෙක් සියලු යෝජනාවන් ද එදිනට නියමිත සියලු කටයුතු අභිබවා ප්‍රමුඛස්ථානය ගනු ලැබිය යුත්තේ ය. පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාදවලට සෘජුවම සම්බන්ධ ප්‍රශ්නයක් මෑතකදී පැනනැග තිබෙන විට ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට බෙදීමක් පවතින විටකදී හැර වරප්‍රසාද පිළිබඳ වූ කාරණයක් මත වූ යෝජනාවක් ඉදිරිපත් කරනු ලැබීමෙන් පාර්ලිමේන්තුවේ කටයුතු කවර හෝ වෙලාවක දී තාවකාලිකව නතර කරනු ලැබිය හැකි ය.

(2) එවැනි වරප්‍රසාද පිළිබඳ කාරණයක් ඉදිරිපත් කරනු ලැබීමට අදහස් කරන කිසියම් මන්ත්‍රීවරයෙකු විසින් පාර්ලිමේන්තුවේ කටයුතු තාවකාලිකව නතර කිරීම සඳහා පළමුව මූලාසනය වෙත දැනුම් දී ඒ සඳහා මූලාසනයේ අවසර ගනු ලැබිය යුත්තේ ය.

---

<sup>3</sup> The Joint Committee on Parliamentary Privilege (2013/14) para 102

## 1953 පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත

*ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සහ 1953 පනතේ ව්‍යුහය*

1953 අංක 21 දරන පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත පාර්ලිමේන්තුව විසින් නීතියෙන් නිශ්චය කොට විධිමත් කළ හැකි අතර එසේ නීතියෙන් නිශ්චය කරන තෙක් පාර්ලිමේන්තු (බලතල හා වරප්‍රසාද) පනතෙහි විධිවිධාන අවශ්‍ය වෙනස් කිරීම් සහිතව ඒ සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන්නේ ය" යනුවෙන් දක්වා ඇත. <sup>4</sup> කලින් කලට සංශෝධනය කරන ලද මෙම පනත (1953 පනත) පාර්ලිමේන්තුවේ සහ එහි සාමාජිකයන්ගේ බලතල, වරප්‍රසාද සහ මුක්තීන් ප්‍රකාශ කොට නිර්වචනය කරයි. සාමාජිකයන් නොවන සමහර අය පාර්ලිමේන්තුවේ අධිකාරිය හෝ එහි ඉල්ලීම අනුව ක්‍රියා කරන විට ඔවුන්ට ද වරප්‍රසාද ලබා දේ. පාර්ලිමේන්තුව 1953 පනතට ඇතුළත් වන සියලු වරප්‍රසාද භුක්ති විඳිනවා පමණක් නොව මෙම පනත ක්‍රියාත්මක වන කාලයේ දී එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තුවේ මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලය හා එහි මන්ත්‍රීවරයන් විසින් භුක්තිවිඳින සහ ඒ හා සමාන පරිහාර දැරීමට, මෙන්ම භුක්ති විඳීමට ද ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් හට බලය ඇත.<sup>5</sup>

1953 පනත යටතේ වැරදි කරන ලද පුද්ගලයන්ට දඬුවම් කිරීමේ අධිකාරී බලය එහි උපලේඛනයේ දක්වා ඇත. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් පමණක් දඬුවම් දිය හැකි වැරදි (අ) කොටසේ ද ඇතුළත්ය. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් හෝ

---

<sup>4</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 67 වගන්තිය

<sup>5</sup>1953 පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත 7



පාර්ලිමේන්තුවෙන් දඬුවම් කළ හැකි වැරදි (ආ) කොටසේ ඇතුළත් ය.<sup>6</sup>

*1953 පනත සහ පාර්ලිමේන්තුවට අපහාස කිරීම*

අපහාස කිරීම අර්ස්කින් මේ (2019) නිර්වචනය කරන්නේ මෙසේය:

පාර්ලිමේන්තුවේ කවර සභාවක හෝ කාර්යයන් ඉටු කිරීම වළක්වන හෝ බාධා කෙරෙන, එවැනි සභාවක කවර සාමාජිකයෙකු හෝ නිලධාරියෙකු තම රාජකාරිය ඉටු කිරීමට වළක්වන හෝ බාධා කෙරෙන හෝ එවැනි ප්‍රතිඵලයක් සෘජුව හෝ වක්‍රව ඇති කරවීමේ ප්‍රවනතාවයක් ඇති කුමන ක්‍රියාවක් හෝ

---

<sup>6</sup>අ කොටසේ ඇතුළත් වැරදි වන්නේ: “පාර්ලිමේන්තුවට පැමිණෙන හෝ පිට වී යන හෝ යම් මන්ත්‍රීවරයෙකුගේ ක්‍රියාකලාපය හේතුකොටගෙන ඒ මන්ත්‍රීවරයාට පහරදීම,නින්දා කිරීම හෝ සිතාමතා බාධා පැමිණවීම නැතහොත් පාර්ලිමේන්තුව හෝ යම් කාරක සභාවක් ඉදිරියෙහි පවත්නා හෝ ගෙන එනු ලබනැයි අපේක්ෂිත යම් යෝජනාවකට හෝ කරුණකට තමා පක්ෂ හෝ විපක්ෂ බවට ප්‍රකාශ කරවා ගැනීමට යම් මන්ත්‍රීවරයෙකුට බලහත්කාරය,නින්දාව හෝ තර්ජනය මගින් බලකර සිටීමට වැයම් කිරීම,පාර්ලිමේන්තුව තුළ දී හෝ කාරක සභාවේ දී මන්ත්‍රීවරයෙකුගේ ක්‍රියාකලාපය හේතුකොටගෙන ඔහු වෙත යම් තර්ජනාත්මක ලිපියක් යැවීම හෝ සටනට එන ලෙස ඔහුට අභියෝග කිරීම,පාර්ලිමේන්තු හෝ යම් කාරක සභාවක් ඉදිරියේ යම් සාක්ෂිකරුවකු දීමට යන සාක්ෂි සම්බන්ධයෙන් ඔහුට අයුතු බලපෑමක් කිරීම,ඔහු භය ගැන්වීම,ඔහුට තර්ජනය කිරීම,ඔහු රැවටීමට නැතහොත් යම් අන්දමකින් ඔහුට අයුතු ලෙස බලපෑම් කිරීම , ආ කොටස යටතේ වැරදිවලට ඇතුළත් වන්නේ “මෙම පනත යටතේ පාර්ලිමේන්තුවේ කිසියම් නියෝගයක් හෝ යෝජනාවක් හෝ මෙම පනත යටතේ ජනාධිපති හෝ කථානායක හෝ කිසියම් සාමාජිකයෙකු කරනු ලබන කිසියම් නියෝගයකට සිතාමතාම අවනතවීමට අපොහොසත්වීම හෝ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම” එමෙන්ම “ පාර්ලිමේන්තුවේ සභාගර්භය තුළ හෝ කාරක සභාවක් තුළ හෝ සීමාව ඇතුළත පාර්ලිමේන්තුවේ නිලධාරියෙකුට පහරදීම, හෝ විරුද්ධවීම හෝ සිතාමතාම මැදහත්වීම”

පැහැර හැරීමක් වරද පිළිබඳව පූර්වගාමීත්වයක් නැති වුවද අපහාසයක් ලෙස සැලකිය යුතුය.<sup>7</sup>

ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ අපහාස කිරීමේ මූලයන් ඇත්තේ මෙම නිර්වචන කිරීම් තුළය. කෙසේ වුවද එහි සීමාවන් දැන් ව්‍යවස්ථා තුළින් නිර්වචනය කර ඇත. ඉහතින් විස්තර කළ ආකාරයට 1953 පනතේ උපලේඛනයේ (අ) සහ (ආ) කොටස් සමහර වැරදි සඳහා දඬුවම් දීමේ වගකීම ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සහ පාර්ලිමේන්තුව අතර බෙදා ඇත. මෙම සියලු වැරදි පාර්ලිමේන්තුවට අපහාස කිරීම් ය. එමනිසා තාර්කිකභාවය එක්සත් රාජධානියේ මෙන් වුවද ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවට අපහාස කිරීමේ වැරදි ව්‍යවස්ථාපිත ය.

### **කතා කිරීමේ නිදහස**

පාර්ලිමේන්තුව තුළ දී මන්ත්‍රීවරුන්ට කතා කිරීමේ නිදහස හිමි වේ.<sup>8</sup> මෙම නිදහස පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ ලේඛනයක් ගැන කරන කතාවට ඔබ්බට විහිදේ. ඊට පෙත්සම්, පනත්, යෝජනා, මෝසම් සහ කාරක සභා වාර්තාවලටත් වෙනත් ඒවාත් අයත් ය.<sup>9</sup> මූලික වශයෙන් ඉන් අදහස් වන්නේ සාමාජිකයන් පාර්ලිමේන්තුව තුළ කිසිම දෙයකින් සිවිල් හෝ අපරාධ වගකීමකට යටත් නොවීමය. වෙනත් වචනවලින් 1953 පනතෙන් “ කතා කිරීමේ, විවාදයේ හෝ සභා රැස්වීමේ නිදහස පාර්ලිමේන්තුවෙන් පිටත ස්ථානයක හෝ අධිකරණයක දී දෝෂාභියෝගයකට හෝ ප්‍රශ්න කිරීමකට යටත් නොවීම” ය.<sup>10</sup> එක්සත් ජනපදයේ අයිතිවාසිකම් පනතෙන් සෘජුවම උපුටා

---

<sup>7</sup> Erskine May Onlonem para 15.2<<https://erskinemay.parliament.uk/section/4991/contempts/acc essed19October2019>

<sup>8</sup> ඉහත සටහන 5, 4

<sup>9</sup> සාමාජිකයන් වගකීමෙන් ආරක්ෂා වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවට හෝ කාරක සභාවකට ඉදිරිපත් කළ ලේඛනයකට අදාළ කරුණුවලින් පමණය.

<sup>10</sup> ඉහත සටහන 5, 4

ගත් මෙම වරප්‍රසාදවල බලපෑම වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ අභ්‍යන්තර කටයුතු උසාවියේ කිසියම් අධිකරණ විනිශ්චයකට ලක්වීමෙන් නිදහස් කිරීම ය.

1953 පනත පාර්ලිමේන්තුව තුළ පවසන ඕනෑම දෙයකට වරප්‍රසාද හිමිවන බව අදහස් වන නමුත් අධිකරණය මෙම අර්ථ දැක්වීම භාවිතයේ දී යොදා නොගන්නා අවස්ථා ද විය හැකිය. සන්සන්දනාත්මක නීතිය කතා කිරීමේ නිදහසේ සීමා අවබෝධ කර ගැනීමට ප්‍රයෝජනවත් ය. අර්ස්කින් මේ මෙසේ සඳහන් කරයි:

පාර්ලිමේන්තුව තුළ පවසන සෑම දෙයක්ම කතා කිරීමේ නිදහසේ වරප්‍රසාදයෙන් ආවරණය වන්නේ නැත. පාර්ලිමේන්තුව තුළ පවසන වචන හෝ කරන ක්‍රියාවන් ඉදිරියේ දී කුමන සභාවක සිදු කෙරෙන හෝ නියම කෙරෙන කුමන කාර්යකට හෝ අදාළ නොවනු විය හැකිය.<sup>11</sup>

ඉන්දියාවේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය කතා කිරීමේ නිදහස අදාළ වන්නේ “පාර්ලිමේන්තුවේ රැස්වීමක දී සහ එහි කටයුතු කිරීමේ දී<sup>12</sup>” යැයි තීරණය කර ඇත. ‘පාර්ලිමේන්තුවේ කටයුතු කිරීමේ දී’ යන්න පැහැදිලි නැත. මෙය ඊළඟ කොටසේ සුවිශේෂ සංඥයතාවයට අදාළව සාකච්ඡා කෙරෙන පාර්ලිමේන්තුවේ ‘රැස්වීම්’ විය හැකිය.

කතා කිරීමේ නිදහස යන්නෙන් අපේක්ෂා කරන්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ සාකච්ඡාවලදී බාහිර ක්‍රියාකාරීන්ගේ

---

<sup>11</sup> UK Parliament, Erskine May Online (paragraph 13.2) <https://erskinemay.parliament.uk/section/4581/freedom%20of%20speech%20debate/accessed> 19 October 2019

<sup>12</sup> Tej Kiran v S redy (1970) SC 1573-74.

මැදිහත්වීමක් නොවිය යුතුය යන්නයි. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ට අනුශංගික ප්‍රතිඵල නොමැතිව තමන්ට අවශ්‍ය ඕනෑම දෙයක් කිව හැකියැයි ඉන් අපේක්ෂා කරන්නේ නැත. පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ පාර්ලිමේන්තු වල කිව හැක්කේ කුමක් ද සහ එය කිව හැක්කේ කාටද යන්න පාලනය වන ක්‍රියාපටිපාටි බොහොමයක් පවතී. මෙම නියමයන් පාර්ලිමේන්තුවේ අභ්‍යන්තරව පිළිගන්නේ සාමාන්‍යයෙන් කතානායකවරයා ය. කෙසේ වුවත් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරු පාර්ලිමේන්තුවෙන් බැහැරව කළ හොත් සිවිල් හෝ අපරාධ වැරදි විය හැකි ප්‍රකාශන කතා කිරීමේ නිදහස යොදා ගෙන පාර්ලිමේන්තුව තුළ දී ඉදි හිට කරති.<sup>13</sup> මෙවැනි ප්‍රකාශ කිරීමට පෙර පරීක්ෂාවෙන් සිතා බැලීම සහ විශේෂඥ උපදෙස් ලබා ගැනීම යහපත් භාවිතයකි. මෙවැනි ප්‍රකාශන කළ යුත්තේ කෙසේද යන්න කථානායකවරයා විසින් තීරණය කළ යුතුය. ක්‍රියා පටිපාටි සඳහා සදාචාරමය රාමුවක් ගොඩනගා ගැනීමේ දී පාර්ලිමේන්තුවට බාහිර ක්‍රියාකාරීන්ගේ සහාය ඇතිව මෙම වරප්‍රසාදය භුක්ති විඳිය හැකිය.

මෙම ආරක්ෂාවන් ශ්‍රී ලංකාවේ සියලු ‘‘සාමාජිකයන්ට’’ හිමි වේ. ඉන් අදහස් වන්නේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් සහ සභාපති, කතානායක සහ පාර්ලිමේන්තුවේ හෝ කාරක සභාවක මූලසුන ගන්නා කිසියම් සාමාජිකයෙකි. <sup>14</sup> මෙම ආරක්ෂාව පාර්ලිමේන්තුවට හෝ කාරක සභාවකට සාක්ෂි ලබා දෙන පුද්ගලයන්ට ද හිමි වේ. මන්ත්‍රීවරුන්ට මෙන් ඔවුන්ටද

---

<sup>13</sup> නූතන යුගයේ කතා කිරීමේ නිදහස පුද්ගලයෙකුගේ අන්‍යන්‍යතාවය ආරක්ෂා කිරීමේ සිවිල් තහනම් ආඥා යටපත් කිරීමට යොදා ගෙන ඇත.

<sup>14</sup> Parliament (Poers and Privileges ) Act 1953, s2

එවැනි සාක්ෂියක දී පවසන කිසිම දෙයක් සඳහා අපරාධ හෝ සිවිල් වගකීමක් පැවරෙන්නේ නැත.<sup>15</sup>

පාර්ලිමේන්තුවේ රැස්වීම් ප්‍රකාශ කිරීමට පාර්ලිමේන්තුවේ බලය ලත් පුද්ගලයන්ට ද කතා කිරීමේ නිදහසේ වරප්‍රසාදය හිමි වේ. එවැනි ප්‍රකාශ අවංකව සහ ද්වේෂයෙන් තොරව සිදු විය යුතුය.<sup>16</sup> කෙසේ වුවත් පාර්ලිමේන්තුවේ බලය ලබා දීම ප්‍රදානය කළ යුතුය. පුවත්පතක වාර්තාවක කතුවරයාට පාර්ලිමේන්තුවෙන් බලය ලබාදී නැතිනම් වාර්තාවේ රැස්වීමේ නිවැරදි විස්තර ඇතුළත් වුවද ආරක්ෂාව හිමි වන්නේ නැත. මෙම මූලධර්මය *හේවමාන්ත එදිරිව සිල්වා*<sup>17</sup> නඩුවේ දී තහවුරු විය.

### **සුවිශේෂී සංඥාපනාවය**

සුවිශේෂී සංඥාපනාවය යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ කටයුතු තමන් විසින්ම නියාමනය කිරීමේ අයිතියයි. මෙම බලයට පාර්ලිමේන්තුව තුළ සිදුවීම නිසාම සියලු තත්වයන්ට අදාළ වන්නේ නැත. පාර්ලිමේන්තුව තුළ සිදු විය හැකි අපරාධ වැරදි විය හැකි බොහෝ දේට දඬුවම් දිය හැකි වන්නේ උසාවියකින් පමණය. සුවිශේෂී සංඥාපනාවය අදාළ වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ 'රැස්වීම්වලට' පමණි.<sup>18</sup> රැස්වීම් යන්නේ අදහස මෙම කොටසේ අග දී සාකච්ඡා කෙරේ. කෙසේ වුවත් සුවිශේෂී සංඥාපනාවය පාර්ලිමේන්තුවට ප්‍රධාන මූලික අයිතිවාසිකම් හතරක් ලබා දේ: පාර්ලිමේන්තු රැස්වීම්වල

---

<sup>15</sup>කෙසේ වුවත් මෙම ආරක්ෂාව දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 190 වගන්තිය උල්ලංඝනය කරන සහ 1953 බලතල සහ වරප්‍රසාද පනත යටතේ වැරදි විය හැකි සාක්ෂි ලබා දෙන පුද්ගලයෙකුට හිමි වන්නේ නැත. එය පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට අදාළ වන්නේ නැත.

<sup>16</sup> Joseph A L Cooray Constitutional and Administrative Law of Sri Lanka ( Sumathi Publishers 1995 ) 291

<sup>17</sup> Hevamanne v De Silva (1983) 1 SLR 1

<sup>18</sup> Parliament (Powers and Privileges) Act s3

නීත්‍යානුකූලභාවය ඉන් පිටත දී ප්‍රශ්න කිරීමට අයිතිවාසිකමක් නැත. සභා ගර්භයෙන් ආගන්තුකයන් ඉවත් කිරීමේ අයිතිවාසිකම, මන්ත්‍රීන්ගේ හැසිරීම නිසා විනය පියවර ගැනීම සහ සාක්ෂිකරුවන්ට පැමිණීමට නියෝග කිරීමේ අයිතිවාසිකම

*සුවිශේෂී සංඥාපනාවයේ අඩංගු හතර*

1) පාර්ලිමේන්තු රැස්වීම්වල නීත්‍යානුකූල භාවය ඉන් පිටත දී ප්‍රශ්න කිරීමට අයිතිවාසිකමක් නැත.

ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ සම්පූර්ණ අධිකරණ බලය ඇත්තේ පාර්ලිමේන්තුවටය. අධිකරණයට හැර පනත් කෙටුම්පතක ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය පිළිබඳව හෝ එය ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාවලියට අනුකූල වන්නේ ද යන්න පිළිබඳ විමසීමට හෝ මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමට බලය පවතින්නේ ද පාර්ලිමේන්තුවට පමණි.<sup>19</sup> එකම ව්‍යතිරේකය වන්නේ පනතක් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූලද යන්න තීරණය කිරීම සහ පනතක් සම්මත කිරීමේ දී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ ඇති විශේෂ ක්‍රියාපටිපාටියක් අනුගමනය කිරීමට අවශ්‍ය ද යන්න තීරණය කිරීමට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඇති අයිතියයි. සුවිශේෂී සංඥාපනාවයට ඇති ව්‍යතිරේකයන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 120 හා 121 වගන්තිවල සඳහන් වේ.

2) සභා ගර්භයෙන් ආගන්තුකයන් ඉවත් කිරීමේ අයිතිවාසිකම

1953 පනත යටතේ සභා ගර්භයේ සහ ගොඩනැගිල්ල තුළ ආගන්තුකයන්ගේ (පාර්ලිමේන්තුවේ මන්ත්‍රීන් හෝ නිලධාරීන් නොවන) සිටීම පාලනය කිරීමේ බලය ඇත්තේ කතානායවරයාට ය. <sup>20</sup> කතානායකවරයාට ඔවුන් සභාව

---

<sup>19</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 124 වගන්තිය  
<sup>20</sup> පාර්ලිමේන්තුව (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත 20 වගන්තිය

විමසන්නේ නැතිව ඉවත් කළ හැකිය. නොඑසේ නම් සභාවට ආගන්තුකයන් ඉවත් කිරීමට යෝජනාවක් සම්මත කළ හැකිය. වේත්තුවාරියාට කතානායකගේ උපදෙස් අනුව ආගන්තුකයන් සහ මංග්‍රීන් බලයෙන් ඉවත් කිරීමට හැකිය. කතානායකගේ තීරණය කිසියම් උසාවියකට අභියාචනය කිරීමට ඉඩක් නැත.

3) මන්ත්‍රීන්ගේ හැසිරීම නිසා විනය පියවර ගැනීම

කතානායකවරයා සභාවේ නියමයන් පවත්වා ගනී. ඒ සඳහා ඔහුට මංග්‍රීන් හික්මීමේ යාන්ත්‍රණ ගණනාවක් ඇත. වෙස්ට්මින්ස්ටර් සම්ප්‍රදායට පොදු ආකාරයට කතානායකගේ තීරණය රීති ප්‍රශ්නයක් අනුව පුනරීක්ෂණය කිරීමේ අයිතිවාසිකම සභාව සතුය. කෙසේ වුවත් මෙය කළ හැකි වන්නේ කතානායක සිය තීරණය ලබා දීමෙන් පසුව නියමානුකූල යෝජනාවක් තුළින් පමණි. ඒ සඳහා දැනුම් දීමක් කළ යුතුය.<sup>21</sup>

4) සාක්ෂිකරුවන්ට පැමිණීමට නියෝග කිරීමේ අයිතිවාසිකම

පාර්ලිමේන්තුවට ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට සභාව හෝ කාරක සභාව ඉදිරියට පැමිණ ඔහු සන්නකයේ ඇති හෝ ඔහුගේ පාලනය යටතේ ඇති ඕනෑම පත්‍රිකාවක්, පොතක්, වාර්තාවක් හෝ ලේඛනයක් ඉදිරිපත් කිරීමට නියෝග කළ හැකිය. වාචික පරීක්ෂණයක් ද කළ හැකිය. සිතාසිවලට අවනතවීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම, පරීක්ෂණයේ විෂයට වැදගත්වන කරුණක් ගැන නගන ප්‍රශ්නයකට සිතාමතාම බොරු පිළිතුරු දීම, සමහර විමර්ශන කර ගෙන යෑමේ දී සිතාමතාම බොරු සාක්ෂි ලබා දීම යන සියල්ල වැරදි ය.<sup>22</sup> සමහර පුද්ගලයන්ට තොරතුරු ලබා ගැනීමට පාර්ලිමේන්තුවට ඇති අයිතිවාසිකම්වලට

---

<sup>21</sup>කථානායකගේ බලතල ගැන වැඩි තොරතුරු සඳහා මෙම පොතේ 3 පරිච්ඡේදය බලන්න.

<sup>22</sup>පාර්ලිමේන්තුව (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත 14 වගන්තිය

ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ වරප්‍රසාද තිබිය හැකිය.1953 පනත අනුව මෙම ගැටුම් විසඳිය යුතු වන්නේ එක්සත් රාජධානියේ නීතියට අනුකූල වන ආකාරයට ය.<sup>23</sup> කෙසේ වුවත් පාර්ලිමේන්තු පනත්වලින් අනෙක් අයගේ වරප්‍රසාදවල විෂය පථය සීමා කිරීමට අවසර ඇත.

### **රැස්වීමේ යනු මොනවාද?**

‘රැස්වීමවලින්’ යන්නෙන් සංයුක්ත වන්නේ කුමක්ද යන්න නීතියේ වර්ධනය වෙමින් පවතින ක්ෂේත්‍රයකි. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන නඩුවක් වන්නේ **නීතිපති ඵදිරව මයිකල් ද ලිවේරා** ය. ප්‍රීට් කවුන්සලයේ තීරණය වූයේ සැලකිල්ලට ගැනීමට අදාළ වන්නේ “පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකු ඔහුගේ සැබෑ හෝ අත්‍යවශ්‍ය කාර්යයන් භාවිත කරන්නේ කවර තත්වයන් යටතේ ද යන්නයි.”<sup>24</sup>

එමනිසා මන්ත්‍රීවරයෙකු අල්ලස් ලබා ගැනීම රැස්වීමේ කටයුත්තක් නොවන හෙයින් ඔහු ක්‍රියා කරන්නේ තම නීතිමය ශක්තූතාවයෙන් බැහැරව යැයි ප්‍රීට් කවුන්සලය තීරණය කෙළේය. එක්සත් රාජධානියේ නඩු තීන්දු මෙම පරීක්ෂණයේ සීමාවන් මොනවාදැයි මැන බැලීමට ප්‍රයෝජනවත් ය. එක්සත් රාජධානියේ ඊට ඇතුළත් වන්නේ සරළව කතාවකට වඩා ක්‍රියාවන් ය. (නිදසුනක් වශයෙන් ඡන්දය දීම හෝ කාරක සභා රැස්වීමකට සහභාගිවීම) එහෙත් සභා රැස්වීමක් පැවැත්වෙන අතරතුර ගනු ලබන සියලු පියවර ඊට ඇතුළත් වන්නේ නැත.

---

<sup>23</sup>එම 15 වගන්තිය.

<sup>24</sup> Attorney General v. Michael de Livera, Privy Council Appeal no. 6 of 1961 S C 31 A\_B\_D.C (Criminal) Colombo, N 1939,(5/SC) Decided on 5/11/1962 ) as cited in LST Lanka <<https://istlanka.org/wp-content/uploads/2017/11/english20160725141445.pdf>>accessed 19 October 2019 at para 413



(නිදසුනක් වශයෙන් වාර්තා වික්‍රමයක් හෝ 'සාමාන්‍ය අපරාධ' තීර ගත කිරීම)<sup>25</sup> පාර්ලිමේන්තුවේ වාරාවසානය කිරීම පාර්ලිමේන්තුවේ රැස්වීම් ක්‍රියාවක් නොවේ.<sup>26</sup>

### **අත්අඩංගුවට ගැනීමෙන් නිදහස**

සීමිත තත්වයන් යටතේ සහ කේවියට් බලය යටතේ මන්ත්‍රීවරයෙකු අත් අඩංගුවට ගැනීමෙන් නිදහස් ය. මෙම පාර්ලිමේන්තු බලතල හා වරප්‍රසාද පනත සම්බන්ධව හැර"කිසිම මන්ත්‍රීවරයෙකු යම් රැස්වීමකට හෝ සභා වාරයකට ගමන් කරන අතරතුර දී හෝ පැමිණ සිටිය දී හෝ එහි සිට පෙරළා පැමිණෙන අතරතුර හෝ සිවිල් නඩුවකට විෂය විය හැකි යම් ණයක් හෝ කරුණක් සම්බන්ධයෙන් ඔහු සිරභාරයට ගැනීමට හෝ හිරිහැර කිරීමට යටත් නොවන්නේ ය<sup>27</sup>එමනිසා මෙම වරප්‍රසාදය අනුව පැහැදිලිවම අපරාධ ක්‍රියාපටිපාටි සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන්නේ නැත. මෙම වරප්‍රසාදය පවතින්නේ ව්‍යතිරේකයන් තුනක් සමග ය: අත් අඩංගුවට ගැනීමේ හේතු 1953 පනත උල්ලංඝනය කිරීමත් ඊට අදාළ වන්නේ නැත. 1884 අංක 24 දරන වස්තුභංගත්ව ආඥා පනත යටතේ වස්තු භංගත්වයට පැමිණීමේ ක්‍රියාවක් නම් හෝ මහජන ආරක්ෂාපනත යටතේ හදිසි නීති රෙගුලාසි අනුව සිදු කරන්නේනම් ය.මන්ත්‍රීවරයෙකු මහජන ආරක්ෂා පනත යටතේ රඳවා ගත හැකිය. මන්ත්‍රීවරයෙකු සිරගත කළේනම් හෝ අත්

---

<sup>25</sup>සිරිකෝන් පහළ මංත්‍රී මණ්ඩලයේ නායකයා ගැන කෙරෙන සාකච්ඡා වාර්තාව බලන්න. Parliamentary Privilege (April 2012) United Kingdom) ar para 201. See also R v Chaytor and others (2010) UKSC 52.

<sup>26</sup> R ( on the application of Miller) (Appellant) v The prime minister(Respondent) Cherry and others(Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland)(2019) UKSC 41 at para 69

<sup>27</sup>පාර්ලිමේන්තුව (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත 5 වගන්තිය

අඩංගුවට ගත්තේනම් පාර්ලිමේන්තුවට (සම්ප්‍රදායානුකූලව) කතානායක හරහා දැනුම් දිය යුතුය.<sup>28</sup>

## 7 වගන්තිය සහ පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ මුක්තීන්

1953 පනතේ 7 වගන්තියෙන් අතිරේකව පාර්ලිමේන්තුවට සහ එහි මන්ත්‍රීවරුන්ට එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තුවේ මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලය හා එහි මන්ත්‍රීවරයන් විසින් තත්කාලයේ දරන භුක්තවිඳින හා ක්‍රියාත්මක කරන සහ ඒ හා සමාන පරිහාර දැරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම කළ යුතු ය.<sup>29</sup> තත්කාලය' යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ 1953 පනත නීතිය බවට පත් වන කාලයයි. මීට සමාන ප්‍රතිපාදන පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ වෙනත් අධිකරණ බල ප්‍රදේශවල ද අදාළ නීතිය සම්මත වන විට සම්බන්ධ කර ඇත.<sup>30</sup>

'මුක්තීන්' යන්න වඩාත් සංකීර්ණ යෙදුමකි. මෙම ප්‍රතිපාදනයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට මුක්තීන් ලබා දෙන නමුත් පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ බලතල හෝ වරප්‍රසාද ලබා දෙන්නේ නැත. මුක්තිය යනු මැදිහත්වීමෙන් නිදහස් වීමයි. එය නිශ්චිත පියවරක් ගැනීමේ අයිතිවාසිකමක් නොවේ. නිදසුනක් වශයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට එහි රැස්වීම් පැවැත්වීම ඉන් පිටත කිසියම් ස්ථානයක හෝ උසාවිය දී ප්‍රශ්න කිරීමෙන් 'මුක්තිය' ලබයි. අනෙක් අතට එක්සත් රාජධානියේ කතානායකට රැජින හමුවීමට අවස්ථාවක් ඉල්ලා සිටිය හැකි නමුත් 7 වගන්තියෙන් එය ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවට ලබාදී නැත. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් මෙම ප්‍රතිපාදනය හැකි තාක් පටු ආකාරයට

---

<sup>28</sup> D M Karunaratne, Survey of the Law of Parliamentary Privileges in Sri Lanka (2<sup>nd</sup> edn. Vishva Lekha Publications 2003) 113

<sup>29</sup> පාර්ලිමේන්තුව (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත 7 වගන්තිය

<sup>30</sup> නිදසුනක් වශයෙන් පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද පනත 1888 (ඔස්ට්‍රේලියාව) 38 වගන්තිය බලන්න. ඉන්දියාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව 105 (3) වගන්තිය බලන්න.

අර්ථකතනය කිරීමට අදහස් කරන බව පෙනේ. මෙය වෙස්ට්මින්ස්ටර් පාර්ලිමේන්තුවේ බලතල ඒ ආකාරයෙන්ම සිතා බැලීමක් නැතිව පිහිටුවන්නේ නැතිව උපරිම ආරක්ෂාව ප්‍රතිපාදනය කරයි.<sup>31</sup>

කුරේ මෙම ප්‍රතිපාදනයට අදාළ සාක්ෂිමය අවශ්‍යතා මෙසේ සාරාංශ කරයි.

එක්සත් රාජධානියේ පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ ජර්නලයක. එහි රැස්වීමක, පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ හෝ එහි මුද්‍රණකරුගේ නියෝගයක් මත මුද්‍රණය කරන එහි කුමන හෝ කාරක සභාවක වාර්තාවක පිටපතක් ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ හෝ එහි මන්ත්‍රීවරුන්ගේ වරප්‍රසාදවලට අදාළ වන්නේ නම් පරීක්ෂණයක දී එය බැලූ බැල්මට පෙනෙන සාක්ෂියක් ලෙස පිළිගැනේ.<sup>32</sup>

### **වරප්‍රසාද කඩ කිරීම වෙනුවෙන් දඬුවම් කිරීම**

ඉහතින් දැක් වූ ආකාරයට පාර්ලිමේන්තුව විසින්ම ක්‍රියාත්මක කළ හැකි පාර්ලිමේන්තුවේ සහ එහි මන්ත්‍රීවරයන්ගේ වරප්‍රසාද හා බලතල සම්බන්ධයෙන් අධිකරණ බලතල පාවිච්චි කිරීමට සහ එහි වරප්‍රසාද සමහර කඩකිරීම් සඳහා පුද්ගලයන්ට දඬුවම් කිරීමට අයිතිවාසිකම් පාර්ලිමේන්තුවට ඇත.<sup>33</sup> පාර්ලිමේන්තුවට ඊට අදාළව අධිකරණ බලතල පාවිච්චි කළ හැකි වැරදි 1953 පනතේ උපලේඛනයේ ආ) කොටසේ දක්වා ඇත. 1953 පනතේ

---

<sup>31</sup>සර් ලලිත රාජපක්ෂ, අධිකරණ අමාත්‍ය: “ මෙම වගන්තිය මුක්තීන්ට පමණක් සීමා කෙළේ පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලය භුක්ති විඳින දණ්ඩන බලතල හැකිතාක් දුරට මෙම සභා දෙකට පැවරීම නිර්දේශ නොකිරීමට කාරක සභාව කළ තීරණයයි. පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලය භුක්ති විඳින මුක්තීන් සහ වරප්‍රසාද අපට අවශ්‍යය යන්න ගරු මන්ත්‍රීවරුන්ට පැහැදිලියැයි මම සිතමි.”: හැන්සාර්ඩ් (නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලය)/Vol.XIII 2789 තීරුව (2003) කරුණාරත්න බලන්න 131

<sup>32</sup> Cooray (1995) 302

<sup>33</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 4෦෭ වගන්තිය

28 වගන්තිය යටතේ පාර්ලිමේන්තුව සතු දණ්ඩන බලතල වන්නේ පාර්ලිමේන්තු සභාවේ දී අවවාද කිරීමේ සහ පාර්ලිමේන්තු ගොඩනැගිල්ලෙන් ඉවත් කිරීමේ ඒවා පමණි.<sup>34</sup> අනෙක් අතට වැරදිකරු පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකු වන්නේ නම් එවිට පාර්ලිමේන්තුවට මෙම දඬුවම් වලට අමතරව හෝ ඒ වෙනුවට මන්ත්‍රීවරයාගේ පාර්ලිමේන්තු සේවය මාසයකට හෝ ඊට නොවැඩි කාලයකට අත්හිටුවිය හැකිය. වැරදිකරු පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකු නොවන්නේ නම් එවිට වැරදිකරු පාර්ලිමේන්තුවට ඇතුළුවීම මාස හයකට නොවැඩි කාලයකට තහනම් කළ හැකිය.

පාර්ලිමේන්තුව 1953 පනතේ උපලේඛනයේ (ආ) කොටසේ ඇතුළත් වැරදි සම්බන්ධයෙන් දඬුවම් දීම පිළිබඳ අධිකරණ බලය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සමග හවුලේ භාවිතා කරයි. මෙය 1953 පනතේ සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ සමහර ලක්ෂණ සමග පාර්ලිමේන්තුව සහ ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණය අතර අධිකරණ බලතල පිළිබඳව ගැටුම් නිර්මාණය වීමේ හැකියාවක් ඇත.<sup>35</sup> ගැටුම් ඇතිවිය හැකි ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍ර මේවාය:

- ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණයකට පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාද කඩ කිරීමට අදාළ නඩුවක් පිළිබඳව පළමුව පාර්ලිමේන්තුවේ යොමු කිරීමක් නැතිව උසාවියට නඩු විභාගයක් පැවැති විය හැකිද යන්න.

---

<sup>34</sup>කෙසේ වුවත් 1978 අංක 5 පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද) නීතිය යටතේ පාර්ලිමේන්තුවට සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයේ පුළුල් බලතල ලබා දී ඇත. මෙම නීතිය 1978 සිට 1997 දක්වා බලපැවැත්විණ. මෙම කාල සීමාවේ දී පාර්ලිමේන්තුව වරප්‍රසාද කඩ කිරීම් වෙනුවෙන් සැලකිය යුතු ආකාරයේ දඩ දෙකක් ලබා දුන්නේය. See National State Assembly Debates, 2<sup>nd</sup> February 1978: Column 949 and P D 12<sup>th</sup> December 1980: Column 9183. The Parliament (Powers and Privileges) (Amendment) Act No.27 of 1997 removed these powers

<sup>35</sup> Karunaratne (2003) 165-170

- පාර්ලිමේන්තුව එහි අධිකරණ බලතල වලින් ඔබ්බට ගොස් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 4(ඇ) වගන්තිය යටතේ යැයි පවසමින් ක්‍රියා කරන විට අධිකරණයට මැදිහත්වීමක් සිදු කළ හැකි ද?
- පාර්ලිමේන්තුව 1953 පනතේ ප්‍රතිපාදන යටතේ ක්‍රියා කරන විට ශ්‍රී ලංකාවේ උසාවිවලට එම ප්‍රතිපාදනවල (සහ පාර්ලිමේන්තුවේ පියවර එකී සීමාවන් තුළ වන්නේ ද යන්න) නෛතික සීමාවන් තීරණය කිරීමට මැදිහත් විය හැකි ද?<sup>36</sup>

**සෞදුරාජ්‍ය මණ්ඩල රටවල පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද**

ඉන්දියානු පාර්ලිමේන්තුවේ මන්ත්‍රීවරුන්ගේ කතා කිරීමේ නිදහසට ඇති අයිතිය සමහර සීමා කිරීම්වලට යටත් ය. නිදසුනක් වශයෙන් මන්ත්‍රීවරයෙකුට එම විනිශ්චයකරුවා ඉවත් කිරීමට ජනාධිපති අමතා ඉදිරිපත් කරන යෝජනාවක් නොමැතිව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ හෝ උපරිමාධිකරණයේ විනිශ්චයකරුවෙකුගේ වෘත්තීයමය හැසිරීම සාකච්ඡා කළ නොහැකිය.<sup>37</sup>

ඉන්දියාවේ පාර්ලිමේන්තු රැස්වීමේ ප්‍රමාණාත්මක සත්‍ය වාර්තාවක් පාර්ලිමේන්තුවෙන් බලය ලබා දුන්නත් නැතත් ද්වේෂයෙන් තොරව වාර්තා කරන්නේ නම් ඒ වෙනුවෙන් කිසිවෙකුට නඩු පැවරිය නොහැකිය. <sup>38</sup> එවැනි ප්‍රතිපාදන නවසීලන්තයේ ද ඇත. <sup>39</sup> කෙසේ වුවද ඉන්දියාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ රැස්වීම් වාර්තා පූර්වයෙන් පළ කිරීම

---

<sup>36</sup> Karunaratne (2003) 165-170  
<sup>37</sup> The Constitution of India (1949) Article 121  
<sup>38</sup> The Constitution of India (1949) Article 361 A See also Parliamentary Proceedings (Protection of Publication) Act 1977 S 3 and S 4 (India)  
<sup>39</sup> Parliamentary Privilege Act 2014 , s 20 (New Zealand)

අපහාසයක් සේ සැලකේ.<sup>40</sup> හැන්සාර්ඩ් ප්‍රකාශනය එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාදවලින් ආවරණය වන්නේ නැත. මෙය ස්ටොක්ඩේල් ඒදිරිව හැන්සාර්ඩ් නඩුවෙන් තහවුරු වී ඇත.<sup>41</sup> ඒ වෙනුවට එය ව්‍යවස්ථාවකින් ආවරණය වේ. මන්ත්‍රීවරුන්ට අපහාස නඩුවලදී තම මුක්තිය ස්වේච්ඡාවෙන් ඉවත් කර ගත හැකිය.<sup>42</sup>

එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තුවට ඇතුළු වන්නේ කවුද යන්න තීරණය කරන්නේ ද සභාව විසිනි. තම දිවුරුම ලබා ගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කළ අලුතින් පත් වූ මන්ත්‍රීවරයෙකුට වේත්‍රධාරියාට එරෙහිව තහනම් නියෝගයක් ලබා ගත නොහැකි විය. තහනම් නියෝගය ඉල්ලා සිටීමේ අරමුණ වූයේ වේත්‍රධාරියා මන්ත්‍රීවරුන්ගේ පිවිසුම් දොරටු වැසීම නතර කරනු සඳහා ය.<sup>43</sup>

ඉන්දියාවේ මන්ත්‍රීන් අත්අඩංගුවට ගැනීමෙන් නිදහස ශ්‍රී ලංකාවට වඩා විස්තීර්ණ ය. ලෝක් සභාවේ ක්‍රියාපටිපාටි සහ වැඩ කටයුතු කර ගෙන යෑමේ නියමයන් අනුව කතානායකගේ අවසරයක් නැතිව සභාව තුළදී අත් අඩංගුවට ගැනීමට හෝ අපරාධ හෝ සිවිල් ක්‍රියාපටිපාටියක් දැනුම් දීම කළ නොහැකිය. <sup>44</sup> වැඩි දුරටත් මන්ත්‍රීවරයෙකු සිවිල් ක්‍රියාපටිපාටියක් යටතේ අත් අඩංගුවට ගැනීමෙන් හෝ සිරගත

---

<sup>40</sup> The Committee of Privileges ( Rajya Sabha) Twenty-Ninth Report of the Committee of Privileges ( 29<sup>th</sup> Report 1991 (India) para 10

<sup>41</sup> Stockdale v Hansard (1839) 9 ad & EI 1

<sup>42</sup> පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ගේ අනුමැතිය නැතිව මන්ත්‍රීවරයෙකුගේ මුක්තියට ඇති අයිතිය ඉවත් කිරීම පිළිබඳව සභාවට එරෙහි ප්‍රබල තර්කයක් පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද පිළිබඳ ඒකාබද්ධ කාරක සභාවේ දැකිය හැකිය. Parliamentary Privilege Report of Session, 2013/14) United Kingdom ) particularly at para 161

<sup>43</sup> Bradlaugh v Gossett (1884) 12 QBD 271

<sup>44</sup> The Rules of Procedure and Conduct of Business in Lok sabha (16<sup>th</sup> edn.) rules 232 and 233

කිරීමෙන් නිදහස්වීම සභාවේ සැසියක් සහ ඕනෑම කාරක සභාවක රැස්වීමක් පටන් ගැනීමට පෙර දින හතලිහක් සහ නිවේමෙන් පසු දින හතලිහක් ( එමෙන්ම සැසියක් හෝ රැස්වීමක් පැවැත් වෙන විට) දක්වා දීර්ඝ වේ.<sup>45</sup> අවසාන වශයෙන් ලෝක් සභාව එහි ක්‍රියාපටිපාටි නියමයන් හි මන්ත්‍රීවරයෙකු අත් අඩංගුවට ගැනීම, රඳවා ගැනීම, දඬුවම් කිරීම, සිරගත කිරීම හෝ නිදහස් කිරීම (සීමිත ව්‍යතිරේකයන් සහිතව) කතානායකට දැනුම් දිය යුතු බව දක්වා ඇත.<sup>46</sup>

ඔස්ට්‍රේලියාවේ ව්‍යවස්ථා, සෙනෙට් සභාවේ යෝජනා, නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ ස්ථාවර නියෝගවල සංකලනයක් සෙනෙට් සභාව සහ නියෝජිත මන්ත්‍රී සභාව යන දෙකටම බලපැවැත්වෙන අපහාස කිරීමේ නඩු විභාගයක් පැවැත්වෙන විට සාධාරණ නඩු විභාගයක් සහතික කිරීම සඳහා අධිකරණ පුනරීක්ෂණ බලතල එකතු කර ඇත.<sup>47</sup>

ඉංග්‍රීසි නීතිය යටතේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට විශේෂ මුක්තියක් පවතී යන අදහසට පැරණි මූලයන් ඇත. දැන ගැනීමට ඇති ආකාරයට මෙම මූලධර්මයේ පැරණිම සිද්ධිය වාර්තා වන්නේ 1397 දීය. තෝමස් හැක්සි දෙවන රිචඩ් ගේ රාජකීය විසඳුම් විවේචනය කරන පෙත්සමක් පාර්ලිමේන්තුවට ගෙන ආවේය. පසුව ඔහුට රාජද්‍රෝහය සම්බන්ධයෙන් දඬුවම් පමුණුවා ඇත. එංගලන්තයේ නීති සහ සම්ප්‍රදායන් අනුව පාර්ලිමේන්තුව තුළ කතා කිරීමේ නිදහස පවතින නිසාත් එය

---

<sup>45</sup> Code of Civil Procedure 1908 , s 135A (India)  
<sup>46</sup> The Rules of Procedure and Conduct of Business in Lok Sabha (16<sup>th</sup> edn. rules 229, 230 and 231  
<sup>47</sup> See House of Representatives Information Sheet No.5, Parliamentary Privilege (Australia) Also see Guide to Senate Procedure No.20 Parliamentary Privilege (Australia)

සාමාන්‍ය අපරාධ නීතිය යෙදවීම ඉක්මවා යන නිසාත් එම දඬුවම ඉවත් කරන ලදී.<sup>48</sup>

එක්සත් රාජධානියේ පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ කතා කිරීමේ නිදහසට ඇති අයිතිය සෑම නව කතානායකවරයෙකුගේ තේරීපත්වීමත් සමඟ වඩාත් ශක්තිමත් වේ. මෙම පැරණි වරප්‍රසාද සාමී මන්ත්‍රී මණ්ඩලය ඉදිරියේ ප්‍රකාශ කරන විට කතානායක, නව කතානායකවරයෙකු බවට පත් වේ.

### **නිගමනය**

දීර්ඝ වූ ඓතිහාසික මූලයන් ඇති පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද අද බලතල බෙදීම සහ ඵලදායී විවාද ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වැදගත් ය. පාර්ලිමේන්තු බලතල සහ වරප්‍රසාද වැඩි වශයෙන්ම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ සහ 1953 පනතේ දක්වා ඇත. මූලික ක්ෂේත්‍ර වන්නේ කතා කිරීමේ නිදහස, සුවිශේෂී සංඥාපනය සහ අත් අඩංගුවට ගැනීමෙන් සීමිතව ආරක්ෂා කිරීම යි.

---

<sup>48</sup> Encyclopedia Britannica Online, 'Thomas Haxey'  
<<https://www.britanica.com/biography/Thomas-Haxey>>accessed 19 October 2019



## කථානායක

### හැඳින්වීම

කථානායකගේ බලතල සහ වගකීම් අඩක් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ද අඩක් ස්ථාවර නියෝග තුළද අන්තර්ගත වේ. කතානායකගේ භූමිකාවේ සමහර ලක්ෂණ සංග්‍රහ කර නැති අතර ඒවා සම්ප්‍රදායන් හරහා පැවත ඒ. මෙම ලක්ෂණ බොහෝවිට ගොඩ නැගී ඇත්තේ පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ වෙනත් රටවල අධිකරණ බලයන් සමග ගැලපෙන ආකාරයට ය. කථානායකගේ මෙම වගකීම් කාණ්ඩ හයකට වෙන් කළ හැකිය: සභාවේ නියමයන් පවත්වා ගැනීම, පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාද ආරක්ෂා කිරීම, පනත් සහතික කිරීම, පරිපාලන වගකීම් ඉටු කිරීම, පිටතට පාර්ලිමේන්තුව නියෝජනය කිරීම, සමහර තත්වයන් තුළ ජනාධිපති තනතුරේ වැඩ බැලීම. මෙම පරිච්ඡේදයෙන් කථානායක පත්කිරීම සහ ඉවත් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය සහ කථානායකගේ වගකීම් පරික්ෂා කෙරේ.

### කථානායක පත් කිරීම සහ ඉවත් කිරීම

මහා මැතිවරණයකට පසුව නව පාර්ලිමේන්තුවේ පළමු කාර්ය වන්නේ කථානායක පත් කිරීම වන අතර දෙවැනි කාර්ය වන්නේ කථානායක දිවුරුම ලබා ගැනීමයි.<sup>1</sup> මන්ත්‍රීවරයෙකු මහ ලේකම්ට කථානායකගේ භූමිකාව සඳහා ඔහු අදහස් කරන වෙනත් මන්ත්‍රීවරයෙකු යෝජනා කරනු ඇත. එම යෝජනාව ස්ථිර කළ යුතු අතර ඒ ගැන විවාදයකට ඉඩක් නැත.<sup>2</sup> වෙනත් මන්ත්‍රීවරයෙකු යෝජනා කිරීමට පෙර එම මන්ත්‍රීවරයා

---

<sup>1</sup>ස්ථාවර නියෝග 1(අ) සහ (ආ)

<sup>2</sup>ස්ථාවර නියෝග 4(ආ)

කතානායක වශයෙන් සේවය කිරීමට කැමති ද යන්න පරීක්ෂා කළ යුතුය.<sup>3</sup> එක මන්ත්‍රීවරයෙකු පමණක් යෝජනා වුවහොත් ඒ මන්ත්‍රීවරයා කතානායක වශයෙන් පත් කරනු ඇත.<sup>4</sup> මන්ත්‍රීවරුන් වැඩි සංඛ්‍යාවක් යෝජනා වුවහොත් කථානායක පත් වන්නේ රහස් ඡන්දයෙනි.<sup>5</sup>

අපේක්ෂකයෙකු ජය ගැනීමට ප්‍රකාශිත ඡන්දවලින් අඩකට වඩා ලබා ගත යුතුය. අපේක්ෂකයන් දෙදෙනෙකුට වඩා සිටින්නේ නම් ඡන්ද විමසීම වට ගණනාවක් පැවැත් විය යුතුය. එක් එක් වටයේ දී අඩුම ඡන්ද ප්‍රමාණය ලබා ගත් අපේක්ෂකයා ඉවත් කෙරෙන අතර එම ක්‍රියාදාමය එක අපේක්ෂකයෙකු ඡන්ද ප්‍රමාණයෙන් අඩකට වඩා ලබා ගන්නා තෙක් සිදු වනු ඇත. (අපේක්ෂකයන් දෙදෙනෙකුට වඩා ඉතිරිව සිටින විට මෙය සිදු විය හැකිය.) සමාන අඩුම ඡන්ද ලබා ගන්නා අපේක්ෂකයන් දෙදෙනෙකු සිටිනම් තවත් ඡන්ද විමසීමක් සිදු කෙරේ. එවිට ද ඡන්ද ප්‍රමාණය සමාන නම් ‘‘මහලේකම් විසින් තීරණය කරන ආකාරයකට කුසපත් ඇදීමක් මගින් ඉවත් කෙරෙන අපේක්ෂකයා තෝරා ගනු ඇත.’’<sup>6</sup>

කතානායක පළමුවෙන්ම නිල ප්‍රතිඥාව හෝ නිල දිවුරුම ලබාදීම සිදු කරනු ඇත. ඉන් පසුව කතානායක පැමිණ සිටින සියලු මන්ත්‍රීන්ගෙන් නිල ප්‍රතිඥාව සහ නිල දිවුරුම ලබා ගනු ඇත.<sup>7</sup>

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට යටත්ව ‘‘පාර්ලිමේන්තුවට යෝජනාවකින් හෝ ස්ථාවර නියෝග අනුව කතානායක ඉවත්

---

<sup>3</sup>ස්ථාවර නියෝග 4(අ)

<sup>4</sup>ස්ථාවර නියෝග 4(ඇ)

<sup>5</sup>එම

<sup>6</sup>ස්ථාවර නියෝග 4(ඊ)iii

<sup>7</sup>ස්ථාවර නියෝග 5 (උ෧)

කළ හැකිය”<sup>8</sup>එමනිසා කතානායක ඉවත් කිරීම නිසැකයෙන්ම පාර්ලිමේන්තුවේ බලය වුවත් එවැනි පියවරක් ගත යුතු වන්නේ ස්ථාවර නියෝග සංශෝධනය කිරීමෙන් හෝ යෝජනාවකින් සහ සමස්තයක් වශයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ගැලපෙන ආකාරයෙනි. දැනට කතානායක ඉවත් කිරීමට ස්ථාවර නියෝග ප්‍රතිපාදන නැත.

**කතානායකගේ වගකීම් සහ බලතල**

*සභාවේ නියමයන් පවත්වා ගැනීම*

කතානායක සෑම සාමාජිකයෙකුටම තම අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට, විවාදයට ප්‍රමාණවත් අවස්ථාවක් සලසා දීමට සහ අනවශ්‍ය හදිසියකින් තීරණ ගැනීම වැළැක්වීමට හැකි වන ආකාරයෙන් සභාවේ නියමයන් පවත්වා ගනියි.<sup>9</sup> නියමයන් සභාවේ ගරුත්වය රැකෙන ආකාරයෙන් ද පවත්වා ගනී. විවාදයක් කර ගෙන යෑමේ දී පටිපාටිය පවත්වා ගැනීමට කතානායකට විශේෂිත බලතල රාශියක් ස්ථාවර නියෝගවලින් ලබා දී ඇති අතර ඉන් මූලික ඒවා පමණක් මෙහිදී සාකච්ඡා කෙරේ.

රීති ප්‍රශ්නයක් පිළිබඳව කථානායකවරයා හෝ කාරක සභා සභාපතිවරයා හෝ විසින් දෙනු ලබන තීරණයකට විරුද්ධව අභියාචනයකට අවකාශ නොතිබිය යුතු ය.<sup>10</sup> එවැනි යෝජනාවක් සඳහා දැනුම් දීමෙන් පසු කරනු ලබන පූර්ණ යෝජනාවකින් එය සිදුකරනු ලැබිය යුතු ය. විවාදයක් පවතින අතරතුර කථානායකවරයා හෝ සභාපතිවරයා යමක් පවසන කවර අවස්ථාවක දී "කථා කරමින් හෝ කථා කිරීමට අවස්ථාව ලබා දී ඇති මන්ත්‍රීවරයා විසින් අසුන් ගනු ලැබිය යුතු අතර"

---

<sup>8</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 74 (1)(i) වගන්තිය

<sup>9</sup> Priyane Wijesekara, Parliamentary Practice in Sri Lanka (Parliamentary Secretariat 2002) 40

<sup>10</sup>ස්ථාවර නියෝග 76(1)

කථානායක හෝ සභාපතිවරයා පවසන දෙය ඇසීම සඳහා නිශ්ශබ්ද විය යුතු ය' .<sup>11</sup>

එකම අවස්ථාවක මන්ත්‍රීවරුන් දෙදෙනෙකු කතා කිරීමට නැගී සිටි විට ඉන් කතා කළ යුත්තේ කවුද යන්න තීරණය කරන්නේ කතානායක ය. "මන්ත්‍රීවරයන් දෙදෙනෙකු එකවර නැගී සිටියහොත් "කථානායවරයා විසින් තමාගේ ඇසට පළමුවෙන් හසුවන මන්ත්‍රීවරයාට ආමන්ත්‍රණය කරනු ලැබිය යුත්තේ ය යනුවෙන් ස්ථාවර නියෝගවල සඳහන් වේ.<sup>12</sup> කෙසේ වුවත් ඔහු පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සෙසු කතානායකයින් මෙන් සුළුතරයේ මතයට සවන් දීමට කාලය ලබා දීම වැනි කරුණු සැලකිල්ලට ගත යුතුය. කෙසේ වුවත් 'කතානායකගේ ඇස ගැටීම' තවමත් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් අත්දැකීම් සමග ලබා ගත යුතු කුසලතාවයක් හෝ නිපුණත්වයකි.

කතානායකට මන්ත්‍රීවරුන් හික්මීමට ද බලය ඇත. මන්ත්‍රීවරයෙකුගේ හැසිරීම බරපතල කලබලයක් බවට පත් වන්නේනම් කතානායක, දවසේ ඉතිරි කාලය සඳහා ඔහුට වහාම පාර්ලිමේන්තුවෙන් ඉවත්වීමට නියෝග කරනු ඇත. <sup>13</sup> මෙය ප්‍රමාණවත් නොවන්නේ නම් මූලාසනයේ අධිකාරිය නොතැකීම හෝ පාර්ලිමේන්තුවේ රීති අනිසි ලෙස භාවිත කරනු ලැබීමේ වරදක් සිදුකරන අවස්ථාවක දී කතානායකට එම මන්ත්‍රීවරයා 'නම්' කළ හැකිය. කතානායක එවිට එම ප්‍රශ්නය යෝජනාවක ආකාරයෙන් "එම මන්ත්‍රී වරයාගේ පාර්ලිමේන්ත සේවය අත්හිටුවිය යුතුයැ"යි ඉදිරිපත් කරනු ඇත.එවැනි යෝජනාවක් ගැන කිසිම සංශෝධනයක්, කල් තැබීමක් හෝ විවාදයක් සඳහා ඉඩ දෙන්නේ නැත.<sup>14</sup> මන්ත්‍රීවරයෙකු නම් කෙළේනම් සහ යෝජනාව සම්මත වූයේ

---

<sup>11</sup>ස්ථාවර නියෝග 76(2)  
<sup>12</sup>ස්ථාවර නියෝග 91 (ඇ)  
<sup>13</sup>ස්ථාවර නියෝග 79 (1)  
<sup>14</sup>ස්ථාවර නියෝග 77(1)

නම් එම මන්ත්‍රීගේ පළමු පිටමං කිරීම සහිත දෙකක කාලයක් ද, එම සැසියේම දෙවන පිටමං කිරීම සහිත තුනක් ද ඉන් පසුව කෙරෙන වෙනත් පිටමං කිරීමක් සහිත හතරක් ද වනු ඇත.<sup>15</sup> එම අවස්ථා දෙකේදීම ඉවත් වන ලෙසට නියෝග කිරීම සහ නම් කිරීම බලාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය පියවර කතානායක නියෝග කරනු ඇත. නිදසුනක් වශයෙන් මන්ත්‍රීවරයා සභා ගර්භයෙන් පිටවීම ප්‍රතික්ෂේප කරන්නේ නම් කතානායක ඔහු ඉවත් කිරීමට වේත්‍රධාරියාට උපදෙස් දෙනු ඇත. වේත්‍රධාරියා එය පිළිපැදිය යුතුය.<sup>16</sup> මන්ත්‍රීවරයෙකු අදාළ නොවන හෝ තමන්ගේම තර්ක හෝ විවාදයේදී වෙනත් මන්ත්‍රීන් ඉදිරිපත් කළ තර්ක වෙහෙසකර අයුරින් පුනරුච්චාරණය කරන්නේ නම් මන්ත්‍රීවරයාට කතාව නතර කිරීමට නියෝග කිරීමේ බලතල කතානායක සතුය.<sup>17</sup> ස්ථාවර නියෝග 143 කතානායකට ශේෂ වූ බලතල ලබා දේ:

“මෙම ස්ථාවර නියෝගවල නිශ්චිත වශයෙන් විධිවිධාන සලසා නොමැති සියලු ම කරුණු ද” මෙම ස්ථාවර නියෝග ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ වැඩි විස්තර සම්බන්ධයෙන් සියලුම ප්‍රශ්න ද, මෙහෙයවීම සිදුකරනු ලැබිය යුත්තේ කථානායකවරයා විසින් යෝග්‍ය යැයි සලකනු ලබන ආකාරයට වරින් වර කරනු ලබන නියෝග ප්‍රකාරව ය.<sup>18</sup>

මෙම වගන්තියෙන් භාවිතයේ දී නව තත්වයන් යටතේ ස්ථාවර නියෝගවල හිඬුස් ඇතිවන විට ඒවා සම්පූර්ණ කර ගත හැකිය. නිදසුනක් වශයෙන් “කතානායක මෙම ස්ථාවර නියෝගය යටතේ අතිතයේ දී පනතක කාරක සභා අවස්ථාවේ

---

<sup>15</sup>ස්ථාවර නියෝග 77(2)  
<sup>16</sup>ස්ථාවර නියෝග 79(1)  
<sup>17</sup>ස්ථාවර නියෝග 78  
<sup>18</sup>ස්ථාවර නියෝග 143

දී විනාඩි කීපයක දීර්ඝ කිරීමක් ලබා දීමෙන් සභාවේ සාමූහික අයිතිය නියාමනය කිරීමට යොදා ගත්තේය.<sup>19</sup>

*පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද ආරක්ෂා කිරීම*

පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රකාශක වශයෙන් කථානායක පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාද ආරක්ෂා කිරීමේ දී අතිශය වැදගත් භූමිකාවක් ඉටු කරයි. කථානායකයින් වරප්‍රසාද වලට මැදිහත්වීමට අදහස් කරන බාහිර බලවේගවලට එරෙහිව අහිතව නැගී සිටිනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. ඊට විධායකය සහ අධිකරණය ඇතුළත් විය හැකිය. මෑත වසරවල පාර්ලිමේන්තුවේ ස්වාධීනත්වය තහවුරු කරමින් කථානායකයින් නියමයන් ලබා දුන් අවස්ථා ගණනාවක්ම තිබිණ. 2001 දී අනුර බණ්ඩාරනායක එවකට අගවිනිසුරු වූ සරත් සිල්වා ගැන පාර්ලිමේන්තුව කරනු ලබන විමර්ශනයක් කල් දැමීම අරමුණු කළ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අතුරු නියෝගයක් පිළිපැදීම ප්‍රතික්ෂේප කරමින් නියමයක් නිකුත් කෙළේය.<sup>20</sup> එමෙන්ම 2003 දී සහ 2012 දී ජොසප් මයිකල් පෙරේරා සහ වමල් රාජපක්ෂ එවැනිම නියමයන් නිකුත් කළහ.<sup>21</sup> 2018 දී ජනාධිපති සිරිසේන ව්‍යවස්ථා විරෝධීව ආණ්ඩුව ඉවත් කර පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරී අවස්ථාවේ දී සභාවට ඊට මුහුණ

---

<sup>19</sup> Wijesekara (2002) 44

<sup>20</sup> Colombo Telegraph, 'Is the Anura Bandaranaike Ruling Relevant Today?' Colombo Telegraph (Colombo, 30 December 2012)

<<https://www.colombotelegraph.com/index.php/is-the-anura-bandaranaike-ruling-relevant-today/>>accessed 19 October 2019

<sup>21</sup> Nihal Seneviratne, 'Parliament vs. Supreme court: Speaker Anura Bandaranaike's historic ruling' Sunday Times (Colombo, 28 May 2017)

<<http://www.sundaytimes.lk/170528/news/parliament-vs-supreme-court-speaker-anura=bandaranaike-historic-ruling-242674.html>>accessed 19 October 2019.

දීමට කථානායක කරු ජයසූරිය ඉවහල් වූයේය.<sup>22</sup> මෙම කතානායකවරු 1953 පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනතේ 3 වගන්තියෙන් දක්වන ලද පාර්ලිමේන්තුවේ සුවිශේෂී භාෂනයේ සහ කටයුතු කිරීමේ නිදහස වෙනුවෙන් සාර්ථකව පෙනී සිටියහ.<sup>23</sup> කථානායක රාජපක්ෂගේ නියමයේ පහත සඳහන් උද්ධෘතය මෙම පිවිසුමේ හැඟීම හසු කර ගනී.

පාර්ලිමේන්තුවෙන් බාහිර වූ කිසියම් පුද්ගලයෙකුට හෝ ආයතනයකට කතානායක වශයෙන් මට හෝ මා විසින් පත් කළ කාරක සභාවක සාමාජිකයන්ට කිසියම් විධානයක් නිකුත් කිරීමට කිසිදු ආකාරයක අධිකාරී බලයක් නැත. මෙය සුවිශේෂීව පාර්ලිමේන්තුවේ අධිකාරී සීමාව තුළ පවතින කරුණකි. මේ සම්බන්ධයෙන් ස්ථාපිත නීතිය පුළුල්ව සමීක්ෂණය කළ මගේ පූර්වගාමියා වූ ගරු අනුර බණ්ඩාරනායක 2001 ජූනි 20 වැනි දා මෙම ගරු සභාවට ඔහුගේ ඓතිහාසික නියමයක් ලබා දුන්නේය. එම නියමයෙන් අදාළ කරුණු පැහැදිලිවම පාර්ලිමේන්තුවේ බල සීමාව තුළ පවතින අතර කිසියම් බාහිර ආයතනයක කිසිම මැදිහත්වීමක්, පිළිගත් නීති මූලධර්ම හා ගැලපෙන්නේ නැත. එමනිසා එය පාර්ලිමේන්තුවේ බලතල සහ වගකීම්වලට කෙරෙන පිළිගත නොහැකි බාදනයක් ලෙස නොවලහා ප්‍රතික්ෂේප කළ යුතුය.<sup>24</sup>

---

<sup>22</sup> Dharisha Basians, 'The Siege: Inside 52 Days of Constitutional Crisis in Sri Lanka' in Asanga Welikala (ed.) Constitutional reform and Crisis in Sri Lanka (CPA 2019) 39-43

<sup>23</sup> මෙම පොතේ 3 පරිච්ඡේදය බලන්න.

<sup>24</sup> ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ දැනුම්දීම් පිළිබඳව සභානායක විසින් මතු කරන ලද වරප්‍රසාද ප්‍රශ්නය ගැන ගරු කතානායක ගේ නියමය, පාර්ලිමේන්තු විවාද (හැන්සාර්ඩ්) 213 වෙළුම අංක 9, 2012 නොවැම්බර් 29 , 1835

පනත් සහතික කිරීම

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 79 වගන්තියේ මෙසේ සඳහන් වේ: පාර්ලිමේන්තුව විසින් සම්මත කරනු ලබන සෑම පනත් කෙටුම්පතකම මෙහි පහත දැක්වෙන ආකෘතියෙහි වූ සහතිකය කථානායකවරයා විසින් ස්වකීය අත්සන ඇතිව සටහන් කළ යුත්තේ ය. (පනත් කෙටුම්පතේ ලුහුඬු නාමය මෙහි සඳහන් කරන්න) නමැති මේ පනත් කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුව විසින් යථා පරිදි සම්මත කරන ලද බව මෙයින් සහතික කරමි.<sup>25</sup>

පනතක් අවශ්‍ය කරන බහුතරයෙන් සම්මත වූ විට අනු අත්සන් කිරීමේ මෙම සහතිකය සම්බන්ධයෙන් කථානායකට අභිමතානුසාරී බලයක් නැති වුවද එය තවමත් වැදගත් කටයුත්තකි. පනතක් නීතියක් බවට පත් වන්නේ ඒ තුළිනි. මෙම සහතිකය ලබා දෙන්නේ විධායකයේ හෝ අධිකරණයේ සාමාජිකයෙකු නොව කථානායක විසින්ය යන්නෙන් ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ අවසාන අදියරේ පවා පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීමකි. මෙම වැඩ පිළිවෙළ පළමුවෙන්ම ස්ථාපනය කළ 1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ගැන සඳහන් කරමින් ජයවික්‍රම මෙසේ සටහන් කරයි:

රාජ්‍ය බලයේ උත්තරීතර ආයතනයේ (එනම් ජාතික රාජ්‍ය සභාවේ) පරිපූර්ණ භාවය ආරක්ෂා කිරීමට සහ එක්සත් රාජධානියේ සහ ලංකාවේ යන දෙරටේම භාවිතයෙන් තවදුරටත් වෙනස්ව යමින් ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියෙන් ජනරජයේ ජනාධිපති ගේ අනුමැතිය අනවශ්‍ය කිරීමට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තීරණය කිරීමෙන් ඔහු ඉන් බැහැර කරයි. ඒ වෙනුවට

---

<sup>25</sup>ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 79 වගන්තිය



කතානායක නීතිය විධිමත්ව සම්මත වූ බව සහතික කරනු ඇත.<sup>26</sup>

### පරිපාලන වගකීම්

ස්ථාවර නියෝග 138 මෙසේ සඳහන් වේ: ‘‘පාර්ලිමේන්තුවේ ගොඩනැගිලි කළමනාකරණය, එහි ආරක්ෂක විධිවිධාන සහ සහා ගර්භයේ සාමාන්‍ය පරිපාලනය සම්බන්ධයෙන් කථානායකවරයා විසින් වගකියනු ලැබිය යුත්තේ ය. .’’<sup>27</sup> මෙවැනි කාර්යන් විධායකයට වඩා පාර්ලිමේන්තුව විසින් කරන බව වැදගත් ය.<sup>28</sup> භාවිතයේ දී කථානායක අවසාන වගවීම පවත්වා ගනිමින් එම කාර්යන් වෙනත් කාර්ය මණ්ඩලයට පවරයි.

### සභාව බාහිරව නියෝජනය කිරීම

ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ලෝකය පුරාම ‘පාර්ලිමේන්තු රාජ්‍ය තන්ත්‍රය’ ගැන වර්ධනය වන ව්‍යාපාරයක් පවතී. මෙම ව්‍යාපාරයේ ඉදිරියෙන්ම සිටින්නේ කථානායකවරුන් ය. දැන් කථානායකවරුන්ගේ නායක සමුළුවක් සංවිධානය කරන අන්තර් පාර්ලිමේන්තු සංගමය (IPU) සහ පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය පාර්ලිමේන්තු සංගමය (CPA) වැනි නොයෙකුත් සංවිධාන, ආයතනික සංවර්ධනය සඳහා එකට වැඩ කිරීමට ව්‍යවස්ථා සම්පාදකයන් දිරිමත් කිරීමට පවතී. පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රකාශකයා වශයෙන් කතානායක අන්තර්ජාතික ක්ෂේත්‍රයේ ශ්‍රී ලංකාව නියෝජනය කිරීමේ වැදගත් භූමිකාවක් ඉටු කරයි.

---

<sup>26</sup> Nihal Jayawickrama , 'Reflections on the Making and Content of the 1972 Constitution: An Insider's Perspective' in Asanga Welikala (ed.) *The Sri Lankan Republic at 40: Reflections on Constitutional Theory, History and Practice* (CPA 2012) Chapter1 at 86

<sup>27</sup> Standing Order 138

<sup>28</sup> මෙම පොතේ පරිච්ඡේද 3 සහ 10 බලන්න.

අවශ්‍ය අවස්ථාවක ජනාධිපති තනතුරේ වැඩ බැලීම

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ රාජ්‍ය සම්බන්ධතා ලේඛනයේ තුන්වැනි ස්ථානයේ සිටින්නේ කථානායක ය. කුමන හේතුවක් නිසා හෝ ජනාධිපති තනතුර පිරවිය යුතුනම් අගමැති නොමැති විටක එම වගකීම පැවරෙන්නේ කතානායකටය.<sup>29</sup>

**පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල කථානායකයින්**

කථානායක තනතුර පළමුවෙන්ම වර්ධනය වූයේ එංගලන්තයේය. සමහරු එහි මූලයන් 13 වැනි ශතවර්ෂයේ මැද දක්වා තරම් ඈතට ගෙන යන නමුත් කථානායක තනතුර ලත් පළමු පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයා වන්නේ සර් තෝමස් හන්ගර්ෆෝඩ් ය. ඒ 1377 දීය<sup>30</sup>. පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ කලින් සිටි කථානායකයෝ හොඳ කථානායකයෙකුගේ ඉතා වැදගත් ලක්ෂණයක් සේ අපක්ෂපාතී භාවය හඳුනා ගත්හ. ඇත්තෙන්ම පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ කථානායකවරු සම්ප්‍රදායිකවම අපක්ෂපාතී භාවයේ ඉතාමත් දැඩි ප්‍රමිතියක් පවත්වා ගත්හ. කථානායක එම තනතුරට පත් දිනයේ සිටම ජීවිත කාලය පුරාම පක්ෂ දේශපාලනයෙන් විශ්‍රාම යයි. මෙම සම්ප්‍රදාය “වසර ගණනාවක් තිස්සේ ගොඩ නැගී ඇති සම්ප්‍රදාය තුළ කිඳා බැස” ගත්තකි<sup>31</sup>. බෙට් බ්‍රැන්රොයිඩ්, ඇය කථානායක තනතුර දැරීමෙන් පසුව සාමී මන්ත්‍රී මණ්ඩලයට පත් වූ විට කලින් සගයන් වූ ලේබර් පක්ෂයත් සමග අසුන් ගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කළාය. පෙනීම මෙන්ම සත්‍ය අපක්ෂපාතී භාවය අවශ්‍ය ය. පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ කතානායක දුම්බිමේ කාමර

---

<sup>29</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 31 (3) සහ (4) 37(1) සහ (2) 38 (1), 40(1)

<sup>30</sup> See for example Matthew Laban, *The Speaker of the House of Commons: The Office and its Holders since 1945* ( ProQuest Dissertations Publishing UK & Ireland 2014) 5

<sup>31</sup> Ibid 57

සහ තේ කාමරවල නොගැවසෙන අතර සියලු මන්ත්‍රීන්ට සමාන අවධානය යොමු කිරීම සඳහා ඔහු කලින් සමහර මන්ත්‍රීන් සමග පැවැත් වූ සම්බන්ධතා අනිවාර්යෙන්ම අත්හරිනු ඇත. ප්‍රවීන ලේඛකයෙකු පවසන ආකාරයට කථානායක “ඔහුගේ උසස් භාවයත් සමග අවශ්‍යයෙන්ම හුදකලා වේ”<sup>32</sup> මෙම සම්ප්‍රදායන් වෙනත් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩල බල ප්‍රදේශයන්හි සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රතිනිර්මාණය වී නැත. කැනඩාවේ කථානායක තනතුරේ සිටිය දී අපක්ෂපාතී වනු ඇතැයි අදහස් කරන නමුත් පක්ෂ දේශපාලනයට ඇති සියලු පුද්ගලික සම්බන්ධතා සම්පූර්ණයෙන්ම කපා හරිනු ඇතැයි අපේක්ෂා නොකරයි.<sup>33</sup>

ශ්‍රී ලංකාවේ මෙන් එක්සත් රාජධානියේ ද කථානායකයින් තම සභාවේ වරප්‍රසාද වෙනුවෙන් පෙනී සිටින නායකයන් සේ සැලකේ. සමහර විට ශ්‍රී ලංකාවේ මෑතක වූ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා අර්බුදයට සමාන තත්ත්වයන් යටතේ පළමුවැනි වාර්ල්ස් රජු 1642 ජූලි 4 වැනි දා පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයට බලහත්කාරයෙන් ඇතුළු වූයේය. කථානායක අසුනේ හිඳගත් ඔහු රාජද්‍රෝහීන් ලෙස චෝදනා කළ මන්ත්‍රීන් පස්දෙනා සිටින තැන් ලබා දෙන මෙන් ඉල්ලා සිටියේය. පාර්ලිමේන්තුව නිහඬ වූ විට කථානායක දෙසට හැරුණු රජු එම තොරතුරු ඔහුගෙන් පුද්ගලිකවම ඉල්ලා සිටියේය. ඓතිහාසික වීරත්වයකින් යුතුව ලෙන්තෝල් මෙසේ පිළිතුරු දුන්නේය: “මහරජ තුමනි, ඔබතුමාගේ කැමැත්ත අනුව මෙම ස්ථානයේ මට දැකීමට ඇස් හෝ කතා කිරීමට දිවක් නැත. එහෙත් මෙම සභාවේ කැමැත්ත අනුව මම ඔවුන්ගේ සේවකයා වෙමි.”<sup>34</sup>

---

<sup>32</sup> Philip Laundy, The Office of Speaker ( Cassel 1964) 8  
<sup>33</sup> Dale Lovick, Impartial but Not-Partisan: Re-examining the Mythology of the Speakership' (1996) Canadian Parliamentary Review 19(4): 2-6  
<sup>34</sup> Laundy (1964) Chapter 24

ශ්‍රී ලංකාවේ මන්ත්‍රීන් තම අපේක්ෂකත්වය යෝජනා කිරීමට පෙර ඊට කැමැත්ත ප්‍රකාශ කළ යුතු වුවද එක්සත් රාජධානියේ සම්ප්‍රදායානුකූලව එම භූමිකාව අකමැත්තෙන් වුවද මන්ත්‍රීන් මත පවරයි. මෙය අලුතින් කථානායක ලෙස තේරී පත් වූ මන්ත්‍රීවරයෙකු කතානායක අසුන වෙත ඇදගෙන යෑමේ සම්ප්‍රදායෙන් පිළිබිඹු වේ. කෙසේ වුවද මෑත වසරවල වෘත්තීය වශයෙන්ම පසුපෙළ සිටින මන්ත්‍රීන් මෙම තනතුරට තරග කිරීමට පටන් ගෙන ඇති නිසා නව කතානායකවීමේ අකමැත්ත රඟපෑමක් බවට පත්ව ඇත.

එක්සත් රාජධානියේ කථානායකයින්, විවාද හැල හැප්පීමකින් තොරව පවත්වා ගෙන යෑම සඳහාත් සභාවේ නියමයන් පවත්වා ගෙන යෑම සඳහාත් නව තාක්ෂණ ගොඩනගා ගෙන ඇත. කලින් ළඟාවිය නොහැකි වර්ත වූ කතානායකවරු දැන් වැඩි වැඩියෙන් ගැටලු විසඳීමට සහ විවාද තුළදී නොව තිරය පිටුපස සිට සභාවේ ආකල්ප හැඳින ගැනීමට ක්‍රියා කරති. මෙය විවාදයේ ගුණාත්මක භාවය වැඩි කිරීමට යොදා ගත හැකිය. එක්සත් රාජධානියේ කථානායකවරු සියලු මන්ත්‍රීන් සමග දැන හැඳුනුම්කම් ඇති කර ගැනීමට උත්සාහ කරති. සමාන අවධානය යොමු කරන තාක් මෙය අපක්ෂපාතී භාවයේ අවශ්‍යතා උල්ලංඝනය කිරීමක් නොවන්නේය. මන්ත්‍රීවරු දැන් කතානායකට තම කණස්සල්ල පළ කිරීමට ඉදිරිපත් වෙති. මේවාට බොහෝ විට කථානායකට උදවු විය හැකි නමුත් සමහර විට මන්ත්‍රීවරු සිත් බිඳීම් පැවසීමට විශ්වාසවන්තයෙකු ලෙස ද යොමු වන්නේ කථානායකදෙසටය.<sup>35</sup> මින් කථානායකට ගැටලු සෘජුවම විසඳීමටත් සභාවේ පවතින වාතාවරණය ගැන අවබෝධය පුළුල් කර ගැනීමටත් අවස්ථාව සැලසේ. නූතන කථානායකවරු නවක මන්ත්‍රීන් සමග දැන හැඳුනුම්කම් ඇති කර ගැනීමට සාමාන්‍ය පිළිවෙතින් බැහැරව තම නිල නිවසේ ඔවුන් සඳහා රාත්‍රී හෝෂන සංග්‍රහ ද පවත්වති. වැඩි දුරටත්

---

<sup>35</sup> Laban (2014) 77

කථානායකයින් නොයෙකුත් දේශපාලන පක්ෂවල නායකයන් මෙන්ම ඔවුන්ගේ ප්‍රධාන සංවිධායකයන් සමග සතිපතා රැස්වීම් ප්‍රවනතාවයක් ද පවතී.<sup>36</sup> මෙම නොවිධිමත් රැස්වීම් විධිමත් රැස්වීම් වඩාත් ඵලදායී ආකාරයට පැවැත්වීම සහතික කිරීමට, ප්‍රකට නොවන ආකාරයෙන් මන්ත්‍රීන් හික්මීමටත් ගැටලු මතු කර විසඳා ගැනීමටත් යොදා ගත හැකිය.

නවසීලන්තයේ කථානායකයින් ද පාර්ලිමේන්තු සම්බන්ධතා ශක්තිමත් කිරීමේ දී බොහෝ විට ප්‍රගාමී වේ. නවසීලන්තයේ කථානායක අනෙකුත් රටවල් සමග සම්බන්ධතා වැඩි දියුණු කර ගැනීමට වාර්ෂිකව විදේශීය රටවල සංචාරය කරයි.<sup>37</sup> එක්සත් රාජධානියේ කථානායකයෝ ද නොයෙකුත් ක්ෂේත්‍රවල විදේශික ප්‍රභූන්ට රාත්‍රී භෝජන සංග්‍රහ පැවැත්වීමට පුරුදු වී සිටිති. එවැනි සමාජ සිද්ධීන් වඩාත් විධිමත් දේශන සහ අධ්‍යාපනික අවස්ථා සමග ඒකාබද්ධව පවතී.<sup>38</sup>

**හිගමනය**

කථානායක මූලික වශයෙන්ම පාර්ලිමේන්තුවේ කටහඬයි. මෙම භූමිකාව ඉටු කිරීමේ දී මෙම තනතුර, අදාල බොහෝ වගකීම්, කාර්යන් සහ බලතල හිමි කර ගෙන ඇත. කතානායක ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ගෘහ භාණ්ඩ අතර අත්‍යවශ්‍ය වූ එකකි. ඔහු නොමැතිව පාර්ලිමේන්තුව වඩාත් දුර්වල, අඩුවෙන් සංවිධිත සහ වැඩි අවදානමක් ඇති ආයතනයක් වනු ඇත. පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ අනෙකුත් රාජ්‍යයන්හි

---

<sup>36</sup> Ibid 76

<sup>37</sup> Matthew Laban 'More Westminster than Westminster? The office of Speaker across the Commonwealth ' (2014) The Journal of Legislature Studies 20(2): 143-155, at 149.

<sup>38</sup> See UK Parliament Website

කථානායකවරුන් ද ඔවුන්ගේ ප්‍රතිරූපයන් සැලකීමේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ කථානායක හා සමානව කටයුතු කරති.

# 5

## ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය

මෙම පරිච්ඡේදයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය විමසා බලනු ඇත. එය නීති සම්පාදන ක්‍රියාවලිය සහ ව්‍යවස්ථාවක් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීම, විවාද කිරීම, සංශෝධනය කිරීම සහ සම්මත කිරීම සිදුවන ආකාරය පරීක්ෂා කරයි. එය පාර්ලිමේන්තුව ඇතුළත සහ ඉන් පිටතත් ව්‍යවස්ථාවක් දැඩි පරීක්ෂාවට ලක් කිරීමට ඇති නොයෙකුත් මාර්ග දෙස බලනු ඇත. මෙම පරිච්ඡේදය ශ්‍රී ලංකාවේ නීතියක් ඇති වන්නේ කෙසේද යන්න පුළුල්ව විමසා බැලීම අරමුණු කරයි.

### නීති සම්පාදන ක්‍රියාවලිය

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව පාර්ලිමේන්තුවට ජාතිකව නීති සම්පාදනය පිළිබඳව උත්තරීතර සහ සුවිශේෂී බලයක් ලබා දේ. 4(අ) 75 සහ 76 වගන්තිවල මෙසේ සඳහන් වේ.<sup>1</sup>

- 4(අ) ජනතාවගේ ව්‍යවස්ථාදායක බලය ජනතාව විසින් තෝරා පත් කර ගනු ලබන මන්ත්‍රීවරයන්ගෙන් සමන්විත පාර්ලිමේන්තුව විසින් ද ජනමත විචාරණයකදී ජනතාව විසින් ද ක්‍රියාත්මක කළ යුත්තේ ය.
- 75 වගන්තිය පාර්ලිමේන්තුවට අතීතයට බලපාන නීති සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ කවර වූ හෝ විධිවිධානයන් පරිච්චින්න කරන්නාවූ හෝ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට යම් විධිවිධානයක් එකතු කරන්නාවූ හෝ නීති ඇතුළත් නීති පැනවීමේ බලය පාර්ලිමේන්තුවට ඇත්තේය .

---

<sup>1</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 4(අ), 75, සහ 76 වගන්ති

- 76 වගන්තිය පාර්ලිමේන්තුව විසින් පාර්ලිමේන්තුවේ ව්‍යවස්ථාදායක බලය අත්නොහල යුත්තේ ය' කිසි ආකාරයෙන් අත්සතු නොකළ යුත්තේ ය' කවර වූ හෝ ව්‍යවස්ථාදායක බලයක් ඇති කිසිම අධිකාරියක් පාර්ලිමේන්තුව විසින් නොපිහිටුවිය යුත්තේ ය'.

පාර්ලිමේන්තුවට මූලික ව්‍යවස්ථා (පාර්ලිමේන්තු පනත්) සහ නියෝජ්‍ය ව්‍යවස්ථා (මූලික ව්‍යවස්ථා යටතේ කරනු ලබන රෙගුලාසි, නියමයන්, නියෝග සහ අතුරු නීති) සම්පාදනයට බලය ඇත. ව්‍යවස්ථා පාර්ලිමේන්තු පනත් මූලාශ්‍ර කර ගන්නා අතර ඒ වර්ග හතරකි.

- සාමාන්‍ය පනත් ආණ්ඩුව ඉදිරිපත් කර පාර්ලිමේන්තු ක්‍රියාදාමය හරහා ගෙන යන ලද පනත්
- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීමේ පනත්
- විසර්ජන පනත් අයවැය හා සම්බන්ධ පනත්
- පුද්ගලික මන්ත්‍රීන්ගේ පනත්

පනතක් පැන වූ ව්‍යවස්ථාවක් බවට පත්වීමට යා යුතු ක්‍රියාවලිය ව්‍යවස්ථා ක්‍රියාවලිය යැයි හැඳින් වේ. ක්‍රියාපටිපාටිය අනුව ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාවලිය ප්‍රධාන අදියර දෙකකට බෙදිය හැකිය: පූර්ව පාර්ලිමේන්තු අදියර සහ පාර්ලිමේන්තු අදියර වශයෙනි.

*පූර්ව පාර්ලිමේන්තු අදියර*

පූර්ව පාර්ලිමේන්තු අදියර මූලික වශයෙන් සමන්විත වන්නේ ව්‍යවස්ථාව නිර්මාණය කරන්නේ කෙසේද සහ පාර්ලිමේන්තු අදියර හරහා ගෙන යෑමට සුදානම් කිරීම ය. ශ්‍රී ලංකාවේ කැබිනට් මණ්ඩලය ඇතුළත් විධායකයට ව්‍යවස්ථාවකට මූල



පිරුමේ බලය ඇත.<sup>2</sup> නීතියක් පැනවීමට අවශ්‍ය කරන ඇමති සහ අමාත්‍යාංශය, යෝජිත නීතියේ විස්තර දක්වමින් කැබිනට් සංදේශයක් සුදානම් කළ යුතුය. කැබිනට් මණ්ඩලය සංදේශය අනුමත කළ පසු සහ ව්‍යවස්ථාව කෙටුම්පත් කිරීමට කැබිනට් මණ්ඩලය තීරණය කළවිට අමාත්‍යාංශය නීතිය සුදානම් කිරීමට මූලපුරා එය නිම කරයි.<sup>3</sup> නීති කෙටුම්පත්කරුට, අවශ්‍ය ව්‍යවස්ථාව කෙටුම්පත් කිරීමට බලය පැවරෙන අතර එය නිම කිරීමෙන් පසු අදාළ අමාත්‍යාංශයට ඉදිරිපත් කරයි. මෙය නීති කෙටුම්පත්කරු සහ අමාත්‍යාංශය අතර ක්‍රියාවලියක් වන අතර එය අවසාන කිරීමට පෙර කෙටුම්පත් කීපයක් හුවමාරු වනු ඇත. ඇමති හෝ අමාත්‍යාංශය විසින් බලය පවරන ලද විෂය කරුණ පිළිබඳ විශේෂඥයන් වැනි වෙනත් ක්‍රියාකාරීන් ද මෙම ක්‍රියාවලියට ඇතුළත් වනු ඇත. සම්පූර්ණ කරන ලද ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත ඉන් පසුව අනුමැතිය සඳහා කැබිනට් මණ්ඩලයට ඉදිරි පත් කෙරේ. කෙටුම්පත් පනතට කැබිනට් මණ්ඩලයේ අනුමැතිය ලැබුණු පසු අතිරේකයක් ලෙස ගැසට් පත්‍රයේ පළ කරයි. ගැසට් කරන ලද පනත ඉන් පසු පාර්ලිමේන්තුවට යවයි. පාර්ලිමේන්තු අදියර ඇරඹෙන්නේ එතැන් සිටය.

*පාර්ලිමේන්තු අදියර පළමු කියවීම*

පාර්ලිමේන්තු ක්‍රියාවලිය මූලික වශයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහ ස්ථාවර නියෝගවලින් නියාමනය වේ. මේ දෙක අතර කිසියම් පරස්පරයක් ඇත්නම් අර්ස්කින් මේ සහ කවුල් සහ ෂකඩර් ගේ **Parliamentary Practice and Procedure**<sup>4</sup> වැනි වෙස්ට්මින්ස්ටර් සම්ප්‍රදාය තුළ සම්මත පෙළ

---

<sup>2</sup> P Wijesekara, *Parliamentary Practice in Sri Lanka* (Parliament of Sri Lanka 2007) 50

<sup>3</sup> Ibid 52

<sup>4</sup> D L Mendis, *Legislative Laws and Process*' The Island (Colombo 29 July 2005)

පොත් හා සසැඳීමෙන් පිරවේ. පාර්ලිමේන්තු ක්‍රියාවලිය යනු ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ නිත්‍යානුකූල කිරීමේ අදියර යි. වෙනත් වචනයකින් නම් යෝජිත නීතිය විධිමත් සැලකීමට යොමු වීම ය. එය ඇරඹෙන්නේ ගැසට් කිරීමෙන් සහ සතියකට පසු පාර්ලිමේන්තුවේ න්‍යාය පුස්තකයට ඇතුළත් කිරීමෙනි.

පනතක පළමු කියවීම ආරම්භ වන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 78 වගන්තිය අනුව ගැසට් පත්‍රයේ පළ කිරීමෙන් දින 14කට පසුව සහ ඇමතිවරයෙකුගේ ඉල්ලීමක් අනුව පළමු කියවීම සඳහා පනතක් න්‍යාය පත්‍රයට ඇතුළත් කිරීමෙනි.<sup>5</sup> කෙසේ වුවත් පනතේ විෂය කරුණු පළාත් සභා ලැයිස්තුව යටතට ගැනෙන්නේ නම් ජනාධිපති එය පළමු කියවීමට න්‍යාය පුස්තකයට ඇතුළත් කිරීමට පෙර පළාත් සභාවල අදහස් ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා සියලු පළාත් සභාවලට යොමු කළ යුතුය.

පනත හඳුන්වා දීමෙන් පසු පාර්ලිමේන්තුව එය මුද්‍රණය කිරීමට නියෝග කළ යුතු අතර ඉන් පසු අදාළ ආංශික අධිකෂණ කාරක සභාවල සලකා බැලීමට යොමු කළ යුතුය.<sup>6</sup>

---

<http://www.island.lk/2005/07/29/features1.html> accessed 19 October 2019

<sup>5</sup>ස්ථාවර නියෝග අංක 50(1) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 19 වැනි සංශෝධනයට පෙර මෙම කාල සීමාව දින හතකි.

<sup>6</sup>ස්ථාවර නියෝග 50(2)

පුරව පාර්ලිමේන්තු අදියර

පහත මූල පිරීම

- ඇමති/අමාත්‍යාංශය යෝජිත පනතේ විස්තර ඇතුළත් කැබිනට් සංදේශයක් සකස් කිරීම සහ එය කැබිනට් මණ්ඩලයට ඉදිරිපත් කිරීම
- කැබිනට් මණ්ඩලය සංදේශය අනුමත කර පනත කෙටුම්පත් කිරීමට බලය ලබා දීම

පනත කෙටුම්පත් කිරීම

- නීති කෙටුම්පත්කරු ඇමති, අමාත්‍යාංශය සහ අනෙකුත් බලය ලත් පාර්ලිමේන්තුවෙන් උපදේශන ලබා ගෙන පනත කෙටුම්පත් කිරීම
- කෙටුම්පත් කළ පනත අනුමැතිය සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට යැවීම

කැබිනට් අනුමැතිය

- කැබිනට් මණ්ඩලය කෙටුම්පත් පනත අනුමත කිරීම
- කෙටුම්පත් පනත ගැසට් පත්‍රයේ පළ කිරීම
- ගැසට් කිරීමෙන් පසුව කෙටුම්පත් පනත න්‍යාය ප්‍රස්තාවයට ඇතුළත් කිරීම දින හතකට පසු

පළමු කියවීම

- දින 14කට පසු පළමු කියවීම සඳහා න්‍යාය ප්‍රස්තාවයට ඇතුළත් කිරීම
- හඳුන්වා දුන් පනත අදාළ කාරක සභාවේ වාර්තාව ඉදිරිපත් කිරීමට එම කාරක සභාවේ සැලකිල්ලට යොමු කිරීම

දෙවන කියවීම

- පළමු කියවීමට දින හතකට පසු දෙවන කියවීම සිදු වේ
- පනත ගැන විවාදයට පසු ඡන්ද විමසීම සිදු කෙරේ
- පනත ගැන සවිස්තරාත්මකව සලකා බලා වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කිරීමට කාරක සභාවකට (ව්‍යවස්ථාපිත සභාවට කාරක සභාව (LSC) හෝ තේරීම් කාරක සභාවකට) හෝ සම්පූර්ණ සභාවේ කාරක සභාවකට යොමු කිරීම

කාරක සභා අවස්ථාව

- කාරක සභාව හෝ (ව්‍යවස්ථාපිත සභාවට කාරක සභාව (LSC) හෝ තේරීම් කාරක සභාව) පනත සවිස්තරාත්මකව සලකා බලා වෙනස්කිරීම් නිර්දේශ කිරීම
- කාරක සභා අවස්ථාවට අවම වශයෙන් සති හයක්

සම්පූර්ණ සභාවේ කාරක සභාව

- පනතේ සෑම වගන්තියක්ම එකින් එක සැලකිල්ලට ගනී
- පනතට හව නිර්දේශය යෝජනා කර ඡන්දය විමසා ඇතුළත් කළ හැකිය.
- පනත සලකා බැලීමෙන් පසුව සභාපති එය පාර්ලිමේන්තුවට යොමු කරයි

තෙවැනි කියවීම

- 3 වැනි වරට පනත පිළිබඳ යෝජනාව කියවීම
- සංශෝධන සහිතව සම්පූර්ණ පනතට අනුමැතිය ලබා ගැනීම
- ඡන්ද විමසීමෙන් පසුව කතානායක සහතිකය හිඟත් කිරීම සහ පනත නීතියක් බවට පත්වීම

පනත පළාත් සභා සටහනට ගැනෙන්නේ නම් න්‍යාය ප්‍රස්තාවයට ඇතුළත් කිරීමට පෙර පනාධිපති එය අදහස් ලබා ගැනීම සඳහා පළාත් සභාවට යොමු කිරීම

- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අදාළ වන්නේද යන්න අතිරේක කෙරෙහි පෙන්වීමක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඉදිරිපත්ව ඇතිනම් පළමුව එහි තීරණය ලැබෙන තෙක්,
- පනත සමගාමී ලැයිස්තුවට ඇතුළත් කරණක් නම් පළමුව ඒවායේ අදහස් ලබා ගැනීමට යොමු කිරීම-සඳහා දින හතක කාලය තිඡප්‍රක කෙරේ

අනුමත කිරීමේ අදියර

1 විත්‍රය- සාමාන්‍ය පනතක ව්‍යවස්ථා ක්‍රියාවලිය

## පාර්ලිමේන්තු අදියර දෙවන කියවීම

පනතක දෙවන කියවීම ඇරඹෙන්නේ පළමු කියවීමෙන් දින හතකට පසුවය.<sup>7</sup> පනතක දෙවන කියවීමට දිනය තීරණය කරන්නේ පාර්ලිමේන්තු කටයුතු පිළිබඳ කාරක සභාව විසිනි. පනත ඉදිරිපත් කළ ආංශික අධීක්ෂණ කාරක සභාව පනතේ දෙවන කියවීමට දින නියම කිරීමට පෙර සිය වාර්තාව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතුය. පළමු කියවීමෙන් දින හතකට පසුව දෙවන කියවීම සිදු විය යුතුයැයි දැක්වෙන අවශ්‍යතාවය පහත සඳහන් වන ආකාරයට වෙනස් විය හැකිය.

- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 121 වගන්තිය අනුව පනතට එරෙහිව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ පෙත්සමක් ගොණු කළ අවස්ථාවක. එවිට දෙවන කියවීම සඳහා දිනය නියම කෙරෙන්නේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ තීරණය පාර්ලිමේන්තුවේ දී ප්‍රකාශයට පත් වූ පසුව ය.<sup>8</sup>
- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154 (උ(5)(අ)) වගන්තිය යටතේ (සමගාමී ලැයිස්තුව) නමවැනි උපලේඛනයේ III ලැයිස්තුවට අදාළ කරුණක් සම්බන්ධයෙන් පනතක් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ විට එය සියලුම පළාත් සභාවලට ඔවුන්ගේ අදහස් දැන ගැනීමට ඉදිරිපත් කළ යුතුය.<sup>9</sup> එවිට දෙවන කියවීම සඳහා දින නියම කළ යුතු වන්නේ පළාත් සභාවල අදහස් පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රකාශ කිරීමෙන් පසුවය.<sup>10</sup>

පනතක දෙවන කියවීමේ දී පනත් කෙටුම්පතේ සාමාන්‍ය යෝග්‍යතාවය හා ප්‍රතිපත්ති ආවරණය කරමින් විවාදයක් පැවැත් වේ.<sup>11</sup> මින් ආණ්ඩුවට සහ විපක්ෂයට කෙටුම්පතේ

<sup>7</sup>ස්ථාවර නියෝග 50(1) සහ 55 (1)

<sup>8</sup>ස්ථාවර නියෝග 50(2)

<sup>9</sup>ස්ථාවර නියෝග 51(2)(අ)

<sup>10</sup>ස්ථාවර නියෝග 51(2)(ආ)

<sup>11</sup>ස්ථාවර නියෝග 56

වාසි සහ අවාසි ගැන විවාද කිරීමට අවස්ථාවක් සැලසේ. සාමාන්‍යයෙන් එක් එක් වගන්ති ගැන විස්තරාත්මකව කතා කිරීමට වඩා සමස්තයක් වශයෙන් පනතේ මූලධර්මය ගැන විවාද වේ. දෙවන වර කියවීම අවසානයේ පනත ස්ථාවර නියෝගවල දක්වා ඇති කවර ආකාරයේ හෝ ඡන්දයකින් (එනම් කට හඬින්, ආසන ඡේලි අනුව , නම් අනුව හෝ විද්‍යුත් ඡන්ද සටහන් කිරීමේ යන්ත්‍රය යොදා ගනිමින්) සම්මත විය යුතුය.<sup>12</sup>

පනතක් කැබිනට් ඇමතිවරයෙකු, කැබිනට් නොවන ඇමතිවරයෙකු හෝ නියෝජ්‍ය ඇමතිවරයෙකු ගේ යෝජනාවකින් දෙවන වර කියවීමට ඉදිරිපත් වූ විට එම පනත (විසර්ජන පනතක් හැර) සමස්ත පාර්ලිමේන්තුවේම කාරක සභාවකට හෝ සුදුසු ආංශික අධීක්ෂණ කාරක සභාවකට (හෝ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ස්ථාවර කාරක සභාව හෝ පාර්ලිමේන්තුවෙන් පත් කරන විශේෂ තේරීම් කාරක සභාවකට)<sup>13</sup> යොමු කළ හැකිය.

පනතක් දෙවන කියවීමෙන් පසුව ආංශික අධීක්ෂණ කාරක සභාවකට හෝ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන කාරක සභාවකට හෝ තේරීම් කාරක සභාවකට යොමු කළ විට එම කාරක සභාව පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කරන තෙක් වැඩි දුර රැස්වීම් නොපැවැත් විය යුතුය.<sup>14</sup> නොයෙකුත් තේරීම් කාරක සභාවල නියමයන් සහ ක්‍රියා පටිපාටි පාලනය වන්නේ ස්ථාවර නියෝගවලිනි. <sup>15</sup> පනතක් පාර්ලිමේන්තුවෙන් ආංශික අධීක්ෂණ කාරක සභාවකට යොමු කළ විට නැවතත්

---

<sup>12</sup>ස්ථාවර නියෝග 47  
<sup>13</sup>ස්ථාවර නියෝග 57  
<sup>14</sup>ස්ථාවර නියෝග 58  
<sup>15</sup>ස්ථාවර නියෝග 111, 113, සහ 100110

පාර්ලිමේන්තුවට එය සැලකිල්ලට ගැනීමට සහිත භයක කාලයක් පවතී.

පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා අදියර පාර්ලිමේන්තුවට පනතක් පරීක්ෂා කිරීමට ඇති ප්‍රධාන මාර්ගවලින් එකකි. පොදුවේ ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රමය කාරක සභාවලට පනතක් පරීක්ෂා කිරීමට වෙන් කර ඇති කාල සීමාව අනුව පුළුල් වශයෙන් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ වෙනත් ව්‍යවස්ථාදායකයන්ට ද ගැලපේ. නිදසුනක් වශයෙන් නවසීලන්තයේ තේරීම් කාරක සභාවකට යොමු කරන ලද පනතක් සලසා බැලීමට අවම වශයෙන් මාස භයක කාලයක් වෙන් කර ඇත. <sup>16</sup> මෙහිදී ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව ඒක සභාවීම ප්‍රබල කාරණයක් වන්නේ දෙවන සභාවක් තුළ කාරක සභා හෝ වෙනත් ආයතනවල ව්‍යවස්ථාදායක සැලකීමට යොමුවීමක් නොවන නිසා ව්‍යවස්ථාවක ප්‍රගමන කාලය කෙතරම් වේගයෙන් කෙටි වන්නේද යන්නෙනි. නිදසුනක් වශයෙන් ඕස්ට්‍රේලියාවේ සෙනෙට් මණ්ඩලයේ ඊට නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයෙන් යොමු කරන පනත් සලකා බැලීමට කාරක සභා ගණනාවක් පවතී.<sup>17</sup>

පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවල බලය සමස්තයක් වශයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට සාපේක්ෂව සැලකිල්ලට ගත යුතුය. තමන්ට යොමු කළ පනතක් සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී සියලු පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවලට එම පනත් පරීක්ෂා කිරීමට, විශේෂඥයන්ගේ සහ පාර්ශ්වකරුවන් ගේ සාක්ෂි ලබා ගැනීම සඳහා කැඳවීමටත් සංශෝධන නිර්දේශ කිරීමටත් බලය ඇත. මෙම සංශෝධන පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවලින් ආපසු වාර්තා කළ පසු පාර්ලිමේන්තුවට තවදුරටත් සංශෝධනය කළ

---

<sup>16</sup> Parliament of New Zealand Brief, The legislative Process ( New Zealand) <https://www.parliament.nz/en/visit-and-learn/how-parliament-works/fact-sheets/pbrief6/> accessed 19 October 2019

<sup>17</sup> Stanley Bach Platypus and Parliament: The Australian Senate in Theory and Practice (Department of the Senate 2003) 190-191

හැකිය. වැඩි දුරටත් පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවකට පනතක් සම්පත්‍රයක් වශයෙන් පාර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත කිරීමට නිර්දේශ කළ හැකි නමුත් පනතක් සම්මත කිරීමට එරෙහිව නිර්දේශ කිරීමට හෝ ඡන්දය දීමට හෝ පාර්ලිමේන්තුවේ තවදුරටත් පවත්වා ගැනීමට එරෙහි විය නොහැකිය. යෝජිත පනතක් තවදුරටත් ඉදිරියට ගෙන යෑම වළක්වා එය “මරා දැමීමට” බලයක් නැත.

*පාර්ලිමේන්තු අදියර සමස්ත සභාවේ කාරක සභාව*

පනතක් සමස්ත පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවකට යොමු කළ විට එම කාරක සභාවේ රැස්වීම් පැවැත්වෙන්නේ ස්ථාවර නියෝග 93 හා 99 ප්‍රකාරවය. කාරක සභා අවස්ථාවේ දී පනතේ සියලු වගන්ති සැලකිල්ලට ගෙන නව සංශෝධන යෝජනා කළ හැකිය.<sup>18</sup> පනතට යෝජිත නව වගන්ති සහ නව ලේඛන පළමු වර කියවූ සේ සැලකිය යුතුය. එවැනි වගන්ති සහ ලේඛන “දෙවන වර කියවිය යුතුය” සහ “පනතට ඇතුළත් කළ යුතුය” යන්න කාරක සභාවට ඉදිරිපත් කළ යුතුය.<sup>19</sup> කාරක සභා අවස්ථාවේ පනතට කෙරෙන සංශෝධන ස්ථාවර නියෝග 43, 44, 45 සහ 46න් පාලනය වේ. පූර්ණ පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවක් විසින් පනත් කෙටුම්පත සලකා බැලීම නිම කළ පසු සභාපති, පනත සංශෝධන සහිතව හෝ රහිතව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරයි.<sup>20</sup>

පනතක තුන්වැනි කියවීම සිදුවන්නේ පනත තුන්වැනි වරට කියවිය යුතුයැයි සහ පාර්ලිමේන්තුවේ ඡන්ද විමසීමකින් සම්මත විය යුතුයැයි යෝජනාවක් ඉදිරිපත් කළ පසුය.<sup>21</sup> තුන්වැනි වර කියවීමේ දී කාරක සභා අවස්ථාවේ දී යෝජිත

---

<sup>18</sup>ස්ථාවර නියෝග 6065  
<sup>19</sup>ස්ථාවර නියෝග 66(1) සහ (2)  
<sup>20</sup>ස්ථාවර නියෝග 67  
<sup>21</sup>ස්ථාවර නියෝග 71, 72, සහ 47

සංශෝධන සමග සම්පූර්ණ පනතටම සභාවේ අනුමැතිය ඉල්ලා සිටියි. පක්ෂව වැඩි ඡන්ද සංඛ්‍යාවක් ලැබීමෙන් පසුව කතානායකගේ සහතිකය නිකුත් කිරීමත් සමග එම පනත නීතියක් බවට පත් වේ.<sup>22</sup>

*ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනත්*

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනතක දීර්ඝ නාමයේ එය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ගෙන එන සංශෝධනයක් යන්න පැහැදිලිව සඳහන් කළ යුතුය. අනෙකුත් ක්‍රියා පටිපාටිය සාමාන්‍ය පනතකට සමානය. එය වෙනස් වන්නේ තුනෙන් දෙකක බහුතරයකින් හෝ තුනෙන් දෙකක බහුතරයකින් සහ ජනමත විචාරණයකින් සම්මත විය යුතුය යන්නෙන් පමණි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනතකට සංශෝධන ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සහ ස්ථාවර නියෝගවල සුළු පරතරයක් පවතී. කාරක සභා අවස්ථාවේ දී පනතට ඉදිරිපත් කරන සංශෝධනයකට සරල බහුතරයක් හෝ විශේෂ තුනෙන් දෙකක බහුතරයක් අවශ්‍ය ද යන්න පැහැදිලි නැත.<sup>23</sup> භාවිතයේ දී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනතක් සම්මත කිරීමට සරල බහුතරයක් ප්‍රමාණවත්යැයි පිළිගනී.

කාරක සභා අවස්ථාවේ වඩාත් පුළුල් වෙනසක් දැකිය හැකිය. කාරක සභා අවස්ථාවේ දී කරනු ලබන එකතු කිරීම් හෝ ඉවත් කිරීම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූල වන්නේ ද පරීක්ෂා කොට තීරණය කිරීමට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට යොමු කිරීමේ

---

<sup>22</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 79 සහ 80 වගන්ති ස්ථාවර නියෝග 74න් බලන්න.

<sup>23</sup> Asoka Obeyesekere, '19<sup>th</sup> Amendment: Understanding the Committee Stage of Parliament' Sunday Times (Colombo, April 19, 2015) <<http://www.sundaytimes.lk/150419/Sunday-times-2/19th-amendment-understanding-the-committee-stage-of-parliament-145379.html>> accessed 19 October 2019



ප්‍රතිපාදනයක් නැත. මෙය බලතල වෙන් කිරීමේ හිඬැසක් පෙන්වුම් කරයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනතක් ව්‍යවස්ථාවට අනුකූලවීම පිළිබඳව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ මතය පාර්ලිමේන්තුවට සංශෝධන තුළින් අධිකීරණය කළ හැකිය. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනතක් ව්‍යවස්ථාවට අනුකූල වන්නේ ද යන්න එම පනත පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ පසු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට සහතික කළ හැකිය. එහෙත් සංශෝධන හෝ සංශෝධනය කළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධන පනතක් සම්මත වීමට පෙර සමස්තයක් වශයෙන් අධිකරණයට පරීක්ෂා කිරීමට මාර්ගයක් නොමැති නිසා පාර්ලිමේන්තුවට පසුව කරන සංශෝධනයකින් අධිකරණයේ තීරණය යටපත් කළ හැකිය.

*විසර්ජන පනත්*

විසර්ජන පනතක් සඳහා ඇති ක්‍රියා මාර්ගය සාමාන්‍ය පනතක් මෙන් වුවද විසර්ජන පනත සැලකිල්ලට ගැනීමට දින විසි හයකට වැඩි නොවන දින ගණනක් වෙන්කරනු ලබයි.<sup>24</sup> විසර්ජන පනත දෙවැනි කියවීම අයවැය කතාවට පසුව ඇරඹෙන අතර ඒ සඳහා උපරිම වශයෙන් දින හතක කාලයක් වෙන් වේ. දෙවන කියවීමේ විවාදයේ දින හත අවසන් වීමෙන් පසුව විසර්ජන පනතට ඡන්ද විමසීමක් කළ යුතුය.<sup>25</sup> පාර්ලිමේන්තුව පනතට ඡන්ද ප්‍රකාශ කළ පසු එය සමස්ත සභාවේ කාරක සභාවකට යොමු කරයි.

විසර්ජන පනතේ කාරක සභා අවස්ථාව සඳහා දින 22ක උපරිම කාලයක් වෙන් කෙරේ. පනත සමස්ත සභාවේ කාරක සභාවකට යොමු කළ පසු ඊට යෝජිත සංශෝධන සමග

---

<sup>24</sup>ස්ථාවර නියෝග 75  
<sup>25</sup>ස්ථාවර නියෝග 47

සැකිල්ලට ගත් සියලු වගන්ති, ශීර්ෂ සහ ලේඛන පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කරයි. <sup>26</sup>

සමස්ත පාර්ලිමේන්තුවේ කාරක සභාව විසර්ජන ශීර්ෂ සම්මත කිරීමෙන් පසුව පාර්ලිමේන්තුව නැවත රැස් වේ. එහිදී සභාපති අදාළ ශීර්ෂ සැලකිල්ලටගත් බවත් සංශෝධන ඇතිව හෝ නැතිව කාරක සභාව එය සම්මත කළ බවත් පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කරයි. සියලු ශීර්ෂ සැලකිල්ලට ගෙන සම්මත කළ පසු, පනත තුන්වැනි වරට කියවා ස්ථාවර නියෝග 47න් නියම කර ඇති ආකාරයට ඡන්දයෙන් පාර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත කරයි. ඉන් පසුව එම වසර සඳහා විසර්ජන පනත සංශෝධන සහිතව හෝ රහිතව පාර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත වූ බව කතානායක ප්‍රකාශ කරයි. පාර්ලිමේන්තුව විසර්ජන පනත ප්‍රතික්ෂේප කළ හොත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 48 (2) වගන්තිය ප්‍රකාරව කැබිනට් මණ්ඩලය විසුරුවා හැරී සේ සැලකේ.

විසර්ජන ක්‍රියාවලියේ විධායක සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය පරීක්ෂා කිරීමේ විශේෂ කාර්යන් පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවේ පරීක්ෂණ ක්‍රියා පිළිවෙත 7 පරිච්ඡේදයේ වඩාත් සවිස්තරාත්මකව සාකච්ඡා කෙරේ.

### *පුද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනා*

කතානායක, නියෝජ්‍ය කතානායක, කාරක සභාවල නියෝජ්‍ය සභාපති, අගමැති, කැබිනට් මණ්ඩලයේ ඇමතිවරු, කැබිනට් නොවන ඇමතිවරු, නියෝජ්‍ය ඇමතිවරු, පාර්ලිමේන්තුවේ සභානායක, පාර්ලිමේන්තුවේ විපක්ෂ නායක, ආණ්ඩුවේ ප්‍රධාන සංවිධායක හෝ විපක්ෂයේ ප්‍රධාන සංවිධායක යන තනතුරු නොදරන සහ ස්ථාවර නියෝගවලින් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී ලෙස නිර්වචනය කර ඇති 'ඕනෑම මන්ත්‍රීවරයෙකුට

---

<sup>26</sup>ස්ථාවර නියෝග 130

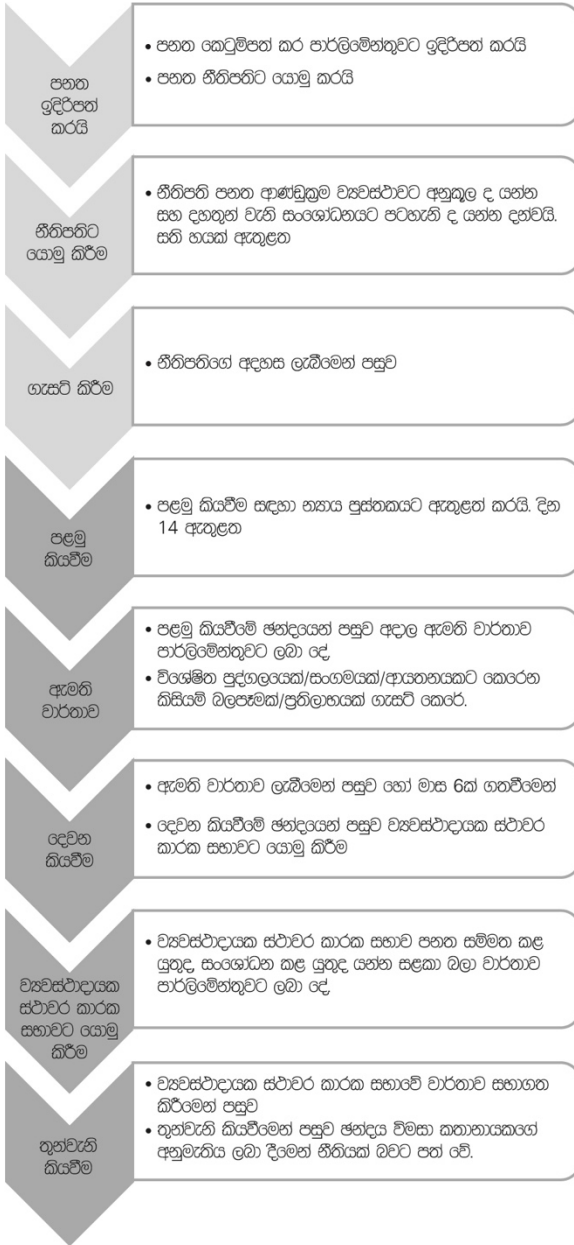
‘පුද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනාවක්’ ඉදිරිපත් කළ හැකිය. <sup>27</sup> භාවිතාවේ දී පුද්ගලික මන්ත්‍රීන් ගේ යෝජනා එතරම් බලයක් නැති, එනම් විපක්ෂයේ සිටින, ආණ්ඩු පක්ෂයේ පසුපෙළ අසුන්වල සිටින සහ සුළුතර පක්ෂවල පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියට සහභාගීවීමට අවස්ථාවකි.

පාර්ලිමේන්තුව පුද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනාවක් භාර ගන්නේ ස්ථාවර නියෝග 52 ප්‍රකාරව ය. ඉන් පසුව එම පනත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූල නොවන්නේ ද යන්නත්, දහතුන් වැනි සංශෝධනයට පටහැනි වන්නේ ද යන්නත් පිළිබඳව නීතිපතිවරයාගේ අදහස දැනගැනීමට ඔහුට යොමු කෙරේ. සති හයක් ඇතුළත නීතිපතිගේ අදහස ලැබීමෙන් පසුව එම පනත ගැසට් කරයි. ඉන් දින 14ක් ගතවීමෙන් පසුව පළමු කියවීමේ සඳහා න්‍යාය පුස්තකයට ඇතුළත් කෙරේ.<sup>28</sup>

පළමු කියවීමෙන් පසුව එම පනතේ වාර්තාවක් ලබා ගැනීම සඳහා අදාළ ඇමතිට යොමු කෙරේ.<sup>29</sup> ඇමති වාර්තාව නීතිපති ගේ නිරීක්ෂණ සමග පාර්ලිමේන්තුවට ලැබීමෙන් පසුව සහ කැබිනට් මණ්ඩලයේ අනුමැතියෙන් පසුව වාර්තාවක ආකාරයෙන් මුද්‍රණය කොට පාර්ලිමේන්තුවේ සභාගත කරයි. ඇමති වාර්තාව ලැබීමෙන් පසුව හෝ මාස හයක් ගෙවී යාමෙන්<sup>30</sup> පනත එම දෙවන කියවීමෙන් පසුව ව්‍යවස්ථාදායක ස්ථාවර කාරක සභාවට යොමු කෙරේ. ව්‍යවස්ථාදායක කාරක සභාවේ වාර්තාව ලැබීමෙන් පසුව එම පනතේ තුන්වැනි කියවීමත් සමග සම්මත කෙරේ.

---

<sup>27</sup>ස්ථාවර නියෝග 24(3)  
<sup>28</sup>ස්ථාවර නියෝග 52(5)  
<sup>29</sup>ස්ථාවර නියෝග 52(6)  
<sup>30</sup>ස්ථාවර නියෝග 52(7)



2 චිත්‍රය- පුද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනා සඳහා ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාවලිය

පුද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනා ලොව පුරා විවිධ ව්‍යවස්ථාදායකයන්හි විවිධ ආකාරයට ක්‍රියාත්මක වේ. කෙසේ වුවත් පොදුවේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ ඔවුන්ට ලබා දී ඇති තැන ඉතාමත් සීමිත ය. ඔවුන්ට නොයෙකුත් ක්‍රියා පටිපාටි බාධකවලට මුහුණ දීමට සිදු ඇති අතර නීති බවට සම්මතව ඇත්තේ ඉතා සුළු පනත් සංඛ්‍යාවක් පමණි. නිදසුනක් වශයෙන් එක්සත් රාජධානියේ එක් එක් පාර්ලිමේන්තු සැසියක් සඳහා පනත් ඉදිරිපත් කිරීමට පසුපෙළ මන්ත්‍රීන් 20ක් ඡන්දයෙන් තෝරා ගැනේ. එම පනත් සාමාන්‍ය පනතක් මෙන් ක්‍රියාත්මක වුවද ඒ විවාදය සඳහා වෙන් කර ඇත්තේ ඉතාමත් සීමිත කාලයකි. (සම්පූර්ණ වසරකට දින 13 කි.) එම විවාද කාල සටහනට ඇතුළත් කර නැත. එමෙන්ම එම පනත් විවාදයට ගත් විට ආණ්ඩුවේ මන්ත්‍රීන් විසින් විවාදයට වෙන් කළ කාලය අවසන් වන තෙක් කතා කරනු ඇත.

නවසීලන්තයේ පාර්ලිමේන්තුවේ විධිමත් ක්‍රියාවලියක් පවතී. එහි ඇමතිවරයෙකු නොවන ඕනෑම මන්ත්‍රීවරයෙකුට සකස් කළ පනතක් ඉදිරිපත් කළ හැකිය. එවැනි පනත් විවාදය සඳහා නිශ්චිත දින හා න්‍යාය පුස්තකයේ නිශ්චිත කාල සීමා වෙන් කර ඇති අතර එම කාලය තුළට පනත් නිතිපතා ඇතුළත් කෙරේ.<sup>31</sup> එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් පුද්ගලික මන්ත්‍රී යෝජනා සංඛ්‍යාවක් නිතිපතාම පාර්ලිමේන්තුවේ සැලකිල්ලට ගනිමින් පවතින අතර පනත් ඉදිරිපත් කිරීමට මන්ත්‍රීන් දිරිමත් කෙරේ.

---

<sup>31</sup> New Zealand Parliament website> Member's Bills (15 February 2017<<https://www.parliament.nz/en/pb/research-papers/document/00pLLawRP2017011/members-bills>>accessed 19 October 2019

## පාර්ලිමේන්තුව හිති සම්පාදන ආයතනයක් ලෙස ඇගයීම

ඉහත සාකච්ඡාවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය ශක්තිමත් කරන ආයතනික රාමුව පිළිබඳව වැදගත් ගතිකයන් ගණනාවක්ම හෙළිකරයි. පළමුව විධායකයට ව්‍යවස්ථා නිර්මාණය කිරීමේ සුවිශේෂී අධිකාරිය පවතී. මෙය ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ පාර්ලිමේන්තු භූමිකාව ව්‍යවස්ථා සැලකිල්ලට ගැනීමේ සහ අනුමත කිරීමේ එකක් බවට පහත හෙළයි. කෙසේ වුවත් පනතක් පාර්ලිමේන්තුවට ඇතුළත් වූ වහාම පාර්ලිමේන්තුව එය ඉදිරියට ගමන් කළ යුත්තේ කෙසේද යන්න පිළිබඳ පාලනය සම්පූර්ණයෙන්ම සිය පාලනය යටතට ගනී. පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා විශේෂයෙන්ම ව්‍යවස්ථාවක් හැඩ ගැසීමේ අධිකාරිය තමන් සතු කර ගැනීමේ ආයතනයක් සේ දැකිය හැකිය. මෙම සන්දර්භය තුළ මැදිහත්විය හැකි අනෙක් පාර්ශ්වය වන්නේ පනතක් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූල වන්නේද යන්න තීරණය කරන ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයයි.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට දහනම වැනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් සහ නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීමෙන් කරන ලද වෙනස්කම් ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ විධායකය සහ පාර්ලිමේන්තුව අතර සම්බන්ධතාවය වෙනස් කරවීය. විශේෂයෙන්ම 'හදිසි පනත්' ක්‍රියා පටිපාටිය ඉවත් කිරීම, අධිකරණ පුනරීක්ෂණය සඳහා වෙන් කළ කාලය (දින 7 සිට 14 දක්වා) දීර්ඝ කිරීම සහ පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවලින් පනත් සලකා බැලීම නියෝගාත්මක අවශ්‍යතාවයක් කිරීම යන සියල්ල ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ විධායකය කලින් දරන ලද බලතල සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකින් අඩු කිරීමකි.

මෙම වෙනස්කම් ලොව පුරා ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය සිදු වන්නේ කෙසේද යන්න සමග සලකා බැලිය හැකිය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රීය රටක ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය මූලික තත්වයක් වුවද පසුගිය දශක කීපය තුළ ශාස්ත්‍රඥයන් අතර පවතින මතය වන්නේ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී පාර්ලිමේන්තුවට ඉටු කළ හැකි වන්නේ ආන්තික භූමිකාවකි යන්නයි.<sup>32</sup> ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති සහ විධායක කටයුතු හැම විටම ව්‍යවස්ථාදායක න්‍යාය පත්‍රය නියම කරන බව පෙනේ.<sup>33</sup> බොහෝ යුරෝපීය පාර්ලිමේන්තු සහ වෙස්ට්මින්ස්ටර් ආකෘතියේ පාර්ලිමේන්තු ඒ අදහසින් වඩාත් විශේෂයෙන් උද්යෝගිමත් ව්‍යවස්ථාදායකයක් ලෙස දකින ඇමරිකානු කොංග්‍රසය වැනි ව්‍යවස්ථාදායකයන් සමග සසඳන විට 'ප්‍රතික්‍රියා' ස්වභාවයේ යැයි පෙනේ.<sup>34</sup> මේ ආකාරයේ ප්‍රතික්‍රියාකාරී ව්‍යවස්ථා, විධායකය විසින් ව්‍යවස්ථාදායකයට ඉදිරිපත් කරන ව්‍යවස්ථා සම්බන්ධයෙන් දක්වන අධිකාරියේ මට්ටම පදනම්ව තවදුරටත් ගැඹුරට යා හැකිය.<sup>35</sup> නිදසුනක් වශයෙන් සමහර ව්‍යවස්ථාදායක විධායකය විසින් යෝජනා කරන ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය කිරීමට, සංස්කරණයට සහ නතර කිරීමට පවා හැකි ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ පුළුල්ව සම්බන්ධ වූ ඒවා විය හැකිය. අනෙක් සමහර ඒවා රබර් මුද්‍රාවක් පමණක් විය හැකිය.

---

<sup>32</sup> Martin Lanny and Georg Vanberg, *Parliaments and Coalitions: The Role of Legislature Institutions in Multiparty Governance* (Oxford University Press 2011)4

<sup>33</sup> Michael Laver, *Legislatures and Parliaments in Comparative Context* in Barry Weingast and Donald Wittman (eds.) *The Oxford Handbook of Political Economy* ( Oxford University Press 2001) 121-140 at 125

<sup>34</sup>Michael Mezey, *Comparative Legislatures* ( Duke University Press 1979)38.

<sup>35</sup>Philip Norton, *The Institution of Parliaments* in Philip Norton (ed) *Parliaments and Governments in Western Europe* ( Frank Cass 1998) 49.

මෙම සන්දර්භයේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ අර්ධජනාධිපති ක්‍රමය ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාවලිය සහ ඒ තුළ පාර්ලිමේන්තුවේ භූමිකාව පිළිබඳ වින්තනයේ සිත්ගන්නා ගතිකත්වයක් ඉදිරිපත් කරයි. ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ විධායකයේ බලපෑම මෑතක දී දුර්වල වුවද ශ්‍රී ලංකාව තවමත් ව්‍යවස්ථා සකස් විය යුත්තේ කෙසේද යන්න ගැන, විධායකයට ඉහළ මට්ටමේ අධිකාරී බලයක් ලබා දේ. පාර්ලිමේන්තුවේ දී ආණ්ඩුව පරාජය වීම විරල ය. පනත් වලට ආණ්ඩුවේ නොවන සංශෝධන සම්මත වන්නේ කලාතුරකිනි. මෙය විධායකයේ පනත් සහ විධායකයේ අනුබලය ලබන සංශෝධන ප්‍රමුඛ වන්නේ යැයි දැක්වෙන නොයෙකුත් පාර්ලිමේන්තු අධ්‍යයන සමග පුළුල්ව ගැලපේ.<sup>36</sup>

ජනාධිපති සහ පාර්ලිමේන්තු ක්‍රමවල මූලික වෙනස වන්නේ පාර්ලිමේන්තු ක්‍රමයේ විධායකයන් ස්වාධීන ඡන්දදායකයන්ට වගවීම වෙනුවට පාර්ලිමේන්තුවේ නියෝජිතයන් වීමය.<sup>37</sup> එමනිසා ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව තවමත් ප්‍රතික්‍රියාකාරී ව්‍යවස්ථාදායකයක් සේ හැඳින්විය හැකිය. දහනම වැනි සංශෝධනය සහ නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය කිසියම් ආකාරයක අඩුවෙන් ප්‍රතික්‍රියා දක්වන පාර්ලිමේන්තුවක් කරා යෑමේ සංඥාවක් විය හැකිය. කෙසේ වුවත් ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාවලියේ මූලික රාමුව විධායකය විසින් හසුරුවන අතර නීති පාර්ලිමේන්තුව සලකා බලා සම්මත කිරීම නොවෙනස්ව පවතී.

---

<sup>36</sup> Meg Russel, Daniel Gover, Kristina Wolter. 'does the Executive Dominate the Westminster Legislative Process? Six Reasons for Doubt' (2016) Parliamentary Affairs, Volume 69 (2) 286-308.306  
<sup>37</sup> Arend Lijphart (ed.) Parliamentary Versus Presidential Government (Oxford University Press 1992) 129



## කාරක සභා ක්‍රමය

### හැඳින්වීම

2015 අග දී ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවේ කාරක සභා ක්‍රමය ප්‍රධාන වෙනස්කමකට භාජනය විය. ඒ සර්ව ජන ඡන්ද බලය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන ව්‍යවස්ථාදායකයේ සිදු වූ තුන්වැනි ප්‍රධාන වෙනස්කම ය. මෙම නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය ආංශික අධීක්ෂණ කාරක සභා 16 කින් සහ රාජ්‍ය මුදල් කාරක සභාවකින් සමන්විත ය. ඒවා හඳුන්වා දී ඇත්තේ ආණ්ඩුවේ කටයුතු කෙරේ වඩාත් වැඩි පරීක්ෂාවක් පවත්වා ගැනීමට, ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයේදී පාර්ලිමේන්තු සහභාගිත්වය ගැඹුරු කිරීමට සහ නීති සම්පාදන සහ පාලනයේදී ආණ්ඩුවේ නොවන පක්ෂ වැඩියෙන් සම්බන්ධ කර ගැනීමේ මූලික අරමුණු ඇතිවය.<sup>1</sup>

මෙම පරිච්ඡේදයෙන් නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය ගැඹුරින් විශ්ලේෂණය කරනු ඇත. එය පළමුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ කාරක සභා ක්‍රමයේ ඉතිහාසය දෙස බැලීමෙන් නව ක්‍රමය සන්දර්භගත කරනු ඇත. ඉන් පසුව නව ක්‍රමය හඳුන්වාදීම, එසේ කිරීමට යොදා ගත් ක්‍රියාවලිය සහ කාරක සභාවල ආසන්නතම සංස්ථාපනය විමසා බලයි. තුන්වැනිව වැඩි දියුණු කිරීම් සහ පසුබෑම් සැලකිල්ලට ගෙන පසුගිය වසර තුන තුළභාවිතයේ දී මෙම ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වූයේ කෙසේද යන්න ඇගයීමක් කෙරේ. අවසාන වශයෙන් මෙම පරිච්ඡේදයෙන් නව ක්‍රමය අනෙකුත් පාර්ලිමේන්තු

---

<sup>1</sup> Yohan Perera, '20 Parliament committees after polls' Daily Mirror (25 March 2015) [www.dailymirror.lk/67299/nt-committees-after-pollsaccessed](http://www.dailymirror.lk/67299/nt-committees-after-pollsaccessed) 19 October 2019

කාරක සභා ක්‍රම සමග සැසඳීමක් කර වර්ධනය වෙමින් පවතින අන්තර්ජාතික පාර්ලිමේන්තු භාවිතය අනුව සන්දර්භගත කෙරේ. ඉන් අනතුරුව නව ක්‍රමය ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය සහ ප්‍රතිපත්ති පරීක්ෂා කිරීම වැඩි කිරීම සහ විධායක වගවීම තහවුරු කිරීමේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය අරමුණු සපුරා ගත්තේද යන්න ගැන නිගමනය කරනු ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන සංශෝධන විවාදය කේන්ද්‍ර ගත වී ඇත්තේ නෛතික වගවීමේ ක්‍රම සහ එය අධිකරණය සහ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම ශක්තිමත් කිරීම තුළින් සාක්ෂාත් කර ගන්නේ කෙසේද යන්න ගැනයි. දේශපාලන වගවීම සහ එය ඇති කිරීමට සැලසුම් කළ යාන්ත්‍රණ ගැන දක්වා ඇත්තේ සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු උනන්දුවකි. මෑත වසරවල ගන්නා ලද ප්‍රයත්නයන් වන්නේ පාර්ලිමේන්තුව තුළ නව කාරක සභා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම සහ දේශපාලන සංශෝධන ඇති කිරීමට ගත් උත්සාහයන් කීපයක් ය. කෙසේ වුවත් ඒවාට පුළුල් අවධානයක් යොමු වූයේ නැත.

**ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ කාරක සභා ක්‍රමයේ ඉතිහාසය**

2015 දී නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය හඳුන්වා දීමට පෙර ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ කාරක සභා ක්‍රමයේ පැහැදිලි අදියර තුනක් තිබිණ. 1931/1946 දක්වා ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ විධායක කාරක සභා ක්‍රමය, 1946/1977 දක්වා සොල්බරි සහ පළමු ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා යටතේ සම්ප්‍රදායික වෙස්ට්මින්ස්ටර් ශෛලියේ කාරක සභා ක්‍රමය සහ 1978 සිට මේ දක්වා දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ කාරක සභා ක්‍රමය යි.

*ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ විධායක කාරක සභා ක්‍රමය*

ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව රාජ්‍ය සභාව හඳුන්වා දුන් විට ශ්‍රී ලංකාවේ 1931 සිටම සර්වජන ඡන්දයෙන් තේරී පත් වූ නියෝජිත ව්‍යවස්ථාදායකයක් තිබිණ. රාජ්‍ය සභාව විධායක කාරක සභාවලට බෙදන ලද අතර එක් එක් කාරක සභාවක් ඇමති වශයෙන් සාමූහික ඇමති මණ්ඩලයේ අසුන් ගන්නා සභාපති කෙනෙකු තෝරා පත් කර ගනී. ඇමතිවරයාට විධායක තීරණ ගැනීමට අවසරයක් නොතිබුණ අතර විධායක කාරක සභාවේ සාමූහික තීරණ අනුව ක්‍රියා කළ යුතුය.<sup>2</sup> මෙම වැඩ පිළිවෙළේ පදනම වූයේ සෑම ව්‍යවස්ථාදායකයෙකුටම ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීමේ දී සහභාගිවීමට අවස්ථාවක් ලබා දීමය.<sup>3</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යටතේ පළමු වරට කරන ලද මෙම අත්හදා බැලීම විශේෂයෙන්ම දේශපාලන පක්ෂ නොමැති තත්වයක් තුළ යටත්විජිත ජනතාව ස්වයං පාලනයකට යොමු කිරීමට අවශ්‍ය වූ මූ්‍යාන්‍යයන්ට විශේෂයෙන්ම ආශ්වාදයක් විය. (ඇත්තෙන්ම ආණ්ඩුකාරයා කාරක සභාව සහ ඇමති මණ්ඩලය පිළිබඳව නිෂේධ බලය පවත්වා ගත්තේය.)<sup>4</sup>

විධායක කාරක සභාවලට නීති සම්පාදනයට මූල පිරීමේදී සහ ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාවලිය අධීක්ෂණය කිරීමේ දී සාපේක්ෂ වශයෙන් විශාල බලතල තිබිණ. පනත් ඇමති මණ්ඩලයට

---

<sup>2</sup> Tiabur Rahaman, Parliamentary Control and Government Accountability in South Asia: A comparative Analysis of Bangladesh, India and Sri Lanka (ROUTledge 2008) 176  
<sup>3</sup> Asanga Welikala Parliamentary Committee Systems (CPA 2002) 2  
<sup>4</sup> Rahman (2008)177

යොමු කිරීමට පෙර කාරක සභාවට ඉදිරිපත් කෙරේ.<sup>5</sup> ඉන් පසුව අවසාන වශයෙන් රාජ්‍ය සභාවට ඉදිරිපත් කරයි. කාරක සභාවලට වෙන් කරන ලද විෂයන් අනුව ඒවාට දෙපාර්තමේන්තු පැවරෙන අතර කාරක සභාවලට නොයෙකුත් දෙපාර්තමේන්තුවල විධායක කාර්යන් සිලිබඳව සාකච්ඡා කිරීමට රැස්විය හැකිය.<sup>6</sup>

විධායක කාරක සභා ක්‍රමය යටතේ රාජ්‍ය සභාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයන් සහ රටේ විධායකයා අතර වඩාත් සමීප සම්බන්ධතාවයක් ඇති විය. එහි ප්‍රතිඵල රාශියක් ඇති විය. පාලනය බලයේ සිටින අයගේ පමණක් නොව සියලුම ව්‍යවස්ථාදායකයන්ගේ සාමූහික, අන්තර් සම්බන්ධිත ප්‍රයත්නයක් විය. විධායක බලතල පාවිච්චි කිරීමේ දී ඇමතිවරුන්ට විධායක කාරක සභා කෙරේ විශ්වාසය තැබීමට සිදු වූ නිසා ඔවුන්ගේ ස්වාධීනතා ප්‍රවණතා සීමා විය. වඩාත් විශාල ප්‍රමාණයක ව්‍යවස්ථා සම්පාදන මූලපිරීමේ ධාරිතාවය වැඩි විය. ඡන්දදායකයන් සහ තේරීපත් වූ අය අතර සමීප සම්බන්ධතාවයක් නිර්මාණය විය.<sup>7</sup>

විධායක කාරක සභා ක්‍රමය ව්‍යවස්ථා සම්පාදකයින් සුළුතර ප්‍රජාවන්ගේ ප්‍රශ්නවලට වඩාත් සංවේදී කළ අතර කේන්ද්‍රයේ බලය පාවිච්චි කිරීමේ දී ඔවුන්ගේ සහභාගිත්වය වඩාත් ඉහළ මට්ටමකට පත් කිරීමට හැකි වූ බව විශේෂයෙන්ම සටහන් කළ

---

<sup>5</sup> Colvin R de Silva, The effectiveness of Parliament as an instrument of pluralist democracy in Chanaka Amaratunga (ed.) Ideas for Constitutional reform ( Council for Liberal democracy 1989) 45-48

<sup>6</sup> Ibid

<sup>7</sup> Fr.Oswald B Firth and Richard A Dias, The Donoughmore –type Executive Committee System. The case for Its Re-adoption by the APRC" The Island (Colombo,29 March 2009)

<<http://www.island.lk/2009/03/29/features13.html>>accessed 19 October 2019. See also De Silva (1989) 45-48

යුතුය.<sup>8</sup> ඒ සමානවම සර්වජන ඡන්ද බලය හඳුන්වාදීමත් සමග සිංහල දේශපාලන නියෝජනය වැඩි වූ අතර ව්‍යවස්ථාදායකයේ සුළුතර නියෝජනය අඩුවීමෙන් සුළුතරයේ වුවමනාවන් හෙට්ටු කිරීමේ ක්‍රියාවලිය විධිමත් කෙරිණ.<sup>9</sup>කාරක සභා ක්‍රමයේ සතුවදායක නොවන විස්තරයක් වන්නේ ඇමතිවරුන් සමාන පාලන සම්බන්ධතාවයක සහභාගිවීමට වෙනුවට ද්‍රව්‍යාත්මක සහ සමාජයීය ප්‍රතිලාභ සඳහා කාරක සභා සාමාජිකයන්ට අනුග්‍රාහි වීම ය.<sup>10</sup>

*සෝල්බරි සහ පළමු ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ කාරක සභා ක්‍රමය*

1947 දී ප්‍රකාශයට පත් කළ සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ඊට වසරකට පසු නිදහස ලැබූ ශ්‍රී ලංකාවට වෙස්ට්මින්ස්ටර් ක්‍රමය ආදර්ශයට ගත් වඩාත් සාම්ප්‍රදායික පාර්ලිමේන්තු ක්‍රමයක් හඳුන්වා දුන්නේය. එම ව්‍යවස්ථාදායකයට නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයක් සහ (අඩක් නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයෙන් තේරී පත් කරන සහ අඩක් ආණ්ඩුකාරයා විසින් පත් කරන) දෙවන සභාවක් ද, ව්‍යවස්ථාදායකයට සහ විදේශ කටයුතු සහ ආරක්ෂාව පිළිබඳ පාලනය තබා ගත් ආණ්ඩුකාරවරයාට ද වගකිව යුතු අගමැති ද අයත් වේ. එය ක්‍රියාත්මක කළ කාරක සභා ක්‍රමයට ස්ථාවර කාරක සභා, තේරීම් කාරක සභා සහ පෙත්සම්, රාජ්‍ය ගිණුම්, රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් සහ උසස් තනතුරු පිළිබඳ විශේෂිත කාරක සභා අයත් විය.

සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ විධායකය ව්‍යවස්ථාදායකයෙන් මුදවා ගැනීම සිදු විය. කාරක සභාවල සභාපතින් තව දුරටත් සෘජුවම විධායකයට සහභාගි නොවන නිසා ව්‍යවස්ථාදායකය එහි ව්‍යවස්ථාවලට මුල පිරීමේ සමහර

---

<sup>8</sup> Supra Rahman (2008) 177  
<sup>9</sup> Saul Rose, Politics in Southern Asisa (Macmillan 1963) 55-57  
<sup>10</sup> Supra Rahman (2008) 177

බලතල අත් හැරීමෙන් වඩාත් ප්‍රකටව නියෝජනාත්මක කාර්යන් අත් කර ගැනීම සිදු විය. මෙය වේගයෙන් මතු වෙමින් සහ ශක්තිමත් වෙමින් පැවති පක්ෂ දේශපාලන ක්‍රමය හා ගැලපුන අතර පාලනය හරහා දේශපාලන බලය යොදා ගැනීම වඩාත් දේශපාලනීය වූ ක්‍රියාවක් බවට පත් විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකයේ කාරක සභාවලට කලින් තිබූ සමහර බලතල අහිමි වූ අතර ප්‍රමුඛත්වයද නැති විය.

ඩොනොමෝර් සම්ප්‍රදායේ බලපෑමට ලක් වූ මන්ත්‍රීන් තොරා පත් කර ගැනීමෙන් කලින් පැවති විධායක කාරක සභාවේ අත්දැකීම් නව ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකයේ ද විරස්ථායී වූයේ යැයි වර්ණපාල තර්ක කරයි.<sup>11</sup> මෙය පාර්ලිමේන්තුව එහි උත්තරීතරභාවය පවත්වා ගැනීමත් සමග කාරක සභා ක්‍රමය වැඩි වශයෙන් ඵලදායීව ක්‍රියාත්මක වීමටත් ඉන් අදහස් කළ කාර්යන් ඉටු කිරීමටත් හේතු වූයේ යැයි ඔහු තර්ක කරයි<sup>12</sup>.

අවාසනාවකට මෙන් මෙය සිදු වූයේ බහුතරවාදය කිදාබැසගත් විධායක බලයෙන් වැඩියෙන්ම මෙහෙයවන දේශපාලන වැඩ පිළිවෙළක පුළුල් සන්දර්භයක් තුළය.<sup>13</sup> 1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් ජනරජයක් බවට පත්ව අග්‍රාණ්ඩුකාරවරයා වෙනුවට ජනාධිපති කෙනෙකු පත්වීමත් සමග මෙම ක්‍රියාවලිය වඩාත් තීව්‍ර කෙරිණ. ඒ අනුව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය පවත්වා ගෙන ආ අතර එය ශක්තිමත් සහ බලවත් විධායකයේ සේවය සඳහා විය.

---

<sup>11</sup> Wiswa Warnapala, Parliamentary Oversight Committees, The Island (Colombo), 15 October 2003  
<<http://www.island.lk/2003/10/15/midweek01.html>>accessed 19 October 2019.

<sup>12</sup> Ibid

<sup>13</sup> Harahan Kumarasigham Political Legacy of the British Empire: Power and the Parliamentary Systems in Post-Colonial India and Sri Lanka (I B Tauris 2013) 23-4

දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ කාරක සභා ක්‍රමය

1978 දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව හඳුන්වා දීමත් සමග ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ක්‍රමයේ මහා පරිමාණයේ වෙනස්කම් ඇති කරවීය. විධායක බලය ව්‍යවස්ථාදායකයේ කොටසක් වන කැබිනට් මණ්ඩලයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකයට සෘජුව වගකීමට බැඳී නැති සෘජුවම වෙනම තේරී පත් වූ ජනාධිපතිට මාරු විය. කාරක සභා ක්‍රමයේ වූ විශාලම වෙනස වන්නේ එක් එක් කැබිනට් අමාත්‍යාංශයක් හා සම්බන්ධිත උපදේශක කාරක සභා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමයි. එම උපදේශක කාරක සභාවේ මූලසූත්‍ර අදාල කැබිනට් ඇමති හෝ නියෝජ්‍ය ඇමති විසින් දරනු ඇත.

කාරක සභා ක්‍රමය සමස්තයක් වශයෙන් සමන්විත වූයේ පහත සඳහන් ආකාරයටය:

අ) උපදේශක කාරක සභා

ආ) ස්ථාවර කාරක සභා

ඇ) විශේෂ කාර්යන් සඳහා වූ කාරක සභා (සමන්විත වූයේ තේරීම් කාරක සභාව, රාජ්‍ය ගිණුම්, රාජ්‍ය ව්‍යවසාය, වරප්‍රසාද පිළිබඳව සහ මහජන පෙත්සම් පිළිබඳ කාරක සභාව, පාර්ලිමේන්තු සභා කාරක සභාව, ස්ථාවර කාරක සභාව, පාර්ලිමේන්තු කටයුතු කාරක සභාව, උසස් තනතුරු කාරක සභාව සහ විනය කාරක සභාව)

ඈ) තේරීම් කාරක සභාව (පාර්ලිමේන්තුව විසින් කථානායකට යොමු කරන ලද කරුණු පිළිබඳව පරීක්ෂා කිරීමට ඔහු විසින් පත් කරන තත් කාරක සභා)

වෙස්ට්මිනිස්ටර් පදනම් කලින් පැවති පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා බොහොමයක් දිගටම පවත්වා ගත් නිසා උපදේශක කාරක සභා ක්‍රමය හඳුන්වා දීමෙන් සමස්තයක් වශයෙන් කාරක සභා ක්‍රමයේ ඇති වූයේ සුළු වෙනසකි. 1978 සිට 2015 දක්වා වසර 37ක් කාරක සභා ක්‍රමය ක්‍රියාත්මකවීමේ අත්දැකීමෙන් එම ක්‍රමය කෙතරම් දුර්වල ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක වූයේ ද යන්න පැහැදිලි වේ. පළමුවෙන්ම කාරක සභා ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියෙන් බෙහෙවින් දුරස්ථ විය. කාරක සභා ක්‍රියාත්මකවීම ඒවාට සභාවෙන් යොමු කළ කරුණුවලට සීමා විය. විශේෂයෙන්ම උපදේශක කාරක සභා ස්ථාවර නියෝගවලින් නියම කළ කරුණු ගණනාවකට සීමා විය.<sup>14</sup> එමනිසා කාරක සභාවන්ට ඉදිරිපත් වූයේ පනත් කීපයක් පමණි.<sup>15</sup> ඒ වෙනුවට කාරක සභා රාජ්‍ය සේවයේ ක්‍රියා පටිපාටි කරුණු සඳහා වේදිකාවක් විය. වර්ණපාල මෙසේ සඳහන් කරයි: කාරක සභා කටයුතු ‘‘පත්වීම්, උසස්වීම්, ඇඹැරුතු සහ මාරුවීම් වැනි ඡන්දදායකයන්ට යොමු වූ කරුණු සහ මූලික වශයෙන් ඡන්දදායකයන්ගේ අවශ්‍යතා .... ප්‍රමුඛවීමට පටන් ගත්තේය.’’<sup>16</sup> අවාසනාවන්ත ලෙස ජාතික දැක්මකින් යෝජිත ව්‍යවස්ථා හෝ ප්‍රතිපත්තිමය කරුණු සැලකිල්ලට ගැනීම වෙනුවට මෙම ක්‍රමය පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් නොයෙකුත් ගැටලු පිළිබඳව පක්ෂයේ දේශපාලන උපාය මාර්ග වෙනුවෙන් පෙනී සිටින හෝ තම ඡන්දදායකයන්ගේ ප්‍රාදේශීය ගැටලු ගැන කතා කරන තවත් වේදිකාවක් සේ ක්‍රියාත්මක විය.<sup>17</sup>

---

<sup>14</sup> Rahman (2008)202

<sup>15</sup> Ibid

<sup>16</sup> Wiswa Warnapala, Parliament and Public Accountability in Sri Lanka ( Godage International Publishers 2004) 223

<sup>17</sup> Rohan Edirisinha, Constitutionalism Pluralism and Ethnic Conflict: The Need for a New Initiative in Robert Rotberg (ed.) Creating Peace in Sri Lanka ( The World Peace Foundation and The Belfer Centre for Science and International Affairs 1999) 172



දෙවැනිව අදාළ ඇමතීන්ට සහ නියෝජ්‍ය ඇමතීන්ට කාරක සභාවල මූලසුන දැරීමට හැකිවීම<sup>18</sup>, කාරක සභාවල සාකච්ඡා මහජනයාට හෝ මාධ්‍යයට විවෘත නොවීම සහ රැස්වීම් වාර්තා ප්‍රකාශ නොකිරීම සහ කැබිනට් නොවන ඇමතීන් පාර්ලිමේන්තු පරීක්ෂාවෙන් සම්පූර්ණයෙන් බැහැරකිරීමෙන් ස්ථාවර නියෝගවල හිඬැස් පැවතීම ඇතුළත් කරුණුවලින් ක්‍රියා පටිපාටි ලක්ෂණ ගණනාවකින් කාරක සභාවල කාර්යක්ෂමතාවය දුර්වල කෙරිණ.<sup>19</sup>

තුන්වැනිව රැස්වීම් විධිමත්ව නොපැවැත්වීම, මන්ත්‍රීන්ගේ පැමිණීමේ දුර්වලතාවය, භාවිතයේ දී ප්‍රමාණවත් සම්පත් නොමැතිවීම සහ කාරක සභා කලාතුරකින් පමණක් වාර්තා නිකුත් කිරීමෙන් කාරක සභා ක්‍රමයේ අකාර්යක්ෂමතාවය වඩාත් නරක අතට පත් විය.<sup>20</sup> ඊට අමතරව පාර්ලිමේන්තුවේ හිටපු මහ ලේකම් ප්‍රියානි විජේසේකර නිරීක්ෂණය කළ ආකාරයට පාර්ලිමේන්තුව සමහර විට කාරක සභාවල සංඛ්‍යාවේ සංයුති අවශ්‍යතාවය අනුගමනය නොකිරීම වැනි ස්ථාවර නියෝගවලට සෘජුවම පටහැනි ආකාරයෙන් නොයෙකුත් කාරක සභාවලට පත් කිරීම්වලදී අවිධිමත් ක්‍රියා පටිපාටි යොදා ගෙන ඇත.<sup>21</sup> එවැනි කාරක සභා ක්‍රමයක් ආණ්ඩුවේ අධීක්ෂණ සහ වගවීම අර්ථනාමික ආකාරයෙන් තහවුරු කරන බවක් දැකිය නොහැකිය. ඒ වෙනුවට මෙම ක්‍රමය යාන්තමින් ක්‍රියාත්මක වන සහ අධිබල විධායකයක් තුළ අදාළ උපාංගයක් පමණි.

---

<sup>18</sup> මුදල් පිළිබඳ නිශ්චිත කාරක සභා දෙකක් වන රාජ්‍ය ශිඤ්ඡම් සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභා හැර

<sup>19</sup> Welikala (2002) 25

<sup>20</sup> Rahman (2008) 198-205

<sup>21</sup> Priyani Wijesekara, Parliamentary Practice in Sri Lanka (Parliament Secretariat 2002) 76

අවසාන වශයෙන් නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් හඳුන්වා දුන් වෙනස්කම් රාශියකින් පාර්ලිමේන්තුවේ වැදගත්කම හීනවීමෙන් සමස්ත කාරක සභා ක්‍රමය ද දුර්වල විය. මූලික වශයෙන් එසේ වූයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විධායක ජනාධිපති ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමෙන් විධායකය සහ ව්‍යවස්ථාදායකය අතර බල තුලනය වෙනස් කිරීම නිසාය. විධායකයේ බලතල පාර්ලිමේන්තුවෙන් බැහැර පාර්ලිමේන්තුවට වැඩි පාලනයක් නැති තනි පුද්ගලයෙකු අත ඒකරාශී විය.

**නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය හඳුන්වා දීම**

පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමයේ මූලික වෙනස් කිරීමක් පිළිබඳව 2015 ආණ්ඩු වෙනසටත් පෙර සිටම සංඥා කෙරිණ. ජනාධිපති අපේක්ෂක මෛත්‍රීපාල සිරිසේනගේ දින 100 වැඩ සටහනෙන් “කැබිනට් මණ්ඩලයේ නොවන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගෙන් යුත් අධීක්ෂණ කමිටු පිහිටුවනු ඇත. එහි සභාපති තනතුරු පාර්ලිමේන්තුව නියෝජනය කරන සියලු දේශපාලන පක්ෂවල නායකයන් සමග සාකච්ඡා කිරීමෙන් පසුව සියලු ඇමතිවරුන්ගේ නියෝජිතයන්ට ලබා දෙනු ඇත.”<sup>22</sup> ඒ ආකාරයටම අගමැති රනිල් වික්‍රමසිංහ 2015 අගෝස්තු පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයෙන් පසුව ‘පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය නැවත හඳුන්වා දීමට අදහස් කරන බව සඳහන් කෙළේය.<sup>23</sup>

---

<sup>22</sup> Yohan Perera, '20 Parliament committees after polls' Daily Mirror (March 25, 2015) <<http://www.dailymirror.lk/67299/nt-committees-after-polls> accessed 19 October 2019

<sup>23</sup> Frontpage, '20 Parliament committees after polls' Frontpage (March 20, 2015) <http://www.frontpage.lk/page/20-parliament-committees-after-polls/2685> accessed 19 October 2019

අවසානයේ දී මෙම වෙනස්කම් 2015 දෙසැම්බර් මස පාර්ලිමේන්තුවේ යෝජනාවකින් ක්‍රියාත්මක විය. <sup>24</sup> එම යෝජනාවෙන් ආංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා (SOC) යනුවෙන් කාරක සභා 16ක් ද රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳ (COPF) අතිරේක කාරක සභාවක් ද හඳුන්වා දෙන ලදී. ආංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා නිශ්චිත අමාත්‍යාංශවලින් (අමාත්‍යාංශ යටතේ තිබූ උපදේශක කාරක සභා වැනි) පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ඉවත් කර විෂය අනුව විවිධ අමාත්‍යාංශ යටතේ සංවිධානය කරයි. (සම්පූර්ණ කාරක සභා ක්‍රමය ගැන සමස්ත දැක්මක් සඳහා 1 චිත්‍රය බලන්න.)

නව ආංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාවලට සියලු පනත්, යෝජනා, ගිවිසුම්, වාර්තා සහ ඔවුන්ගේ බල පරාසය යටතට ගැනෙන වෙනත් කරුණු පාර්ලිමේන්තුවේ සැලකීමට ඉදිරිපත් කිරීමට පෙර වාර්තා කිරීම සඳහා පරීක්ෂා කිරීමට බලය පැවරේ. ඒවාට තම බල පරාසය යටතට ගැනෙන විෂයන් හා සම්බන්ධ නීති, ව්‍යාපෘති සහ වැඩ සටහන් පාර්ලිමේන්තුවේ අදහසට අනුකූලව ක්‍රියාත්මක කරන්නේ ද සහ සිදු කෙළේද යන්න තීරණය කිරීමට සහ ඔවුන්ට අවශ්‍ය යැයි සහ සුදුසුයැයි සිතන අධ්‍යයන කිරීමටත් බලය ඇත්තේය. තේරීමේ කාරක සභාව ඉදිරිපත් කර ඇති ව්‍යවස්ථා පරීක්ෂා කළ යුතු වන්නේ කවර කාරක සභාවද යන්න තීරණය කරයි.

රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ නව කාරක සභාව (COPF) පවතින රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව (COPA) සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාවට (COPE) උග්‍රානුප්‍රාප්තය වන අතර ආදායම් රැස් කිරීම, නොයෙකුත් රාජ්‍ය අරමුදල් යොදා ගැනීම සහ රාජ්‍ය ණය සහ

---

<sup>24</sup> Parliament of Sri Lanka, Sectoral Oversight Committees & Committee on Public Finance (December 19, 2015) <http://www.parliament.lk/files/committees.docs/soc-pfc-resolution.pdf>>accessed 19 October 2019

ණය ආපසු ගෙවීම් පරික්ෂා කළ යුතුය.<sup>25</sup> අධීක්ෂණ කාර්යන් ඉටු කරන රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාව මෙන් නොව රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාවට වාර්ෂික විසර්ජන පනත ඇතුළත් මුදල්වලට අදාළ ව්‍යවස්ථා පරික්ෂා කිරීමට බලය පැවරේ.<sup>26</sup>

නව කාරක සභා ක්‍රමයක් පිහිටුවීම සඳහා වූ යෝජනාව කලින් ක්‍රමයේ පැවති සමහර අඩුපාඩු සෘජුවම ආමන්ත්‍රණය කරයි. එය ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභාවලට සාමාජිකයන් පත් කිරීමේ දී ඇමති සහ නියෝජ්‍ය ඇමති ඔවුන්ගේ විෂය ඇතුළත් බල පරාසය සහ අදාළ කාර්යයන් අයත් වුවද විධායකයේ සාමාජිකයන් පිළිබඳ සීමා කිරීම් ඇතුළුව විශේෂිත, නිශ්චිත නිර්ණායක ඇති කරයි.<sup>27</sup> මෙය කාරක සභා ක්‍රමය තුළ විධායකය සහ ව්‍යවස්ථාදායකය අතර පැහැදිලි වෙන් කිරීමක් බලාත්මක කරයි. මෙම යෝජනාවෙන් තවදුරටත් රැස්වීම් සම්බන්ධයෙන් වඩාත් දැඩි කාල සටහනක් පනවයි. (අවම වශයෙන් මාසයකට රැස්වීම් දින දෙකක්) වඩාත් වැදගත්ව සියලුම අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා වසර සඳහා තම රැස්වීම් කාල සටහන ප්‍රකාශ කළ යුතුය.<sup>28</sup> යෝජනාවෙන් ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභාවලට පරික්ෂා කිරීමට බලය පවරා ඇති කරුණු පැහැදිලිවම නිර්වචනය කර ඇති අතර ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභා තම කටයුතු විශේෂයෙන්ම වාර්තා කිරීමේ දී වඩාත් පාරදායී විය යුතු බව නියම කරයි.<sup>29</sup>

---

<sup>25</sup> Ibid

<sup>26</sup> COPE, COPA සහ COPE පිළිබඳව වඩාත් විස්තරාත්මක සාකච්ඡාවක් සඳහා විධායකය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය සහ විශේෂයෙන්ම රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවේ පරික්ෂාව පිළිබඳ 6 පරිච්ඡේදය බලන්න.

<sup>27</sup> Suora note 24, clause 8(b)

<sup>28</sup> Ibid clause 6

<sup>29</sup> Ibid clause 5 and 10

විශේෂ කාර්යන් සඳහා වූ කාරක සභා [x12]	අමාත්‍යාංශයීය උපදේශක කාරක සභා [x37]
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. උසස් තනතුරු කාරක සභාව</li> <li>2. සම්බන්ධතා කාරක සභාව</li> <li>3. තේරීමේ කාරක සභාව</li> <li>4. පාර්ලිමේන්තු කටයුතු කාරක සභාව</li> <li>5. ආචාර ධර්ම සහ වරප්‍රසාද කාරක සභාව</li> <li>6. සභාවේ කාරක සභාව</li> <li>7. ස්ථාවර නියෝග කාරක සභාව</li> <li>8. පසු පෙළ කාරක සභාව</li> <li>9. මහජන පෙත්සම් කාරක සභාව</li> <li>10. රාජ්‍ය මුදල් කාරක සභාව</li> <li>11. රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව</li> <li>12. රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාව</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. කෘෂිකර්ම, සත්ව සම්පත් සංවර්ධනය, වාරිමාර්සන ධීවර සහ ජලජ සම්පත් සංවර්ධනය</li> <li>2. බුද්ධ ශාසන, සහ වයඹ සංවර්ධන නගර සැලසුම්, ජල සම්පාදන, සහ උසස් අධ්‍යාපනය</li> <li>3. ආරක්ෂාව</li> <li>4. සංවර්ධන ක්‍රමෝපාය සහ ජාත්‍යන්තර වෙළඳාම</li> <li>5. සංඛ්‍යාංක යටිතල පහසුකම් සහ තොරතුරු තාක්ෂණය</li> <li>6. ආර්ථික සංරෝධන සහ මහජන බෙදා හැරීම</li> <li>7. අධ්‍යාපනය</li> <li>8. මුදල්</li> <li>9. ආර්ථික කටයුතු</li> <li>10. සෞඛ්‍ය පෝෂණය සහ දේශීය වෛද්‍ය</li> <li>11. මහා මාර්ග, මාර්ග, සංවර්ධන සහ පෙට්‍රෝලියම් සම්පත් සංවර්ධනය</li> <li>12. උඩරට නව ගම්මාන යටිතල පහසුකම් සහ ප්‍රජා සංවර්ධනය</li> <li>13. නිවාස ඉදි කිරීම් සහ සංස්කෘතික කටයුතු</li> <li>14. කර්මාන්ත, වානිජ, දීර්ඝ කාලීනව අවතැන් වූ පුද්ගලයන් නැවත පදිංචි කිරීම සහ සමුපකාර සංවර්ධනය සහ වෘත්තීය පුහුණුව සහ කුසලතා සංවර්ධනය</li> <li>15. අභ්‍යන්තර සහ ස්වදේශ කටයුතු/ පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන</li> <li>16. අධිකරණ සහ බන්ධනාගාර සංරෝධන</li> <li>17. කම්කරු සහ වෘත්තීය සමිති සම්බන්ධතා</li> <li>18. ඉඩම් සහ පාර්ලිමේන්තු සංරෝධන</li> <li>19. මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර</li> <li>20. ජනමාධ්‍ය</li> <li>21. මහ නගර සහ බස්නාහිර සංවර්ධන</li> <li>22. ජාතික ඒකාබද්ධතා, රාජ්‍ය භාෂා, සමාජ ප්‍රගතිය සහ ගිනිදු ආගමික කටයුතු</li> <li>23. ජාතික ප්‍රතිපත්ති, ආර්ථික කටයුතු, නැවත පදිංචි කිරීම සහ පුනරුත්ථාපනය, උතුරු පළාත සංවර්ධනය තරුණ කටයුතු</li> <li>24. වැවිලි කර්මාන්ත</li> </ol>
<b>ව්‍යවස්ථාදායක ස්ථාවර කාරක සභාව</b>	
<b>අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා [x16 + අනු කාරක සභා x11]</b>	
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. කෘෂිකර්ම සහ ඉඩම් <ul style="list-style-type: none"> <li>• කෘෂිකර්ම ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳ අනු කාරක සභාව</li> </ul> </li> <li>2. ව්‍යාපාර සහ වානිජ <ul style="list-style-type: none"> <li>• ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික බුද්ධිමය දේපොළ කාර්යාලයට අදාළ ගැටලු විසඳීමේ අනු කාරක සභාව</li> </ul> </li> <li>3. ආර්ථික සංවර්ධනය</li> <li>4. අධ්‍යාපනය සහ මානව සම්පත් සංවර්ධනය <ul style="list-style-type: none"> <li>• බදුල්ල දෙමළ බාලිකා මහා විද්‍යාලයේ විදුහල්පතිනිය සම්බන්ධ කරුණ ගැන සොයා බැලීමට පත් කළ අනුකාරක සභාව</li> <li>• බලශක්තිය <ul style="list-style-type: none"> <li>• බලය සහ පුනර්ජනන බලශක්තිය පිළිබඳ අනු කාරක සභාව</li> <li>• අධ්‍යාපනය පිළිබඳ අනු කාරක සභාව</li> </ul> </li> </ul> </li> <li>6. සෞඛ්‍ය සහ මානව සුභ සාධනය සමාජ බලගැන්වීම <ul style="list-style-type: none"> <li>• සෞඛ්‍ය, පෝෂණය සහ දේශීය වෛද්‍ය අනු කාරක සභාව</li> <li>• කඳුරට නව ගම්මාන, යටිතල පහසුකම් සහ ප්‍රජා සංවර්ධනය පිළිබඳ අනු කාරක සභාව</li> </ul> </li> <li>7. අභ්‍යන්තර පරිපාලනය සහ රාජ්‍ය කළමනාකරණය ජාත්‍යන්තර සබඳතා</li> <li>8. නෛතික කටයුතු (දූෂණ විරෝධී) සහ මාධ්‍ය</li> <li>9. නිෂ්පාදනය සහ සේවා</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>12. මහා මාර්ග, මාර්ග, සංවර්ධන සහ පෙට්‍රෝලියම් සම්පත් සංවර්ධනය</li> <li>13. උඩරට නව ගම්මාන යටිතල පහසුකම් සහ ප්‍රජා සංවර්ධනය</li> <li>14. නිවාස ඉදි කිරීම් සහ සංස්කෘතික කටයුතු</li> <li>15. කර්මාන්ත, වානිජ, දීර්ඝ කාලීනව අවතැන් වූ පුද්ගලයන් නැවත පදිංචි කිරීම සහ සමුපකාර සංවර්ධනය සහ වෘත්තීය පුහුණුව සහ කුසලතා සංවර්ධනය</li> <li>16. අභ්‍යන්තර සහ ස්වදේශ කටයුතු/ පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන</li> <li>17. අධිකරණ සහ බන්ධනාගාර සංරෝධන</li> <li>18. කම්කරු සහ වෘත්තීය සමිති සම්බන්ධතා</li> <li>19. ඉඩම් සහ පාර්ලිමේන්තු සංරෝධන</li> <li>20. මහවැලි සංවර්ධන සහ පරිසර</li> <li>21. ජනමාධ්‍ය</li> <li>22. මහ නගර සහ බස්නාහිර සංවර්ධන</li> <li>23. ජාතික ඒකාබද්ධතා, රාජ්‍ය භාෂා, සමාජ ප්‍රගතිය සහ ගිනිදු ආගමික කටයුතු</li> <li>24. ජාතික ප්‍රතිපත්ති, ආර්ථික කටයුතු, නැවත පදිංචි කිරීම සහ පුනරුත්ථාපනය, උතුරු පළාත සංවර්ධනය තරුණ කටයුතු</li> <li>25. වැවිලි කර්මාන්ත</li> </ol>

<ul style="list-style-type: none"> <li>• සිමෙන්ති නිෂ්පාදනයට සම්බන්ධ ආණ්ඩුවේ ආයතන වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා වූ අනු කාරක සභාව</li> </ul> <p>10. ජාතික ආරක්ෂාව</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• බන්ධනාගාර සංශෝධන අනුකාරක සභාව</li> <li>• රථ වාහන කළමනාකරණ අනු කාරක සභාව</li> </ul> <p>11. ප්‍රතිසන්ධාන හා උතුර හා නැගෙනහිර නැවත ගොඩනැගීම</p> <p>12. සිමෙන්ති නිෂ්පාදනය සම්බන්ධ රාජ්‍ය ආයතන වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා අනු කාරක සභාව</p> <p>13. ජාතික ආරක්ෂාව</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• බන්ධනාගාර ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ අනු කාරක සභාව</li> <li>• රථවාහන කළමනාකරණය පිළිබඳ අනු කාරක සභාව</li> </ul> <p>14. තිරසර සංවර්ධනය හා පරිසර සහ ස්වභාවික සම්පත්</p> <p>15. ප්‍රවාහනය සහ සන්නිවේදනය</p> <p>16. කාර්තා සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ භාවය</p> <p>17. තරුණ, ක්‍රීඩා, කලාව සහ ජාතික උරුමය</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ පාරිසරික සහ සමාජ බලපෑම සලකා බැලීමේ ඒකාබද්ධ අනු කාරක සභාව</li> </ul>	<p>26. වරාය සහ නාවික, සහ දකුණු සංවර්ධනය</p> <p>27. තැපැල් සේවා, මුස්ලිම් ආගමික කටයුතු</p> <p>28. විදුලි බලය, බලශක්ති සහ ව්‍යාපාර සංවර්ධනය</p> <p>29. ප්‍රාථමික කර්මාන්ත සහ සමාජ සංවර්ධනය</p> <p>30. රාජ්‍ය පරිපාලනය, ආපදා කළමනාකරණය, සහ ග්‍රාමීය ආර්ථික කටයුතු</p> <p>31. රාජ්‍ය ව්‍යවසාය, උඩරට උරුමය සහ මහනුවර සංවර්ධනය</p> <p>32. විද්‍යාව තාක්ෂණය සහ පර්යේෂණ</p> <p>33. විශේෂ ප්‍රදේශ සංවර්ධනය</p> <p>34. විදුලි සංදේශන, විදේශ රැකියා සහ ක්‍රීඩා</p> <p>35. සංචාරක කර්මාන්ත සංවර්ධනය, වනජීවී සහ ක්‍රිස්තියානි ආගමික කටයුතු</p> <p>36. ප්‍රවාහන සහ සිවිල් ගුවන් ගමන්</p> <p>37. කාර්තා, ළමා කටයුතු සහ වියලි කලාප සංවර්ධනය</p>
<b>විශේෂ කාරක සභා [x5]</b>	
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මණ්ඩලයේ මෙහෙයුම් කමිටුව</li> <li>2. 2019 අප්‍රේල් 21 වැනි දින ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ ස්ථානවල සිදු වූ ත්‍රස්තවාදී ප්‍රහාර පිළිබඳ සොයා බලා පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීම සඳහා වන විශේෂ කාරක සභාව</li> <li>3. ජාතික ඇගයීම් ධාරිතාව සහතික කිරීම පිණිස නෛතික හා ව්‍යවස්ථාදායක රාමුවක් සහ රජයේ ආයතනවල වාර්ෂික වාර්තා සඳහා පොදු ආකෘතියක් සකස් කිරීම සඳහා වන අනු කාරක සභාව</li> <li>4. ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික ඇගයීම් ධාරිතාව සහතික කිරීම පිණිස අධ්‍යයනය කර සිය නිර්දේශ පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීම සඳහා වන විශේෂ කාරක සභාව</li> <li>5. ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික හා ආගමික සහජීවනය සහතික කිරීම පිණිස ඒ පිළිබඳව අධ්‍යයනය කර සිය නිර්දේශ පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීම සඳහා වන විශේෂ කාරක සභාව</li> </ol>	

විච්ඡාය 1- බැලූ බැල්මට පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය

පුළුල්ව ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභා ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියට සම්පූර්ණයෙන්ම සම්බන්ධ වේ. යෝජනාවෙන් ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභා සඳහා වූ කාර්ය අනුව එහි බල පරාසය යටතට ගැනෙන සියලු නීති සම්පාදනයට සම්බන්ධ වේ. එහි බල පරාසය ලැබෙන්නේ ව්‍යවස්ථා ක්‍රියාවලියේ නොයෙකුත් අවස්ථාවල ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභාවේ භූමිකාව පැහැදිලිවම දැක්වෙන ස්ථාවර නියෝගවලිනි.<sup>1</sup> පාර්ලිමේන්තු පනත් දැන් කාරක සභා හරහා යා යුතුය. එමෙන්ම ඒවා සම්මත වීමට පෙර සමස්ත සභාවේ කාරක සභාවෙන් ඔබ්බට යන තවත් සියුම් පාර්ලිමේන්තු පරීක්ෂණයකට විෂය වේ. වඩාත් වැදගත්ව ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභාවේ යෝජනාවක් හෝ වාර්තාවක් හරහා ස්ථාවර අධීක්ෂණ සභාවේ අනුමැතියකින් තොරව පනතකට පළමු, දෙවන සහ සමස්ත පාර්ලිමේන්තුවේ කාරක සභා අවස්ථාවකින් ඉදිරියට යා නොහැකිය.<sup>2</sup> අතිරේකව අවම කාල සීමාවක් ක්‍රමයට ඇතුලත් කර තිබීමත්, කැබිනට් මණ්ඩලය පනත පාර්ලිමේන්තුවේ රැස්වීමට ඉදිරිපත් කිරීමට පෙර යෝජිත ව්‍යවස්ථාව පිලිබඳ ආංශික ස්ථාවර අධීක්ෂණ කාරක සභාවේ නිර්දේශ සලකා බැලීමට බැඳී සිටීමත් පෙරට වඩා විධායකය සමග වඩාත් ප්‍රබල ප්‍රතිපෝෂණයක් නිර්මාණය කරයි.<sup>3</sup> අවසාන වශයෙන් පෙරට වඩා විවිධ වූ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් ප්‍රමාණයක් විශේෂයෙන්ම කුඩා පක්ෂවල සහ ප්‍රධාන පක්ෂවල පසුපෙළ අසුන්වල සිටින අය උනන්දුවෙන් සම්බන්ධ

<sup>1</sup>බලන්න. විශේෂයෙන්ම ස්ථාවර නියෝග 50, 54,57

<sup>2</sup>ස්ථාවර නියෝග 50, 54, 58, 68, සහ 70

<sup>3</sup>නිදසුනක් වශයෙන් ආංශික අධීක්ෂණ කාරක සභා වාර්තාවක් පිළිබඳව කැබිනට් මණ්ඩලය ගත යුතු පියවර දක්වන 13 වගන්තිය බලන්න.

Parliament of Sri Lanka, Sectoral Oversight Committees & Committees on Public Finance ( 19 december 2015)  
<https://www.parliament.lk/files/committees/docs/soc-pfc-resolution.pdf> accessed 19 October 2019

කර ගනී.<sup>4</sup> මේ ආකාරයට මෙම ක්‍රමයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකය විධායකයට කලින් පැවති කාරක සභා ක්‍රමය යටතේ ලබා දුන් සමහර බලතල ආපසු ලබා ගනී.

මෙම ගතිකත්වය දැකිය යුතු වන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ගෙන එන ලද දහනමවැනි සංශෝධනය (නව කාරක සභා ක්‍රමය ආරම්භ කිරීමට මාස කීපයකට පෙර සම්මත කළ) සම්මත වූ සන්දර්භයක් තුළය. එම සංශෝධනයෙන් විධායක ජනාධිපතිගේ බලතල සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකින් අඩු විය. කාරක සභා ක්‍රමය ජනාධිපතිට සාපේක්ෂව ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලතල පුළුල්ව ශක්තිමත් කිරීමේ පසුබිමක් තුළ දැකිය යුතුය. එය සිදු වන්නේ ව්‍යවස්ථා සභාව වැනි තීරණ ගැනීමේ අනෙකුත් ආයතනවලට ජනාධිපතිගෙන් ආයතනික පත් කිරීම් බලතල විමධ්‍යගත කිරීම සහ පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරීමේ ජනාධිපතිගේ ඒක පාක්ෂික බලතල ඉවත් කිරීම වැනි පියවර සමග ය.<sup>5</sup>

*නව පාර්ලිමේන්තු ක්‍රමය භාවිතයේ දී*

භාවිතයේ දී නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය සමහර සාධනීය වර්ධන පෙන්නුම් කරයි. පළමුව, පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන සියලු පනත් දැන් කාරක සභාවකට යොමු කළ යුතුයැයි නියම කර ඇති නිසා පෙරට වඩා කාරක සභාවල දැඩි පරීක්ෂාවට ලක් වේ. ඒවා හඳුන්වාදීමේ සිට 2019 මාර්තු දක්වා එක් එක් කාරක සභාවක සැලකිල්ලට ලක් වූ පනත් සංඛ්‍යාව පහත දැක්වේ.

---

<sup>4</sup> නිදසුනක් වශයෙන් බලන්න ඉහත සඳහන් 8 වගන්තිය

<sup>5</sup> Reeza Hameed, Parliament and Government after the nineteenth Amendment in Asanga Welikala (ed) Nineteenth Amendment to the Constitution: Content and Context (CPA 2016)



කාරක සභාව	සලකා බැලූ පනත්
කෘෂිකර්ම සහ ඉඩම්	0
ව්‍යාපාර සහ වාණිජ	3
ආර්ථික සංවර්ධනය	9
අධ්‍යාපන සහ මානව සම්පත් වර්ධනය	6
බලශක්ති	3
සෞඛ්‍ය හා මානව සුභසාධනය, සමාජ බලගැන්වීම	6
අභ්‍යන්තර පරිපාලනය සහ රාජ්‍ය කළමනාකරණය	9
අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා	0
නීති කටයුතු (දූෂණ විරෝධී) සහ මාධ්‍ය	31
නිෂ්පාදන හා සේවා	0
ජාතික ආරක්ෂාව	2
සංහිදියාව සහ උතුරු සහ නැගෙනහිර යළි ඉදිකිරීම	0
තිරසාර සංවර්ධනය සහ පරිසරය සහ ස්වභාවික සම්පත්	3
ප්‍රවාහනය සහ සන්නිවේදනය	5
කාන්තාවන් සහ ස්ත්‍රීපුරුෂ සමාජ භාවය	0
තරුණ, ක්‍රීඩා, කලා සහ ජාතික උරුමය	1
රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව	19

චිත්‍රය 2- නව කාරක සභා ක්‍රමය යටතේ 2016 සිට 2019 මාර්තු දක්වා සලකා බලන ලද පනත්<sup>6</sup>

මෙම කාල සීමාව තුළ කාරක සභා සලකා බලන ලද මුළු පනත් සංඛ්‍යාව 97කි. එය එම කාල සීමාව තුළ පාර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත කළ පනත් සංඛ්‍යාව සමග ගැළපේ. ඉන් අදහස් වන්නේ නීති බවට පත් සෑම පනතක්ම කාරක සභාවකින් සලකා බලා ඇති බවය. එක් එක් කාරක සභාවක්

<sup>6</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවට තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත යටතේ විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය කළ ඉල්ලීමට ලැබුණු දත්ත අනුව සකස්කර ඇත. (request No.P/1/19 /0021) on March 5, 2018 (and received April 4, 2019) 2015 දෙසැම්බර් සිට 2019 මාර්තු දක්වා කාලය ආවරණය වේ

සලකා බලන ලද පනත් සංඛ්‍යාව අතර පැහැදිලි වෙනස්කමක් පවතී. අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා හතරක් එකදු පනතක් සලකා බලා නැති අතර නීති කටයුතු ( දූෂණ විරෝධී) සහ මාධ්‍ය අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාව සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව පනත් 10කට වඩා සලකා බලා ඇත. ව්‍යවස්ථා සලකා බැලීමේ වගකීම් කාරක සභා අතර වඩාත් සමානව බෙදා හැරීමට නම් ඒවායේ විෂයන් නැවත බෙදා වෙන් කිරීමේ අවකාශයක් පවතින බව පෙන්නුම් කරයි.

නව ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වූ කාල සීමාව අනුව සමස්තයක් වශයෙන් පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවලට ලබා දී ඇති ප්‍රමුඛත්වය පෙරට වඩා වැඩිය. ප්‍රශ්න ගත භාණ්ඩාගාර බිල් පත් සහ සහල් ආනයන වංචාව පිළිබඳව මහත් ප්‍රසිද්ධියක් ලත් විශේෂ විමර්ශන වාර්තා දෙකක් ඉදිරිපත් කළ බලවත් විශේෂ විමර්ශන පැවැත් වූ COPE සහ රාජ්‍ය ගිණුම් පිළිබඳ කාරක සභාව COPA සම්බන්ධයෙන් මෙය බෙහෙවින් ගැළපේ. භාණ්ඩාගාර බිල්පත් අක්‍රමිකතා ගැන COPE විශේෂ වාර්තාවට පසුව ජනාධිපති පරීක්ෂණ කොමිසන් සභා වාර්තාව පදනම් කර ගෙන නීති පියවර ගැනීමට හේතු විය.<sup>7</sup> එමෙන්ම නීති කටයුතු (දූෂණ විරෝධී) සහ මාධ්‍ය අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාව ජන මාධ්‍යයේ ඉහළ ප්‍රචාරයකට හේතු වූයේ එහි වැඩ කටයුතු අධිකරණ පද්ධතියේ වෙනස්කම් ඇති කිරීමට තුඩු දුන් නිසාය. වඩාත් මෑතක දී අන්තර්ජාතික කටයුතු පිළිබඳ අංශීය

---

<sup>7</sup> Disna Mudalige, 'Parliament and accountability: New lease of life for watchdog committees', The Sunday Observer (Colombo: August 9 2019) accessed 19 October 2019.

අධීක්ෂණ කාරක සභාව ප්‍රති ක්‍රස්ත පනත සලකා බැලීම නිසා අවධානයට ලක් විය.<sup>8</sup>

අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා ඉදිරිපත් කළ වාර්තා සෘජුවම විධායක පියවර ගැනීමටත් ඉන් අනතුරුව ඊට අනුකූලව ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයටත් හේතු විය. නිදසුනක් වශයෙන් පා.ම. අපේ මාන්තප්පෙරුමගේ සභාපතිත්වයෙන් යුත් නීති කටයුතු (දූෂණ විරෝධී) සහ මාධ්‍ය පිළිබඳ අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාව අපරාධ නඩු පද්ධතියේ නඩු ගොණු කිරීම පරීක්ෂා කොට 2017 සැප්තැම්බර් 'අපරාධ යුක්තිය කඩිනම් කිරීම සහ කාර්යක්ෂම පරිපාලනය' නමින් වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කෙළේය. එම කාරක සභාවට බරපතල අපරාධ නඩු පිළිබඳව කටයුතු කිරීමේ සාමාන්‍ය කාලය හඳුනා ගැනීමට හැකි විය. වාර්තාව පළ කිරීමෙන් පසුව ආණ්ඩුව එහි නිර්දේශ ක්‍රියාත්මක කිරීමට අධිකරණ විනිශ්චය පනත සංශෝධනය කෙළේය. ආණ්ඩුව දූෂණය පිළිබඳව යොමු වූ නව ස්ථිර උපරිමාධිකරණයක් පිහිටුවීමට ව්‍යවස්ථාවක් සම්පාදනය කළ අතර උපරිමාධිකරණ විනිශ්චයකරුවන්ගේ උපරිම සංඛ්‍යාවද වැඩි කෙළේය.<sup>9</sup> මෙය කලින් ක්‍රමය යටතේ නිරීක්ෂණය කළ ආකාරයට වඩා ව්‍යවස්ථාදායකය සහ විධායකය අතර අන්තර් සම්බන්ධතාවයක් පෙන්නුම් කරන අතර කිසියම් ප්‍රමාණයකට විධායකයේ වගවීම ශක්තිමත් කිරීමක් බව පෙනේ.

---

<sup>8</sup> See for example, The Sunday Observer, 'More tinkering with the proposed Counter- Terrorism Act?' The Sunday Observer (Colombo February 3 2019) [www.sundayobserver.lk/2019/02/03/news-features/more-tinkering-proposed-counter-terrorism-act](http://www.sundayobserver.lk/2019/02/03/news-features/more-tinkering-proposed-counter-terrorism-act) accessed 19 October 2019; and commentary by the SOC's Chair Mayantha Dissanayake, 'The case for the Counter Terrorism bill' The Sunday Observer (Colombo; February 24, 2019) [www.sundayobserver.lk/2019/02/24/opinion/case-counter-terrorism-bill](http://www.sundayobserver.lk/2019/02/24/opinion/case-counter-terrorism-bill) accessed 19 October 2019

<sup>9</sup> Mudalige (2019)

සමීක්ෂණයට ලක්ව ඇති කාල සීමාව තුළ කාරක සභා ක්‍රමයේ ආයතනික රාමුවේ වඩාත් වැඩි ගතිකත්වයක් දැකිය හැකිය. නව ක්‍රමවේදය ක්‍රියාත්මක වූ කාල සීමාවේ දී ස්ථාවර නියෝගවලට එකතු කළ සංශෝධන ඊට හොඳ නිදසුනකි. කථානායකගේ සභාපතිත්වයෙන් යුත් ස්ථාවර නියෝග පිළිබඳ කාරක සභාව 2017 දෙසැම්බර් මස වාර්තාව නිකුත් කිරීමට පෙර සියලුම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගේ සංශෝධන සඳහා යෝජනා ලබා ගැනීමටත් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල් ගණනාවක පාර්ලිමේන්තු මහ ලේකම් කාර්යාලවලින් අදහස් ලබා ගැනීමටත් 2015 දෙසැම්බර් සිට 2017 ඔක්තෝබර් දක්වා දොළොස් වරක් හමුව ඇත.<sup>10</sup>

මෙම වාර්තාව සභාගත කිරීමෙන් පසුව පාර්ලිමේන්තුව නව ස්ථාවර නියෝග 143 ක් සම්මත කළාය. ඉන් වෙනත් කරුණු අතර ආංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා බලගැන්වීමේ යෝජනාවෙන් ඒවා ක්‍රියාත්මක වන්නේ කෙසේද යන්න සවිස්තරාත්මකව පැහැදිලි කරයි. ස්ථාවර නියෝග පුනරීක්ෂණයෙන් COPE සහ COPA වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීමෙන් පසු මාස දෙකක් ඇතුළත කාරක සභාවේ නිර්දේශ පිළිබඳව ගත් පියවර සම්බන්ධයෙන් මුදල් අමාත්‍යාංශය සහ විෂය අමාත්‍යාංශය පාර්ලිමේන්තුවට ආපසු වාර්තා කිරීමේ අවශ්‍යතාවය ඇතුළත් වේ.<sup>11</sup> මෙම පුනරීක්ෂණයට පදනම් වූයේ තම වාර්තා පිළිබඳව අදාල අමාත්‍යාංශවලින් ප්‍රමාණවත් පියවර නොගත් බවට COPE සහ රාජ්‍ය ගිණුම් පිළිබඳ කාරක

---

<sup>10</sup> Nihal Seneviratne, 'Nesw Standing Orders for Parliament to make it more vibrant and effective', The Sunday Times (Colombo: June 10' 2018) <http://www.sundaytimes.lk/180610/sundaytimes-2/new-standing-orders-for-parliament-to-make-it-more-vibrant-and-effective-297538.html> accessed 19 October 2019

<sup>11</sup> Mudalige (2019)

සභාව (COPA) සභාපතිවරුන් දැක්වූ කණස්සල්ලයි.<sup>12</sup> මෙම ක්‍රියාවලිය කාරක සභාවල ගොඩ නැගෙමින් පවතින මෙහෙයුම් අවශ්‍යතා පිළිබිඹු වන ආකාරයට අනාගතයේ ස්ථාවර නියෝග පුනරීක්ෂණය කිරීමේ පූර්වාදර්ශයක් නිර්මාණය කෙළේය.

ඒ ආකාරයටම කාරක සභා ක්‍රමයේ ප්‍රායෝගික අවශ්‍යතා පාර්ලිමේන්තුවේ පරිපාලන යාන්ත්‍රණය තුළ තාක්ෂණ නව්‍යතා සඳහා පෙළඹවීමක් ද විය. නිදසුනක් වශයෙන් COPA සිය සීමාවන් තුළ ඇති රාජ්‍ය ආයතන 837 ක මූල්‍ය කළමනාකරණය සහ ක්‍රියාකාරිත්වය තක්සේරු කිරීමට පරිගණක ගත කළ තොරතුරු කළමනාකරණ පද්ධතියක් සකස් කර ඇත. ඉන් සියලුම ආයතන වසරක් ඇතුළත කැඳවීමේ ප්‍රායෝගික දුෂ්කරතා විසඳීමට ඉවහල් විය.<sup>13</sup>

මෙවැනි සාධනීය වර්ධන තිබුණද නව කාරක සභා ක්‍රමය ක්‍රියාත්මකවීම පිළිබඳව ගැටලු ගණනාවක් ද පවතී. පළමුව සමහර කාරක සභාවලට මහත් ප්‍රසිද්ධියක් ලැබුණ ද අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා බහුතරයකට ජනතා අවධානයක් යොමු වන්නේම නැති තරම් ය. අනෙක් අතට ඒවායේ විෂය කරුණු විවාදාත්මක හෝ ප්‍රශ්නාගත නොවීමයි. කාරක සභාවල වැඩ ප්‍රමාණය ද පැහැදිලිවම සමානව බෙදා නැත. සමහර අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාවල විෂය කරුණු නිසා සලකා බැලීමට නියමිත පනත් වඩාත් වැඩි ප්‍රමාණයක් ලැබෙන අතර ඒවා රාජ්‍ය ආයතන සහ අධිකාරී විශාල සංඛ්‍යාවක් පිළිබඳ වාර්ෂිකව ඉදිරිපත් කළ යුතු වාර්තා ද වැඩිය. එනිසා කාරක සභාවල සමාන සාමාජිකත්වය ද (අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාවක

---

<sup>12</sup> Ibid

<sup>13</sup> Ibid

20ක්, COPE, රාජ්‍ය ගිණුම් පිළිබඳ කාරක සභාව(COPA) සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාවන්හි 26ක්) පුනරීක්ෂණය කළ යුතුය.

කාරක සභා කරන සමහර වැඩවලට පුළුල් ප්‍රසිද්ධියක් නොලැබුණ ද මහත් බලපෑමක් සහිත ඒවා විය හැකිය. නිදසුනක් වශයෙන් කාන්තා සහ ස්ත්‍රීපුරුෂ සමාජ භාවීය අංශීය කාරක සභාව රාජ්‍ය ආයතන සහ විශේෂඥයන් ගණනාවක් කැඳවා රටේ ප්‍රජනන සෞඛ්‍ය සහ ලිංගික අධ්‍යාපනය පුනරීක්ෂණයකට මූල පුරන ලදී. එය ජාතික සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන පාඨ මාලාවේ වෙනස්කම් ඇති කොට බස්නාහිර පළාතේ පාසල්වල (පසුව ජාතික වශයෙන් ව්‍යාප්ත කිරීමට) අත්හදා බැලීමක් වශයෙන් ප්‍රජනන සහ ලිංගික සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපන වැඩ සටහනක් ක්‍රියාත්මක කරයි.<sup>14</sup> මෙය කාරක සභාවලින් දැඩිව අපේක්ෂා කරන සීමාවෙන් ඔබ්බට යෑමකි. එමෙන්ම එයින් ආයතනික වෙනස්කම් ඇති කිරීම සඳහා කාරක සභාවලට වැඩ කළ හැකි විවිධ ආකාර පෙන්නා දෙයි.

අනෙක් අතට කාරක සභා පවත්වන ලද රැස්වීම් සංඛ්‍යාවේ විචල්‍යතාවය (3 විත්‍රය) ඒවා අතර පවතින පෙළඹවීමේ සහ ඵලදායිතාවයේ විවිධ මට්ටම් දක්වයි.<sup>15</sup>කාරක සභාවලට යොමු කරන ව්‍යවස්ථා සලකා බැලීම සහ රාජ්‍ය අධිකාරී ආයතන විගණනයට වඩා වැඩි කාර්යයන් සඳහා බලගන්වා ඇත. ඒවාට

---

<sup>14</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව, 'පාසල් ළමයින්ට ප්‍රජනන සෞඛ්‍ය ඉගැන්වීම පිළිබඳ කාන්තා සහ ස්ත්‍රීපුරුෂ සමාජ භාවීය වාර්තාව' කාන්තා සහ සෞඛ්‍ය අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාව (2019 ud<sup>3</sup>/4;=&https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1553836273071029.pdf accessed 19 October 2019

<sup>15</sup>කාරක සභා අවම වශයෙන් මසකට දෙවරක් රැස්විය යුතුයැයි නියම කර ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභාව සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව (2015 දෙසැම්බර් 19)https://www.parliament.lk/files/committees/docs/soc-pfc-resolution.pdf.accessed 19 October 2019. Clause 6(b)

තමන්ගේම පරීක්ෂණ ආරම්භ කිරීමට සහ තමන්ගේම කැමැත්තෙන් සංශෝධිත, නව හෝ අතිරේක ව්‍යවස්ථාවලට මුල පිරීමට අවකාශ ඇත. කාරක සභාවල පසුගිය කාල සීමාවේ න්‍යාය පත්‍රවලින් සමහර කාරක සභා ඒවායේ අවම සීමාවන්ගෙන් ඔබ්බට ගොස් අනෙක් ඒවාට වඩා පරිකල්පනයක් සහ ඉදිරි දැක්මක් පෙන්වා ඇත. මෙයට දායක වන කරුණක් වන්නේ එක් එක් කාරක සභාවක සභාපති ය. වඩාත් කැපී පෙනෙන සහ ඵලදායී කාරක සභාවල සභාපතින් තම කාරක සභා වඩාත් කාර්යක්ෂමව මෙහෙයවන්නේයැයි සහ තම අරමුණු වඩාත් පුළුල්ව අවබෝධ කර ගන්නේයැයි සැලකේ.

කාරක සභාව	2016	2017	2018	2019 ජනමැයි
කෘෂිකර්ම සහ ඉඩම්	8	13	12	3
ව්‍යාපාර සහ වාණිජ	7	8	5	1
ආර්ථික සංවර්ධන	8	23	14	2
අධ්‍යාපන, මානව සම්පත් සංවර්ධනය	14	21	9	3
බලශක්ති	13	10	5	1
සෞඛ්‍ය සහ මානව සුභ සාධනය, සමාජ බලගැන්වීම්	11	10	7	1
අභ්‍යන්තර පරිපාලනය සහ රාජ්‍ය කලමණාකරණය	11	12	9	0
අන්තර්ජාතික සබඳතා	11	10	3	4
නීති කටයුතු (දූෂණ විරෝධී), මාධ්‍ය	14	20	19	3
නිෂ්පාදන සහ සේවා	7	7	4	1
ජාතික ආරක්ෂාව	6	8	3	1
සංහිඳියාව සහ උතුර සහ නැගෙනහිර යළි ඉදිකිරීම	9	6	4	0
තිරසාර සංවර්ධනය සහ පරිසරය සහ ස්වභාවික සම්පත්	12	9	6	1

ප්‍රවාහනය සහ සන්නිවේදනය	8	16	7	0
කාන්තා සහ ස්ත්‍රීපුරුෂ සමාජ භාවය	8	13	9	4
තරුණ, ක්‍රීඩා, කලාව, ජාතික උරුමය	9	10	8	0
COPF	23	31	22	5
COPE	60	51	32	
COPA	73	63	25	6

චිත්‍රය 3- අලුතින් හඳුන්වා දුන් පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා රැස්වීම් සංඛ්‍යාව (සහ COPE සහ COPA) 2016 සිට 2019 මාර්තු දක්වා<sup>16</sup>

කාරක සභා විසින් කැඳවන ලද රැස්වීම්වල විචල්‍යතාවයට අදාළ වඩාත් වැඩි අවධානයක් වන්නේ කාරක සභාවල මන්ත්‍රීන්ගේ සහභාගිත්වයයි. සියලු කාරක සභාවල දුර්වල සහභාගිත්වයක් දැකිය හැකිය. (4 චිත්‍රය බලන්න.) වාර්ෂික සහභාගිත්ව අනුපාතය සියයට 50 ඉක්මවා යන්නේ එක කාරක සභාවක (රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව 2016) පමණි.

කාරක සභාව	2016	2017	2018	2019 ජනමැයි
කෘෂිකර්ම සහ ඉඩම්	41.88%	33.46%	19.17%	26.67%
ව්‍යාපාර සහ වාණිජ	37.86%	31.88%	24.00%	20.00%
ආර්ථික සංවර්ධන	46.25%	31.52%	34.44%	31.67%
අධ්‍යාපන සහ මානව සම්පත් සංවර්ධනය	46.79%	27.86%	34.44%	31.67%
බලශක්ති	24.23%	17.50%	18.00%	15.00%

<sup>16</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවට තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත යටතේ විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය කළ ඉල්ලීමට ලැබුණු දත්ත අනුව සකස්කර ඇත. ( request No.P/1/19 /0021)on March 5, 2018 (and received April 4,2019) 2015 දෙසැම්බර් සිට 2019 මාර්තු දක්වා කාලය ආවරණය වේ.



සෞඛ්‍ය සහ මානව සුභ සාධනය, සමාජ බලගැන්වීම්	36.36%	24.50%	20.71%	1500%
අභ්‍යන්තර පරිපාලනය සහ රාජ්‍ය කලමණාකරණය	35.91%	24.58%	19.44%	0
අන්තර්ජාතික සබඳතා	30.45%	16.50%	20.00%	26.25%
නීති කටයුතු (දූෂණ විරෝධී) සහ මාධ්‍ය	30.00%	23.00%	20.53%	21.67%
නිෂ්පාදන සහ සේවා	30.71%	20.71%	20.00%	95.00%
ජාතික ආරක්ෂාව	35.83%	18.13%	25.00%	15.00%
සංහිදියාව සහ උතුර සහ නැගෙනහිර යළි ඉදිකිරීම	32.78%	28.33%	20.00%	
තිරසාර සංවර්ධනය සහ පරිසරය සහ ස්වභාවික සම්පත්	37.92%	31.11%	27.50%	25.00%
ප්‍රවාහනය සහ සන්නිවේදනය	38.13%	33.44%	24.29%	0
කාන්තා සහ ස්ත්‍රීපුරුෂ සමාජ භාවය	35.00%	22.69%	22.78%	17.50%
තරුණ, ක්‍රීඩා, කලාව, සහ ජාතික උරුමය	26.11%	23.50%	26.88%	0
COPA	24.66%	20.76%	21.54%	21.79%
රාජ්‍ය මූල්‍ය	54.52%	38.96%	32.17%	36.92%

4 විග්‍රහ. අලුතින් හඳුන්වා දුන් පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා (සහ COPA) රැස්වීම්වල සාමාන්‍ය සහභාගිත්ව අනුපාතය. 2016 සිට 2019 මාර්තු දක්වා<sup>17</sup>

සමහර විට වඩාත්ම සංවේගයට කරුණ වන්නේ නව කාරක සභා ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වූ වසර තුනක සම්පූර්ණ කාලය තුළ කාරක සභාවල පැමිණීමේ සාමාන්‍යය 2016 දී සියයට 35.85

<sup>17</sup> Ibid සාමාන්‍යය ලබා ගත්තේ මුළු සහභාගිත්වයෙනි. අංශීය අධීක්ෂණ කාරක සභා හතරක් 2019 මාර්තු දක්වා රැස්වීම් පවත්වා නැත.

සිය 2017 දී සියයට 26.02 දක්වාද 2018 දී සියයට 23.39 දක්වා ද පහත වැටීමයි.

කාරක සභාවලට පැමිණීම ශ්‍රී ලංකාවේ කාරක සභා ක්‍රමය පැවති මුළු කාලය පුරාම පැවති ප්‍රශ්නයකි. මෙම තත්ත්වය වඩාත් පිරිහීමට පත් වූයේ 19782015 දක්වා පැවති උපදේශක කමිටු ක්‍රමය යටතේ එම කාරක සභාවලට හිමි වූ සුළු බලතල නිසා ආණ්ඩු පක්ෂයේ මෙන්ම විපක්ෂයේ මන්ත්‍රීන්ටද නීතිපතා පැමිණීමට දිරිගැන්වීමක් නොතිබීමය.

කෙසේ වුවත් නව කාරක සභා ක්‍රමය යටතේ කාරක සභාවලට පරීක්ෂණ සහ අධීක්ෂණ කිරීමේ වැඩි බලතල පැවරී ඇත. එය වඩාත් ගැඹුරු මට්ටමක ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාවලියේ සහභාගිවීම සහ නිශ්චිත ඡන්ද කොට්ඨාශයක් වෙනුවට සමස්තයක් වශයෙන් මුළු රටේම යෙදවෙන ප්‍රතිපත්ති විෂය කරුණකින් සටහන් වන යාන්ත්‍රණයකින් විධායක පියවර අධීක්ෂණයක් ඉල්ලා සිටී. මෙම ගතිකත්වය යොදා ගැනීමට රටේ දේශපාලන සංස්කෘතියේ ගැඹුරු වෙනස්කම් අවශ්‍ය ය. එහෙත් එය මන්ත්‍රීන් සඳහා පාර්ලිමේන්තුවට ඇතුළත් වීමේ දී ගැඹුරු පුහුණුවක් ලබා දීම තුළින් කෙටි කාලීනව විසඳිය හැකිය.

දැනට පවතින පාර්ලිමේන්තුව (2015 අගෝස්තු) තේරී පත්වීමට පසුව (2015 දෙසැම්බර්) හඳුන්වා දුන් නිසා නව පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් ඇතුළත් කර ගැනීමේ දී නව කාරක සභා ක්‍රමය ගැන පුහුණුවකට අවස්ථාවක් නොවීය. එය ඉතාමත් ප්‍රාථමික මට්ටමකින් විසඳා ගත හැකිව තිබුණේ පාර්ලිමේන්තුව හෝ දේශපාලන පක්ෂ විසින් පැමිණීමේ අවශ්‍යතාවය දැඩිව ක්‍රියාත්මක කිරීමෙනි. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් කාරක සභාවට පැමිණීමේ වාර්තා විශේෂයෙන්ම පාර්ලිමේන්තු වෙබ් අඩවියේ කැපී පෙනෙන ආකාරයට ප්‍රදර්ශනය කිරීම වැනි මෘදු බලකිරීමේ පියවර සලකා බැලිය හැකිය.

සහභාගිවීමේ ප්‍රශ්නවලට අමතරව කාරක සභාවලට ඇති සම්පත් ප්‍රශ්නයද නැවත නැවතත් මතු වේ. කාර්ය මණ්ඩල, විශේෂඥ උපදෙස් සහ තාක්ෂණ සම්පත් කාරක සභා අතර සමානව බෙදී යන්නේ නැත. සම්පත් සලකා බැලීම් දී කලින් පැවති ඒවාට වඩා නව කාරක සභා ක්‍රමයට වඩාත් වැඩි ආයෝජනයක් අවශ්‍ය ය. දැන් වඩාත් වැඩි කාරක සභා පැවතීමට අමතරව ඒවායේ අධිකාරී බලය පුළුල් වීමෙන් අදහස් වන්නේ වඩාත් පරිපාලන සහ පර්යේෂණ කාර්ය මණ්ඩල සහ තොරතුරු තාක්ෂණ ක්‍රම වැනි භෞතික සම්පත්වල වැඩි අවශ්‍යතාවයයි.

පාර්ලිමේන්තුව දැනට මෙම ඉල්ලීම සපුරාගැනීමට උත්සාහ ගන්නේ එහි වාර්ෂික අයවැය විසර්ජන සහ අන්තර්ජාතික ප්‍රදානකයන්ගේ ධාරිතා ගොඩනැගීමේ සහ ආධාර වැඩ සටහන්වල අරමුදල් එකතුවෙනි.<sup>18</sup> කෙසේ වුවත් මෙම සහාය සියලු කාරක සභා සඳහා සම්පත් එකම මට්ටමක පවත්වා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. කාරක සභා සභාපතිවරු ( විශේෂයෙන් මූල්‍ය කාරක සභා) පාර්ලිමේන්තුවට කාර්ය මණ්ඩල ( විශේෂයෙන්ම විගණක කාර්ය මණ්ඩලය) තොරතුරු තාක්ෂණ පද්ධති සහ විශේෂඥ දැනුම වැනි තම අවශ්‍යතා ලබා දීමට නොහැකියැයි පැවසූහ.<sup>19</sup>

---

<sup>18</sup> නිදසුනක් වශයෙන් එක්සත් ජනපදයේ අන්තර්ජාතික සංවර්ධන ආයතනය (USAID ) අරමුදල් සපයන ප්‍රජාතන්ත්‍රීය පාලනය සහ වගවීම ශක්තිමත් කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය (SDGAP & <https://www.dai.com/our-work/projects.sri-lanka-srengthening-democratic-governance-and-accountability-project-sdgap> accessed 19 October 2019 . See also programmes run by the commonwealth Parliamentary association UK <<https://www.uk-cpa.org/where-we-work/asia-pacific/sri-lanka>> accessed 19 October 2019

<sup>19</sup> Ravi Ratnasabapathy, ' Sri Lanka's political system: A Failure of Governance', Groundviews (Colombo: January 3, 2019) <<https://groundviews.org/2019/03/01/failure-of->

අවසාන වශයෙන් කාරක සභා ක්‍රියාකාරීත්වය ගැන තොරතුරු ලබා ගැනීමට පිවිසීමේදී මහජනයාට නිරන්තරයෙන්ම ප්‍රශ්නවලට මුහුණ දීමට සිදුවේ. පාර්ලිමේන්තු වෙබ් අඩවියේ කාරක සභාවල සමහර වාර්තා සහ පැමිණීමේ වාර්තා පවතින නමුත් කාරක සභා සම්පූර්ණ වාර්තා සහ පාර්ලිමේන්තුවේ සභාගත කළ සම්පූර්ණ පිටපත් ලබා ගත නොහැකිය. එමෙන්ම යාවත්කාලීන කර නැත. කාරක සභාවලට මහජනයාගේ පිවිසීම ද සාමාන්‍ය සිරිත නොවේ. සිවිල් සමාජ සංවිධාන, මහජන පාර්ශ්වකරුවන් සහ පුරවැසියන් සමහර විට කාරක සභා රැස්වීම්වලට සහභාගි වන නමුත් ඒ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගේ ආරාධනය අනුවය. ඒ අනුව පුරවැසියන්ට රැස්වීමකට සහභාගිවීමට අදාළ කාරක සභාවේ සිටින මන්ත්‍රී කෙනෙකු හමුව ආරාධනයක් ලබා ගැනීමට සිදු වේ.<sup>20</sup> සාමාන්‍ය පුරවැසියන්ට කාරක සභා රැස්වීම්වලට සහභාගි වී ( ප්‍රධාන පාර්ලිමේන්තු සභා ගර්භයේ විවාද නිරීක්ෂණය කරන ආකාරයට) නිරීක්ෂණය කිරීමට ප්‍රතිපාදන නැත. එමෙන්ම කාරක සභා ජනතාවට පුද්ගලිකවම පැමිණ කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට විවෘත ඉල්ලීම් කරන්නේ ද නැත. මෙය කාරක සභා රැස්වීම් මහජනතාවට විවෘතව ඇති ස්කොට්ලන්තයේ පාර්ලිමේන්තුව වැනි ව්‍යවස්ථාදායකයන් සමග ගැලපෙන්නේ නැත. කාරක සභා රැස්වීම් රූපවාහිනී ගත කොට හෝ අන්තර්ජාල මාර්ගගතව විකාශනය කරන්නේ ද නැත. පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත යටතේ පනවන ලද සමහර සීමා කිරීම් නිසා වුවද මාධ්‍ය පිවිසීමද ඉඳ හිට විය හැකිය.<sup>21</sup>( මෙම සීමා කිරීම් දැනට සංශෝධන තුළින් ලිහිල්

---

[governance-in-sri-lankas-political-system/](http://governance-in-sri-lankas-political-system/). > accessed 19 October 2019. See also Mudalige (2019) For more information on parliamentary services see Chapter 10 of this book.

<sup>20</sup>සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරීන් සමග පැවති සම්මුඛ සාකච්ඡා  
<sup>21</sup>පාර්ලිමේන්තුවේ සහකාර මහ ලේකම් සමග පැවති සම්මුඛ සාකච්ඡාව.  
 මෙම සීමා කිරීම් මූලික වශයෙන් පැන නගින්නේ පාර්ලිමේන්තුවේ හෝ කාරක සභා රැස්වීම් පිළිබඳ අවසර නොදිය යුතුයැයි පාර්ලිමේන්තු

කිරීමට අදහස් කර ඇත.) 2019 දී පාර්ලිමේන්තුවේ මාධ්‍ය කේන්ද්‍රයක් විවෘත කෙරිණ. COPE සහ COPA රැස්වීම් මාධ්‍යයට විවෘත කළ<sup>22</sup> අතර ඉතිරි කාරක සභා ද මාධ්‍යයට විවෘත කිරීමෙන් කාරක සභා රැස්වීම්වලට මහජන පිවිසුම වඩාත් වැඩි දියුණු වනු ඇත.

### **නිගමනය**

නව කාරක සභා ක්‍රමය කලින් පැවති කාරක ක්‍රමයන්ගෙන් සහ ඓතිහාසිකව ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ නොයෙකුත් කාරක සභාවලින් කැපී පෙනෙන ප්‍රගාමී ස්වභාවයක් පෙන්නුම් කරයි. විෂය විශේෂිත කාරක සභාවලට ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ වැඩි භූමිකාවක් සහ බලතල ලබා දීමෙන්, විධායකයට සාපේක්ෂව ඒවායේ අධිකරණ බලය සහ අධිකාරිය පැහැදිලිව වෙන් කොට දැක්වීමෙන් සහ විධායකය වගකිව යුතු බවට පත් කෙරෙන යාන්ත්‍රණ හඳුන්වා දීමෙන් ව්‍යවස්ථාදායකය සහ විධායකය අතර වඩාත් සාධාරණ බලතුලනයක් පෙන්නුම් කරයි. පාර්ලිමේන්තුවට වඩාත් පැහැදිලි සහ ස්වාධීන භූමිකාවක් වෙන් කිරීම ඉතා බලවත් විධායකයක් පවතින සන්දර්භයක් තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ විශේෂයෙන් වැදගත් උත්සාහයකි.

භාවිතයේ දී මෙම දැක්මේ සමහර දේ සාක්ෂාත් කර ගෙන ඇත. කාරක සභා දැන් පාර්ලිමේන්තුවේ රැස්වීම්වල සහ වඩාත් පුළුල් ජාතික දේශපාලන විවාදයේ වැදගත් භූමිකාවක් ඉටු කරයි. කාරක සභා ක්‍රියාකාරීත්වය නිසා පසුගිය වසර තුනේ

---

(බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත අංක 21, 1953 හි 17 වගන්තියෙනි. පාර්ලිමේන්තු (බලතල සහ වරප්‍රසාද) පනත ගැන විස්තරයක් සඳහා මෙම පොතේ 3 පරිච්ඡේදය බලන්න.

<sup>22</sup> Ashwin Hemmaathagama COPE Proceedings Open to Media from Today, Daily FT (Colombo: August 9 2019) <http://www.ft.lk/news/COPE-proceedings-open-to-media-from-today/56-683674> accessed 19 October 2019

ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයේ, ආයතනික වෙනස්වීමේ සහ ආණ්ඩුවේ වගවීමේ සමහර වැදගත් සන්ධිස්ථාන දක්නට ලැබිණ. කෙසේ වුවත් කාරක සභා ක්‍රමයේ සාර්ථකත්වය ඒවායේ ආයතනික සැලැස්ම මත මෙන්ම එහි සාමාජිකයන්ගේ උනන්දුව සහ ධාරිතාවය මත රඳා පවතී. කාරක සභාවලට පැමිණීම දුර්වලවීම, කාරක සභාවලට සම්පත් ලබා දීම ප්‍රමාණවත් නොවීම සහ නොගැළපීම කාරක සභාවලට බාධාවකි.

පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා නව කාරක සභා ක්‍රමය නිර්මාණය කළ පාර්ලිමේන්තුවේ සාමාජිකයන්ගේ අලුතින් පරිකල්පනය කළ භූමිකාවට පුළුල් කැපවීමක් අවශ්‍ය ය. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් තවදුරටත් තම ඡන්දදායකයන්ගේ නියෝජිතයින් සහ තම දේශපාලන පක්ෂයේ සහ තනතුරුවල සුවච්ඡාදක පමණක් නොවේ. ඔවුහු දැන් ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලියට වඩාත් ගැඹුරින් සම්බන්ධවී සිටිති. ඔවුන් ආණ්ඩුවේ වගවීම බලාත්මක කළ හැකි නියෝජිතයන් ය. පාලනයේ විශේෂිත විෂයන් සම්බන්ධයෙන් ජනතාවගේ නියෝජිතයෝ ද වෙති. නව කාරක සභා ක්‍රමයේ අපේක්ෂාව සම්පූර්ණයෙන්ම සාක්ෂාත් කර ගැනීමට සහ මෙම ක්‍රමය තිරසාර අනාගතයකට ගෙන යෑම සඳහා මෙම අලුත් වූ කැපවීම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ගෙන් පුද්ගලිකව මෙන්ම ඔවුන්ගේ පක්ෂ තුළින් මතු විය යුතුය.

## විධායක අධීක්ෂණය

### හැඳින්වීම

මෙම පරිච්ඡේදයෙන් විධායකය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තුවේ අධීක්ෂණය විමසා බැලේ. මෙම පරිච්ඡේදයේ මුල් කොටසින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංකල්පයක් ලෙස අධීක්ෂණය දෙස බලන අතර ඉන් පසුව පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රශ්න සහ විධායකය පිළිබඳ අධීක්ෂණය කිරීමේ දී පාර්ලිමේන්තු යාන්ත්‍රණ සහ සම්ප්‍රදායන් ලෙස අමාත්‍ය ප්‍රකාශ ගැන පරීක්ෂා කෙරේ. ( මෙම සාකච්ඡාවෙන් 6 වැනි පරිච්ඡේදයෙන් සාකච්ඡා කළ පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා බැහැර කෙරේ) මෙම පරිච්ඡේදයේ දෙවන කොටසින් විශේෂයෙන්ම අයවැය ක්‍රියාවලිය සහ මූල්‍ය කාරක සභා කෙරේ යොමු වෙමින් විධායකය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණයේ ප්‍රධාන අංගයක් ලෙස රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු නිරීක්ෂණය විමසා බලයි.

### අධීක්ෂණය සංකල්පය

විධායකයේ අධීක්ෂණය පවතින ආණ්ඩුවේ වියදම්, පරිපාලනය සහ ප්‍රතිපත්ති පරීක්ෂා කිරීම හා සම්බන්ධ කිසියම් ක්‍රියාකාරකමක් ලෙස නිර්වචනය කළ හැකිය. එය දැනට ආණ්ඩුවේ බල අධිකාරී සීමාවෙන් එපිට ඇති අවස්ථා සහ අවදානම් හඳුනා ගැනීම සඳහා ආණ්ඩුව ක්‍රියාත්මක වන පුළුල් සන්දර්භය පරීක්ෂා කිරීම ඇතුළත් ය.

නීති සම්පාදන කාර්ය සහ විසර්ජන ලබා දීම හැර පාර්ලිමේන්තුවේ මූලික භූමිකාවක් වන්නේ අධීක්ෂණය යි. පාර්ලිමේන්තුව අධීක්ෂණය තුළින් විධායකය පරීක්ෂාවට ලක් කරන විට ආණ්ඩුවේ කිසියම් වියදමක්, පරිපාලන ක්‍රියාවක්

හෝ ප්‍රතිපත්තියකට අදාළ ඔවුන්ගේ පුද්ගලික හෝ සංවිධානාත්මක කීරණ, ක්‍රියා සහ කාර්ය සාධනය පැහැදිලි කිරීමට හෝ හේතු යුක්ති කිරීමට ආණ්ඩුවේ නියෝජිතයෙකු අවශ්‍ය විය හැකිය.<sup>1</sup> මෙහිදී ඡන්දය දීමෙන් ජනතාව පාර්ලිමේන්තුවට පවරන ලද නියෝජනාත්මක කාර්ය විධායකයේ පාලනය ඇගයීමට යොදා ගනී.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංකල්පයක් ලෙස අධීක්ෂණය පාරදායක භාවයට සහ වගවීමට සම්බන්ධ නමුත් ඒ සමග අනන්‍ය නොවේ. පාරදායක භාවය සාමාන්‍යයෙන් පවතින තත්වය විස්තර කරන අතර වගවීම විධිමත් සම්බන්ධතාවය විස්තර කරයි. මේ අතර අධීක්ෂණය යනු එක ආයතනයක් අනෙකට එරෙහිව කෙරෙන ක්‍රියාත්මක ක්‍රියාවලියකි.<sup>2</sup>

පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය යනු විශේෂිත ක්‍රියාවලියකි. පළමුව එය සිදු කරන්නේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීයව පුරවැසියන්ගේ ඡන්දයෙන් තෝරා පත් කර ගන්නා නියෝජිතයන් විසිනි.<sup>3</sup> මෙය පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණයට අනෙකුත් අධීක්ෂණ ක්‍රමවලට විධායකය කෙරේ නැති සුජාතභාවයක් සහ වැදගත්කමක් ලබා දේ. දෙවැනිව පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය යනු විධායකයෙන් විශේෂිත පිළිතුරු ලබා ගැනීමෙන් අධීක්ෂණයට යොමු කිරීමට සැලසුම් කළ සම්ප්‍රදායන්, ක්‍රියා පටිපාටි සමග නියමිත වූ ක්‍රියාවලියකි.<sup>4</sup> මෙය මාධ්‍ය හෝ සිවිල් සමාජය වැනි අනෙකුත්

---

<sup>1</sup> Mark Philip . 'Delimiting Democratic Accountability (2009) Political Studies,57:28-53  
<sup>2</sup> A Paun and J Harris, 'Accountability at the Top (2014) Institute for Government,  
<<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/accuntability-top>> accessed 19 October 2019  
<sup>3</sup> Ibid  
<sup>4</sup> Hannah White, 'Parliamentary Security of Government'(2015) Institute for Government<<https://www.instituteforgovernment.org.uk/publication>



ක්‍රියාවලි තුළින් විධායකය පරීක්ෂා කිරීමට වෙනස් ය. ඒවායේ එතරම් නිශ්චිත නොවූ ක්‍රියාපටිපාටි සහ බැඳීම් තිබිය හැකිය.

තුන්වැනිව පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණ ක්‍රියාවලිය සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රසිද්ධියේ සිදු වන අතර බොහෝවිට ප්‍රසිද්ධියේ වාර්තාවන කරුණකි. (කාරක සභා රැස්වීම් සහ පුද්ගලිකව විමසන සාක්ෂි හැර) මෙය නිශ්චිතවම පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණයට සම්බන්ධ පාර්ශ්වයන් කෙරේ බලපෑමක් කරයි.<sup>5</sup> අධීක්ෂණ ක්‍රියාව මහජනතාවට දෘශ්‍යමානවීම පිළිබඳව දැනුවත්වීම ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ අයගේ හැසිරීමට හැම විටම බලපෑම් කරයි. අවසාන වශයෙන් පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය වගවීමේ සම්බන්ධතාවයක් හා සම්බන්ධ වේ. පාර්ලිමේන්තුවට ඇමතීන්ගෙන් කිසියම් වියදමක්, පරිපාලන ක්‍රියාවක් හෝ ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්තියකට අදාළව ඔවුන්ගේ කාර්ය සාධනය, තීරණ සහ ක්‍රියා පිළිබඳ පැහැදිලි කිරීම් ඉල්ලා සිටිය හැකිය.<sup>6</sup>

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ විධායකය වන්නේ ඇමති මණ්ඩලයේ ප්‍රධානි වන ජනාධිපති ය. ජනාධිපති පාර්ලිමේන්තුවට වගකීමට බැඳී සිටින අතර කැබිනට් මණ්ඩලය පාර්ලිමේන්තුවට වගකීමට සහ පිළිතුරු දීමට බැඳී සිටී. 2015 දී සම්මත කළ පුළුල් වෙනස්කම් සහිත 19 වැනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයක් සමග ඔහු තවදුරටත් ප්‍රධානියා නොවන අතර පාර්ලිමේන්තුවට වගකිව යුතු ඇමති මණ්ඩලයක් සමග සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතුය.

---

<s/parliamentary-security-government>>accessed 19 October 2019. 15-16

<sup>5</sup> Ibid

<sup>6</sup> David Monk, 'A framework for Evaluating the Performance of Committees in Westminster Parliaments' (2010) *The Journal of Legislative Studies* 16:1-13

## පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රශ්න කිරීම සහ අමාත්‍ය ප්‍රකාශන

පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රශ්න කිරීම විධායකය පාර්ලිමේන්තුවේ අධීක්ෂණය කෙරෙන මූලික ක්‍රමයකි. පාර්ලිමේන්තුවේ මන්ත්‍රීන්ට ඇමතින්ගෙන් ඔවුන්ට පවරා ඇති විෂයන් සහ කාර්යන් අනුව රාජ්‍ය කටයුතු පිළිබඳව විධායකයේ සාමාජිකයන්ට වාචික ප්‍රශ්න ඉදිරිපත් කළ හැකිය.

ස්ථාවර නියෝගවලින් වාචික ප්‍රශ්න ඇසිය යුත්තේ කෙසේද සහ ප්‍රශ්නවල සාමාන්‍ය අන්තර්ගතය විය යුත්තේ කුමක් ද යන්න දක්වා ඇත. නිදසුනක් වශයෙන් ස්ථාවර කාරක සභාවල පවතින හෝ අධිකරණය ඉදිරියේ ඇති කරුණු පිළිබඳව ප්‍රශ්න ඇසීමේ සීමාවන් පවතී.<sup>7</sup> වාචික ප්‍රශ්න ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි. ඇමතින්ට යොමු කරන ප්‍රශ්න සහ අගමැතිට යොමු කරන ප්‍රශ්න යනුවෙනි. මන්ත්‍රීවරයෙකුට ඇමතිවරයෙකුගෙන් දිනකට ඇසිය හැකි වන්නේ ප්‍රශ්න දෙකක් පමණක් වන අතර ප්‍රශ්න ඇසීමේ කාලය දිනකට පැයකට සීමා කර ඇත.<sup>8</sup> සන්සන්දනය කිරීමේ දී එක්සත් රාජධානිය වැනි ව්‍යවස්ථාදායකයන්හි ප්‍රශ්න කිරීමට වෙන් කර ඇති කාලයන් ප්‍රශ්න සංඛ්‍යාවන් මීට වඩා වැඩි ය. අගමැතිගෙන් අසන ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන් සෑම මසකම රැස්වීම් පැවැත්වෙන පළමු සතියේ බදාදා වාචික ප්‍රශ්න හතරක් ( ප්‍රශ්න දෙකක් ආණ්ඩුවට ද ප්‍රශ්න දෙකක් විපක්ෂයට ද වශයෙන්) ඇසීම සඳහා පැය භාගයක කාලයක් වෙන් කර ඇත.<sup>9</sup> මෙය වෙනත් ව්‍යවස්ථාදායකයන් සමග සසඳන විට සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩුය. නිදසුනක් වශයෙන් එක්සත් රාජධානියේ අගමැතිගෙන් සෑම බදාදා දිනකම පශ්චාත ඇසීමට විනාඩි 30ක් වෙන් කර ඇති අතර විපක්ෂ නායකට ප්‍රශ්න හයක්

---

<sup>7</sup>ස්ථාවර නියෝග 31-37

<sup>8</sup> Ibid

<sup>9</sup>ස්ථාවර නියෝ. 38

දක්වා ඇසිය හැකිය. එමනිසා ශ්‍රී ලංකාවේ අගමැති කෙරේ පැවරී ඇති වගකීම සැහැල්ලුය.

ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව වෙනත් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය පාර්ලිමේන්තු බොහොමයක මෙන් නොව ලිඛිත ප්‍රශ්න ඇසීම විධිමත් ආකාරයට පිළිගන්නේ නැත.<sup>10</sup>

අමාත්‍ය ප්‍රශ්න සැබැවින්ම ලිඛිත ප්‍රශ්න සේ සැලකේ. මහජන වැදගත්කමකින් යුත් කරුණු සහ ප්‍රතිපත්ති කරුණු පිළිබඳව සභාව ඉදිරියේ තබන ලද අමාත්‍ය වගකීමක් ඇති සාවද්‍ය තොරතුරු, නිවැරදි කිරීමට ඇමතීන්ට අමාත්‍ය ප්‍රකාශයක් කළ හැකිය.<sup>11</sup> අමාත්‍ය ප්‍රකාශ කළ හැකි වන්නේ කතානායකගේ පූර්ව අනුමැතිය ඇතිව ය. කරන ලද ප්‍රකාශය ගැන ප්‍රශ්න කිරීමට ඉඩක් නොලැබෙන නමුත් ඒ ගැන පසු දිනක විවාදයක් පැවැත්වීමට ඉඩ දිය හැකිය.<sup>12</sup>

ප්‍රශ්න කිරීම සහ අමාත්‍ය ප්‍රකාශන වල පැහැදිලි ප්‍රතිලාභයක් වන්නේ සමහර තොරතුරු මහජනයාට දැන ගැනීමට සැලසීමට ආණ්ඩුවට බල කිරීම ය. 2016 දී තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනත හඳුන්වා දීමත් සමග ප්‍රශ්න ඇසීම තවදුරටත් පාර්ලිමේන්තුවට විශේෂිත කරුණක් නොවීය. එසේ වුවත් පාර්ලිමේන්තු ප්‍රශ්න කිරීම් හැන්සාර්ඩ් වාර්තාවේ මාර්ගගතව

---

<sup>10</sup> See for instance, the Australian and New Zealand Parliaments: Parliament of Australia Information Sheet 1 Questions, <https://www.aph.gov.au/About-Parliament/House-of-Representatives/Powers-practice-and-procedure/00-Infosheets/Infosheet-1-Questions> accessed 19 October 19,2019 (Australia) Parliament of New Zealand, Hundred of written questions asked every week, even when Parliament, isn't meeting <https://www.parliament.nz/enget-involved/features/hundreds-of-written-asked-every-week-even-when-parliament-isn-t-meeting/accessed> 19 October 2019 (New Zealand)

<sup>11</sup> ස්ථාවර නියෝග 27(2) සහ (7)

<sup>12</sup> Ibid

වහාම පළ කරන නිසා මහජනයා අතට පත්වන වාර්තාවකි. (එහෙත් තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනත යටතේ ඉල්ලීම් කරන තොරතුරු ඉල්ලීම කරන තැනැත්තා හෝ ඊට ප්‍රතිචාර දක්වන මහජන අධිකාරිය එවැනි ඉල්ලීමක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමට හෝ නොකිරීමට තීරණය කළ හැකිය.)

පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රශ්න කිරීම් සහ අමාත්‍ය ප්‍රකාශ ගැන දැනට පවතින සීමාවට හේතුව වන්නේ විධායකයේ ප්‍රධානි ලෙස සහ අමාත්‍යාංශ ගණනාවක් භාරව සිටින ජනාධිපති ඊට යටත් නොවීම ය. දහනම වැනි සංශෝධනය යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුවට පමණක් වගකියන (කලින් මෙන් පාර්ලිමේන්තුවට සහ ජනාධිපතිට වගකීමක් නැති) අගමැති සහ ඇමති මණ්ඩලයක් සහිත අර්ධ ජනාධිපති ක්‍රමයක් නිර්මාණය කෙරිණ. මෙම තත්වය ඇමතීන්ගෙන් සහ අගමැතිගෙන් ප්‍රශ්න කිරීමේ දී පිළිබිඹු වේ. කෙසේ වුවත් විධායකයේ කොටසක් වන සහ ඇමති තනතුරු ගණනාවක් දරන ජනාධිපති පාර්ලිමේන්තු ප්‍රශ්න කිරීමෙන් නිදහස් වේ. මෙය පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රශ්න කිරීමෙන් විධායකය අධීක්ෂණය කිරීම දුර්වල කරයි.<sup>13</sup>

### **රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනය සහ අධීක්ෂණය**

රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනය සහ අධීක්ෂණය විධායකය පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තු පරීක්ෂාවේ ප්‍රධාන ලක්ෂණයකි. පොදුවේ පාලනය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවට රැස් කර ගන්නා ආදායම් කොපමණ ද යන්න තීරණය කිරීම, ආණ්ඩුවේ නොයෙකුත් ආයතනවලින් රාජ්‍ය අරමුදල් වියදම් කරන්නේ

---

<sup>13</sup>මෙම තත්වය ඊළඟ ජනාධිපති පත් කර ගැනීමෙන් තරමක් දුර සමනය විය හැකිය. එම ජනාධිපතිට කිසි ඇමති තනතුරක් දැරීමට නොහැකි වුවත් කැබිනට් මණ්ඩලයේ ප්‍රධානි වනු ඇත. 2015 දහනම වැනි සංශෝධනයේ 51 වගන්තිය සමග කියවෙන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 42 සහ 43 වගන්ති

කෙසේද යන්න පරීක්ෂා කිරීමයි. අධීක්ෂණය යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ පාර්ලිමේන්තුව මෙම ආදායම් රැස්කිරීම නිරීක්ෂණය සහ පරීක්ෂා කරන්නේ කෙසේද යන්නයි.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් පාර්ලිමේන්තුවට රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනයට සහ අධීක්ෂණයට අධිකාරි බලයක් ලබා දී ඇත. එහි 148 වගන්තියේ මෙසේ සඳහන් වේ:

රාජ්‍ය මූල්‍යය පිළිබඳ සම්පූර්ණ පාලනය පාර්ලිමේන්තුව සතු වන්නේය" පාර්ලිමේන්තුව විසින් සම්මත කරනු ලැබූ නීතියක හෝ පවත්නා යම් නීතියක හෝ අධිකාරය අනුව හෝ ඒ යටතේ හෝ මිස කිසිම පළාත් පාලන ආයතනයක් විසින් හෝ කිසිම බද්දක්"වරපනමක් හෝ වෙනත් යම්කිසි බදු විශේෂයක් නියම කිරීමට බලයක් නොමැත්තේ ය"

ඊට අමතරව 149 හා 150 වගන්තිවලින් දැනටමත් නිශ්චිත කාර්යයක් සඳහා වෙන් කර ඇති අරමුදල් හැර රාජ්‍යයේ අන් සියලු අරමුදල් බැර කළ යුතු ඒකාබද්ධ අරමුදලේ සීමාවන් දක්වා ඇත.<sup>14</sup> වැඩි දුරටත් 151 වගන්තියෙන් හදිසි හෝ අනපේක්ෂිත වියදම් සඳහා සම්භව්‍යතා අරමුදලක් පිහිටුවීමේ බල අධිකාරිය පාර්ලිමේන්තුවට ලබා දී ඇත.

රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු පාලනය සහ අධීක්ෂණය ක්‍රියාත්මක වන්නේ පාර්ලිමේන්තුව 'මහජන මුදල්වල භාරකරු'ය යන මූලධර්මය යටතේ ය. ව්‍යවස්ථානුකූලව පාර්ලිමේන්තුව රාජ්‍ය අංශයේ ආයතනවල මූල්‍ය කාර්ය සාධනය අනුමත කිරීමේත් ජනතා මුදල් වියදම් කිරීම අනුමත කිරීමේ සහ ජනතාවගෙන් බදු අය කිරීමේත් එකම බලධාරියාය. පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කළ මුදල් අමාත්‍යාංශ, දෙපාර්තමේන්තු සහ වෙනත් රජයේ ආයතන වැය කරන්නේ

---

<sup>14</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 149 සහ 150 ව්‍යවස්ථා.

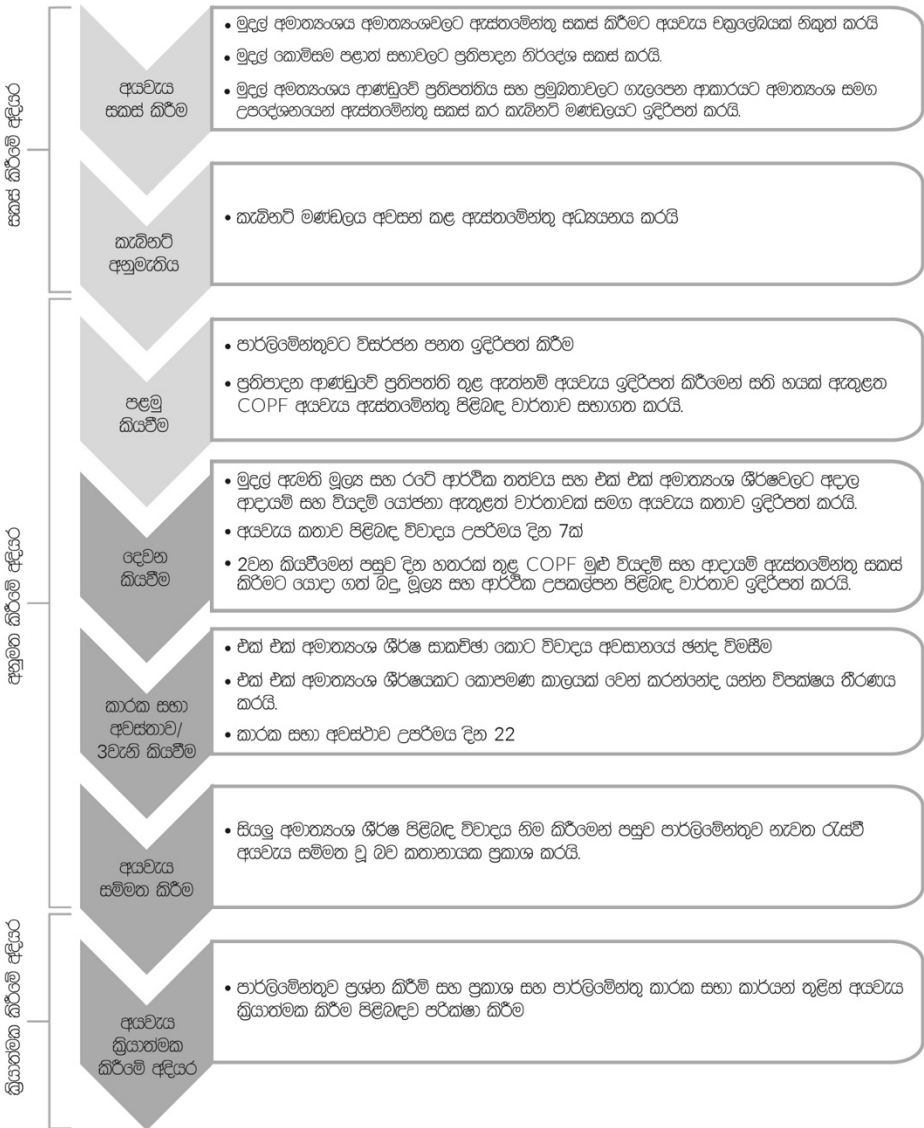
කෙසේද යන්න පරීක්ෂා කිරීමේ වගකීම ඇත්තේ ද පාර්ලිමේන්තුවට ය. රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු පාලනය සහ අධීක්ෂණය ප්‍රධාන කරුණු දෙකක් සැලකිල්ලට ගැනීමෙන් ඇගයිය හැකිය: ඒ අයවැය ක්‍රියාවලිය සහ මූල්‍ය කාරක සභා යි.

### *අයවැය ක්‍රියාවලිය*

අයවැය හෝ විසර්ජන පනත සම්මත කර ගැනීම ආණ්ඩුවක සහ පාර්ලිමේන්තුවේ මූලික භූමිකාවන්ගෙන් එකකි. අයවැය ලේඛනයෙන් ආණ්ඩුවේ දෙපාර්තමේන්තු සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් ගේ සියලු වැඩ සටහන් සහ ව්‍යාපෘති සඳහා අරමුදල් වෙන් කිරීමෙන් ආණ්ඩුවක ආදායම් සහ වියදම් යෝජනා ගෙනහැර දක්වයි.<sup>15</sup> අයවැය ක්‍රියාවලියේ පැහැදිලි අදියර තුනක් ඇත. සැකසීමේ අදියර, අනුමත කිරීමේ අදියර සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අදියර වශයෙනි. මෙම අදියරවලින් පාර්ලිමේන්තුව අනුමත කිරීමේ අදියර පැහැදිලි භූමිකාවක් ද ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අදියර සීමිත භූමිකාවක් ද ඉටු කරන අතර සකස් කිරීමේ අදියර කිසිම භූමිකාවක් නැති තරම් ය.

---

<sup>15</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව විසර්ජන පනත ( අයවැය ලේඛනය) <https://www.parliament.lk/en/how-parliament-works/appropriation-bill-the-budget?showall=&start=2> accessed 19 October 2019



1 චිත්‍රය- අයවැය ක්‍රියාවලිය

අයවැය සකස් කිරීම

අයවැය සකස් කිරීම මූලික වශයෙන් සිදු කරන්නේ මුදල් අමාත්‍යාංශය සහ එහි ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව විසිනි. ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුවේ අයවැය වක්‍ර ලේඛ අංක 03/2015 සහ අංක 02/2017 යටතේ ආණ්ඩුව දැන් කාර්ය සාධන අයවැය පිවිසුම පදනමක් ඉලක්ක කර ගෙන අයවැය සකස් කිරීමට ශුන්‍යතා පදනම් අයවැය පිවිසුමක් (zero-based budgeting approach) යොදා ගනී. එහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ වඩාත් ක්‍රමීකරණය වූ සහ කාල සංවේදී අයවැය සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලියකි.

පළමුවෙන්ම ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව වාර්ෂික අයවැය සකස් කිරීම සඳහා උපමාන සහ විධිනියමයන් දක්වමින් රේඛීය අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන්, පළාත් සභා ප්‍රධාන ලේකම්වරුන් සහ දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන්ට අයවැය ඉල්ලීමක් හෝ අයවැය ලිපියක් නිකුත් කරයි. ඉන් පසුව කැබිනට් මණ්ඩලය ආණ්ඩුවේ සමස්ත ආදායම් සහ වියදම් තත්ත්වය දක්වමින් අයවැය පිළිබඳ මූලික කැබිනට් සංදේශයක් අනුමත කරයි. ඉන් පසුව ආණ්ඩුවේ සමස්ත සංවර්ධන රාමුව තුළ ප්‍රමුඛතා පදනම්ව අංශ, අමාත්‍යාංශ, අනෙකුත් ආයතන වැඩසටහන් සහ ව්‍යාපෘතිවලට ප්‍රතිපාදන වෙන් කිරීමට සාපේක්ෂකව වියදම් කිරීමේ ආයතන, ආදායම් දෙපාර්තමේන්තු සහ අනෙකුත් පාර්ශ්වකරුවන් සමග අයවැය සාකච්ඡා අරඹයි.

ජාතික සැලසුම්, රාජ්‍ය ආදායම් ප්‍රතිපත්ති, රාජ්‍ය ව්‍යවසාය, විදේශ සම්පත්, කළමනාකරණ සේවා, භාණ්ඩාගාර මෙහෙයුම්, රාජ්‍ය ගිණුම්, නීති කටයුතු, විදේශ ආධාර සහ අයවැය අධීක්ෂණය සහ සංවර්ධන මූල්‍ය ඇතුළත් මුදල් අමාත්‍යාංශයේ වෙනත් මූලික දෙපාර්තමේන්තු සහ රේගු, දේශීය ආදායම් සහ



සුරාබදු වැනි මූලික ආදායම් දෙපාර්තමේන්තු අතිරේකව අයවැය සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ කර ගනී.<sup>16</sup>

අයවැය සකස් කිරීමේ දී පාර්ලිමේන්තුවේ සම්බන්ධතාවයක් නැත. සම්පූර්ණ වගකීම ඇත්තේ මුදල් අමාත්‍යාංශයට ය. ලොව පුරා වර්ධනය වෙමින් පවතින බල පරාසයන් ගණනාවකම අයවැය සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ව්‍යවස්ථාදායකයේ පිහිටුවා ඇති අයවැය හෝ මූල්‍ය උපදේශන ක්‍රියාවලියකින් පරිපූරණය වේ. මෙම ආයතන ස්වාධීන සහ නිර්පාකෘත පදනමකින් රාජ්‍ය මුදල් සහ බදු ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ විශ්ලේෂණයක් ලබා දෙන අතර මහජන නියෝජිතයන්ට සහ රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට අයවැය සකස් කිරීමේ උපදෙස් ලබා දේ.<sup>17</sup> මෙම ආයතන දීර්ඝ කාලීන මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීමේ සහ පුරෝකතනයේ යෙදී සිටිති. එවැනි ආයතන ශ්‍රී ලංකාවේ රාමුවේ නොමැති වීමෙන් අදහස් වන්නේ අයවැය සැකසීමේ දී විධායකය සහ පාර්ලිමේන්තුව අතර සම්බන්ධතාවයක් නැති වීමය.

ව්‍යවස්ථානුකූලව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දහතුන් වැනි සංශෝධනය අනුව පිහිටුවන ලද මුදල් කොමිසම මධ්‍යම රජයේ අරමුදල් වෙන් කිරීමේ දී පළාත් සභා ද විමසිය යුතුය. ඊට අමතරව මුදල් අමාත්‍යාංශය අයවැය සකස් කිරීමට පෙර තාක්ෂණ විශේෂඥයන්, පුද්ගලික අංශය, උනන්දුවක් දක්වන කණ්ඩායම්, ප්‍රදානකයන්, ණය දෙන ආයතන, වෘත්තීය සමිති

---

<sup>16</sup>මුදල් අමාත්‍යාංශය, ජාතික අයවැය සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පහසු කරවන භාණ්ඩාගාරයේ දෙපාර්තමේන්තු මොනවාද? <http://www.treasury.gov.lk/web/guest/government-budget2accessed> 19 October 2019.

<sup>17</sup> M.R.M. Beetsma, M.X. Debrun, x.fang, Y. Kim, V.D. lledo, S. Mbaye and X.Zhang (2018) Independent Fiscal Councils Recent Trends and Performance, International Monetary Fund <https://www.imf.org/en/publications/WP/Issues/2018/03/23/Independent-Fiscal-Councils-Recent-Trends-and-Performance-45276accessed> 19 October 2019.

සහ ඇගයීමේ ආයතන සමග උපදේශන ක්‍රියාවලියක් ආරම්භ කරයි.<sup>18</sup> කෙසේ වුවත් මෙම උපදේශනය සිදු කෙරෙන නියමයන් හෝ නියමිත රාමුවක් නැත.

අයවැය සකස් කරන ආකාරයට එය සම්පූර්ණයෙන්ම විධායකයේ නිෂ්පාදනයකි. භාවිතයේ දී එය විශේෂයෙන්ම මුදල් අමාත්‍යාංශයේ සහ අනෙකුත් අමාත්‍යාංශවල ජ්‍යෙෂ්ඨ සිවිල් නිලධාරීන් සිදු කරන කාර්යකි.<sup>19</sup> අයවැය සකස් කිරීම පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තු සම්බන්ධතාවයක් නොමැතිවීම ව්‍යවස්ථානුකූලව පාර්ලිමේන්තුවේ වගකීමක් වන ‘‘රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳව පූර්ණ පාලනයක්’’ පවත්වා ගැනීම යන්න විවාදාත්මක කරයි.

*අයවැය සම්මත කිරීම*

ඊට වෙනස්ව අයවැය සම්මත කිරීම පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවට වඩාත් නිශ්චිත භූමිකාවක් හිමි වේ. සකස් කළ අයවැය කැබිනට් මණ්ඩලයෙන් අනුමත කළ පසු, ඉදිරිපත් කිරීම, ඒ පිළිබඳ විවාදය සහ විසර්ජන පනත සම්මත කිරීම යන සියල්ල සිදු වන්නේ පාර්ලිමේන්තුව තුළ ය. ස්ථාවර නියෝග අනුව අයවැය ක්‍රියාවලියට සම්පූර්ණයෙන් දින 26 කට වඩා වෙන් කෙරේ.<sup>20</sup>

අයවැය ඉදිරිපත් කිරීමෙන් පසුව දෙවන කියවීමේ විවාදය සඳහා උපරිම වශයෙන් දින හතක් වෙන් කරයි. සභාවේ කටයුතු පිළිබඳ කාරක සභාව රැස් වූ විට ආණ්ඩු පක්ෂයට සහ

---

<sup>18</sup> මුදල් අමාත්‍යාංශය, අයවැය උපදේශන ක්‍රියාවලියේ පාර්ශ්වකරුවන් කවුද? <http://www.treasurt.gov.lk/web/guest/government-budget4> > accessed 19 October 2019

<sup>19</sup> Muttukrishna Sarvananthan, The Government Budget: A Crucial Appraisal with reference to Transparency and Accountability (2017) Point Pedro Institute of Development Working Papers 9-10

<sup>20</sup> Ibid

විපක්ෂයට කතා කිරීම සඳහා කාලය වෙන් කරයි. ආණ්ඩුවේ සහ විපක්ෂයේ සංවිධායකයින් විවාදයට සහභාගිවීමට අපේක්ෂා කරන තම සාමාජිකයන් සහ සම්බන්ධිත පක්ෂවලට කාලය වෙන් කළ යුතුය. වෙන් කරන ලද දින හතට පසුව විසර්ජන පනත ඡන්ද විමසීමට ඉදිරිපත් කළ යුතුය. කෙසේ වුවත් විසර්ජන පනත සභාගත කිරීමට පෙර අයවැය ප්‍රතිපත්තිය ගැන පාර්ලිමේන්තුවේ විවාදයක් කෙරෙන්නේ නැත.

රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳ කාරක සභාව (COPF) අයවැය ක්‍රියාවලිය තුළ භූමිකාවක් ඉටු කරයි. අයවැය ඉදිරිපත් කිරීමෙන් සහ විසර්ජන පනතේ දෙවන කියවීමෙන් දින හතරක් ඇතුළත රාජ්‍ය මුදල් කාරක සභාව ඇස්තමේන්තු ගත මුළු වියදම සහ ආදායම ගණනය කිරීමට පදනම් වූ බඳුකරණය, මූල්‍ය සහ ආර්ථික උපකල්පනයන් පිළිබඳ වාර්තාව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතුය. රජයේ මුදල් කාරක සභාව විසින් විසර්ජන පනත් කෙටුම්පත ඉදිරිපත් කිරීමෙන් අනතුරුව සති හයක් ඇතුළත මුදල් වෙන් කිරීම ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති සමග අනුකූල වන්නේ ද යන්න ඇතුළුව ඇස්තමේන්තු පිළිබඳ වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතු ය.<sup>21</sup>

පාර්ලිමේන්තුව ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් පසුව එය මුළු සභාවේම කාරක සභාවකට යොමු කරන අතර එය විසර්ජන පනතේ හෝ තුන්වැනි කියවීමේ කාරක සභා අවස්ථාව බවට පත් වේ. තුන්වැනි කියවීම හෝ විසර්ජන අවස්ථාවට දින 22කට වඩා යොදා නොගත යුතුය<sup>22</sup> විසර්ජන පනත ඉදිරිපත් කිරීමත් සමග සියලුම අමාත්‍යවරුන් සම්ප්‍රදායිකව තමන් යටතේ ක්‍රියාත්මක වන එක් එක් ආයතන විසින් කරන ලද ක්‍රියාකාරකම් වාර්තාවක් සියලුම මන්ත්‍රීන්ට බෙදා හැරිය යුතුය.

---

<sup>21</sup>ස්ථාවර නියෝග 121(4)

<sup>22</sup>ස්ථාවර නියෝග 75(5)

භාවිතයේ දී සියලුම ඇමතින් මෙය නොපිරිහෙලා ඉටු කරන්නේ නැත. සමහර ඇමතිවරුන් සවිස්තරාත්මක වාර්ෂික ප්‍රගති වාර්තා ඉදිරිපත් කරන අතර අනෙකුත් අය එසේ කරන්නේ නැත. නැතිනම් ඉදහිට ඉදිරිපත් කරන්නේ දුර්වල වාර්තා ය.

විසර්ජන පනතේ කාරක සභා අවස්ථාවේ දී පාර්ලිමේන්තුව එක් එක් අමාත්‍යාංශයක (අමාත්‍යාංශ ශීර්ෂය හෝ ඡන්දය නමින් ද හැඳින්වෙන) විසර්ජන පිළිබඳව සාකච්ඡාවන සංශෝධන සැලකිල්ලට ගෙන වැය ශීර්ෂයට කෙරෙන ආණ්ඩුවේ සංශෝධනත්, ඉන් පසුව වැය ශීර්ෂය අවසන් කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රශ්නත් සැලකිල්ලටගෙන ඊළඟ අවස්ථාවට යයි.<sup>23</sup> මෙම සාකච්ඡාව අවසානයේ දී එක් එක් වැය ශීර්ෂය සභාවේ ඡන්දයට ඉදිරිපත් කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ගොඩනැගී ඇති සම්ප්‍රදාය වන්නේ එක් එක් වැය ශීර්ෂය පිළිබඳව විපක්ෂයෙන් ඡන්දයක් ඉල්ලා නොසිටීම ය. ඡන්දය විමසන්නේ සියලුම වැය ශීර්ෂ පිළිබඳ විවාදය අවසන් වීමෙන් පසුවය.<sup>24</sup>

එක් එක් අමාත්‍යාංශයක වැය ශීර්ෂයක් සම්බන්ධයෙන් විවාදයට සභාවේ කොපමණ කාලයක් වැය කරන්නේ ද යන්න විපක්ෂයට තීරණය කළ හැකිය. ඉන් පසුව වෙන් කළ කාලය ආණ්ඩුව සහ විපක්ෂය අතර වෙන් කරයි. විවාදයේ වැඩි කාලයක් ලබා දෙන්නේ විපක්ෂයට ය.<sup>25</sup> සියලුම අමාත්‍යාංශ වැය ශීර්ෂ සම්පූර්ණ සභාවේ කාරක සභා අවස්ථාවෙන් සම්මත වූ වහාම පාර්ලිමේන්තු සභා රැස්වීම ආරම්භ වේ. කතානායක මෙම අවස්ථාවේ දී කිසියම් වර්ෂයක් සඳහා විසර්ජන පනත

---

<sup>23</sup> Ibid

<sup>24</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව, විසර්ජන පනත (අයවැය යෝජනාව) <https://www.parliament.lk/en/how-parliament-works/appropriation-bill=the=budget?showall=&start=2> accessed 19 October 2019

<sup>25</sup> Ibid

සංශෝධන ඇතිව හෝ නැතිව පාර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත වූ බව නිවේදනය කරයි.

*අයවැය ක්‍රියාත්මක කිරීම*

අයවැය සම්මත කිරීමෙන් අරමුදල් වෙන් කිරීම සිදු වූ පසුව පාර්ලිමේන්තුවට ප්‍රශ්න සහ ප්‍රකාශ, පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා සහ මූල්‍ය කාරක සභාවෙන් වියදුම් පරීක්ෂාව හරහා ක්‍රියාත්මක අදියරේ අරමුදල් බෙදා හැරීම සහ යොදා ගැනීම අධීක්ෂණය කළ හැකිය.<sup>26</sup> පාර්ලිමේන්තු ක්‍රියා පටිපාටියට අමතරව අයවැය ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ පරිපූරක අධීක්ෂණයට ව්‍යවස්ථා ගණනාවකින් රාජ්‍ය මුදල් පාලනය සහ පරීක්ෂාවට තවත් මාර්ග සැලසේ. ඒවාට පහත සඳහන් පනත් ඇතුළත් වේ:

- 1971 අංක 38 දරන මුදල්පනත
- 1995 අංක 15 දරන ශ්‍රී ලංකාවේ ගිණුම්කරණ සහ විගණන ප්‍රමිති පනත
- 2003 අංක 3 දරන මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත
- වාර්ෂික විසර්ජන පනත
- 2018 අංක 19 ජාතික විගණන පනත

පොදුවේ මෙම පනත්වලින් රාජ්‍ය බලධාරීන් විසින් රාජ්‍ය මුදල් වියදුම් කිරීම සහ පාලනය සිදු වූයේ කෙසේද යන්න වාර්තා කිරීමේ නීතිමය අවශ්‍යතාවය දක්වයි.

නිදසුනක් වශයෙන් 2003 අංක 3 රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනතින් රාජ්‍ය අරමුදල් ආණ්ඩුවේ ණය සහ අයවැය හිඟය අඩු කිරීමට යොදා ගත් ආකාරයේ පාරදෘශ්‍යභාවය සහ වගවීම වැඩි දියුණු කිරීමට අදහස් කරයි. විසර්ජන පනත ඉදිරිපත් කිරීමත් සමග නිකුත් කරන අයවැය ආර්ථික සහ රාජ්‍ය

---

<sup>26</sup>ස්ථාවර නියෝග 125 සහ 126

ආදායම් තත්ව වාර්තාවට අමතරව වසර මැද රාජ්‍ය ආදායම් තත්ව වාර්තාවක් පාර්ලිමේන්තුවේ සභාගත කිරීමේ වගකීමක් මුදල් ඇමතිට සහ භාණ්ඩාගාරයට පනවයි.<sup>27</sup> කෙසේ වුවත් වසර ගණනාවක් තිස්සේම මෙම ප්‍රතිපාදන පුරුද්දක් වශයෙන්ම නොසලකා හැර ඇති නමුත් මෙම වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීමට බල කෙරෙන යාන්ත්‍රණයක් පනතට එකතු කර නැත.<sup>28</sup>

මෙම තත්වය වඩාත් සංකුල වන්නේ සම්මත කළ අයවැයෙන් ආණ්ඩුව නිශ්චිත පරිපාලන ඒකක අතර අරමුදල් මාරු කරන විට, අනපේක්ෂිත ආදායම් වියදම් කරන විට හෝ ආදායම පහත වැටීම නිසා වියදම් අඩු කරන විට, පාර්ලිමේන්තුව විමසන්නේ නැති නිසාය. ඉන් අයවැය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අදියරේ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය ව්‍යාකූල කරයි.

*මූල්‍ය කාරක සභාව*

රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව (COPF) රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව (COPA) සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාව (COPE) යන ඒවායින් පාර්ලිමේන්තුවේ මුදල් කාරක සභා සමන්විත වේ. මෙම එක් එක් කාරක සභාවක් රාජ්‍ය මුදල් සහ ඒවායේ කළමනාකරණය පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුව සතු පාලනයේ සහ අධීක්ෂණයේ නිශ්චිත භූමිකාව ඉටු කරයි. මෙම භූමිකාවෙන් අයවැය ක්‍රියාවලිය මෙන්ම රාජ්‍ය මුදල්වල අනෙකුත් ලක්ෂණ ආවරණය වේ. පුළුල් වශයෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව විසර්ජන පනත කෙටුම්පත් කිරීමට සම්බන්ධවීමෙන් සහ එහි ක්‍රියාත්මක කිරීම අධීක්ෂණය කිරීමෙන් මෙන්ම ආදායම් රැස්කිරීම සහ රාජ්‍ය අරමුදල් යොදවන්නේ කෙසේද යන්න

---

<sup>27</sup>2003 අංක 3 රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත 1013 වගන්ති  
<sup>28</sup> Sarath de Silva, Control Over Public Finance, The Daily News (Colombo, March 12 2019)  
[www.dailynews.lk/2019/03/12/features/179976/control-over-public-finance](http://www.dailynews.lk/2019/03/12/features/179976/control-over-public-finance) accessed 19 October 2019

පිළිබඳව රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනය සහ අධීක්ෂණය කරයි. COPA සහ COPE වඩාත් සුවිශේෂීව රාජ්‍ය ගිණුම් සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් පිළිබඳ වගකීම ඇති ආණ්ඩුවේ ආයතනවල ක්‍රියාකාරකම් පරීක්ෂා කිරීමෙන් අධීක්ෂණ ආයතන ලෙස ක්‍රියා කරති.

*රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව*

මෙය 2015 දී හඳුන්වා දුන් නව පාර්ලිමේන්තු කාරක සභාවකි. ඊට පහත සඳහන් කරුණු පරීක්ෂා කිරීමට අධිකාරියක් ඇත.

- (අ) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 148 වගන්තිය යටතේ ආදායම් රැස් කිරීම
- (ආ) ඒකාබද්ධ අරමුදලෙන් කරන ගෙවීම්
- (ඇ) රාජ්‍ය අරමුදල් නිශ්චිත කාර්යයන් සඳහා නීතිය අනුව යොදා ගැනීම
- (ඈ) රාජ්‍ය අරමුදල් යෙදවීම
- (ඉ) පවතින වසර සඳහා විසර්ජන පනතේ ඇතුළත් විසර්ජන පහත වැටීම, විසර්ජන සහ අනපේක්ෂිත ශේෂ මාරු කිරීම
- (ඊ) පවතින වසර සඳහා විසර්ජන පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම
- (උ) රාජ්‍ය ණය සහ ණය ආපසු ගෙවීම්
- (ඌ) 2003 අංක 3 රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම) පනත යටතේ වාර්තා සහ ප්‍රකාශන<sup>29</sup>

අයවැය ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව (COPF) විසින් අයවැය ඉදිරිපත් කිරීමෙන් සහ විසර්ජන පනතේ

---

<sup>29</sup>ස්ථාවර නියෝග 121(2)

දෙවන කියවීමෙන් දින හතරක් ඇතුළත <sup>30</sup>ඇස්තමේන්තුගත මුළු වියදම සහ ආදායම ගණනය කිරීමට පදනම් වූ බඳුකරණ, මූල්‍ය සහ ආර්ථික උපකල්පනයන් පිළිබඳ වාර්තාව පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව විසර්ජන පනත සභාගත කිරීමෙන් සති හයක් ඇතුළත මුදල් වෙන්කිරීම ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති සමග අනුකූල වන්නේ ද යන්න ඇතුළුව ඇස්තමේන්තු පිළිබඳ වාර්තාවක් කාරක සභාව විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබිය යුත්තේ ය. <sup>31</sup> මෙම වාර්තාව පදනම් වන්නේ විසර්ජන පනත ඉදිරිපත්කිරීමේ දී පාර්ලිමේන්තුවට ලබා දුන් අයවැය ඇස්තමේන්තු කෙටුම් පත් සහ ඉන් පසු ඉදිරිපත් කළ අයවැය ඇස්තමේන්තු සහ මුදල් අමාත්‍යාංශය COPF වෙත ලබා දුන් අනෙක් ලේඛන මත ය. <sup>32</sup> රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව අවධානය යොමු කරන්නේ ණය කළමනාකරණය, උද්ධමනය, පොලී අනුපාත, විනිමය අනුපාත, ආදායම් හිඟය සහ දළදේශීය නිෂ්පාදිත වර්ධනයට අදාළ සාර්ව ආර්ථික රාමුව සහ ආණ්ඩුවේ ආර්ථික උපකල්පන සමගය. <sup>33</sup>

රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාවේ අධිකාරිය වැදගත් වුවද එහි කාර්යන් ඉටු කිරීමේ දී සීමාවන් සහ අභියෝග ගණනාවකට මුහුණ දීමට සිදුව ඇත. එම කාරක සභාවම පිළිගන්නා ආකාරයට එහි කාර්ය සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගැනීම, විශේෂයෙන් මුදල් අමාත්‍යාංශයෙන්, “බෙහෙවින් දුෂ්කරය” <sup>34</sup> අයවැය ඇස්තමේන්තු කෙටුම්පත සහ අයවැය

---

<sup>30</sup>ස්ථාවර නියෝග 121(5)

<sup>31</sup>ස්ථාවර නියෝග 121(4)

<sup>32</sup>රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව, 2019 අයවැය පිළිබඳ රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභා වාර්තාව

<https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1554455725098505.pdf#page=1accssed> 19 October 2019. Page 3

<sup>33</sup> Ibid

<sup>34</sup> ibid



කතාව අතර සැලකිය යුතු විචල්‍යතා පවතින බව රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව පෙන්වුම් කරයි. එය ඔවුන්ගේ විශ්ලේෂණ කාර්යට බාධාවකි.<sup>35</sup> වැඩි දුරටත් වියදම් ආංශික වර්ගීකරණය අනුව වාර්තා නොකරන නිසාත්, අමාත්‍යාංශ අනුව පමණක් සහ එම අමාත්‍යාංශ බෙහෙවින් වෙනස්වන නිසාත් කැබිනට් සංයුතියේ වෙනස්වීම් සමග විෂයන් ප්‍රතිසංවිධානය වන නිසාත් නිශ්චිත අංශවලට අදාළව වියදම් සොයා බැලීම දුෂ්කරය.<sup>36</sup> මෙම සියලු සාධක නිසා රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාවේත්, එම නිසාම පාර්ලිමේන්තුවේත්, රාජ්‍ය මුදල් අධීක්ෂණ කාර්යය වඩාත් අභියෝගාත්මක ය.

*රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව*

රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවේ කාර්ය වන්නේ ආණ්ඩුවේ සහ එහි අමාත්‍යාංශ, දෙපාර්තමේන්තු, පළාත් සභා සහ ප්‍රාදේශීය සභාවල කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාවය සහ මූල්‍ය විනය පරීක්ෂා කිරීම ය.<sup>37</sup> මෙම කාරක සභාව සෑම පාර්ලිමේන්තු සැසියක් ආරම්භයේ දී පිහිටුවන අතර පාර්ලිමේන්තුවේ පක්ෂ සංයුතිය පිළිබිඹු වේ. එහි ගණපූර්ණය මන්ත්‍රීන් හතරකි.<sup>38</sup>

රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවේ කාර්යය වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවෙන් අනුමත කළ සංඛ්‍යා විගණකාධිපති ගේ වාර්තාව සමග පරීක්ෂා කිරීම ය. එය ප්‍රධාන ගිණුම් නිලධාරීන් වන අදාළ අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරුන්ගෙන්, දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් සහ අනෙකුත් වගකිව යුතු නිලධාරීන්ගෙන් සාක්ෂි ලබා ගනී. මෙම කාරක සභාව රාජ්‍ය මුදල්, රාජ්‍ය ගිණුම් හා ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුවල ප්‍රධානීන් හෝ ඔවුන් නම් කරන ලද නියෝජිතයින් නිරතුරුවම කැඳවයි. එම කාරක

---

<sup>35</sup> Ibid Page 4  
<sup>36</sup> Ibid  
<sup>37</sup> ස්ථාවර නියෝග 119  
<sup>38</sup> Ibid

සභාවේ නිර්දේශවලට දෙපාර්තමේන්තු සහ අමාත්‍යාංශ කරන නියෝග ද ඇතුළත් විය හැකි අතර ඒවා පාර්ලිමේන්තුවේ නියෝග සේ සැලකිය යුතුය.

රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවේ වගකීම් අති විශාලය. අමාත්‍යාංශ 50ක්, දෙපාර්තමේන්තු 91ක්, දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාල 25ක් පළාත් අමාත්‍යාංශ 45ක්, මහ නගර සභා 23ක්, නගර සභා 41ක්, ප්‍රාදේශීය සභා 271ක් ඇතුළත් රාජ්‍ය ආයතන 800කට වැඩි සංඛ්‍යාවක් ඊට ඇතුළත් ය.<sup>39</sup> රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවම පිළිගන්නා ආකාරයට මෙම ආයතන සියල්ල කාලීනව පරීක්ෂා කිරීමත්, ඒවා ගැන සම්පූර්ණයෙන් පරීක්ෂා කිරීමත් ප්‍රායෝගිකව කළ නොහැකිය.<sup>40</sup> මෙම කාරක සභාව 2018 සිට නොකඩවාම රාජ්‍ය ආයතනවල කාර්ය සාධනය සහ ගිණුම් භාවිතා තක්සේරු කිරීමට විද්‍යුත් ප්‍රශ්න මාලාවක්, පරිගණක ජාල වැඩසටහනක් හරහා හඳුන්වා දීමට සූදානම්ව සිටී<sup>41</sup>

*රාජ්‍ය ව්‍යවසාය/ පොදු ව්‍යාපාර පිළිබඳ කාරක සභාව (COPE)*

රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාව ආණ්ඩුවට මූල්‍ය බැඳීමක් ඇති රාජ්‍ය සංස්ථා සහ අනෙකුත් අර්ධ ආණ්ඩු ආයතනවල මූල්‍ය විනය නිරීක්ෂණය කිරීම සහතික කරයි. එය එක් එක්

---

<sup>39</sup> Udita Kumarasighe, 'Accounts of 831 State institution: COPA to present comprehensive report' The Sunday Observer (Colombo: November 12, 2017) <<http://www.sundayobserver.lk/2017/11/12/news/accounts-831-state-institutions-copa-present-comprehensive-report>> accessed 19 October 2019

<sup>40</sup> Committee on Public Accountson the Evaluation of State Institutionsby Computer based Management InformationSystem (Financial Fear 2017) <https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1561976163044442.pdf> accessed 19 October 2019 p.1

<sup>41</sup> Ibid 3.

පාර්ලිමේන්තු සැසියක් ආරම්භයේ දී පිහිටුවන අතර එහි සභාපති කාරක සභා සාමාජිකයන් විසින් තෝරා පත් කර ගැනේ. එහි ගණ පූරණය හතරකි.<sup>42</sup>

රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ගිණුම් කාරක සභාවේ බල අධිකාරිය වන්නේ පරීක්ෂා කළ ගිණුම් පිළිබඳව, අයවැය සහ ඇස්තමේන්තු, මූල්‍ය ක්‍රියාපටිපාටි, කාර්ය සාධනය සහ රාජ්‍ය සංස්ථා සහ අනෙකුත් රාජ්‍ය ව්‍යාපාර කටයුතු පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීමය. මෙම සංවිධානවල ගිණුම් විගණකාධිපති විසින් විගණනය කරන අතර එය මෙම කාරක සභාවේ විමර්ශනවලට පදනම වේ. ඊට සාක්ෂි ලබා ගැනීමට සහ ලේඛන ගෙන්වා ගැනීමට අදාළ නිලධාරීන් සහ අනෙකුත් පුද්ගලයන් කැඳවීමට බලය ඇත. රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කරන අතර එම වාර්තාවල ඇතුළත් වන නිර්දේශ අදාළ සංස්ථා හෝ ව්‍යවස්ථාපිත ආයතන විසින් නිසි පරිදි පිළිපැදිය යුතු නියෝග ලෙස සැලකේ.

රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාවේ වගකීම් රාජ්‍ය මූල්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවට වඩා අඩුය. ඊට හේතුව වන්නේ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය සංඛ්‍යාව රාජ්‍ය ආයතනවලට වඩා අඩු වීම ය. වත්මන් පාර්ලිමේන්තුව තුළ එය විශේෂ විමර්ශන ගණනාවක් ආරම්භ කෙළේය. නිදසුනක් වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ මහ බැංකුව විසින් 2015 පෙබරවාරි සිට 2016 මැයි දක්වා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමේ දී සිදු වූ මූල්‍ය අක්‍රමිකතා විමර්ශනය කිරීමට විශේෂ කාරක සභාවක් ලෙස ක්‍රියා කෙළේය.<sup>43</sup> රාජ්‍ය ව්‍යවසාය

---

<sup>42</sup>ස්ථාවර නියෝග 120

<sup>43</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ මහ බැංකුව විසින් 2015 පෙබරවාරි සිට 2016 මැයි දක්වා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමේ දී සිදු වූ මූල්‍ය අක්‍රමිකතා විමර්ශනය කිරීම පිළිබඳ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභා වේ වාර්තාව. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව 2016 ඔක්තෝබර් 19

<[https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1478667596060758.\[df#page=1](https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1478667596060758.[df#page=1)> accessed 19 October 2019

කාරක සභාව අවස්ථා ගණනාවකදීම අදාල අමාත්‍යාංශ, රාජ්‍ය බලධාරීන් සහ මාධ්‍ය තම වාර්තාවලට ප්‍රමාණවත් අවධානයක් යොමු කර නැතැයි සඳහන් කර ඇත.<sup>44</sup> රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාවේ (සහ රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවේ) රැස්වීම් මාධ්‍යයට විවෘත කිරීම සහ සජීවී විකාශනයට අවසරදීම මේ සඳහා වැදගත් ප්‍රතිකර්මයකි.<sup>45</sup>

**රාජ්‍ය මුදල් පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවේ පාලනය සහ අධීක්ෂණයේ අඩුපාඩු**

අයවැය ක්‍රියාවලිය සහ විධායකය පරීක්ෂා කිරීමේ මාර්ගයක් ලෙස මූල්‍ය කාරක සභාවල කාර්යන් පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවේ භූමිකාව සැලකිල්ලට ගැනීමේ දී රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ අධීක්ෂණය කිරීමේ කාර්යයන් පාලනය කිරීමේ පාර්ලිමේන්තු බල අධිකාරී මට්ටම අතර පැහැදිලි වෙනසක් පවතී. පාලනය යන්නෙන් මෙහිදී අදහස් කරන්නේ ආණ්ඩුවේ නොයෙකුත් ආයතන විසින් ආදායම් රැස් කරන්නේ කෙසේද සහ රාජ්‍ය අරමුදල් වියදම් කරන්නේ කෙසේද යන්න තීරණය කිරීමේ දී පාර්ලිමේන්තුවට කොපමණ බලයක් ඇත්ද යන්නයි. අධීක්ෂණය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ මෙම ආදායම් එකතු කිරීම සහ රාජ්‍ය අරමුදල් වියදම් කිරීම පාර්ලිමේන්තුවට නිරීක්ෂණය සහ පරීක්ෂණය කළ හැක්කේ කෙසේද යන්නයි.

රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තුවේ පාලන සහ අධීක්ෂණ කාර්යන් අතර ඇති වෙනස්කම් පාර්ලිමේන්තුවේ සම්බන්ධතාවයක් නැති අයවැය සුදානම් කිරීමේ අදියරේ දී වඩාත් කැපී පෙනේ. ඊට වෙනස්ව අයවැය අනුමත කිරීමේ සහ

---

<sup>44</sup> Ibid

<sup>45</sup> Ashwin Hemmathagama, COPE Proceedings Open to Media from Today' Daily FT (Colombo: August 9 2019) <http://www.ft.lk/news/cope-proceedings-Open-to-media-from=today/56-683674> accessed 19 October 2019

ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අදියරවල පාර්ලිමේන්තුව වඩාත් බලවත් භූමිකාවක් ඉටු කරයි. එහිදී නැවතත් මෙම භූමිකාව වඩාත් නැඹුරු වන්නේ රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනයට වඩා අධීක්ෂණ කාර්යන් කෙරෙය. අධීක්ෂණ කාර්යන් තුළ පවා සංගත භාවයක් නොමැතිවීමෙන් ව්‍යවස්ථාදායක අධීක්ෂණ නිසි පරිදි භාවිතා කෙරෙන්නේ නැත. මූල්‍ය කාරක සභා තම කාර්යන් ඉටු කිරීමේ දී අධික බරක් දරති.

රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු පරීක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් මෙම ඇගයීමෙන් මතු වූ මූලික අඩුපාඩුවක් වන්නේ නිශ්චිත අයවැය කාර්යාලයන් හෝ පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා නොමැතිවීමයි. පාර්ලිමේන්තු අයවැය කාර්යාලයක් පිළිබඳ යෝජනාව පවතින පාර්ලිමේන්තු කාරක සභා ක්‍රමය ඇති කළ 2015 සිටම ඉදිරිපත් විය. රාජ්‍ය ආදායම් සහ අයවැය පිළිබඳව විශ්වසනීය, ස්වාධීන විශ්ලේෂණයක් ලබා දීමට ශාස්ත්‍රඥයන්, බුද්ධි මණ්ඩල, උපදේශක සමාගම් සහ බාහිර විශේෂඥයන් ගේ නියෝජිතයන්ගෙන් යුත් රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාවට වාර්තා කරන කාර්යාලයක් හඳුන්වා දීමට ව්‍යවස්ථා සුදානම් කළ බවක් දක්නට තිබිණ.<sup>46</sup> කෙසේ වුවත් එවැනි කාර්යාලයක් මෙතෙක් නිර්මාණය කර නැත.

පාර්ලිමේන්තු අයවැය කාර්යාලයකින් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට මූල්‍ය සහ රාජ්‍ය ආදායම් පිළිබඳ සෘජු විශේෂඥතාවයක් ලබා දීමෙන් ( විශේෂයෙන්ම මූල්‍ය කාරක සභාවේ) ඔවුන්ගේ රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය ශක්තිමත් කිරීමට බෙහෙවින් ඉවහල් වනු ඇත.<sup>47</sup> එය කාලයත් සමග එක් එක්

---

<sup>46</sup> Chandani Jayatilke, 'Parliament Budget Office to Control Public Finance' The Sunday Observer (Colombo July 23 2017) < <http://www.sundayobserver.lk/2017/07/23/news/parliament-budget-office-control-public-finance>> accessed 19 October 2019

<sup>47</sup> Raja Wickamasinghe, 'Parliamentary control of Public Finance,' The Sunday Times (Colombo: January 29 2019)

අයවැය වක්‍රයන් හරහා විධායකය සහ පාර්ලිමේන්තුව අතර වඩාත් ප්‍රබල ප්‍රතිපෝෂණ මාර්ගයක් නිර්මාණය කිරීමෙන් අයවැය ක්‍රියාවලිය නව්‍යකරණය වනු ඇත. දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ, වියදම් කරන ලද්දේ කුමක් සඳහා ද සහ ඒ පිටුපස ඇති ප්‍රතිපත්ති පදනම පිළිබඳ විමසිලිමත් වීමෙන් ආණ්ඩුවට සහ විපක්ෂය යන දෙපාර්ශ්වයටම ඉන් ප්‍රතිලාභ අත්වනු ඇත.

දැනට සංයුක්තව ඇති ආකාරයට මුදල් කාරක සභා තුන රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳ පාලනය සහ අධීක්ෂණය තුළින් විධායකය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු සුපරීක්ෂා කිරීමේ භූමිකාව අගයීය යුතු කාර්යක් ඉටු කරයි. විශේෂයෙන්ම මෑතක දී රාජ්‍ය මූල්‍ය කාරක සභාව හඳුන්වා දීමෙන් රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කාරක සභාවේ සහ රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවේ කාර්ය සහ ගතිකත්වය ශක්තිමත් කර ඇත. කෙසේ වුවත් මූල්‍ය කාරක සභාවලට පැවරී ඇති විශාල බල අධිකාරිය නිසා වැඩි වූ කාර්යන් ඉටු කිරීමේ දී සීමා පැන වී ඇත. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳව විධායකය කෙරේ ඇති පාර්ලිමේන්තු පරීක්ෂාව අසම්පූර්ණ ය. මෙය පළමුවෙන් මෙම කාරක සභාවලට තම කාර්යන් ඉටු කිරීමට ප්‍රමාණවත් සම්පත් සහ කාලයක් ලබා දීමෙන්<sup>48</sup> සහ දෙවනුව පාර්ලිමේන්තු අයවැය කාර්යාලයක් වහාම පිහිටුවීමෙන් විසඳිය හැකිය.

## නිගමනය

මෙම පරිච්ඡේදයෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය පිළිබඳව පාර්ලිමේන්තුවේ පාලනය සහ අධීක්ෂණය කෙරේ වැඩි අවධානයක් යොමු කරමින් විධායකය අධීක්ෂණය කිරීමට පාර්ලිමේන්තුව යොදා ගන්නා නොයෙකුත් යාන්ත්‍රණ සහ සම්ප්‍රදායන් පරීක්ෂා

---

[www.sundaytimes.lk/article/1066332/parliamentary-control-of-public-finances](http://www.sundaytimes.lk/article/1066332/parliamentary-control-of-public-finances)>accessed 19 October

<sup>48</sup>පාර්ලිමේන්තු සේවා පිළිබඳ වැඩි තොරතුරු සඳහා මෙම පොතේ 10 පරිච්ඡේදය බලන්න.

කෙරේ. ඊට ක්‍රියාපටිපාටි යාන්ත්‍රණයක් ලෙස යොදා ගන්නා ප්‍රශ්න කිරීම් සහ අමාත්‍යාංශ ප්‍රකාශන මෙන්ම අයවැය ක්‍රියාවලියේ දී යොදා ගන්නා සම්ප්‍රදායන් සහ මූල්‍ය කාරක සභා මෙහෙයවීම් ඇතුළත් ය. විධායකය පිලිබඳ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණයෙන් මතු වන විනය අනුව සංකල්පය ක්‍රියාත්මක කිරීමට නිශ්චිත යාන්ත්‍රණ සහ සම්ප්‍රදායන් තිබෙන නමුත් භාවිතයේ දී ඒවායේ සංගත භාවයක් නැත. රාජ්‍ය මුදල් පිලිබඳ පාර්ලිමේන්තුවේ පාලනය සහ සුපරීක්ෂාව විමසීමේ දී මෙම අසංගත භාවය පැහැදිලි වේ.

## හදිසි තත්වය සහ ත්‍රස්ත විරෝධී බලතල පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු අධීක්ෂණය

මෙම පරිච්ඡේදයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ හදිසි තත්වය සහ ත්‍රස්ත විරෝධී බලතල පාලනය වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සහ නීතිප්‍රකාර රාමුව සහ මෙම අති විශේෂ බලතල පාවිච්චි කිරීමේදී විධායකය පාර්ලිමේන්තුවට වගකීමට පත්කරවන විශේෂ භූමිකාව විස්තර කරයි.

### ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සහ නීති ප්‍රකාර රාමුව: XVIII පරිච්ඡේදය සහ මහජන ආරක්ෂක පනත

හදිසි තත්වය පාලනය වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා රාමුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ XVIII පරිච්ඡේදයේ දැක්වේ. එහි මූලික අවධානය වන්නේ ක්‍රියාපටිපාටි අවශ්‍යතා සහ පාර්ලිමේන්තුවේ අධීක්ෂණ භූමිකාවයි. හදිසි තත්වයක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වන විශාල බලතල සංශෝධනය කරන ලද 1947 අංක 25 මහජන ආරක්ෂක පනතේ දක්වා ඇත. හදිසි නීති රෙගුලාසි ප්‍රකාශයට පත්කිරීමේ බලය (එනම් විධායකයට ව්‍යවස්ථා පැනවීමේ බලතල) මහජන ආරක්ෂක පනතේ II කොටසෙන් ප්‍රතිපාදනය කර ඇත.

හදිසි තත්වයක් ඇතිවන්නේ මහජන ආරක්ෂක පනතේ<sup>49</sup> ප්‍රතිපාදන ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රකාශයක් ජනාධිපති විසින්<sup>50</sup> නිකුත් කිරීමෙනි. ඊට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව හැර අනෙක් ඕනෑම නීතියක් අභිබවා යෑමට, සංශෝධනය කිරීමට

<sup>49</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව 155(3)වගන්තිය

<sup>50</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව 155(1)වගන්තිය



හෝ අත්හිටුවීමේ නෛතික බලයක් ඇති හදිසි නීති රෙගුලාසි පැනවීමට ජනාධිපතිට ඇති බලයත් ඇතුළත් වේ.<sup>51</sup> එය පළාත් සභා ව්‍යවස්ථාවන්ට ද බලපැවැත්වේ. එම ව්‍යවස්ථා ද හදිසි නීති රෙගුලාසි වලින් අභිබවා යෑම, සංශෝධනය සහ අත්හිටුවනු ඇත.<sup>52</sup>

හදිසි තත්වයක් ප්‍රකාශයට පත්කිරීමේ නියෝගයක් නිකුත් කිරීමේ එකම අභිමතානුසාරී බලය ඇත්තේ ජනාධිපතිට ය. එහෙත් එවැනි ප්‍රකාශයක් පාර්ලිමේන්තුවට වහාම දැන්විය යුතුය.<sup>53</sup> එවැනි ප්‍රකාශයක් පළමුවෙන්ම බල පවත්වන්නේ දින දාහතරක කාලයකටය. එය දිගටම පවත්වා ගැනීමට අදහස්කරන්නේ නම් පාර්ලිමේන්තුවෙන් අනුමත වියයුතුය.<sup>54</sup> පාර්ලිමේන්තුව 155(3)වගන්තිය යටතේ කරන ලද හදිසි තත්වය ප්‍රකාශ කිරීම අනුමත නොකරන්නේ නම් එම ප්‍රකාශය (යටතේ නිත්‍යානුකූලව කරන ලද කිසිවකට අගතියක් නොවන ආකාරයට) වහාම බල රහිත හෝ නීත්‍යානුකූල බලයක් නැතිවන්නේය.<sup>55</sup>

**XVIII පරිච්ඡේදයෙන් පාර්ලිමේන්තුව කල්තබා, වාරාවසානයකර, විසුරුවා හැර ඇති අවස්ථාවක එය වහාම කැඳවීමේ ප්‍රතිපාදන ඇතුළුව පාර්ලිමේන්තු අනුමැතිය ලබා ගන්නේ කෙසේද යන්න විස්තර කරයි. පාර්ලිමේන්තු අනුමැතියට යටත්ව හදිසි තත්වය ප්‍රකාශ කිරීම මාසයක කාලයකට බල පැවැත්වේ. ඉන්පසුව එය ඊට පෙර අවලංගු කළහැකි නමුත් තවත් මාසයක කාලයකට දීර්ඝ කළ**

---

<sup>51</sup> Ibid 155(2)වගන්තිය  
<sup>52</sup> එම. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට (1987)ගෙන එන ලද දහතුන් වැනි සංශෝධනයේ 155 (3) අ)වගන්තිය.  
<sup>53</sup> එම 155(4)වගන්තිය  
<sup>54</sup> එම 155 (6)වගන්තිය  
<sup>55</sup> එම 155 (8)වගන්තිය

හැකිය.<sup>56</sup> ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට දහ වැනි සංශෝධනය ගෙන ඒමට පෙර 8 සහ 9 ඡේද අනුව හදිසි තත්වය දින අනුවකට වඩා නොකඩවා බල පැවැත්වූයේ නම් හෝ පසුගිය වසර හයක කාලයක් තුළ දින අනුවකට වඩා ක්‍රියාත්මක වූයේ නම් හදිසි තත්වය දීර්ඝ කිරීමේ යෝජනාව තුනෙන් දෙකක බහුතරයකින් සම්මත වියයුතුය. මෙම ආරක්ෂාව තව දුරටත් ලබාදී නැත.

XVIII පරිච්ඡේදය යටතේ අවංක සිතින් කරන ලද ප්‍රකාශයක් හෝ කිසියම් දෙයක් අධිකරණ අධීක්ෂණයට ගෙන ඒමේ ප්‍රතිපාදනයක් නැත. ඒ අනුව හදිසි තත්වයක් තුළ විධායකය අධීක්ෂණය කිරීමේ සහ පාලනය කිරීමේ එකම යාන්ත්‍රණය පාර්ලිමේන්තුවයි.

මහජන ආරක්ෂක පනතේ II කොටස ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රකාශය 2 වගන්තිය යටතේ ජනාධිපතිගේ අභිමතය යටතේ පවතී. මෙම ප්‍රතිපාදනය යටතේ මහජන හදිසි තත්වයක් පවතින්නේ යැයි හෝ එවැන්නක් ඇතිවීමට ආසන්නයැයි අදහස්කරන්නේ නම් මහජන ආරක්ෂාව සහ මහජන සාමය පවත්වා ගැනීම සඳහා හෝ ජන ජීවිතය පවත්වා ගැනීමට අත්‍යවශ්‍ය සැපයුම් සහ සේවා පවත්වා ගැනීමට ඔහු අදහස් කරන ආකාරයට යෝග්‍ය යැයි සිතනවිට හදිසි තත්වයක් ප්‍රකාශ කළහැකිය.<sup>57</sup>

5(1) ඡේදයෙන් හදිසි නීති රෙගුලාසි නිකුත් කිරීමේ පොදු බලයක් ජනාධිපතිට ප්‍රදානයකරන අතර 5(2)ඡේදයෙන් 5(1)ඡේදයෙන් පවරා ඇති පොදු බලයට අගතියක් නොවන ආකාරයට හදිසි නීති රෙගුලාසි නිකුත් කළහැකි විවිධ කාර්යන් දක්වා ඇත. මෙම ප්‍රතිපාදන වලට පුද්ගලයන් රඳවා ගැනීම,

---

<sup>56</sup>එම 155 ( 5)වගන්තිය

<sup>57</sup> See J A L Cooray. Constitutional and Administrative Law of Sri Lanka (Sumathi 1995) 752

අත්පත්කර ගැනීම සහපවරා ගැනීම, පිවිසීම සහ පරීක්ෂාව, රෙගුලාසි වලින් පීඩාවට පත් අයගේ පැමිණිලි, අභියාචනා සහ වන්දි ගෙවීම විභාගය සහ කිසියම් නීතියක් යෙදවීම, සංශෝධනය හෝ අත්හිටුවීම සඳහා ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් ය. 5(3) ඡේදය වැදගත් වන්නේ කිසියම් හදිසිනීතිරෙගුලාසියකට යෝජනාවකින් කිසියම් දෙයක් එකතු කිරීමට, වෙනස් කිරීමට හෝ අවලංගු කිරීමට බලය පාර්ලිමේන්තුවට ලබාදීමෙනි.

7 ඡේදය අනුව ඒ යටතේ පනවන ලද හදිසි නීති රෙගුලාසි සහ කිසියම් තීරණයක්, නියෝගයක් හෝ නියමයක් වෙනත් ඕනෑම නීතියක් අභිබවා ක්‍රියාත්මක වේ. මහජන ආරක්ෂක පනතේ III කොටසෙන් සිවිල් සේවා පවත්වා ගැනීම සඳහා සන්නද්ධ හමුදා කැඳවීම, අත්අඩංගුවට ගැනීම, රඳවා ගැනීම සහ රඳවා ගැනීම් පිළිබඳ විධායක පුනරීක්ෂණය සහ දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ සමහර ප්‍රතිපාදන අත්හිටුවීම ඇතුළත් හදිසි නීති බලතල පාවිච්චි කිරීමේ ජනාධිපති විශේෂ බලතල පිළිබඳ වෙනත් නියමයක් ප්‍රතිපාදනය කරයි.

**විශේෂ ත්‍රස්ත විරෝධී බලතල: ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත (PTA)**

ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ විශේෂ බලතල 1979 අංක 48 ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත (සංශෝධිත) යටතේ ලබාදී ඇත. ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත යටතේ විධායකයට පුළුල් බලතල ලබාදී ඇති අතර ඒවා ස්වභාවයෙන් හදිසි බලතල වලට සමාන ය. එහෙත් ඒවා භාවිත කිරීමේදී විධායකය ස්වාධීන වන අතර ඒවා XVIII පරිච්ඡේදය සහ මහජන ආරක්ෂක පනත යටතේ සම්ප්‍රදායික හදිසි බලතල නීති (ප්‍රකාශ කිරීම් සහ පාර්ලිමේන්තු අනුමැතිය කාලීනව ලබා ගැනීම වැනි) රාමුවේ අධීක්ෂණයට ලක් වන්නේ නැත.

ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත 1979 දී තාවකාලික පියවරක් වශයෙන් සම්මත කෙළේ දිවයිනේ උතුර ප්‍රදේශයේ පැවති අඩු තීව්‍රතාවයෙන් යුත් කැරලිකාරිත්වයට මුහුණ දීමට එවකට පැවති ආණ්ඩුවේ දේශපාලන සහ හමුදාමය උපාය මාර්ගයේ කොටසක් සේ ය. මුල්පනතේ 29 වගන්තිය අනුව එය වසර තුනක කාලයක් පමණක් බලපැවැත්වෙන බව පැහැදිලිවම සඳහන් වුවද 1982 අංක 10 ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) සංශෝධන පනත යටතේ එම වගන්තිය අහෝසි කිරීමෙන් ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත ස්ථිර පනතක් විය.

ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත නොවිධිමත් රඳවා ගැනීමේ ස්ථානවල දීර්ඝ කාලයක් වෝදනා නැතිව රඳවා ගැනීම, රැඳවියන්ගේ අයිතිවාසිකම් සීමාකිරීම, නඩු විභාගයන් හිදී පාපෝච්චාරණ සාක්ෂි වශයෙන් පිළිගැනීම, ඔප්පුකිරීමේ සාක්ෂිමය වගකීම විත්තිකරුවන් මත පැටවීම සහ දැඩි දඬුවම් ඇතුළත් ත්‍රස්තවාදය හා සටන්කිරීමේ පුළුල් බලතල විධායකයට ලබාදී ඇත. රඳවා ගැනීමේ බලතල, විශේෂ නඩුවිභාග ක්‍රියාපටිපාටි, ප්‍රකාශකිරීමේ නිදහස සීමා කිරීමේ බලතල සහ විධායකය, ව්‍යවස්ථා සහ අධිකරණ පුනරීක්ෂණයකට ප්‍රමාණවත් නොවන ප්‍රතිපාදන කණස්සල්ලට හේතු වී ඇත.

**හිගමනය**

හදිසි තත්වයක් යටතේ විධායකය වගකීමෙන් බැඳී තැබීමේ විශාල වගකීමක් පාර්ලිමේන්තුවට ලබාදී ඇත. ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ බලතල අධීක්ෂණය කිරීමේ පාර්ලිමේන්තු භූමිකාව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් එතරම් පැහැදිලි නැතිවුවද, එම බලතල ව්‍යවස්ථාදායකයේ සුපරීක්ෂාවට ලක් විය යුතු යන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ පොදු මූලධර්ම අනුව පැහැදිලි ය. අතීතයේ දිග්ගැසුණු යුධ සහ කැරලිකාරී තත්වයන් යටතේ,

විධායක ජනාධිපති සතු සුවිශාල බලතල නිසාත්, අඩු වශයෙන් මහජන මතයේ බලපෑම් නිසාත් විධායකය සාර්ථකව වගකියන තත්වයට පත්කිරීම අපහසුවිය. සමාජය ත්‍රස්තවාදී තර්ජනයකට ලක්ව ඇතිවිට පුද්ගල නිදහස වෙනුවෙන් පෙනී සිටීම බොහෝවිට ජනප්‍රිය කරුණක් නොවේ. කෙසේ වුවත් දහනම වැනි සංශෝධනය සහ නව කාරක සභාක්‍රමය යටතේ සුපරීක්ෂාවේ සහ අධීක්ෂණයේ පාර්ලිමේන්තු භූමිකාව වඩාත් ප්‍රමුඛ තත්වයක් අත්කර ගනී. ඒ පාර්ලිමේන්තුව අතීතයට වඩා වැඩි කාර්යක්ෂමතාවයක් අත්කර ගත යුතු ක්ෂේත්‍රයකි. 2019 අප්‍රේල් පාස්කු ඉරිදා ත්‍රස්තවාදී ප්‍රහාරය වැළැක්වීමට අපොහොසත් වීමෙන් වගවීම මෙන්ම වැළැක්වීම සහතික කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුව වඩාත් ප්‍රබල භූමිකාවක් අත්කර ගැනීමේ ඉමහත් වැදගත්කම ඉස්මතු කර දක්වයි.

## පාර්ලිමේන්තුව සහ සිවුවැනි ස්ථම්භ ආයතන

### හැඳින්වීම

මෙම පරිච්ඡේදයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ කොටස් වූ නොයෙකුත් ස්වාධීන කොමිසන් සභා වැනි ආයතන අයත් වන සිවුවැනි ස්ථම්භයේ රාමුවේ, උච්චතම ආයතනය ලෙස ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ වර්ධනය සහ බලතල විස්තර කරයි. නූතන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවල සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන සැලසුම් කර ඇත්තේ රජයේ පත්වීම්වල යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ය. එම නිසා යහ පාලනය සහ රාජ්‍ය පත්වීම් අතර සම්බන්ධතාවය ද සාකච්ඡා කරනු ඇත. මෙම පරිච්ඡේදය වෙනත් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය බල ප්‍රදේශයන්හි සිවුවැනි ස්ථම්භ ආයතන සමග සන්සන්දනාත්මක නිදසුන්වලින් අවසන් කරනු ඇත.

### යහපාලනය සහ සිවුවැනි ස්ථම්භ ආයතන

*යහපාලනය යනු කුමක් ද? එය රාජ්‍ය පත්කිරීම්වල දක්නට ඇත්තේ කෙසේද?*

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව සැලසුම් කර ඇත්තේ රාජ්‍ය පත්වීම් ක්‍රියාවලිය තුළ යහ පාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ය. මෙම කොටසෙන් ඉන් අදහස් කරන්නේ කුමක් ද, එය වැදගත් වන්නේ ඇයි සහ එම සභාව සිවුවැනි ස්ථම්භයේ ආයතන ප්‍රවර්ධනය කරන්නේ ඇයි යන්න සාකච්ඡා කරනු ඇත.

යහ පාලනය යනු සමහර මූලධර්ම නගා සිටුවන පාලන ක්‍රමයකි. යහ පාලනය' යන්න සමාජයෙන් සමාජයට වෙනස්වන නිසා යහ පාලන සංකල්පයද මෙම සන්දර්භය තුළ එහි සන්දර්භය අනුව මදක් වෙනස් වනු ඇත.<sup>1</sup> කෙසේ වුවත් සමස්ත ලෝකයේම අවධානයට ලක් වූ සමහර මූලධර්ම ඇත. ඒවා නම්:

- විවෘතභාවය
- සහභාගිත්වය
- වගවීම
- කාර්යක්ෂමතාවය
- සංගත භාවය<sup>2</sup>

යහපාලනය එහි විරුද්ධාර්ථය සමග සැසඳීමෙන් පැහැදිලි කළ හැකිය.එය රාජ්‍ය පත්වීම් ක්‍රියාවලියේ දී 'අනුග්‍රහය'යි. රාජ්‍ය පත්වීම්වලදී ඡන්දයෙන් තේරී පත් වූ නියෝජිතයන් සම්බන්ධ වන නිසා දේශපාලන පැතිමානයක් තිබෙන නමුත් යහ පාලනය අනුව එම නිලධාරීන් තම පත්වීමේ බලතල පුද්ගලයෙකුගේ වාසිය සඳහා නොව ආයතනයේ සමහර අගයන් සඳහා යෙදිය යුතුය. මෙම වෙනස රාජ්‍ය පත්වීම් 'නිර්දේශපාලනීකරණය' සේ හැඳින් වේ. මෙම ක්‍රියාවලියට දේශපාලකයින් සම්බන්ධ විය හැකි නමුත් ඔවුන් තීරණ

---

<sup>1</sup> See discussion of different views in Haroon A Khan The Idea of Good Governance and the politics of Global South (Routledge 2016) 7-8

<sup>2</sup> EU Commission, The White Paper on European Governance (2001) [https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper\\_en](https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en) accessed 19 October 2019 Page 8. See also the Nolan Principles-Seven Principles in Public Life (UK) < <https://www.bristol.gov.uk/documents/20183/33439/nolan-principles.pdf/a8d2cbcb-cc62-4ec8-9bf5-422dac71a73b> accessed 19 October 2019

ගැනීමේ දී තම දෛනික දේශපාලන සහ පුද්ගලික සම්බන්ධතා මට්ටම්වලින් ඔබ්බට යා යුතුය. අනුග්‍රාහකත්වය අපේක්ෂකයෙකුගේ පක්ෂ දේශපාලන සම්බන්ධතා සහ පත්කරන්නා සමග ඇති පුද්ගලික සම්බන්ධතා පත්වීම් වලදී වැදගත් වන නමුත් යහ පාලනය අනුව පත්වීම් පුද්ගල සුදුසුකම් සහ අදාල ආයතනයේ පුළුල් දේශපාලන අරමුණු මත පදනම් විය යුතුය.<sup>3</sup>

රාජ්‍ය පත්වීම් ක්ෂේත්‍රයේ යහ පාලනය විශේෂයෙන් වැදගත් වන්නේ පත්වීම් ලබන නිලධාරීන් බොහෝ සංඛ්‍යාවකට විශාල මහජන මුදලක් වැය වන නිසාත් එසේ පත්වීම් ලැබුවන්ට පත්වීම නිසා ලැබෙන බලපෑම වැඩි නිසාත් ය<sup>4</sup>. වැඩි දුරටත් බොහෝ රටවල රාජ්‍ය පත්වීම් ක්‍රියාවලිය ගැන පුළුල්ව පැතිර ඇති අවිශ්වාසය නිසාත් මෙය පාලනය පිලිබඳ මහජන දැක්ම සැලකිය යුතු ආකාරයෙන් වැඩි කිරීමට ද අවස්ථාවකි.

*රාජ්‍ය පත්වීම් ක්‍රියාවලියේ දී යහ පාලන මූලධර්ම ඉටු කිරීමට සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන අවශ්‍ය වන්නේ ඇයි?*

සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන රාජ්‍ය පත්වීම් ක්‍රියාවලියේ දී යහ පාලනය ගොඩනැගීමේ අපේක්ෂාව පෙන්නුම් කරයි. යහ පාලන මූලධර්ම සමග සම්බන්ධතාවය වැඩි දියුණු කළ හැකිය.

---

<sup>3</sup> See for example Alessandro Sancino et al. Between patronage and good governance: Organizational arrangement in (local) public appointment processes (2008) International Review of Administrative Sciences, 84(4): pp.785-802. 787

<sup>4</sup> M. Denton, The Impact of the Committee on Standards in Public Life on Delegated Governance: The Commissioner for Public Appointments (2006) Parliamentary Affairs 59(3), 491- 508, 491-493



- විවෘතභාවය

සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතන ස්වභාවයෙන්ම රාජ්‍ය පත්වීම්වල සම්පූර්ණ අමාත්‍යාංශ අභිමතාර්ථ සම්ප්‍රදාය ඉවත් කරයි. කලින් පැවති ක්‍රියාවලීන් නොවිධිමත් සහ රහසිගත වූ අතර සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන පත්වීම් බලතල විමධ්‍යගත කිරීම සඳහා පාරදෘශ්‍ය තේරීමේ නිර්ණායක ක්‍රියා පටිපාටි නිර්මාණය කරයි. තමන්ගේ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය පැහැදිලි කරන්නේ නැතිව, එක පුද්ගලයෙකු පත්වීම් නොකර සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතන පැහැදිලි අයැදුම් කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් නිර්මාණය කර තෝරා ගන්නා අපේක්ෂකයන් පාර්ශ්වකරුවන් ගණනාවක පරීක්ෂාවට ලක් වේ.

- සහභාගිත්වය

සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතන රාජ්‍ය පත්වීම්වල අත්‍යවශ්‍ය ලක්ෂණයක් කිරීමෙන් මහජන සහභාගිත්වය වැඩි කරයි. ව්‍යවස්ථාදායකය සහ විධායකය මෙන්ම සිවිල් සමාජයේ දේශපාලන ක්‍රියාකාරීන් ගණනාවක්ම මෙම පත්වීම් වඩාත් සාධාරණ තීරණ වනු සඳහා සම්බන්ධ විය යුතුය. සිවු වැනි ස්ථම්භ සහභාගිත්වය මාර්ගයක් මෙන්ම අරමුණක් වන නිසා එය ස්වභාවයෙන්ම යහපත් ය. විශේෂඥ සාමාජිකයන්ට නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ ප්‍රතිරූපය ශක්තිමත් කළ හැකි නමුත් ඉන් ව්‍යවස්ථාදායකයේ නියෝජිතයන්ගේ වැදගත්කම සහ තත්වය පැහැර ගැනීමක් නොවිය යුතුය.

- වගවීම

සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතන රාජ්‍ය පත්වීම් පිළිබඳ බලතල ඇති අනෙකුත් අය වගකීමෙන් බැඳී තැබීමට සාර්ථක වුවද ඔවුන්ගේ ස්වාධීන තත්වය අවශ්‍යයෙන්ම ඔවුන් මහා මැතිවරණයක දී වක්‍රව වගකීමට පමණක් බැඳී ඇතැයි අදහස් වන්නේ නැත. මෙම ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ඌණතාවය යහ පාලනයේ අනෙකුත් මූලධර්මවල උසස් කාර්ය සාධනයෙන් හිලවූ විය යුතුය. කෙසේ වුවත් සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතන රාජ්‍ය පත්වීම් පිළිබඳ මාධ්‍ය සුපරීක්ෂාව අඩුම වශයෙන් කෙටි කාලීනව වැඩි කිරීමෙන් ඒවා වඩාත් වගවීම් සහිත කරයි. ඒවා වැරදි 'නම් කිරීමේ සහ හෙළි කිරීමේ' බලයන් සහිත අධීක්ෂණ ආයතන වුවහොත් එය ද මාධ්‍ය සුපරීක්ෂාව වැඩි කරයි.<sup>5</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායක සභාවෙන් ජනාධිපතිට පත්වීම් නිර්දේශ කිරීමේ හෝ අනුමත කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ගැන මාධ්‍ය අවධානයක් ඇති කිරීමෙන් එම කරුණු පිළිබඳව මහජන සාකච්ඡාවක පියවරක් වේ.

- කාර්යක්ෂමතාවය

සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතනවලට වඩාත්ම උචිත අපේක්ෂකයන් තෝරා ගැනීමෙන් සහ රාජ්‍ය අංශයේ තරගකාරිත්වය වැඩි කිරීමෙන් ආණ්ඩුවේ කාර්යක්ෂමතාවය නගා සිටුවිය හැකිය. විශේෂඥ සාමාජිකත්වය නිසා සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතනවලට නිසි තනතුරු සඳහා නිසි අපේක්ෂකයන් හඳුනා ගැනීම පහසු කළ හැකිය. වැඩි දුරටත් අනුග්‍රාහකත්වය සහ

---

<sup>5</sup> Ibid pp.499

ඥාති මිත්‍ර සංග්‍රහය ඉවත් කිරීමෙන් සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතනවලට ඉහළ තනතුරු සඳහා අපේක්ෂාව සහ තරගකාරිත්වය වැඩි කළ හැකිය.

- සංගත භාවය

සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතනවලට රාජ්‍ය පත්වීම් තුළින් ජන ජීවිතයේ ප්‍රමිතීන් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට කේත ගොඩනැගිය හැකිය.<sup>6</sup> මෙය රාජ්‍ය පත්වීම් ක්‍රියාවලියේ පාරදෘශ්‍යභාවය පමණක් නොව සංගත භාවය ද නිර්මාණය කරයි. අපේක්ෂකයන් තෝරා ගැනෙන්නේ පුද්ගලික කැමැත්ත අනුව නොව ඔවුන්ගේ සුදුසුකම් සහ ආයතනවල පුළුල් යහපත සඳහා ය.

මේ ආකාරයට සිව් වැනි ස්ථම්භ ආයතන නිසැකයෙන්ම රාජ්‍ය පත්වීම්වල යහ පාලන මූලධර්ම නගා සිටුවයි. එසේ වුවත් න්‍යායාත්මකව ආණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථාදායක අධීක්ෂණ පියවර මගින් එම අරමුණු සරලව සාක්ෂාත් කර ගත හැකියැයි ප්‍රබල තර්කයක් පවතී. එමනිසා සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතනවල ජනප්‍රියතාවය යහ පාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ ඔවුන්ගේ ප්‍රත්‍යක්ෂ සාර්ථකත්වය අනුව පැහැදිලි කළ හැකිය. එය රාජ්‍ය පත්වීම් සුපරික්ෂාව තුළින් ව්‍යවස්ථාදායකයට සාක්ෂාත් කර ගැනීමට වඩාත්

---

<sup>6</sup> See for example the UK Commissioner for Public Appointments and the adoption of the Committee on Standards in Public Life's Seven Principles of Public Life, Code of Practice for Ministerial Appointments to Public Bodies <https://publicappointmentscommissioner.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2017/01/Order-in-Council-April-2012.pdf> accessed 19 October 2019 At para 4

අපහසු වූවකි. සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතනවල සාර්ථකත්වය අඩ වශයෙන් එහි ඓතිහාසික වර්ධනය නිසා විය හැකිය. ඒවා නිර්මාණය කරන ලද්දේ දූෂණ පිළිබඳ වාර්තා නිසාය. ඒවායේ සම්පත් ආයෝජනය කරන ලද්දේ අතීතයෙන් පැහැදිලිවම වෙන්වීමට ය.<sup>7</sup> කලින් සඳහන් කළ ආකාරයට රාජ්‍ය පත්වීම් සංඛ්‍යාව ද කාලයත් සමග වර්ධනය වූ නිසා එය ව්‍යවස්ථාදායකයට පමණක් තනිවම දැරිය නොහැකි වැඩ ප්‍රමාණයක් විය. සිව්වැනි ස්ථම්භ ආයතන එම බර බෙදා ගැනීමේ නව්‍යමය ආකාරයකි. අවසාන වශයෙන් සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන හුදෙක් විධායක පියවරට හා ව්‍යවස්ථාදායක අධීක්ෂණයට වඩා විමධ්‍යගත වූවකි. ඉන් අනුග්‍රහයට ඇති ඉඩකඩ අඩු කරයි.

රාජ්‍ය පත්කිරීම් අධීක්ෂණය අධිකරණයෙන් ඉටු කිරීම නොගැලපෙන භූමිකාවක්යැයි තර්ක කෙරේ. කෙසේ වුවත් දූෂණ හෝ නොගැලපෙන රාජ්‍ය පත්වීම් සඳහා අධිකරණ ක්‍රියාවලිය හරහා වගවීම සිදු වන්නේ පළමුවෙන්ම නුසුදුසු පත්වීම් මග හැරීමට සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන අරමුණු කිරීමෙන් පසුවය. කෙටියෙන් උසාවි අනුග්‍රහයේ නරකම තත්වයන් නිහින අල්ලස් ගැනීම් සහ කිසිසේත් සුදුසු නැති අපේක්ෂකයන් පත් කිරීම සාර්ථකව හඳුනා ගැනීමට සමත් වුවද යහපාලනය සහ සම්පූර්ණ අනුග්‍රහය අතර ඇති සියුම් දුෂ්ටකම් සියල්ල විසඳිය නොහැකිය. අමන්ඩෝ ර්ග්‍රායෙලයේ පවතින ක්‍රමය විස්තර කරමින් මෙසේ සටහන් කරයි. 'විනිශ්චයකරුවෝ වඩාත් පටු අවිනිත

---

<sup>7</sup> Meridith Edwards, 'Appointments to public sector boards in Australia: A comparative assessment' (2006) Issues paper Series no.3, Corporate Governance ABC Project, University of Canberra Page 2

සහ ඉබාගාතේ යන සහ අසාර්ථකවන දේශපාලන ක්‍රියාවලියකට නීතියේ ආධිපත්‍යයේ පෙනුමක් ලබා දීමට ගන්නා උත්සාහය අසාර්ථක වීමේ අනතුරකට මුහුණ දෙති.’ ඊට වෙනස්ව නීති ක්‍රියාවලිය දේශපාලනීකරණය සාර්ථකව ඉටු කිරීමේ අනතුරක් ද පවතී. <sup>8</sup> එමනිසා එකම විකල්පය වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායක අධීක්ෂණය සහ සිවිවැනි ස්ථම්භ ආයතනයයි.

## **ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව**

*ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ සංයුතිය සහ බලතල*

මෙම සභාව නම්කළ සහ නිල බලයෙන් පත්වන සාමාජිකයන්ගෙන් සමන්විත වේ. සභාවට අනිවාර්යයෙන් පත් වන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් වන්නේ අගමැති, කථානායක (සභාවේ සභාපති) සහ විපක්ෂයේ නායක ය. <sup>9</sup> ජනාධිපති විසින් ද පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකු සාමාජිකයෙකු ලෙස පත් කරයි.<sup>10</sup> අගමැති සහ විපක්ෂ නායක තවත් පස් දෙනෙක් සාමාජිකයන් වශයෙන් පත් කරති. ඉන් දෙදෙනෙකු පාර්ලිමේන්තුවේ මන්ත්‍රීන් වන අතර අනෙක් තිදෙනා පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයන් නොවන්නා වූ ද තැනැත්තන් විශිෂ්ටත්වයෙන් හා අවංක භාවයෙන් යුත්" පොදු වෘත්තීය ජීවිතයේ දී කීර්තිය ලත් කිසිදු දේශපාලන පක්ෂයක සාමාජිකයන් නොවන

---

<sup>8</sup> Rivka Amadom ; Checks Balances and Appointments in the Public Service: Israeli Experience in a Copartive Perspective' (2001) Public Administration Review, 61(5)569- 584,577

<sup>9</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව 41 අ(1) වගන්තිය

<sup>10</sup> Ibid

තැනැත්තන් විය යුතු ය.<sup>11</sup> මෙම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් නොවන තිදෙනා පාර්ලිමේන්තුවෙන් අනුමත කළ යුතුය. මෙම පස් දෙනා තෝරා ගැනීමේ දී අගමැති සහ විපක්ෂ නායක “වෘත්තීය සහ සමාජ විවිධත්වය ඇතුළත් ශ්‍රී ලාංකික සමාජයේ බහුවිධ ලක්ෂණය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ නියෝජනය වීම තහවුරු කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවේ නියෝජනය වන දේශපාලන පක්ෂවල සහ ස්වාධීන කණ්ඩායම්වල නායකයන් විමසිය යුතුය.”<sup>12</sup>

පාර්ලිමේන්තුවේ බහුතරයකගේ එකඟත්වයෙන් තවත් අතිරේක මන්ත්‍රීවරයෙකු ද නම් කෙරේ. මෙම මන්ත්‍රීවරයා අගමැති සහ විපක්ෂයේ නායකයා අයත්වන දේශපාලන පක්ෂ හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායම් හැර වෙනත් දේශපාලන පක්ෂවල හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායම්වලින් නම් කළ යුතුය.<sup>13</sup> එමනිසා මෙම සභාව සාමාජිකයන් 10කින් සමන්විත වන අතර ඉන් 7ක් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් වන අතර ඉතිරි තිදෙනා පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් නොවේ.<sup>14</sup>

දහ අටවැනි සංශෝධනයේ මූලික දුර්වලතාවය වූයේ ස්වාධීන කොමිෂන් සභාවලට සහ අනෙකුත් උසස්

---

<sup>11</sup> Ibid, Article 41A(5)  
<sup>12</sup> Ibid 41අ(1)(ඊ)  
<sup>13</sup> Ibid 41 අ වගන්තිය(1)(උ) See also Dinesha Samararatne "The Constitutional Council and the Independent Commissions: The New Framework for Depoliticising Governance" Asanga Welikala ^ed& nineteenth Amendment to the Constitution: Content and Context (CP A 2016) 148  
<sup>14</sup> මෙය දහහත් වන සංශෝධනය යටතේ පැවති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව හා සැසඳීමේ දී එය සංයුක්ත වූයේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් 3කි. අනෙක් අය පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් නොවේ. දහඅට වැනි සංශෝධනයෙන් එය මන්ත්‍රී කෙනෙකුට සීමා කෙරිණ.

තනතුරුවලට පත්කිරීමිවලදී ජනාධිපති පාර්ලිමේන්තු මණ්ඩලයේ 'නිරීක්ෂණ ලබා ගැනීමට' පමණක් අවශ්‍ය බව දැක්වීම ය. මෙය අනුග්‍රාහකත්වය ලබා දීමේ අනතුර අවම කිරීමට සැලසුම් කළ පත්වීම් දීමේ විමධ්‍යගත ක්‍රමයේ අරමුණ යටපත් කිරීමකි.<sup>15</sup> ඊට වෙනස්ව දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් සභාවේ සාමාජිකයන් වැඩි දෙනෙකු පත් කිරීම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් අතට පත් කරයි. ජනාධිපතිවරයාට ඔවුන් නම් කරන පුද්ගලයන් පත් කිරීම හැර විකල්පයක් නැත. ඔහු එසේ කිරීමට අපොහොසත් වුවද දින 14කට පසු නම් කරන ලද අය පත් කරන ලද සේ සැලකේ.<sup>16</sup>

දහ හත්වැනි සංශෝධනය අක්‍රීය වීමට හේතු වූ දුර්වලතාවයක් වූයේ ජනාධිපතිට හෝ පාර්ලිමේන්තුවට පියවරක් නොගෙන සිටීමෙන් එම සභාව අධිපණ කිරීමේ හැකියාවයි. සාමාජිකයෙකු පත් නොකිරීමෙන් ජනාධිපතිට සභාවේ කාර්යන් කිරීමේ බලය අහිමි කළ හැකිය. දහනම වැනි සංශෝධනය එය වළක්වාලයි. සමහර සාමාජිකයන් පත් නොකළ ද සභාවේ ගණපූරණයක් පවතින අතර එහි කටයුතු කළ හැකිය.<sup>17</sup> වැඩි දුරටත් නාමයෝජනා පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීම කතානායකගේ කාර්යකි. ඉන් සභාව අක්‍රීය කිරීමෙන් වැළැක්වීම සහතික කරයි.

දාහත් වැනි සංශෝධනය අනුව අභියාචනාධිකරණයට පත් කිරීම් සිදු කිරීම් දී සභාව අගවිනිසුරු සහ නීතිපති

---

<sup>15</sup> මෙම සමයේ රාජ්‍ය පත්වීම් බරපතල විවේචනයට ලක් විය. සමරරත්න: (2016) 148

<sup>16</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 41 අ(6) වගන්තිය

<sup>17</sup> Ibid Article 41E(8) See also Samararatne (2016) 155

විමසිය යුතුය. එහෙත් දහනම වැනි සංශෝධනයේ දී අගවිනිසුරු පමණක් විමසිය යුතුය.

දහනම වැනි සංශෝධනයෙන් කොමිසන් සභාවලට සාමාජිකයන් පත් කිරීමට සභාවට බලය ලබා දෙන අතර ඊට ජනාධිපති සිදු කරන ඉහළ මට්ටමේ සමහර නිලධාරීන් පත් කිරීම් නිෂේධ කළ හැකිය. සභාවේ සාකච්ඡා තුළදී එකඟතාවයක් ලබා ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය නොවන නමුත් එකඟතාවයක් ලබා ගැනීමට උත්සාහකළ යුතුය. එකඟතාවයක් ලබා ගැනීමට නොහැකි වන්නේ නම් වලංගු තීරණයක් වීම සඳහා රැස්වීමට සහභාගි වී සිටින සාමාජිකයන්ගේ පහකට නොඅඩු සංඛ්‍යාවක කැමැත්තෙන් එය සම්මත විය යුතුය.<sup>18</sup>

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව සභාපතින් සහ සාමාජිකයන් නම් කරන ස්වාධීන කොමිසන් නම්:

- මැතිවරණ කොමිසම
- රාජ්‍ය සේවා කොමිසම
- ජාතික පොලිස් කොමිසම
- විගණන සේවා කොමිසම
- ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් කොමිසම
- අල්ලස් හෝ දූෂණ විමර්ශනය කිරීමේ කොමිසම
- මුදල් කොමිසම
- සීමා නිර්ණය කිරීමේ කොමිසම

---

<sup>18</sup> Ibid: Article 41E(4)



- ජාතික ප්‍රසම්පාදන කොමිසම<sup>19</sup>

ජනාධිපතිට පත් කළ හැක්කේ සභාවෙන් නම් කරන ලද අය පමණය. <sup>20</sup> ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ සාමාජිකයන් පත් කිරීමේ දී මෙන්, මෙම නම් කරන ලද අය දින 14ක් ඇතුළත පත් කිරීමට ජනාධිපති අපොහොසත් වුවහොත් ජනාධිපති පියවර නොගැනීම නොසලකා නම් කරන ලද අය පත්වුවා සේ සැලකේ.

පත් කිරීම් පිළිබඳව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට නිෂේධ බලය ඇති රාජ්‍ය නිලධාරී තනතුරු:

- අග විනිසුරු සහ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ විනිසුරුවන්
- අභියාචනාධිකරණයේ සභාපති සහ විනිසුරුවන්
- අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ සභාපති හැර අධිකරණ සේවා කොමිසමේ සෙසු සාමාජිකයන්
- නීතිපති
- විගණකාධිපති
- පොලිස්පති
- පරිපාලනය කටයුතු පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු කොමසාරිස් (මම්බුඩිස්මන්)
- පාර්ලිමේන්තුවේ මහ ලේකම්<sup>21</sup>

පාර්ලිමේන්තුවේ අනුමැතිය නැතිව ජනාධිපතිට මෙම තනතුරු වලට පත්කිරීම් කළ නොහැකිය.<sup>22</sup>

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ තීරණ, අනුමැතීන් සහ නිර්දේශ 'අවසාන සහ ඒකාන්ත' වන්නේය. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ

---

<sup>19</sup>ඵම 41 ආ වගන්තියේ උපලේඛනය

<sup>20</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 44 ආ(1) වගන්තිය

<sup>21</sup>ඵම 41 ඇ(1) වගන්තිය උපලේඛනය

<sup>22</sup>ඵම 41 ඇ(1) වගන්තිය

126 වගන්තියේ ප්‍රතිපාදනවලට යටත්ව (මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අධිකරණ බලය ) එය අධිකරණයේ අභියෝග කළ නොහැකිය.<sup>23</sup>

**සන්සන්දනාත්මක සිව් වැනි ස්ථම්භ ආයතන**

*පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන*

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන සැලසුම් කළ ආකාරය සන්සන්දනය කිරීමේ දී ප්‍රධාන අදියර පහක් හඳුනා ගත හැකිය. ඒවා නම්:

- (1) සුදානම් වීම ක්‍රියාවලිය සහ ඇබැර්තුවේ විස්තර සැලකිල්ලට ගෙන ‘සම්පූර්ණ කළ යුතු හිඩැස්’ හඳුනා ගනී.
- (2) සුදුසු අපේක්ෂකයින් හඳුනා ගැනීම: සුදුසු අපේක්ෂකයන් අයැදුම් කිරීමට උනන්දු කිරීම සහ දැන්වීම් මගින් ප්‍රසිද්ධ කිරීම
- (3) අපේක්ෂිත අපේක්ෂකයන් ඇගයීම සහ පරීක්ෂා කිරීම: තේරීම් කමිටුවක් අපේක්ෂකයන් සාධාරණව සන්සන්දනය කිරීමට නියමිත නිර්ණායක යොදා ගනී. අභිමතාර්ථයන්ගේ ගැටුම් ඇගයීමට ලක් කෙරේ.
- (4) තේරීම සහ පත් කිරීම: මෙම අදියර “කලින් තීරණය කළ, කුසලතා පදනම් ක්‍රියාපටිපාටි සහ අදාල සියලුම තෛතික අවශ්‍යතා”වලට අනුකූල විය යුතුය.

---

<sup>23</sup>එම 41 (1) වගන්තිය

(5) විගණනය: අභ්‍යන්තර හෝ බාහිර කණ්ඩායමක් පත්වීම්වලට පෙර ක්‍රියාවලිය පූර්ණ පරීක්ෂාවට ලක් කරයි.<sup>24</sup>

අධිකරණ පත්වීම් පිළිබඳ නිශ්චිත කරුණු යහපත් අධිකරණ පත්වීම් ක්‍රියාවලියක අන්තර්ගතයන් සේ පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය ලැටිමාර් හවුස් මූලධර්මවලින් හඳුනා ගෙන ඇත. මෙම ක්‍රියාවලියෙන් “ස්වාධීන, අපක්ෂපාත, අවංක සහ ප්‍රවීණ”<sup>25</sup> පුද්ගලයන් හඳුනා ගෙන “පැහැදිලිව නිර්වචනය කළ නිර්ණායක සහ ප්‍රසිද්ධියේ ප්‍රකාශයට පත් කළ ක්‍රියාවලියක්”<sup>26</sup> පදනම් කර ගැනීමෙන් පත් කළ යුතුය. නීතියේ ආධිපත්‍යය සඳහා වූ බිත්ගැහැම් කේන්ද්‍රය ස්වාධීන ක්‍රියාවලියක් සඳහා පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල් අතර ඇති කැපවීම හඳුනා ගන්නා නිසා පත්වීම් විධායකයේ වරප්‍රසාදයක්වීම අසාමාන්‍යය. “මෙම අදහසින් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවලින් විධායකය පමණක් පත්වීම් කරන ක්‍රමයන් ඇත්තේ 19% පමණි. ( තවත් බලප්‍රදේශ 8%ක ඉහළම උසාවි පත්වීම් සහ තවත් බල ප්‍රදේශ 23%ක ද විධායකයට වෙන් කර ඇත.)<sup>27</sup> මෙවැනි ක්‍රමයක් පවතින විට නෛතික ආරක්ෂාවන් සහ දේශපාලන සම්ප්‍රදායන් තිබිය යුතුය. ක්‍රමය කුමක් වුවද ස්වාධීන

---

<sup>24</sup> Edwards (2006) 4

<sup>25</sup> Commonwealth Latimer House Principles on the Three Branches of Government report <  
<https://thecommonwealth.org/sites/default/files/news-items/documents/LatimerHousePrinciplesPH7Jul17.pdf>>accessed 19 October 2019,para1.4

<sup>26</sup>Ibid

<sup>27</sup> The Bingham Centre for the Rule of Law, 'The Appointment Tenure and Removal of Judges under Commonwealth Principles: A Compendium and Analysis of Best Practice <  
<https://www.biicl.org/documents/689-bingham-centre-compendium.pdf>>accessed 19 October 2019, para 1.4

සුපරික්ෂාව 'ක්‍රියාවලියේ කේන්ද්‍රස්ථානය' වන අතර දැනට පවතින ප්‍රවණතාවය වන්නේ සිවු වැනි ස්ථම්භ ආයතන යි.<sup>28</sup>

### **නිගමනය**

දහනම වැනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව ශ්‍රී ලංකාවේ යහපාලනය සඳහා වැදගත් පියවරක් සනිටුහන් කරයි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාව දහඅට වැනි සංශෝධනයෙන් පිහිටුවන ලද පාර්ලිමේන්තු සභාවට වඩා ස්වාධීන වන අතර දහහත් වැනි සංශෝධනය අකර්මණ්‍ය කළ සමහර නිඩැස් වසා දමා ඇත.<sup>29</sup> ස්වාධීන කොමිෂන් සභාවලට සහ රජයේ වෙනත් වැදගත් තනතුරුවලට පත් කිරීම් අධීක්ෂණයෙන් දහනම වැනි සංශෝධනය ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ක්‍රියාවලියේ යහ පාලන අගයන් ශක්තිමත් කරනු ඇත.

---

<sup>28</sup> Ibid

<sup>29</sup> සමරරත්න බලන්ත.(2006)

## පාර්ලිමේන්තු සේවා

### හැඳින්වීම

බොහෝ පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල් පාර්ලිමේන්තු සේවාවක් නිර්මාණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය පිළිගෙන ඇත. පාර්ලිමේන්තු සේවාව ආහාර පාන සැපයීම සහ ගොඩනැගිලි නඩත්තුවේ සිට පර්යේෂණ සහ නීති ආධාර දක්වා පරාසයක කාර්යන් ගණනාවක් ඉටු කරයි. විධායකය නොව පාර්ලිමේන්තුව කාර්ය මණ්ඩලය සේවයේ යොදවයි. ඔවුන් පාර්ලිමේන්තුවේම සිවිල් සේවය යි. ශ්‍රී ලංකාවේ 1953 අංක 9 පාර්ලිමේන්තු කාර්ය මණ්ඩල පනතින් පාර්ලිමේන්තුවේ ස්වාධීන පරිපාලනය සඳහා ප්‍රතිපාදනය කෙරේ. ලේකම් කාර්යාලය සහ එහි දෙපාර්තමේන්තු ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තු සේවාව බලය බෙදා වෙන් කිරීම නගා සිටුවන ආකාරයෙන් වැදගත් සේවා සපයයි. මෙම පරිච්ඡේදය ඇරඹෙන්නේ පාර්ලිමේන්තු සේවයේ වැදගත්කම පැහැදිලි කිරීමෙනි. ඉන් පසුව පාර්ලිමේන්තු සේවයේ ලක්ෂණ තුනක් සාකච්ඡා කෙරේ: මහ ලේකම්, කාර්ය මණ්ඩල උපදේශක කාරක සභාව සහ පාර්ලිමේන්තු පුස්තකාලය යි. මෙම පරිච්ඡේදය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල සමහර සන්සන්දනාත්මක නිදසුන්වලින් අවසන් වේ.

### පාර්ලිමේන්තු සේවාවක් ඇයි?

පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ පාර්ලිමේන්තු සංගමය සහ ලෝක බැංකු ආයතනය සහ එවක පාර්ලිමේන්තු මහ ලේකම් ප්‍රියානි විජේසේකර ඇතුළත් පර්යේෂණ කණ්ඩායමක් ආණ්ඩුවේ සියලු අංශවලට ආකර්ෂණයක් වන යහ පාලනය සහතික කළ

හැකි ස්වාධීන පාර්ලිමේන්තු සේවයක් පවත්වා ගත හැකි ආකාරයන් අවධාරණය කර ඇත.

“පාර්ලිමේන්තුවේ මූලික අරමුණක් වන්නේ විධායකය වගකිව යුතු තත්ත්වයට පත් කිරීම නිසා පාර්ලිමේන්තුවට ආණ්ඩුවේ මැදිහත්වීමෙන් තොරව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ වගකීම් ඉටු කිරීමට හැකි විය යුතු යැයි බලවත් තර්කයක් පවතී. ස්වාධීනත්වයක් ලබා ගැනීමේ ප්‍රයත්නය ප්‍රහාරාත්මක පියවරක් ලෙස දැකිය යුතු නොවේ. එය යහපත් පාර්ලිමේන්තු පාලනයේ පූර්ව අවශ්‍යතාවයකි. එමෙන්ම මෙහෙයුම් ස්වායත්තතාවය ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයේ සහ එම අරමුණට ගැලපෙන රාජ්‍ය අංශයේ ප්‍රතිපත්ති සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන විධායකය සමග යහපත් සම්බන්ධතා ගොඩ නැගීමට බාධකයක් නොවිය යුතුය.<sup>1</sup>

එමනිසා ස්වාධීන පාර්ලිමේන්තු සේවය පාර්ලිමේන්තු ස්වාධීනත්වයේම වැදගත් කොටසකි. එහි ව්‍යුහය සම්පූර්ණයෙන්ම පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ අගයන්ට ගැලපේ.

ස්වාධීන පාර්ලිමේන්තු සේවය න්‍යායාත්මකව ප්‍රබල අදහසක් පමණක් නොව පාර්ලිමේන්තු සේවයේ සංස්ථාපිත ආයතන පාර්ලිමේන්තු ස්වායත්තතාවය සහ එම නිසාම භාවිතයේ දී ස්වයං තීරණය වැඩි දියුණු කරයි.<sup>2</sup>

ගැම්බියාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම පාර්ලිමේන්තු සේවය සහ ජාතික සභාවේ සංස්ථාපිත ආයතන ස්ථාපනය කිරීමට

---

<sup>1</sup> Commonwealth Parliamentary Association and World Bank Institute Joint Study Group Report, 'Administration and Financing Parliament; <https://agora-parl.org/node/1315> Accessed 19 October 2019. Page 2

<sup>2</sup> Ibid 3

ප්‍රතිපාදන සලසා ඇත.<sup>3</sup> මෙය ජාතික ව්‍යවස්ථාදායකය සඳහා සහාය සේවාවල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය වැදගත්කම සනිටුහන් කරයි.

### **මහ ලේකම්**

පාර්ලිමේන්තුවේ මහ ලේකම් යනු පාර්ලිමේන්තුවේ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරියා ය. ඔහු ලේකම් කාර්යාලයේ ප්‍රධානි පමණක් නොව, පාර්ලිමේන්තු වෙබ් අඩවිය සඳහන් කරන ආකාරයට කතානායක සහ අනෙකුත් සභාපතිවරුන්ට පාර්ලිමේන්තු ක්‍රියාපටිපාටි, පනත්වල ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය, පාර්ලිමේන්තුවේ ක්‍රියාකාරීත්වයට අදාළ වෙනත් ඕනෑම කරුණු පිළිබඳව උපදෙස් දීමේ වගකීම ද හිමි වේ.<sup>4</sup> එමනිසා මහ ලේකම් පාර්ලිමේන්තුව තුළ බලවත් තනතුරක් වන අතර පාර්ලිමේන්තු සේවයක ඉතාමත් වැදගත් සමහර කාර්යන් ඉටු කරයි.

මහ ලේකම් යනු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම ආරක්ෂිත තනතුරකි. ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවේ අනුමැතිය ඇතිව ඔහු පත් කරයි.<sup>5</sup> මහ ලේකම් තනතුරෙන් ඉවත් කළ හැකි වන්නේ අයහපත් සෞඛ්‍යය හෝ කායික/මානසික දුබලතාවය හෝ ජනාධිපතිට යොමු කරන පාර්ලිමේන්තුවේ ඉල්ලීමක් අනුව ජනාධිපතිවරයාට ය.<sup>6</sup>

මහ ලේකම්, නියෝජ්‍ය මහ ලේකම් සහ සහකාර මහ ලේකම් යන අයගෙන් පාර්ලිමේන්තු ලේකම් කාර්යාලය සමන්විත වේ.

---

<sup>3</sup> The Constitution of the republic of The Gambia (1997): Article 111.

<sup>4</sup>Parliament of Sri Lanka website, Secretary- General of Parliament.

Online:

<https://www.parliament.lk/en/component/organization/dept/departments?depart=1&id=&Itemid=107>

<sup>5</sup>ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978) 41 ඇ වගන්තිය

<sup>6</sup> Ibid 65(5) (ඇ) සහ (ඉ)

පාර්ලිමේන්තු ලේකම් කාර්යාලය දෙපාර්තමේන්තු අටකට වගකිව යුතුය:

- වේත්තුවාදී දෙපාර්තමේන්තුව
- පරිපාලන දෙපාර්තමේන්තුව
- ව්‍යවස්ථා සේවා දෙපාර්තමේන්තුව
- මුදල් සහ සැපයුම් දෙපාර්තමේන්තුව
- හැන්සාර්ඩ් දෙපාර්තමේන්තුව
- ආහාරපාන සැපයුම සහ ගෘහ පාලන දෙපාර්තමේන්තුව
- සම්බන්ධීකරණ ඉංජිනේරු දෙපාර්තමේන්තුව
- තොරතුරු පද්ධති සහ කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව

මහ ලේකම් කතානායකගේ අනුමැතිය ඇතිව කාර්ය මණ්ඩලය පත් කරයි. ලේකම් කාර්යාලයේ ස්වාධීන සේවාවක් ලෙස කාර්ය මණ්ඩලයේ තත්ත්වය පාර්ලිමේන්තු කාර්ය මණ්ඩල පනතෙන් කේත ගත කර ඇත.

### **කාර්ය මණ්ඩල උපදේශක කාරක සභාව**

කාර්ය මණ්ඩල කාරක සභාව පාර්ලිමේන්තු සේවය පිළිබඳ සෘජු තොරතුරු ලබා දේ. මෙම කාරක සභාව මූලිකව පිහිටුවන ලද්දේ පාර්ලිමේන්තු කාර්ය මණ්ඩල පනතෙනි. එහි සාමාජිකයන් වන්නේ කථානායක, සභා නායක සහ මුදල් ඇමතිවරයා ය. දැන් විපක්ෂ නායක ද එහි සාමාජිකයෙකි. කථානායක එහි සභාපති වන අතර මහ ලේකම් එම කාරක සභාවේ ලේකම් වේ.

කාර්ය මණ්ඩල උපදේශක සභාව මහලේකම් ගේ කාර්ය මණ්ඩලය ගොඩ නගා ගැනීමට සහාය වේ. එමනිසා එහි දැන් භූමිකාව වන්නේ මහ ලේකම් කාර්යාලයේ පුළුල් ප්‍රතිපත්ති



වලට දායකවීම වෙනුවට මානව සම්පත් ගැන අවධානය යොමු කිරීම ය.

### **පාර්ලිමේන්තු පර්යේෂණ සේවය**

පාර්ලිමේන්තු පුස්තකාලයේ ඉතිහාසය 1830 ගණන් දක්වා ඇතට විහිදේ. එය නිල වශයෙන් ස්ථාපනය කරන ලද්දේ 1927 දීය.<sup>7</sup> එය ආසියාවේ පැරණිතම පුස්තකාලවලින් එකක් වන අතර කොරියානු ජනරජයේ (1952) සහ ජපානයේ (1948) පුස්තකාල වලට වඩා පැරණි ය.

පුස්තකාලය විමර්ශන සහ පර්යේෂණ සේවා සපයයි. පාර්ලිමේන්තු පර්යේෂණ සේවය ආරම්භ කරන ලද්දේ 1990 ගණන් වලදී ය. එය පාර්ලිමේන්තු සම්බන්ධතා පැවැත්වීමේ දී සහ පනත් පරීක්ෂා කිරීමේ දී මන්ත්‍රීවරුන්ට අත්‍යවශ්‍ය සහාය සපයයි. මෙම සේවයට අපක්ෂපාතී කතා, සංඛ්‍යාති විශ්ලේෂණ සහ පාර්ලිමේන්තු කටයුතු වලදී මතු විය හැකි ඕනෑම ගැටලුවක් පිළිබඳ වාර්තා සංග්‍රහ කළ හැකිය. 2011 පාර්ලිමේන්තු පර්යේෂණ ජර්නලය ව්‍යවස්ථාදායකයන්ට “බුද්ධි කේන්ද්‍රයක්” ලෙස පාර්ලිමේන්තු පුස්තකාලයේ වටිනාකම විස්තර කරයි.<sup>8</sup> එම ජර්නලය පවතින පුහුණු වැඩ සටහන් වර්ධනය කිරීම වැනි වැඩි දියුණු කිරීමේ සමහර ක්ෂේත්‍ර හඳුනා ගනී. වෙනත් පාර්ලිමේන්තු පුස්තකාල හා සසඳන විට ශ්‍රී ලංකාවේ පුස්තකාල සේවය සාපේක්ෂ වශයෙන් කුඩා බව ද සඳහන් කරයි.<sup>9</sup> මෙම කොටසේ අවසාන පරිච්ඡේදයෙන් ශ්‍රී

---

<sup>7</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ පාර්ලිමේන්තුව  
library <https://www.parliament.lk/en/component/organization/sect/sections?depart=14&id=41&Itemid=107> accessed 19 October 2019

<sup>8</sup> Mohammed Ajiwadeen, Parliament research nucleus: the think-tank for effective policy making' (2011)Parliamentary Research Journal Sri Lanka: Policy Issues in the Post-Conflict Era 1(01) 136

<sup>9</sup> Ibid 140=141

ලංකාවට පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ වෙනත් පාර්ලිමේන්තු ප්‍රස්තකාලවලින් ඇතුළත් කළ හැකි විශේෂාංග විස්තර කරයි.

### **පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල පාර්ලිමේන්තු සේවාවන්**

#### *සංස්ථාපිත ආයතනය*

ශ්‍රී ලංකාවේ මෙන් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ බොහෝ පාර්ලිමේන්තුවල සංස්ථාපිත ආයතනයේ නිල බලයෙන් පත්වන සාමාජිකයා වන්නේ කතානායක ය. කතානායක එහි මූලසුන දැරීම සම්මතයයි. කතානායක කැනඩාවේ අභ්‍යන්තර ආර්ථික මණ්ඩලයේ මූලසුන දරන අතර එක්සත් රාජධානියේ කතානායක පාර්ලිමේන්තු සේවයේ මූලසුන දරයි.

පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ පාර්ලිමේන්තු සංගමයේ ඉහතින් උපුටා දැක් වූ වාර්තාව අනුව කතානායක, සංස්ථාපිත මණ්ඩලය සහ පාර්ලිමේන්තු සේවයේ ප්‍රධානී අතර පවතින සම්බන්ධතාවය “පැහැදිලි” වීමේ අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කරයි.<sup>10</sup> ශ්‍රී ලංකාවේ මේ සම්බන්ධයෙන් අසාමාන්‍ය වැඩ පිළිවෙළක් පවතී. මහ ලේකම් (ජනාධිපති විසින් පත් කරන එහෙත් පාර්ලිමේන්තුවෙන් ඉවත් කළ හැකි) පාර්ලිමේන්තු පරිපාලනයේ ප්‍රධානියා ය. වැඩි දුරටත් කාර්ය මණ්ඩල උපදේශක කාරක සභාව වැඩියෙන්ම උනන්දු වන්නේ මානව සම්පත් කරුණු ගැන ය. එහෙත් වෙනත් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය පාර්ලිමේන්තුවල සංස්ථාපිත ආයතන තම පාර්ලිමේන්තු සේවා මෙහෙයවීම ගැන ද උනන්දු වෙති.

බොහෝ ව්‍යවස්ථාදායකවල සංස්ථාපිත ආයතනයට ආණ්ඩුවේ ඇමතිවරයෙකු ඇතුළත් නොවන නමුත් ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ඇමති එහි සාමාජිකයෙකි. වැඩිදුරටත් එක්සත් රාජධානිය වැනි රටවල තම කාරක සභාවලට අතිරේක සාමාජිකයන් ඇතුළත්

---

<sup>10</sup> Supra note 1 At page 13

කර ගනී. මෙම සාමාජිකයන් පාර්ලිමේන්තුවෙන් තෝරා ගන්නා පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් ය.ප්‍රධාන පක්ෂවල ජ්‍යෙෂ්ඨ පසුපෙළ මන්ත්‍රීන් සහ කුඩා පක්ෂවල නියෝජිතයන් පත් කිරීම සම්ප්‍රදාය යි. මෙය සංස්ථාපිත ආයතනය පසුපෙළ අයගේ වුමනාවන්ට සවන්දීම තහවුරු කෙරෙන අතර විධායකයෙන් ස්වාධීනවීම වැඩි කරවයි.

*ලේකම් සහ මහ ලේකම්*

එක්සත් රාජධානියේ මුලින්ම ලේකම් තම ධුරය මිලදී ගත් අතර රජු ඔහුට වැටුප් ගෙවිවේය. ලේකම් කිරීටය සහ පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලය අතර අපූරු ස්ථානයක් හිමි කර ගත්තේය. ඔහුගේ පක්ෂපාතිත්වය කාටද යන්න ගැන එකද පාර්ශ්වයක් නිශ්චිතව දැන සිටියේ නැත. රජු පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලය ගැන සැහීමට පත් නොවූ විට ලේකම් ගේ වැටුප සීමා කළේය.<sup>11</sup> නූතන යුගයේ කිරීටය නිල වශයෙන් පාර්ලිමේන්තුවේ ලේකම් පත් කළ ද ප්‍රායෝගිකව ඔහු තෝරන්නේ කථානායක ය.වැඩි දුරටත් පාර්ලිමේන්තුව ඔහුගේ වැටුප ගෙවන අතර ඔහු පාර්ලිමේන්තු සේවයේ සාමාජිකයෙකි. ඔහු පැහැදිලිවම සේවය කළ යුත්තේ පාර්ලිමේන්තුවට ය.

ඕස්ට්‍රේලියාවේ කතානායක නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ ලේකම් පත් කරයි. නිල වශයෙන් ඔහු මෙය කරන්නේ පාර්ලිමේන්තුව විමසීමෙන් පසුවය. එහෙත් ප්‍රායෝගිකව ඔහු විමසන්නේ පක්ෂ ප්‍රධානින් පමණ ය. කැනඩාවේ පවතින්නේ විධායකය සහ ව්‍යවස්ථාදායකය අතර මිශ්‍ර පත්වීමකි. සභාවේ ආණ්ඩුකාරයා (Governor-in-Council) (විධායකය) අපේක්ෂකයෙකු යෝජනා කරයි. කාරක සභාවක් එම

---

<sup>11</sup> Reginald Palgrave, "The Clerk of the House of Commons"(1897) The Youth's Companion (1827-1929)

යෝජනාව පුනරීක්ෂණය කිරීමෙන් පසුව පාර්ලිමේන්තුව ඡන්ද විමසීමක් කරයි.

එමනිසා පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය පාර්ලිමේන්තු බොහොමයක් ප්‍රධාන ලේකම් පත් කිරීමේ දී සුවිශේෂී නැත්නම් වැදගත් පාලනයක් හිමිකර ගනී. ඉන් මෙම තනතුර පාර්ලිමේන්තු සේවයේ කොටසක් සේ පවත්වා ගැනීමට හැකිය. බොහෝ ක්‍රමයන් හි ලේකම් එම තනතුරට පත්වීමෙන් පසුව ආරක්ෂිත තත්වයක් සලසයි. එවිට ඔහුට ව්‍යවස්ථාදායකයට හෝ කතානායකට තම රාජකාරිය කිරීමේ දී අවංක භාවය සහ අපක්ෂපාතීත්වය පවත්වා ගත හැකිය.

*පුස්තකාල පර්යේෂණ සේවය*

කැනඩාවේ පාර්ලිමේන්තු පුස්තකාලයේ වාර්තාවක් අනුව පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට (සහ පාර්ලිමේන්තුවේ වෙනත් කාර්යමණ්ඩලයට) පුස්තකාලයකින් සැපයිය යුතු අවශ්‍යතා තුනක් පවතී. ඒ “තොරතුරු ඉක්මණින් සොයා ගැනීම, සහාගත කළ ව්‍යවස්ථා තේරුම් ගැනීම සහ වාර්ෂික අයවැය වියදම් පිළිබඳ තීරණාත්මක තොරතුරු විශ්ලේෂණ ලබා ගැනීම” යි.<sup>12</sup> පර්යේෂණ පුස්තකාලයාධිපතින්, නීතිඥයන් සහ ආර්ථික විද්‍යාඥයන්ට අනුපිළිවෙලින් මෙම අවශ්‍යතා තුන සම්පූර්ණ කළ හැකිය. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන් පනත් පිළිබඳව සහ අනෙකුත් ප්‍රතිපත්ති කරුණු පිළිබඳව මන්ත්‍රීන්ගේ විශේෂිත අවශ්‍යතාවයන්ට ලබා ගත හැකි ඉමහත් තොරතුරු ප්‍රමාණය අවශ්‍යතාවය අනුව සකස් කර ගැනීමේ විශේෂඥයන් වන පුස්තකාල කාර්ය මණ්ඩලයෙන් කඩිනම් විස්තර ඉල්ලා සිටිය හැකිය. පුස්තකාලය අපක්ෂපාතී සහ විශ්වසනීය උපදෙස්

---

<sup>12</sup> Sonia L'Heureux. Library of Parliament's Research Service: Adding Value for Parliamentarians,' (2013) Canadian Parliamentary Review 36(4):17-19.18.

ලබාදිය යුතුය.<sup>13</sup> මින් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට විධායකය වගවීමෙන් බැඳ තැබිය හැකි මෙවලම් සපයයි. නූතන ලෝකයේ විධායකයට අවශ්‍යයෙන්ම තමන්ගේම පුළුල් යාන්ත්‍රණයක් පවතී.

මෙම පුළුල් සේවය සැපයීමට පාර්ලිමේන්තු පුස්තකාලවලට තමන්ගේ ක්ෂේත්‍රයේ විශේෂඥ දැනුමක් ඇති පුළුල් පරාසයක කාර්ය මණ්ඩලයක් යෙදවිය යුතුය. ඇත්තෙන්ම විවිධ මහජන ප්‍රතිපත්ති ක්ෂේත්‍ර සහ ඒවාට අදාළ රෙගුලාසි හඳුනා ගන්නා පර්යේෂණ කාර්ය මණ්ඩල එකතුවක් ද සිටිය යුතුය. ඊට සමාජ විද්‍යාඥයන් සහ ස්වභාවික විද්‍යා පිළිබඳ විශේෂඥයන් ද ඇතුළත් ය. කැනඩාවේ පුස්තකාලයේ ආර්ථික සහ මූල්‍ය කටයුතු සඳහා වෙනම කේන්ද්‍රයක් ඇත. දත්ත පුස්තකාලයාධිපතීන් සහ සංඛ්‍යා ලේඛනඥයන් අගනා කාර්ය මණ්ඩල වන අතර භූ අවකාශ තොරතුරු පද්ධතීන් (Geospatial Information Systems )<sup>14</sup> පැහැදිලි සහ පහසුවෙන් තේරුම් ගත හැකි ප්‍රකාශන නිකුත් කිරීමට පුස්තකාලයට ඉවහල් වේ.

පුස්තකාල පර්යේෂකයෝ වෙනත් සේවා ද සපයති. ඔවුන්ට වැදගත් කරුණු ගැන දීර්ඝ කාලීන පර්යේෂණ වැනි කාර්යන් ඉටු කිරීමට ද, (සරල ලෙස පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට හදිසි විශ්ලේෂණ ලබා දීම වෙනුවට) පාර්ලිමේන්තුවල වැඩ පිළිබඳව පුළුල් ජනතාව දැනුවත් කිරීම ද කළ හැකිය. සමහර පාර්ලිමේන්තුවල විශේෂිත සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තු ද ඇත.

---

<sup>13</sup> David Menhennet, Information for Members of Parliament: The Service Provided by the House of Commons Library' (1973) Alib Proceedings 25(12):477-483,479.

<sup>14</sup> L'Heureux (2013) 19

පුස්තකාලවලට අලුතින් තේරී පත් වූ මන්ත්‍රීන්ට සන්නිවේදන සැසි සංවිධානය කර එලඹෙන ගැටලු සැසිවාරයන්හි ගැටලු ගැන ඔවුන් දැනුවත් කළ හැකිය. එක්සත් ජනපද කොංග්‍රස් පුස්තකාලය, පුස්තකාල සාමාජිකයන් දැනුවත් කිරීමේ සීමාවක් නොවිය යුතු බව පෙන්වා දී ඇත. එය පොඩ්කාස්ට් සහ කෙටි චිත්‍රපට සංවිධානය කරන අතර කොංග්‍රස් සහ එහි කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයන් දශ ලක්ෂ වාර ගණනක් ඒවා නරඹා ඇත.

*පාර්ලිමේන්තු සභාවට ලබා දෙන නීති උපදෙස්*

බොහෝ පාර්ලිමේන්තු සේවාවන්ට සාමාජිකයන්ට, විශේෂයෙන්ම කථානායකට අපකෂපාති උපදෙස් ලබා දීමෙන් මග පෙන්වීමට නීති සහ ක්‍රියා පටිපාටි විශේෂඥයෝ සිටිති. ඔවුන් සේවයේ කොටසක් වන නිසා ඔවුන් වගකියන්නේ තම පාර්ලිමේන්තුවට පමණි. පාර්ලිමේන්තුවලට ගුණාත්මක ව්‍යවස්ථා සම්පාදනයට, විධායකය වගකීමෙන් බැඳ තැබීමට සහ තම ස්වාධීනත්වය පවත්වා ගැනීමට නීති සම්පාදන ක්‍රියාවලියේ සෑම අදියරකම නීති විශේෂඥතාවය අවශ්‍ය ය. එක්සත් රාජධානියේ පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ නීති විශේෂඥතාවය නගා සිටුවීමට නව්‍යතා හඳුන්වා දී ඇත. ඒ කථානායකගේ උපදේශක ( නීති සේවා කාර්යාලය ඇතුළුව) සහ සුපරික්ෂා ඒකකය යි. මීට අමතරව එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තු උපදේශකට ( විධායකයේ අංශයකි) විධායකය, පාර්ලිමේන්තු සභාව සහ නීති ප්‍රතිපත්ති සංකල්පයට සංයුක්ත වගකීම් ද පවතී.

- කථානායකගේ උපදේශක සහ නීති සේවා කාර්යාලය

එක්සත් රාජධානියේ කථානායක ගේ පළමු උපදේශක පත් කරනු ලැබුවේ 1838 දීය.<sup>15</sup> නූතන පාර්ලිමේන්තුවල උපදේශක, නීති සේවා කාර්යාලයේ ප්‍රධානි වන අතර ඔහුට පුළුල් පරාසයක කටයුතු කිරීමට ඉඩ සැලසේ. උපදේශකට නිශ්චිත කාර්යන් දෙකක් ඇත: සභාවේ පෞද්ගලික කටයුතු සඳහා උපදෙස් ලබා දීම සහ යුරෝපා සංගමයේ නීති සම්බන්ධතා යි. උපදේශකට කථානායක, නිලධාරීන් සහ දෙපාර්තමේන්තු “රාජ්‍ය කටයුතුවලදී හෝ පාර්ලිමේන්තුවේ වැඩ කටයුතු පරිපාලනයෙන් පැන නගින හෝ පාර්ලිමේන්තුව උනන්දු විය හැකි නීති ක්‍රියා පටිපාටිවලට අදාලව පැන නගින නීති ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන්” උපදෙස් ලබා දීම ද ඔහුගේ පොදු කාර්යකි. <sup>16</sup> එවැනි වැඩ වලට සාමාන්‍යයෙන් “වරප්‍රසාද, සේවා නියුක්තිය, කොන්ත්‍රාත්තු, සන්නිවේදන නීතිය, පුණ්‍ය කටයුතු, ඉඩම් නීතිය, බුද්ධිමය දේපොළ සහ අපරාධ නීතිය” ඇතුළත් වේ.<sup>17</sup> එමනිසා පාර්ලිමේන්තුවේ ආයතන තම කාර්යන් ඉටු කිරීමේ දී නෛතික ප්‍රමිතීන් නගා සිටුවති. වැඩි දුරටත් ආණ්ඩුවේ අංශ අතර ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව පිළිබඳව මතභේද ඇත්නම් කතානායකට (පාර්ලිමේන්තුව නියෝජනය කරමින්) ස්වාධීන නීති උපදෙස් ලබා ගැනීමේ තමන්ගේම මූලාශ්‍රයක් තිබිය

---

<sup>15</sup> Andrew Kennon " Legal Advice in Parliament" in Alexander Horne , Gavin Drewry and Dawn Oliver (eds.) Parliament and the Äw (Oxford: Hart Publishing 2013) 123

<sup>16</sup> UK Parliament, Erskine May Online (paragraph 6.18) <<https://erskinemay.parliament.uk/section/6396/speaker/%27s%20co unsel/> accessed 19 October 2019

<sup>17</sup> Kennon(2013)124

යුතුය. ඉන් මතභේද විසඳා ගන්නා අතර බලතල බෙදීම ආරක්ෂා කළ හැකිය.

පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ථාවර කාරක සභාවලට විශේෂඥ උපදෙස් අවශ්‍ය විය හැකිය. නිදසුනක් වශයෙන් මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ඒකාබද්ධ කාරක සභාව ( පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ සහ සාම් මණ්ඩලයේ) සහ නියාමන සංශෝධන කාරක සභාව ( පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ) යන දෙකේම නීති සේවා කාර්යාලයේ ස්ථිර නිලධාරීන් දෙදෙනෙකු සිටිති. අවශ්‍ය අවස්ථාවල තේරීම් කාරක සභාවලටද කාර්ය මණ්ඩලය ලබා දෙනු ඇත. මෙම පරිච්ඡේදයේ සඳහන් කළ වෙනත් පාර්ලිමේන්තු සේවාවල සාමාජිකයන් මෙන් කථානායක ගේ උපදේශක සහ නීති සේවා කාර්යාලයේ අරමුණ වන්නේ විධායකයේ ධාරිතාවයන් පාර්ලිමේන්තුවේ විශේෂිත කාර්ය මණ්ඩලය සමග ගැලපීම ය. කථානායක, ලේකම් සහ කාරක සභා තම පාර්ලිමේන්තුවල අතිශය වැදගත් කාර්යන් ඉටු කරති. ඔවුන්ට මෙම කාර්යන් ඉහළම ප්‍රමිතියෙන් ඉටු කිරීමට නම් ඔවුන් මුහුණ දෙන නෛතික ගැටලු හඳුනා ගැනීමට සහ එම තත්වයන්ට නෛතික විසඳුම් සොයා ගැනීමට උපදෙස් අවශ්‍ය ය.

- **එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තු සුපරීක්ෂක ඒකකය**

එක්සත් රාජධානියේ සුපරීක්ෂක ඒකකය කාරක සභාවලට නීති උපදෙස් ලබා දීමේ දී නීති සේවා කාර්යාල සමග සම්බන්ධ වේ. නීති සේවා කාර්යාලයට පාර්ලිමේන්තුවේ දෙපාර්තමේන්තු ගණනාවකට නීති උපදෙස් ලබා දීමේ පොදු වගකීම පැවරෙන අතර සුපරීක්ෂක ඒකකය යනු කාරක සභාවලට පනත්



පරීක්ෂා කිරීමේ දී සහාය ලබා දීමේ විශේෂිත කාර්ය පැවරුණ විශේෂඥයන් 14ක කුඩා කණ්ඩායමකි.<sup>18</sup> නීති සේවා කාර්යාලය මෙන්ම මෙම ඒකකයේ අරමුණ වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවට ද විධායකයට ඇති සම්පත් මෙන් සමාන සම්පත් ලබා දීම ය. කෙසේ වුවත් නීති සේවා කාර්යාලය මෙන් නොව සුපරීක්ෂක ඒකකයට පනතක් පුළුල් දැක්මක් සහිත තත්වයට පත් කිරීම සඳහා මූල්‍ය සහ නීති උපදෙස් ලබා දිය හැකිය. වැඩි දුරටත් මෙම ඒකකයේ තම තොරතුරු රැස්කිරීමේ සහ විශ්ලේෂණ කුසලතා වැඩි දියුණු කිරීමට ඉවහල් වනු සඳහා නව කාරක සහ සහ සාමාජිකයන්ට පුහුණු සැසි පවත්වයි. මින් පහළ මන්ත්‍රී මණ්ඩලයට පවතින කාරක සහ ක්‍රමවේදය අඛණ්ඩව පවත්වා ගැනීමට අවස්ථාවක් ලබා දේ.

- **පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශක**

පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශක මෙම පරිච්ඡේදයෙන් සාකච්ඡා කරන පාර්ලිමේන්තු සහාය සේවයේ කොටසක් නොවන එකම ආයතනයයි. විධායකයේ කොටසක් වුවත් පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශක භූමිකාව භාවිතයේ දී ව්‍යවස්ථා සම්පාදන ක්‍රියාවලිය වැඩි දියුණු කරයි. එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශනයේ පළමු කාර්ය වන්නේ අවශ්‍ය කරන අමාත්‍යවරුන්ට එහි සේවය ලබා දීමය. ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්තිය “දැඩි බුද්ධිමය විශ්ලේෂණයට”<sup>19</sup> ලක්

---

<sup>18</sup> UK Parliament, Scrutiny Unit <<https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/offices/commomns/scrutinyunit/about-us/>> accessed 10 October 2019.

<sup>19</sup> Geoffrey Bowman, 'Why Is There a Parliamentary Council Office@ (2005) Statute Law review 26(2):69-81

කිරීම සහ එය ව්‍යවස්ථා රාමුවකට පරිවර්තනය කිරීම යන ද්විත්ව කාර්ය භාරය එය සතුය. එසේ වුවත් පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශනයේ ස්වභාවයෙන්ම ඊට තවත් කාර්යන් දෙකක් පැවරේ: එකක් පාර්ලිමේන්තුවටත් අනෙක නීති ප්‍රතිපත්තියටත් ය. එලිස්ගේ වචනයෙන් පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශක පාර්ලිමේන්තුවේ ක්‍රියා පටිපාටිවලට හෝ වඩාත් පොදුවේ පාර්ලිමේන්තුවේ විවාදයන් සමග නොගැටෙන ආකාරයට පනත් කෙටුම්පත් කරයි.<sup>20</sup>

නීති ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශකගේ වගකීම වන්නේ “නීති විධියට අන්තර්ගෘහිත සේ සැලකෙන සම්ප්‍රදායික අගයන් ගේ අභ්‍යන්තර ආරක්ෂකයන්වීම සහ බලතල පැවරීම නිසි ආකාරයට යොදා ගැනීම සහ පුරවැසියන්ගේ නිදහසට ගරු කිරීම යි”.<sup>21</sup> නීති උපදේශක දෙපාර්තමේන්තුවලට නීති පද්ධතියේ මූලික අගයන්ට බාධාවන පනත් ගැන උපදෙස් දීමටත් එහි උපදෙස් නීති නිලධාරීන්ට යොමු කිරීමටත් ඔහුට බලය ඇත. ඒවාට නිදසුන් වශයෙන් පිළිගත නොහැකි මට්ටමේ පක්ෂග්‍රාහී භාෂාවෙන් කෙටුම්පත් කළ පනත් ඇතුළත් වේ.<sup>22</sup>

එම නිසා පාර්ලිමේන්තු නීති උපදේශක සිවිල් සේවයේ කොටසක් වුවද පාර්ලිමේන්තුව සහ නීති ප්‍රතිපත්තිය කෙරේ වගකීමක් පවතී.

---

<sup>20</sup> Ellis, 'The Making and Form of Bills' (1949) Parliamentary Affairs, 2(2) 176-77, 175

<sup>21</sup> Terence DAINTIH AND Alan Page, The Executive in the Constitution: Structure, Autonomy and Internal Control (Oxford University Press 1999) 254

<sup>22</sup> Bowman (2005)

## නිගමනය

පාර්ලිමේන්තු සේවය බලය බෙදා වෙන් කිරීමේ අත්‍යවශ්‍ය කොටසකි. එය විධායකයෙන් පාර්ලිමේන්තුවේ ස්වාධීනත්වයත් එලදායි අධීක්ෂණයත් පවත්වා ගනී. ශ්‍රී ලංකාවේ මහ ලේකම් කාර්යාලය සමහර වැදගත් කරුණුවලින් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලයේ වෙනත් රටවල පාර්ලිමේන්තු සේවාවෙන් වෙනස් වේ. මහ ලේකම් ජනාධිපතිට සම්පයෙන් බැඳී සිටින අතර කැනඩාව සහ ඕස්ට්‍රේලියාව වැනි වෙනත් රටවල පාර්ලිමේන්තු ලේකම් ව්‍යවස්ථාදායකයට වඩාත් සම්පයෙන් බැඳී සිටිති. මහ ලේකම් සම්පූර්ණ ලේකම් කාර්යාලයේම ප්‍රධානි වන අතර වෙනත් පොදුරාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල මෙම තත්ත්වය කතානායක සඳහා වෙන් කරයි. පාර්ලිමේන්තු සේවය පවත්වා ගෙන යෑමේ දී කාර්ය මණ්ඩල උපදේශක කාරක සභාවට ඇත්තේ වෙනත් සංස්ථාපිත ආයතනවලට වඩා අඩු සම්බන්ධතාවයකි. පාර්ලිමේන්තු පර්යේෂණ සේවය පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීන්ට සහාය ලබා දීමට හැකි තත්වයක සිටී. එය අනෙකුත් පාර්ලිමේන්තු ප්‍රස්තකාලයන් හි නූතන වර්ධනයන්ගෙන් ප්‍රතිලාභ ලබා ගත යුතුය. වෙස්ට්මින්ස්ටර් ක්‍රමය අභ්‍යන්තර නීති උපදේශ සඳහා විමසා බැලිය යුතු හොඳ ආදර්ශයකි. දෙපාර්තමේන්තු ගණනාවකින් එක්සත් රාජධානියේ පාර්ලිමේන්තුවට ආණ්ඩුවට ලබා ගත හැකි ගුණාත්මක සහ පරාසයක උපදෙස්වලට ගැලපෙන ආකාරයේ විශේෂඥ නීති උපදෙස් ලබා දේ. එමගින් විධායකය කාර්යක්ෂමව පරීක්ෂා කිරීමට සහ අධීක්ෂණයට හැකි කරවයි.

## ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

Ajiwadeen, Mohammed, 'Parliament research nucleus: the think-tank for effective policy making' (2011) *Parliamentary Research Journal: Sri Lanka: Policy Issues in the Post-Conflict era*, 1(01).

Amado, Rivka, 'Checks, Balances, and Appointments in the Public Service: Israeli Experience in a Comparative Perspective' [2001] *Public Administration Review*, 61(5): 569–584

Amaratunga, Chanaka and Jayatilaka, Tissa, 'Constitutional Safeguards in Developing Democracies: The Case for a Second Chamber in Sri Lanka' in Chanaka Amaratunga (ed.), *Ideas for Constitutional Reform* (Council for Liberal Democracy, 1989)

Amerasinghe, A.R.B., *The Legal Heritage of Sri Lanka* (The Royal Asiatic Society of Sri Lanka 1999)

Anketell, Niran and Welikala, Asanga, *A Systemic Crisis in Context: The Impeachment of the Chief Justice, the Independence of the Judiciary and the Rule of Law in Sri Lanka* (CPA 2013)

Bach, Stanley, *Platypus and Parliament: The Australian Senate in Theory and Practice* (Department of the Senate 2003)

Barron, T.J., 'The Donoughmore Commission and Ceylon's National Identity' (1988) *Journal of Commonwealth and Comparative Politics* 26(2): 147-157.

Beetsma, M. R. M; Debrun, M. X; Fang, X; Kim, Y; Lledo, V. D; Mbaye, S; and Zhang, X. [2018] *Independent Fiscal Councils: Recent Trends and Performance*. International Monetary Fund < <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/03/23/Independent-Fiscal-Councils-Recent-Trends-and-Performance-45726> > accessed 19 October 2019

B. Firth, Fr. Oswald; Dias, Richard A “The Donoughmore-type Executive Committee System: The Case for Its Re-adoption by the APRC”, *The Island* (Colombo, 29 March 2009) <<http://www.island.lk/2009/03/29/features13.html> > accessed 19 October 2019

Bowman, Geoffrey, ‘Why Is There a Parliamentary Counsel Office?’ [2005] *Statute Law Review*, 26(2): 69-81.

Bradley, Anthony W. and Pinelli, Cesare, ‘Parliamentarism’ in Michel Rosenfeld and Andras Sajó (eds.), *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law* (Oxford University Press 2012)

Chrimes, S.B., *English Constitutional History* (Oxford University Press 1967)

Colombo Telegraph, ‘Is the Anura Bandaranaike Ruling Relevant Today?’ *Colombo Telegraph* (Colombo, 30 December 2012)

Committee on Public Accounts, The Report of the Committee on Public Accounts on the Evaluation of State Institutions by Computer based Management Information System (Financial Year 2017) <<https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1561976163044442.pdf>> accessed 19 October 2019. p. 1.

Committee on Public Enterprises, Report of the Committee on Public Enterprises which functioned as a Special Committee to look into financial irregularities which have occurred in issuing of Treasury Bond from February 2015 to May 2016 by the Central Bank of Sri Lanka, October 28, 2016, <<https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1478667396060758.pdf#page=1>> accessed 19 October 2019

Committee on Public Finance, *Committee on Public Finance Report on the Budget 2019*

<<https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1554455725098505.pdf#page=1>> accessed 19 October 2019.

Commonwealth Latimer House Principles on the Three Branches of Government report <  
<https://thecommonwealth.org/sites/default/files/news-items/documents/LatimerHousePrinciplesPH7Jul17.pdf>>  
accessed 19 October 2019

Commonwealth Parliamentary Association and World Bank Institute joint study group report, 'Administration and Financing of Parliament' <<https://agora-parl.org/node/1315>> accessed 19 October 2019

Cooray, Joseph A.L. *Constitutional and Administrative Law of Sri Lanka* (Sumathi Publishers 1995)

Cooray, L.J.M., *Constitutional Government in Sri Lanka 1796-1977* (Lake House, 1984)

Daintith, Terence and Page, Alan, *The Executive in the Constitution: Structure, Autonomy, and Internal Control* (Oxford University Press 1999)

Denton, M. 'The Impact of the Committee on Standards in Public Life on Delegated Governance: The Commissioner for Public Appointments' [2006] *Parliamentary Affairs*, 59(3), pp.491–508. At pp. 491-493.

De Silva, Colvin R., 'The Effectiveness of Parliament as an instrument of pluralist democracy' in Chanaka Amaratunga (ed.), *Ideas for Constitutional Reform* (Council for Liberal Democracy 1989).

De Silva, K.M. and Wriggins, Howard, J.R. *Jayewardene of Sri Lanka* (Vol.2) (Leo Cooper 1994)

De Silva, Sarath, "Control Over Public Finance," *Daily News* (Colombo: March 12 2019)  
<[www.dailynews.lk/2019/03/12/features/179976/control-over-public-finance](http://www.dailynews.lk/2019/03/12/features/179976/control-over-public-finance)> accessed 19 October 2019.

Dharisha Bastians 'The Siege: inside 52 Days of Constitutional Crisis in Sri Lanka' in *Asanga Welikala* (ed) *Constitutional Reform and Crisis in Sri Lanka* (CPA 2019).

Dissanayake, Mayantha, 'The Case for the Counter Terrorism Bill', *The Sunday Observer* (Colombo: February 24, 2019)  
<[www.sundayobserver.lk/2019/02/24/opinion/case-counter-terrorism-bill](http://www.sundayobserver.lk/2019/02/24/opinion/case-counter-terrorism-bill)> accessed 19 October 2019

Duverger, Maurice, 'A New Political System Model: Semi-Presidential Government' (1980) *European Journal of Political Research* 8(2): 167-187.

Edrisinha, Rohan, 'Constitutionalism, Pluralism and Ethnic Conflict: The Need for a New Initiative', in Robert Rotberg (ed) *Creating Peace in Sri Lanka* (The World Peace Foundation and The Belfer Centre for Science and International Affairs 1999)

Edrisinha, Rohan, 'Sri Lanka: Constitutions without Constitutionalism: A Tale of Three and a Half Constitutions' in Rohan Edrisinha and Asanga Welikala, eds., *Essays on Federalism in Sri Lanka* (CPA 2008)

Edwards, Meredith 'Appointments to public sector boards in Australia: A comparative assessment' [2006] Issues Paper Series No. 3, Corporate Governance ARC Project, University of Canberra

Elgie, Robert, 'What is Semi-Presidentialism?', (n.d.) <[http://www.semipresidentialism.com/?page\\_id=2](http://www.semipresidentialism.com/?page_id=2)> accessed 19 October 2019.

Ellis, "The Making and Form of Bills" [1949] *Parliamentary Affairs*, 2(2): pp. 176-77

Encyclopaedia Britannica Online, "Thomas Haxey" <<https://www.britannica.com/biography/Thomas-Haxey>> accessed 19 October 2019

Frontpage, '20 Parliament committees after Polls' *Frontpage* (March 20, 2015) <<http://www.frontpage.lk/page/20-Parliament-committees-after-Polls/2685>> accessed 19 October 2019

Government of Ceylon, *Ceylon: Report of the Commission on Constitutional Reform* (Ceylon Government Press, 1969)

Guide to Senate Procedure No.20 *Parliamentary Privilege* (Australia)

Hameed, Reeza, 'Parliament and Government after the Nineteenth Amendment' in Asanga Welikala (ed) *Nineteenth Amendment to the Constitution: Content and Context* (CPA 2016)

Hansard (House of Representatives) Vol XIII

Hansard (United Kingdom)

Hemmathagama, Ashwin, 'COPE Proceedings Open to Media from Today', *Daily FT* (Colombo: August 9 2019) <<http://www.ft.lk/news/COPE-proceedings-open-to-media-from-today/56-683674>> accessed 19 October 2019



House of Representatives Information Sheet No.5, *Parliamentary Privilege* (Australia)

Jayatileke, Chandani, 'Parliament Budget Office to Control Public Finance' *The Sunday Observer* (Colombo: July 23 2017) <<http://www.sundayobserver.lk/2017/07/23/news/parliament-budget-office-control-public-finance>> accessed 19 October 2019

Jayawickrama, Nihal, 'Reflections on the Making and Content of the 1972 Constitution: An Insider's Perspective' in Asanga Welikala, ed., *The Sri Lankan Republic at 40: Reflections on Constitutional History, Theory and Practice* (CPA 2012)

Jayewardene, J.R., Keynote Address to the Ceylon Association for the Advancement of Science, 14<sup>th</sup> December 1966, Colombo

Jennings, Ivor, *The Constitution of Ceylon* (3<sup>rd</sup> ed. Oxford University Press 1953)

Jennings, W.I, 'Limitations on a 'Sovereign' Parliament' [1964] *Cambridge Law Journal*: 177- 180

Judge, David, *The Parliamentary State* (SAGE 1993)

Karunaratne, D.M., *Survey of the Law of Parliamentary Privileges in Sri Lanka* (2<sup>nd</sup> edn, Vishva Lekha Publications 2003).

Kennon, Andrew, "Legal Advice in Parliament" in Horne, Alexander; Drewry, Gavin; and Oliver, Dawn (eds) *Parliament and the Law* (Oxford: Hart Publishing Ltd 2013). Page 123.

Khan, Haroon A. *The Idea of Good Governance and the Politics of the Global South* (Routledge 2016)

Kumarasingham, Harshan, *Political Legacy of the British Empire: Power and the Parliamentary System in Post-Colonial India and Sri Lanka* (I.B.Tauris 2013)

Kumarasinghe, Udita, 'Accounts of 831 State institutions : COPA to present comprehensive report' *Sunday Observer* (Colombo: November 12 2017)  
<<http://www.sundayobserver.lk/2017/11/12/news/accounts-831-state-institutions-copa-present-comprehensive-report>>  
accessed 19 October 2019

Laban, Matthew, 'More Westminster than Westminster? The Office of Speaker across the Commonwealth' [2014] *The Journal of Legislative Studies* 20.2: pp 143-155

Laban, Matthew, *The Speaker of the House of Commons: The Office and Its Holders since 1945* (ProQuest Dissertations Publishing UK & Ireland 2014)

Laundy, Philip, *The Office of Speaker* (Cassell 1964)

Laver, Michael, 'Legislatures and Parliaments in Comparative Context' in Barry Weingast and Donald Wittman (eds), *The Oxford Handbook of Political Economy* (Oxford University Press, 2001) 121-140,

Leader of the House of Commons Report, *Parliamentary Privilege* (April 2012) (United Kingdom)

L'Heureux, Sonia, 'The Library of Parliament's Research Service: Adding Value for Parliamentarians.' (2013) *Canadian Parliamentary Review* 36(4): 17-19.

Lijphart, Arend (ed) *Parliamentary Versus Presidential Government* (Oxford University Press 1992)

Linz, Juan and Valenzuela, Arturo (eds.), *The Failure of Presidential Democracy: Comparative Perspectives* (John Hopkins University Press 1994)

Lovick, Dale, 'Impartial but Not Non-partisan: Re-examining the Mythology of the Speakership' [1996] *Canadian Parliamentary Review* 19(4): 2-6.

Martin, Lanny and Vanberg, Georg, *Parliaments and Coalitions: The Role of Legislative Institutions in Multiparty Governance* (Oxford University Press 2011)

Mendis, D.L, 'Legislative Law and Process' (2005) *The Island* < <http://www.island.lk/2005/07/29/features1.html> > accessed 19 October 2019

Mendis, G.C. (ed), *The Colebrooke-Cameron Papers: Documents on British Colonial Policy in Ceylon 1796-1833* (Oxford University Press 1956)

Mendis, Michael and Welikala, Asanga, 'Reshaping the Executive: Choosing the Prime Minister in a Parliamentary System', *CPA Working Papers on Constitutional Reform No.2*, June 2016 < <http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA-Working-Paper-2.pdf> > accessed 19 October 2019

Menhennet, David, 'Information for Members of Parliament: The Service Provided by the House of Commons Library.' [1973] *Aslib Proceedings* 25(12): 477-483.

Mezey, Michael, *Comparative Legislatures*, (Duke University Press 1979)

Ministry of Finance, *What Are the Departments of the Treasury That Facilitate the National Budget Making Process?*

<<http://www.treasury.gov.lk/web/guest/government-budget2>> accessed 19 October 2019

Ministry of Finance, *Who are the Stake Holders Involved in the Budget Consultation Process?* <<http://www.treasury.gov.lk/web/guest/government-budget4>> accessed 19 October 2019.

Monk, David, 'A Framework for Evaluating the Performance of Committees in Westminster Parliaments' (2010) *The Journal of Legislative Studies*, 16: 1-13

Mudalige, Disna, 'Parliament and accountability: New Lease of Life for Watchdog Committees', *The Sunday observer* (Colombo, August 9 2019)<<http://www.sundayobserver.lk/2018/08/19/issues/parliament-and-accountability-new-lease-life-watchdog-committees>> accessed 19 October 2019

New Zealand Parliament website > Members' Bills (15 Feb 2017) <<https://www.parliament.nz/en/pb/research-papers/document/00PLLawRP2017011/members-bills>> accessed 19 October 2019

Nihal Jayawickrama, 'Reflections on the Making and Content of the 1972 Constitution: An Insider's Perspective' in Asanga Welikala (ed) *The Sri Lankan Republic at 40: Reflections on Constitutional Theory, History and Practice* (CPA 2012).

Norton, Philip, *Parliament in British Politics* (2<sup>nd</sup> ed. Palgrave-Macmillan 2013)

Norton, Philip, 'The Institution of Parliaments' in P. Norton (ed), *Parliaments and Governments in Western Europe* (Frank Cass 1998)

Obeyskara, Asoka, '19th Amendment: Understanding the Committee Stage of Parliament', *Sunday Times* (Colombo, April 19, 2015) < <http://www.sundaytimes.lk/150419/sunday-times-2/19th-amendment-understanding-the-committee-stage-of-parliament-145379.html> > accessed 19 October 2019

Palgrave, Reginald, 'The Clerk of the House of Commons.' (1897) *The Youth's Companion* (1827-1929).

Parliament of Australia Information Sheet 1, *Questions*, <[https://www.aph.gov.au/About\\_Parliament/House\\_of\\_Representatives/Powers\\_practice\\_and\\_procedure/00\\_-\\_Infosheets/Infosheet\\_1\\_-\\_Questions](https://www.aph.gov.au/About_Parliament/House_of_Representatives/Powers_practice_and_procedure/00_-_Infosheets/Infosheet_1_-_Questions)> accessed 19 October 2019 (Australia)

Parliament of New Zealand brief, *The Legislative Process* (New Zealand) < <https://www.parliament.nz/en/visit-and-learn/how-parliament-works/fact-sheets/pbrief6/> > accessed 19 October 2019

Parliament of New Zealand, *Hundreds of Written Questions Asked Every Week, Even when Parliament isn't Meeting* <<https://www.parliament.nz/en/get-involved/features/hundreds-of-written-questions-asked-every-week-even-when-parliament-isn-t-meeting/>> accessed 19 October 2019 (New Zealand)

Parliament of Sri Lanka, *Appropriation Bill (The Budget)* <<https://www.parliament.lk/en/how-parliament-works/appropriation-bill-the-budget?showall=&start=2>> accessed 19 October 2019

Parliament of Sri Lanka, *Sectoral Oversight Committees & Committee on Public Finance* (December 19, 2015)

<<https://www.parliament.lk/files/committees/docs/soc-pfc-resolution.pdf>> accessed 19 October 2019

Parliament of Sri Lanka, Women and Health Sectoral Oversight Committee, 'Report of the Sectoral Oversight Committee on Women and Gender on Teaching Reproductive Health to School Children. (March 2019) <

<https://www.parliament.lk/uploads/comreports/1553836273071029.pdf> > accessed 19 October 2019

Paun, A; Harris, J, 'Accountability at the Top' [2014] Institute for Government, <

<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/accountability-top> > accessed 19 October 2019

Perera, Yohan, '20 Parliament Committees after Polls' *Daily Mirror* (25 March 2015) <[www.dailymirror.lk/67299/nt-committees-after-polls](http://www.dailymirror.lk/67299/nt-committees-after-polls)> accessed 19 October 2019

Philip, Mark 'Delimiting Democratic Accountability' [2009] *Political Studies*, 57: 28-53

Programmes run by the Commonwealth Parliamentary Association UK < <https://www.uk-cpa.org/where-we-work/asia-pacific/sri-lanka> > accessed 19 October 2019.

Rahman, Taiabur, *Parliamentary Control and Government Accountability in South Asia: A Comparative Analysis of Bangladesh, India and Sri Lanka* (Routledge 2008)

Ratnasabapathy, Ravi, 'Sri Lanka's Political System: A Failure of Governance', *Groundviews* (Colombo: January 3 2019) <

<https://groundviews.org/2019/03/01/failure-of-governance-in-sri-lankas-political-system/>. >

Robson, David G., *Bawa: Genius of the Place: An Architect of Sri Lanka* (Deutsches Architekturmuseum 2004)

Rose, Saul, *Politics in Southern Asia* (Macmillan 1963)

Russell, Meg; Gover, Daniel; Wollter, Kristina, 'Does the Executive Dominate the Westminster Legislative Process?: Six Reasons for Doubt' (2016) *Parliamentary Affairs*, Volume 69 (2): 286-308

Samararatne, Dinesha 'The Constitutional Council and the Independent Commissions: The New Framework for Depoliticising Governance' Asanga Welikala (ed) *Nineteenth Amendment to the Constitution: Content and Context* (CPA 2016)

Sancino, Alessandro et al., 'Between patronage and good governance: Organizational arrangements in (local) public appointment processes' [2018] *International Review of Administrative Sciences*, 84(4): pp.785–802

Sarvananthan, Muttukrishna, 'The Government Budget: A Critical Appraisal with reference to Transparency and Accountability' [2017] Point Pedro Institute of Development Working Papers

Seneviratne, Nihal, 'Parliament vs Supreme Court: Speaker Anura Bandaranaike's historic ruling' *Sunday Times* (Colombo, 28 may 2017) <<http://www.sundaytimes.lk/170528/news/parliament-vs-supreme-court-speaker-anura-bandaranaike-historic-ruling-242674.html>> accessed 19 October 2019.

Seneviratne, Nihal, 'New Standing Orders for Parliament to Make it More Vibrant and Effective', *The Sunday Times* (Colombo: June 10, 2018) <<http://www.sundaytimes.lk/180610/sunday-times-2/new->

[standing-orders-for-parliament-to-make-it-more-vibrant-and-effective-297538.html](#)> accessed 19 October 2019

Shastri, Amita, 'Channelling Ethnicity through Electoral Reform in Sri Lanka' (2005) *Commonwealth and Comparative Politics* 43(1): 34-60.

Shugart, Matthew and Carey, John, *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics* (Cambridge 1992)

Skach, Cindy, *Borrowing Constitutional Designs: Constitutional Law in Weimar Germany and the French Fifth Republic* (Princeton University Press 2005)

Stepan, Alfred and Skach, Cindy, 'Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation: Parliamentarism versus Presidentialism' in Alfred Stepan, *Arguing Comparative Politics* (Oxford University Press 2001)

Strengthening Democratic Governance and Accountability Project (SDGAP) programme funded by the United States Agency for International Development (USAID)— < <https://www.dai.com/our-work/projects/sri-lanka-strengthening-democratic-governance-and-accountability-project-sdgap> > accessed 19 October 2019

The Bingham Centre for the Rule of Law, 'The Appointment, Tenure and Removal of Judges under Commonwealth Principles: A Compendium and Analysis of Best Practice' < [https://www.biicl.org/documents/689\\_bingham\\_centre\\_compendium.pdf](https://www.biicl.org/documents/689_bingham_centre_compendium.pdf) > accessed 19 October 2019

The Committee of Privileges (Rajya Sabha), *Twenty-Ninth Report of the Committee of Privileges* ( 29<sup>th</sup> Report 1991) (India)



The Commonwealth Parliamentary Association UK <  
<https://www.uk-cpa.org/where-we-work/asia-pacific/sri-lanka>  
> accessed 19 October 2019

The EU Commission, “The White Paper on European Governance” (2001) <  
[https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper\\_en](https://ec.europa.eu/europeaid/european-governance-white-paper_en) > accessed 19 October 2019

The Joint Committee on Parliamentary Privilege, *Parliamentary Privilege Report of Session 2013/14* (HL and HC joint report 2013/14) (United Kingdom)

The Nolan Principles – Seven Principles in Public Life (UK) <  
[https://www.bristol.gov.uk/documents/20182/33439/nolan\\_principles.pdf/a8d2cbcb-cc62-4ec8-9bf5-422dac71a73b](https://www.bristol.gov.uk/documents/20182/33439/nolan_principles.pdf/a8d2cbcb-cc62-4ec8-9bf5-422dac71a73b) >  
accessed 19 October 2019.

The Rules of Procedure and Conduct of Business in Lok Sabha (16<sup>th</sup> edn)

The Strengthening Democratic Governance and Accountability Project (SDGAP) programme < <https://www.dai.com/our-work/projects/sri-lanka-strengthening-democratic-governance-and-accountability-project-sdgap> > accessed 19 October 2019

The Sunday Observer, ‘More tinkering with the proposed Counter-Terrorism Act?’, *The Sunday Observer* (Colombo: February 3, 2019) <[www.sundayobserver.lk/2019/02/03/news-features/more-tinkering-proposed-counter-terrorism-act](http://www.sundayobserver.lk/2019/02/03/news-features/more-tinkering-proposed-counter-terrorism-act)>  
accessed 19 October 2019

The UK Commissioner for Public Appointments, ‘Code of Practice for Ministerial Appointments to Public Bodies’ <<https://publicappointmentscommissioner.independent.gov.uk>

[/wp-content/uploads/2017/01/Order-in-Council-April-2012.pdf](#)> accessed 19 October 2019

UK Parliament, Erskine May Online <  
<https://erskinemay.parliament.uk/>> accessed 19 October 2019

UK Parliament, Scrutiny Unit <  
<https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/offices/commons/scrutinyunit/about-us/>> accessed 19 October 2019

UK Parliament Website > the Speaker > Lectures, events and speeches <  
<https://www.parliament.uk/business/commons/the-speaker/speeches/> > accessed 19 October 2019

Vollan, Kåre and Ganeshathasan, Luwie, 'A System of Electoral Representation for Sri Lanka: The Principles Behind the Choice', *CPA Working Papers on Constitutional Reform No.16*, April 2017 < [http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA\\_WP\\_CR\\_No\\_16\\_Final-2.pdf](http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA_WP_CR_No_16_Final-2.pdf) > accessed 19 October 2019

Warnapala, Wiswa, *Parliament and Public Accountability in Sri Lanka* (Godage International Publishers 2004)

Warnapala, Wiswa, 'Parliamentary Oversight Committees', *The Island* (Colombo, 15 October 2003) <  
<http://www.island.lk/2003/10/15/midwee01.html> > accessed 19 October 2019

Welikala, Asanga and Kumarasingham, Harshan, 'Soulbury Plus: Conceptual Foundations and Institutional Features of a Parliamentary-Constitutional State', *CPA Working Papers on Constitutional Reform No.4*, August 2016 <  
<http://constitutionalreforms.org/wp->

[content/uploads/2016/06/Working-Paper-4.pdf](#) > accessed 19 October 2019.

Welikala, Asanga (ed.), *The Nineteenth Amendment to the Constitution: Content and Context* (CPA 2016).

Welikala, Asanga, 'Nailing Canards: Why President Sirisena's Actions Remain Illegal, Unconstitutional, and Illegitimate', *Groundviews*, 1<sup>st</sup> November 2018 < <https://groundviews.org/2018/11/01/nailing-canards-why-president-sirisenas-actions-remain-illegal-unconstitutional-and-illegitimate/> > accessed 19 October 2019.

Welikala, Asanga, 'Nation, State, Sovereignty and Kingship: The Pre-Modern Antecedents of the Presidential State' in Asanga Welikala (ed.), *Reforming Sri Lankan Presidentialism: Provenance, Problems and Prospects* (CPA 2015)

Welikala, Asanga, *Parliamentary Committee Systems* (CPA 2002)

Welikala, Asanga, "Specialist in Omniscience"? Nationalism, Constitutionalism, and Sir Ivor Jennings' Engagement with Ceylon', *CPA Working Papers on Constitutional Reform No.18*, April 2017 < [http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA\\_WP\\_CR\\_No\\_18\\_Final-1.pdf](http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA_WP_CR_No_18_Final-1.pdf) > accessed 19 October 2019.

Welikala, Asanga 'States of Emergency: Issues for Constitutional Design', *CPA Working Papers on Constitutional Reform No.5*, August 2016 < <https://www.cpalanka.org/wp-content/uploads/2016/08/States-of-Emergency-Working-Paper-5.pdf> > accessed 19 October 2019

Welikala, Asanga, 'The Dissolution of Parliament in the Constitution of Sri Lanka', *Groundviews*, 12<sup>th</sup> November 2018 < <https://groundviews.org/2018/11/12/the-dissolution-of->

[parliament-in-the-constitution-of-sri-lanka/](#) > accessed 19 October 2019.

Welikala, Asanga, *'The Eastminster Viceroy and the Republican Monarch: The 2018 Sri Lankan Constitutional Crisis in Historical Context'* in Harshan Kumarasingham, ed., *Viceregalism: The Crown and its Representatives in Political Crises in the Post-War Commonwealth* (Palgrave-Macmillan, forthcoming)

Welikala, Asanga, 'The Executive Presidency and the Sri Lankan State: Myths and Realities', *Groundviews*, 20<sup>th</sup> January 2015 < <https://groundviews.org/2015/01/20/the-executive-presidency-and-the-sri-lankan-state-myths-and-realities/> > accessed 19 October 2019

Welikala, Asanga, 'The Sri Lankan Conception of the Unitary State: Theory, Practice, and History', *CPA Working Papers on Constitutional Reform No. 1*, June 2016 < <http://constitutionalreforms.org/wp-content/uploads/2016/06/CPA-Working-Paper-1.pdf> > accessed 19 October 2019

Welikala, Asanga, 'The Sri Lankan Culture of Constitutional Law and Politics: The Lessons of the Constitutional Reform Exercise of 2015-19 and the Constitutional Crisis of 2018' in Asanga Welikala, (ed.), *Constitutional Reform and Crisis in Sri Lanka* (CPA 2019)

White, Hannah, 'Parliamentary Scrutiny of Government' [2015] Institute for Government < <https://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/parliamentary-scrutiny-government> > accessed 19 October 2019

Wickramasinghe, Raja, 'Parliamentary Control of Public Finances' *The Sunday Times* (Colombo: January 29 2019)

<[www.sundaytimes.lk/article/1066332/parliamentary-control-of-public-finances](http://www.sundaytimes.lk/article/1066332/parliamentary-control-of-public-finances)> accessed 19 October 2019

Wight, Martin, *The Development of the Legislative Council 1606-1945* (Faber & Faber 1945)

Wijesekera, Priyaneer, *Parliamentary Practice in Sri Lanka* (Parliament of Sri Lanka 2007)

Wijesekera, Priyaneer, *Parliamentary Practice in Sri Lanka* (Parliament Secretariat 2002)

Wilson, A.J., *The Gaullist System in Asia: The Constitution of Sri Lanka* (1978) (Hurst 1980).

### විනිශ්චිත නඩු තීන්දු

*Attorney General v. Michael De Livera*, Privy Council Appeal No. 6 of 1961 S. C. 31 A-B-D. C. (Criminal) Colombo, N 1939, (5/SC), Decided on 5/11/1962 (as cited in LST Lanka < <https://lsl.lanka.org/wp-content/uploads/2017/11/english-20160725141445.pdf> > accessed 19 October 2019)

*Bradlaugh v Gossett* (1884) 12 QBD 271

*Hewamanne v De Silva* (1983) 1 SLR 1

*R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent) Cherry and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland)* [2019] UKSC 41

*R v Chaytor and Others* [2010] UKSC 5

*Sampanthan v. Attorney General* [2018] SC (FR) Application No.351/2018, SC Minutes 13<sup>th</sup> December 2018

*Singarasa v. Attorney General* [2013] 1 SLR 245 at 255-256 (SC)

*Stockdale v Hansard* (1839) 9 Ad & El 1

*Tej Kiran v S Reddy* (1970) SC 1573-74

*Viyangoda v. Rathnayake* [2019] CA Writ Application No.425/19,  
15<sup>th</sup> October 2019

## **පනව්**

Code of Civil Procedure 1908 (India)

Fiscal Management (Responsibility) Act No.3 of 2003

Parliamentary Privileges Act 1888 (Australia)

Parliamentary Privilege Act 2014 (New Zealand)

Parliamentary Proceedings (Protection of Publication) Act 1977  
(India)

Parliament (Powers and Privileges) Act No.21 of 1953

Parliament (Powers and Privileges) (Amendment) Act No.27 of  
1997

Parliament (Powers and Privileges) (Amendment) Law No.5 of  
1978

The Penal Code 1883 (Sri Lanka)

Twentieth Amendment to the Constitution (A Private Member's  
Bill to be presented in Parliament by the Hon. Vijitha Herath,  
MP), *Gazette of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka*, 6<sup>th</sup> July  
2018

පසන් ජයසිංහ විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ පර්යේෂකයෙකි.

පීටර් ඊඩ් එඩින්බරෝ විශ්ව විද්‍යාලයේ නීති විද්‍යාලයේ පශ්චාත් උපාධි පර්යේෂකයෙකු මෙන්ම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතිය පිළිබඳ එඩින්බරෝ කේන්ද්‍රයේ සාමාජිකයෙකි.

අසංග වැලිකල එඩින්බරෝ විශ්ව විද්‍යාලයේ නීති විද්‍යාලයේ මහජන නීතිය පිළිබඳ කතිකාචාර්ය වරයෙකු වන අතර ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතිය පිළිබඳ එඩින්බරෝ කේන්ද්‍රයේ අධ්‍යක්ෂවරයා ද වෙයි.

පිටකවරයේ දර්ශනය ලුණුගඟ භාරයේ අනුග්‍රහයෙනි

